T.C.
Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

# ULUSLARARASI MAL SATIMINA İLİŞKİN VİYANA SÖZLEŞMESİ VE TÜRK BORÇLAR KANUNU IŞIĞINDA SATIM SÖZLEŞMELERİNDE ALICININ YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Yasin TAY
15906005

Danışman
Dr. Öğretim Üyesi Neşe BARAN ÇELİK

Diyarbakır 2019

T.C.

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Özel Hukuk Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

# ULUSLARARASI MAL SATIMINA İLİŞKİN VİYANA SÖZLEŞMESİ VE TÜRK BORÇLAR KANUNU IŞIĞINDA SATIM SÖZLEŞMELERİNDE ALICININ YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Yasin TAY
15906005

Danışman
Dr. Öğretim Üyesi Neşe BARAN ÇELİK

Diyarbakır 2019

# TAAHHÜTNAME

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "Uluslararası Mal Satımına İlişkin Viyana Sözleşmesi ve Türk Borçlar Kanunu Işığında Satım Sözleşmelerinde Alıcının Yükümlülükleri" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

17/07/2019

Yasin TAY

T.C.

DİCLE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

DİYARBAKIR

Yasin TAY tarafından yapılan "Uluslararası Mal Satımına İlişkin Viyana Sözleşmesi Ve Türk Borçlar Kanunu Işığında Satım Sözleşmelerinde Alıcının Yükümlülükleri" konulu bu çalışma, jürimiz tarafından Özel Hukuk Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesinin Ünvanı-Adı Soyadı:

Başkan (Danışman): Dr. Öğr. Üyesi Neşe BARAN ÇELİK

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Bahar ÖCAL APAYDIN

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Nejat AZARKAN

Tez Savunma Sınavı Tarihi: 28/06/2019

Yukarıdaki bilgilerin doğruluğunu onaylarım.

…/.../20…

Prof. Dr. Nazım HASIRCI

ENSTİTÜ MÜDÜRÜ

# ÖNSÖZ

Uluslararası Mal Satım Sözleşmeleri Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (Viyana Satım Sözleşmesi); hızla gelişen uluslararası ticaret alanında dünya çapında uygulanabilecek yeknesak bir hukuk arayışı neticesinde ortaya çıkan, günümüz itibariyle 89 taraf ülkenin bulunduğu, önemli bir uluslararası sözleşmedir. Türkiye, 2010 yılında Sözleşme'yi hiçbir çekince hakkını kullanmadan kabul etmiştir. Sözleşme, 2011 yılında Türkiye'de yürürlüğe girmiş ve iç hukukumuzun parçası haline gelmiştir.

Her şeyden önce huzurdaki çalışmamın oluşumunda ve tüm yüksek lisans öğrenimim boyunca desteğini hiçbir zaman esirgemeyen değerli danışman hocam Dr. Öğretim Üyesi Neşe BARAN ÇELİK'e içten ve büyük bir teşekkürü borç bilirim. Ayrıca yüksek lisans öğrenimim süresince yardımlarını esirgemeyen Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi değerli hocalarından Dr. Öğretim Üyesi Nejat AZARKAN'a ve Dr. Öğretim Üyesi Filiz YAVUZ İPEKYÜZ'e ve yine çalışmama yardımlarını esirgemeyen İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi değerli hocalarından Dr. Öğretim Üyesi Bahar ÖCAL APAYDIN'a da şükranlarımı sunuyorum. Yine katkılarından dolayı değerli arkadaşım Mehmet Akif YILDIRIM'a ve tavsiyelerinden dolayı değerli arkadaşım Av. Onur Anıl DENİZ'e de teşekkür ediyorum. En önemlisi hayatımın her döneminde maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen ve her başarımda yanımda yer alan, sevgili aileme de sonsuz teşekkür ediyorum.

Yasin TAY

Diyarbakır, 2019

# ÖZET

Uluslararası mal satımına ilişkin sözleşmeler, sözleşmenin tarafları olan alıcı ve satıcı açısından çeşitli haklar ve yükümlülükler doğurur. Uluslararası nitelik taşıyan satım sözleşmelerine dair devletlerin iç hukuk kurallarının birbirleriyle uyumlu olmaması, çeşitli problemlerin doğumuna neden olmaktadır. Söz konusu sorunları gidermek amacıyla uluslararası alanda ortak bir hukuksal zemin oluşturma çabaları "Uluslararası Mal Satım Sözleşmeleri Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması" (Vienna Sales Convention) ortaya çıkarmıştır. Günümüzde 89 ülkenin taraf olduğu Sözleşme Türkiye tarafından 1 Ağustos 2011 tarihinde onaylanmıştır.

Dört kısımdan ve 101 maddeden oluşan Viyana Satım Sözleşmesi'nin, üçüncü kısmı esas olarak alıcı ve satıcının haklarını ve yükümlülüklerini, bununla birlikte sözleşmeye aykırı tutumlarla ilgili düzenlemeleri içermektedir. Sözleşme md.53 alıcıya ait yükümlülükleri ana hatlarıyla ifade etmiş ve alıcıya *"semeni ödemek"* ve *"malları teslim almak"* gibi iki temel yükümlülük yüklemiştir. Söz konusu bu iki yükümlülük, bünyesinde birden çok hukuksal işlemi barındırmaktadır. Sözleşme, diğer maddelerde bedelin ödenmesi yükümlülüğü ve malların teslim alınması yükümlülükleri ile ilgili detaylandırmaya giderek bu yükümlülüklerin çerçevesini çizmiştir.

Bu çalışmada alıcının yükümlülükleri, sözleşmeye aykırı davranışları ve satıcının hakları ile ilgili "Türk Borçlar Kanunu" hükümleri ile Viyana Sözleşmesi hükümleri karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Uluslararası Mal Satım Sözleşmeleri Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (Viyana Satım Sözleşmesi), Türk Borçlar Kanunu, Alıcının Yükümlülükleri.

# ABSTRACT

Contracts for the international sale of goods, bring and raise some rights and obligations to the parties, which are dubbed as buyers and sellers, according to their self-characteristics. For the contracts that are conducted internationally, the contradictions and non-contractual provisions that stem from the parties' national legislation, lead to a number of problems. In order to solve such problems, the "United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods," is prepared to establish a legal basis for the contracts. Today, the Convention which 89 states are party as of today, was ratified on 1 August 2011 by Turkey.

The Vienna Sales Convention is comprised of four sections and 101 articles, which mainly regulates the rights and obligations of the buyer and seller parties and the breach of the contract. In article 53 of the convention, the obligations of the buyer is outlined and it is stated that the buyer must *"pay the price"* for the goods and *"take delivery of them"* as required by the contract and by the Convention. The aforementioned obligations comprises many lawful process, such that it has been explained and outlined in detail.

This study address about obligations and attitudes breach of contract of the buyer and the remedies of the seller under the articles of Vienna Sales Convention by comparing related articles of the "Turkish Code of Obligations."



**Keywords**: United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (Vienna Sales Convention), Turkish Code of Obligations, Obligations of Buyers.

# İÇİNDEKİLER

**ÖNSÖZ** ..... **I**
**ÖZET** ..... **II**
**ABSTRACT** ..... **III**
**İÇİNDEKİLER** ..... **IV**
**KISALTMALAR** ..... **VIII**
**GİRİŞ** ..... **1**

**BİRİNCİ BÖLÜM**

**VİYANA SATIM SÖZLEŞMESİ VE UYGULAMA ALANI**

**1.1. VİYANA SATIM SÖZLEŞMESİ** ..... **4**
1.1.1. Tarihi Süreci ..... 5
1.1.2. Sözleşme'ye Hâkim Olan İlkeler ..... 6
1.1.2.1. Dürüstlük İlkesi ..... 7
1.1.2.2. İradelerin Yorumunda Güven Teorisi ..... 9
1.1.2.3. Taraf İradelerinin Önceliği ..... 10
1.1.2.4. Teamüllerin Önemi ..... 11
1.1.2.5. Sözleşmenin Ayakta Tutulması ..... 13

**1.2. UYGULAMA ALANI** ..... **13**
1.2.1. Yer Bakımından ..... 14
1.2.1.1. Tarafların İşyerlerinin Ayrı Devletlerde Olması Şartı ..... 15
1.2.1.2. Tarafların İşyerlerinin Âkit Devlette Olması Kuralı ..... 16
1.2.1.3. Uluslararası Niteliğin Anlaşılır Olması Şartı ..... 17
1.2.2. Konu Bakımından ..... 18
1.2.2.1. Malların Taşınır Olması Şartı ..... 18
1.2.2.2. Konuları İtibariyle Uygulama Alanına Girmeyen Satım Sözleşmeleri ..... 19
1.2.2.2.1. Tüketici Sözleşmeleri ..... 20
1.2.2.2.2. Açık Artırma Yoluyla Yapılan Satımlar ..... 21
1.2.2.2.3. Cebri İcrayla ve Diğer Kanun Gereği Yapılan Satımlar ..... 22
1.2.2.2.4. Para, Menkul Kıymet ve Kambiyo Senedi Satımları ..... 22
1.2.2.2.5. Hava Taşıtı, Hava Yastıklı Taşıt, Gemi ve Tekne Satımları ..... 22

1.2.2.2.6. Elektrik Satımı ..... 23
1.2.2.3. Nitelikleri İtibariyle Uygulama Alanına Girmeyen Satım Sözleşmeleri ..... 24
1.2.2.3.1. Sipariş Verenin Malzemenin Esaslı Bölümünü Temin Etmesi ... 24
1.2.2.3.2. İş Görme veya Diğer Bir Hizmetin Ağırlıklı Olması ..... 25
1.2.3. Zaman Bakımından ..... 26
1.2.4. Sözleşme'nin Uygulanmasında Kanunlar İhtilafı Kurallarının Etkisi ..... 27
1.2.5. Sözleşme'nin Uygulanmasında Taraf İradelerinin Etkisi ..... 29
1.2.5.1. Taraf İradelerinin Olumlu Etkisi ..... 29
1.2.5.2. Taraf İradelerinin Olumsuz Etkisi ..... 31
1.2.6. Bütün İhtimallere Göre Uygulama Alanı ..... 32

## İKİNCİ BÖLÜM

## VİYANA SATIM SÖZLEŞMESİ VE TÜRK BORÇLAR KANUNU IŞIĞINDA SATIM SÖZLEŞMELERİNDE ALICININ YÜKÜMLÜLÜKLERİ

**2.1. SATIM SÖZLEŞMELERİNE GENEL BAKIŞ ..... 35**
**2.2. SATIM SÖZLEŞMELERİNDE ALICININ YÜKÜMLÜLÜKLERİ ..... 40**
2.2.1. BEDELİ (SEMENİ) ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ ..... 43
2.2.1.1. Viyana Sözleşmesi'ne Göre Semeni Ödeme Yükümlülüğü ..... 43
2.2.1.1.1. Yükümlülüğün Kapsamı ..... 44
2.2.1.1.2. Semenin Tespit Edilmesi ..... 45
2.2.1.1.2.1. Geçerli Bir Satım Sözleşmesinin Kurulmuş Olması Şartı .... 46
2.2.1.1.2.2. Malların Cari Fiyatının Bulunması Şartı ..... 47
2.2.1.1.2.3. Malların Ağırlığına Göre Tespit ..... 48
2.2.1.1.3. Ödeme Yeri ..... 49
2.2.1.1.3.1. Satıcının İşyerinde Ödeme Kuralı ..... 49
2.2.1.1.3.2. Teslim Yerinde Ödeme ..... 50
2.2.1.1.3.3. İşyeri Değişikliğinin Etkisi ..... 50
2.2.1.1.4. Ödeme Zamanı ..... 51
2.2.1.1.4.1. Malların veya Belgelerin Alıcının Tasarrufuna Hazır Bulundurulması Anı ..... 52
2.2.1.1.4.2. Satıcının Hapis Hakkı ..... 54
2.2.1.1.4.3. Alıcının Muayene Hakkı ..... 54
2.2.1.1.5. Ödeme Şekli ..... 55
2.2.1.2. Türk Borçlar Kanunu'na Göre Bedeli Ödeme Yükümlülüğü ..... 56
2.2.1.2.1. Yükümlülüğün Kapsamı ..... 56
2.2.1.2.2. Bedelin Tespit Edilmesi ..... 57
2.2.1.2.3. Ödeme Yeri ..... 59
2.2.1.2.4. Ödeme Zamanı ..... 60
2.2.1.2.5. Ödeme Şekli ..... 61

2.2.2. MALLARI TESLİM ALMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ ..... 63
2.2.2.1. Viyana Sözleşmesi'ne Göre Teslim Alma Yükümlülüğü ..... 63
2.2.2.1.1. Yükümlülüğün Kapsamı ..... 63
2.2.2.1.2. Teslim Alma Yeri ..... 65
2.2.2.1.3. Teslim Alma Zamanı ..... 68
2.2.2.2. Türk Borçlar Kanunu'na Göre Devralma Yükümlülüğü ..... 70
2.2.2.2.1. Yükümlülüğün Kapsamı ..... 70
2.2.2.2.2. Devralma Yeri ..... 72
2.2.2.2.3. Devralma Zamanı ..... 73
2.2.3. DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ VE KÜLFETLERİ ..... 73
2.2.3.1. Viyana Sözleşmesi'ne Göre Diğer Yükümlülükleri ve Külfetleri ..... 74
2.2.3.1.1. Malları Devralma, Muhafaza ve Satma Külfeti ..... 75
2.2.3.1.1.1. Devralma Külfeti ..... 75
2.2.3.1.1.2. Muhafaza Külfeti ..... 76
2.2.3.1.1.3. Satma Külfeti ..... 76
2.2.3.1.2. Muayene ve İhbar Külfeti ..... 77
2.2.3.1.2.1. Muayene Külfeti ..... 77
2.2.3.1.2.2. İhbar Külfeti ..... 78
2.2.3.1.3. Zararı Azaltma Külfeti ..... 82
2.2.3.1.4. Malların Özelliklerini Belirleme ..... 84
2.2.3.2. Türk Borçlar Kanunu'na Göre Diğer Yükümlülükleri ve Külfetleri ..... 87
2.2.3.2.1. Malları Koruma ve Satma Külfeti ..... 87
2.2.3.2.1.1. Koruma Külfeti ..... 88
2.2.3.2.1.2. Satma Külfeti ..... 89
2.2.3.2.2. Gözden Geçirme ve Bildirme Külfeti ..... 89
2.2.3.2.2.1. Gözden Geçirme Külfeti ..... 90
2.2.3.2.2.2. Bildirme Külfeti ..... 93
2.2.3.2.3. Zararı Azaltma Külfeti ..... 96

**2.3. ALICININ YÜKÜMLÜLÜKLERİNİ İHLAL ETMESİ HALİNDE SATICININ HAKLARI ..... 98**

2.3.1. Viyana Sözleşmesi'ne Göre Satıcının Hakları ..... 99
2.3.1.1. Ek Süre Tayin Etme ..... 101
2.3.1.2. İfayı Askıya Alma ..... 103
2.3.1.3. Aynen İfayı Talep Etme ..... 106
2.3.1.4. Sözleşmeden Dönme ..... 108
2.3.1.4.1. Esaslı İhlal Şartı ..... 108
2.3.1.4.2. İfadan Önce Sözleşmeden Dönme ..... 110
2.3.1.4.3. İfadan Sonra Sözleşmeden Dönme ..... 111
2.3.1.4.4. Art Arda Teslimli Sözleşmeden Dönme ..... 113
2.3.1.4.5. Sözleşmeden Dönmenin Hüküm ve Sonuçları ..... 113
2.3.1.5. Tazminat Talep Etme ..... 114

2.3.1.6. Faiz Talep Etme ..... 116
2.3.2. Türk Borçlar Kanunu'na Göre Satıcının Hakları ..... 117
2.3.2.1. Ek Süre Tayin Etme ..... 121
2.3.2.2. Def'i Hakkı ..... 122
2.3.2.3. Aynen İfa ve Gecikme Tazminatı Talebi ..... 124
2.3.2.4. Sözleşmeden Dönme ve Menfi Zarar Talebi ..... 126
2.3.2.4.1. Peşin ve Ön Ödemeli Satışlarda ..... 128
2.3.2.4.2. Vadeli (Veresiye-Kredili) Satışlarda ..... 129
2.3.2.5. Tazminat (Aynen İfadan Vazgeçip Müspet Zarar) Talebi ..... 130
2.3.2.5.1. Somut Yöntem ..... 132
2.3.2.5.2. Soyut Yöntem ..... 132
2.3.2.6. Faiz ve Aşkın Zarar Talebi ..... 133
2.3.2.6.1. Temerrüt Faizi ..... 135
2.3.2.6.2. Aşkın Zarar ..... 136
**SONUÇ ..... 140**
**KAYNAKÇA ..... 146**

# KISALTMALAR

| | |
|---|---|
| ***AB*** | Avrupa Birliği |
| ***Ankara BD*** | Ankara Barosu Dergisi |
| ***AÜHFD*** | Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi |
| ***BATİDER*** | Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi |
| ***BM*** | Birleşmiş Milletler |
| ***bknz*** | Bakınız |
| ***C.*** | Cilt |
| ***Çev.*** | Çeviren |
| ***CISG*** | Convention on the International Sale of Goods |
| ***E.*** | Esas |
| ***Ed.*** | Editör |
| ***GUHFD*** | Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi |
| ***GÜHFD*** | Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi |
| ***HESBAİD*** | Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi |
| ***HD*** | Hukuk Dairesi |
| ***HGK*** | Hukuk Genel Kurulu |
| ***ICC*** | International Chamber of Commerce |
| ***İBD*** | İstanbul Barosu Dergisi |
| ***İÜHFD*** | İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi |
| ***İÜHFM*** | İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası |
| ***K.*** | Karar |
| ***md.*** | Madde |
| ***MÖHUK*** | Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun |
| ***MTO*** | Milletlerarası Ticaret Odası |
| ***RG.*** | Resmî Gazete |
| ***s.*** | Sayfa |
| ***S.*** | Sayı |
| ***SÜHFD*** | Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi |
| ***TAAD*** | Türkiye Adalet Akademisi Dergisi |
| ***T.*** | Tarih |
| ***T.C.*** | Türkiye Cumhuriyeti |
| ***TBK*** | Türk Borçlar Kanunu (6098 Sayılı) |
| ***TMK*** | Türk Medeni Kanunu |
| ***TTK*** | Türk Ticaret Kanunu |
| ***UN*** | United Nations |
| ***UNCITRAL*** | The United Nations Commission on International Trade Law (Uluslararası Ticaret Hakkında Birleşmiş Milletler Komisyonu) |
| ***UNIDROIT*** | International Institüte For The Unification of Private Law (Özel Hukukun Birleştirilmesi Hakkında Uluslararası Enstitü) |

# GİRİŞ

Uluslararası ticaretin en yaygın olarak gerçekleştiği alan şüphesiz satım sözleşmeleridir. Kısaca parasal bir edimin karşılığında bir malın temini olarak tanımlanabilecek satım sözleşmesinin, kurulmasından sonuçlanmasına kadar her aşamasında sorumlu olunan birbirinden farklı davranış kuralları mevcuttur. Bu davranış kurallarını belirleyen hukuk kuralları ise her ülkenin kendine özgü sistemiyle düzenlenmiştir. Uluslararası satım sözleşmelerinde, her ülkenin bir diğerinden farklı hukuk kuralları olması, taraflar arasında güvensizliğe ve sözleşmenin akıbeti bakımından belirsizliğe yol açmakta; çıkacak muhtemel uyuşmazlıkların çözüme kavuşturulması konusunda, hangi ülkenin hukuk kurallarının esas alınacağı tartışmasına neden olmaktadır. Örneğin, tarafların temel ve diğer yükümlülüklerinin neler olduğu (ödeme ve teslim yerinin neresi olacağı, ödeme ve teslim zamanının ne zaman olacağı gibi), sözleşmenin ihlali halinde bu ihlalin sonuçları ve ihlale maruz kalan tarafın ne tür haklarının olduğu gibi daha sayamadığımız birçok sorunun yeknesak hukuk kurallarıyla çözüme kavuşturulması gerekmektedir.

Uluslararası satım hukukunda sözü edilen güvensizlik ve belirsizlik ortamını ortadan kaldırmak amacıyla Özel Hukukun Birleştirilmesi Hakkında Uluslararası Enstitü (UNIDROIT) ve ardından kurulan Uluslararası Ticaret Hakkında Birleşmiş Milletler Komisyonu (UNCITRAL) tarafından uzun yıllar süren çalışmalar sonucunda 11 Nisan 1980'de, Viyana kentinde, 62 ülkenin katılımıyla düzenlenen Birleşmiş Milletler konferansında, uluslararası taşınır mal satımlarına ilişkin yeknesak kuralları düzenleyen "*Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması*[1]*" (United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods, CISG*[2]*),* katılımcı 42 ülke tarafından kabul edilmiştir. Günümüz

[1] Türkçe çevirisi için bknz. http://cisg7.institut-e-business.de/pdf/Textsammlung/textsammlung-tuerkisch.pdf (erişim: 03.12.2018).

[2] İngilizce metni için bknz. https://www.cisg.law.pace.edu/cisg/text/treaty.html (erişim: 03.12.2018).

itibariyle bu Antlaşma'ya (Viyana Satım Sözleşmesi[3]) taraf olan 89 ülke vardır[4]. Bu yönüyle Viyana Satım Sözleşmesi, uygulama alanına dahil olan sözleşmeler bakımından bir anlamda *"Uluslararası Borçlar Kanunu"* niteliğindedir[5].

Türkiye Cumhuriyeti, 02.04.2009 tarihli ve 5870 sayılı Kanun[6] ile Viyana Satım Sözleşmesi'ne katılmayı kabul etmiştir. Ardından, 2010/247 sayılı ve 11.03.2010 tarihli Bakanlar Kurulu Kararnamesi[7] ile katılma belgesinin sunulmasına karar verilmiştir. Bu karar üzerine 7 Temmuz 2010'da katılma belgesi sunulmuş ve ülkemiz taraf ülke haline gelmiştir. Viyana Sözleşmesi, 99(2) maddesi gereğince, katılma belgesinin sunulduğu tarihten itibaren on iki ayın tamamlanmasını izleyen ayın ilk gününde yürürlüğe girdiğinden, Türkiye'de, 1 Ağustos 2011 tarihinde yürürlüğe girmiştir[8].

Viyana Satım Sözleşmesi'nin Türkiye'de yürürlüğe girdiği 1 Ağustos 2011'den itibaren Sözleşme hükümleri, artık bir yabancı hukuk olarak değil, kendi yasamız olarak uygulanacaktır[9]; çünkü Anayasamızın 90. maddesine göre; *"Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir."* Bu kapsamda Viyana Satım Sözleşmesi hükümleri, gereken durumlarda, Türk hâkimi tarafından kanun boşluğu doldurma amacıyla dikkate alınabilir ve iç satımlarda karşılaşabilecek sorunlara da çözüm getirebilir[10].

---

3 Çalışmamızda, Viyana Sözleşmesi veya yalnızca Sözleşme olarakta anılacaktır.

4 Viyana Satım Sözleşmesi'ne 10.06.2019 tarihi itibariyle taraf olan devletlerin listesi için bknz. http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/sale_goods/1980CISG_status.html (erişim: 10.06.2019).

5 Cemal Şanlı, Emre Esen ve İnci Ataman Figanmeşe, **Milletlerarası Özel Hukuk,** Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2016, s. 299.

6 RG. 27200 S. 14.04.2009 T.

7 RG. 27545 S. 07.04.2010 T.

8 Ercüment Erdem, **Milletlerarası Ticaret Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 149.

9 Turgut Öz, **Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) ile Türk Borçlar Kanunu'nun İlgili Hükümlerinin Kısa Karşılaştırılması**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2016, s. 1.

10 Ercüment Erdem, , "Viyana Satım Antlaşması'na Göre Alıcı ve Satıcının Borçlarının İhlâlinin Sonuçları ve Türk hukuku ile Karşılaştırılması", **GUHFD**, S. 2013/1, s. 283; Rona Serozan, "CISG ve TBK'na Göre Alıcının Dönme Hakkının Sınırları", **İÜHFM** S. 2, s. 208 http://yalovabahce.dergipark.gov.tr/download/article-file/97738 (erişim: 03.12.2018).

Çalışmamızı şekillendiren duruma göre bir Türk hâkimi, önüne gelen uluslararası bir satım sözleşmesinde, alıcının yükümlülüklerini ihlal etmesi (örneğin satım bedelini ödememiş olması) nedeniyle ortaya çıkan bir uyuşmazlığı çözerken, öncelikle bu sözleşmenin Viyana Satım Sözleşmesi'nin uygulama alanına dahil olup olmadığını tespit etmelidir. Türk hâkimi uyuşmazlık konusu sözleşmenin, Viyana Sözleşmesi'nin uygulama alanına girdiğini tespit ettiğinde, uyuşmazlığa Viyana Sözleşmesi hükümlerini uygulamak zorundadır; zira 5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun[11] (MÖHUK) md.1/2'ye göre Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler kanuna göre öncelikle uygulanmalıdır. Uyuşmazlık konusu bu sözleşmenin, Viyana Sözleşmesi'nin uygulama alanına dâhil olmadığını tespit etmesi halinde ise hâkim, artık MÖHUK md.24/4'e göre uyuşmazlığa uygulanacak ülke hukukunu belirleyecek ve sözü edilen düzenlemenin yetki vermesi halinde, uyuşmazlığın çözümüne ulusal satım hukukumuzu yani 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu[12] hükümlerini uygulayacaktır. Belirtmek gerekir ki uygulama alanına giren bir satım sözleşmesinde dahi Viyana Sözleşmesi'nde düzenlenen, ancak kapsamı belirtilmeyen konular ile Sözleşme'de hiç düzenlenmemiş ya da açıkça uygulama alanı dışında bırakılan konularda[13] da hâkim, yine MÖHUK md.24/4'e göre yetkili olması halinde TBK hükümlerine başvuracaktır.

Çalışmamız iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Viyana Satım Sözleşmesi hakkında genel bilgi verilmekte ve uygulama alanı üzerinde durulmaktadır. İkinci bölümde ise alıcının yükümlülükleri, Viyana Satım Sözleşmesi hükümlerine göre incelenmekte, ardından da sözü edilen hükümlerin 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu hükümleri ile benzerlikleri veya farklılıkları açıklanmaktadır.

---

[11] RG. 26728 S. 12.12.2007 T.

[12] RG. 27836 S. 04.02.2011 T.

[13] Viyana Sözleşmesi'nin açıkça düzenlemediğini belirttiği ve uygulama alanı dışında bıraktığı konular md.4 ve md.5'te yer almaktadır. Buna göre md.4; *"Bu Antlaşma, sadece satım sözleşmesinin kurulmasını ve alıcı ile satıcının böylesi bir sözleşmeden doğan hak ve borçlarını düzenler. Antlaşmada aksine bir düzenleme bulunmadığı sürece, özellikle; (a) sözleşmenin veya sözleşmenin hükümlerinin veya teamüllerin geçerliliği; (b) sözleşmenin, satılan malların mülkiyeti üzerindeki olası etkileri düzenlenmemiştir."* md.5; *"Bu Antlaşma satıcının, malların bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına sebep olmasından kaynaklanan sorumluluğuna uygulanmaz."*

# BİRİNCİ BÖLÜM

# VİYANA SATIM SÖZLEŞMESİ VE UYGULAMA ALANI

## 1.1. VİYANA SATIM SÖZLEŞMESİ

Birleşmiş Milletlerin himayesinde Viyana'da, 11 Nisan 1980'de toplanan diplomatik konferansta bazı üye ülkeler, Uluslararası Mal Satım Sözleşmeleri Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması'nı, daha bilinen adıyla Viyana Satım Sözleşmesi'ni kabul ettiler[14].

Konferansa katılan ülkeler karşılıklı çıkar ve eşitlik ilkesinin; devletler arasında bulunan dostane ilişkilerin gelişmesi noktasında, dikkate değer bir faktör olduğunu ve milletlerarası mal satımıyla ilgili farklı ekonomik, toplumsal ve hukuksal sistemlere uyum gösterecek bir örnek kuralların kabul edilmesinin uluslararası ticaretin gelişmesinde ve mevcut hukuksal güçlüklerin aşılmasında yararlı olacağını ifade etmişlerdir[15].

Uluslararası mal satımlarına uygulanması mümkün hukuk kuralların tek tip hale getirilmesiyle ilgili yıllar boyu devam eden zorlu çalışmalar, Viyana Sözleşmesi'nin kabul edilmesiyle sonuçlanmış ve süreç içinde taraf ülkelerin sayısının çoğalmasıyla Sözleşme'nin önemi artmıştır[16].

Viyana Satım Sözleşmesi'ni günümüz itibariyle, aralarında Türkiye'nin de olduğu, 89 ülke kabul etmiştir. Bir tarafta Amerika Birleşik Devletleri, Rusya ve Çin

---

[14] A. Gümrah Toker, **11 Nisan 1980 tarihli Uluslararası Taşınır Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin (Viyana Sözleşmesi) Uygulama Alanı**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniveristesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2004), s. 10.

[15] Bu paragraf Sözleşme'nin dibacesinden alınmıştır (bknz. Ercüment Erdem, "Satıcının Malları ve Belgeleri Teslim Borcu", **Milletlerarası Satım Hukuku**, (s. 105-162), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2008.

[16] Bilgin Tiryakioğlu, **11 Nisan 1980 tarihli Milletlerarası Mal Satımlarına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin Milletlerarası Özel Hukuk Kuralları ile İlişkisi,** AÜHFD, C. 3, s. 192.

gibi büyük ticari aktörlerin; yanı sıra Almanya, Fransa, İtalya, İspanya ve Hollanda'nın içinde olduğu AB üyesi toplam 23 ülkenin ve çok çeşitli ekonomik sistem ve hukuksal geleneğe sahip Asya, Afrika ve Güney Amerika ülkelerinin de imza atmasıyla Viyana Sözleşmesi, uluslararası mal satım sözleşmelerinin önemli bir bölümünün ortak bir kanunla yönetilmesine imkân sağlamıştır[17].

Viyana Satım Sözleşmesi'nin, 1964'te kabul edilen Milletlerarası Mal Satımında Yeknesak Hukuka İlişkin La Haye Sözleşmesi'nden farklı olarak satımla ilgili hukuki konularda kendi maddi kurallarıyla birlikte ihtilâfla ilgili kurallara da yer vermesi nedeniyle, borçlar hukuku yanında, milletlerarası özel hukuk bakımından da incelenmeye muhtaçtır[18].

### 1.1.1. Tarihi Süreci

Uluslararası mal satımlarıyla ilgili yeknesak bir uygulamaya geçilme düşüncesi, Rabel'in teklifiyle, Özel Hukukun Birleştirilmesi Hakkında Uluslararası Enstitü'de (UNIDROIT) bir araya gelen uzmanların çalışmaları ile başlamış; sözü edilen çalışma grubu, UNIDROIT'nin öncülüğünde, 1934 yılında bir araya gelerek uluslararası mal satımlarıyla ilgili *"Roma Projesi"* adı verilen ilk ortak kanun taslağını hazırlamıştır[19].

Uzun yıllar devam eden çalışmalar sonucunda, UNIDROIT'in sekretaryasını yapan Hollanda Hükümeti'nin davetiyle 1964'te Lahey'de düzenlenen diplomatik konferansta, son metinler; *"Maddî Taşınırların Milletlerarası Satımı Hakkında Yeknesak Kanun" (Uniform Law on International Sale of Goods, ULIS[20])* ve *"Maddî Taşınırların Milletlerarası Satımı Sözleşmesinin Kurulması Hakkında Yeknesak Kanun" (Uniform Law on the Formation of Contracts for International Sale of Godds,*

---

[17] M. Alper Ener, **Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması'na (CISG'e) Göre Sözleşmenin Kurulması,** Lykeion Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 65.

[18] Bilgin Tiryakioğlu, **Taşınır Mallara İlişkin Milletlerarası Unsurlu Satım Akitlerine Uygulanacak Hukuk**, Ankara Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1996, s. 106.

[19] Erdem, **Milletlerarası Ticaret**, s. 146.

[20] İngilizce metni için bknz. https://www.unidroit.org/instruments/international-sales/international-sales-ulis-1964 (erişim: 03.12.2018).

*ULFC*[21]*)* adında iki antlaşma olarak kabul edilmiş ve beş devlet tarafından onaylandıktan sonra 1972'de yürürlüğe girmiştir[22].

Lahey Antlaşmaları, katılımcı devlet sayısının az olması nedeniyle hedeflenen ilgiyi görmemiş[23], bu nedenle yeknesak kural oluşturma çalışmaları devam etmiş ve bu çalışmaları yürütmesi için BM öncülüğünde UNCITRAL (Uluslararası Ticaret Hakkında Birleşmiş Milletler Komisyonu) kurulmuştur[24]. Bu çalışmalardan elde edilen sonuçlar 1969'da yapılan oturumda ele alınmış ve on dört devletin katılımıyla oluşturulan çalışma grubu Lahey Antlaşmasını yeniden kaleme almaları için görevlendirilmiştir[25]. Sözü edilen çalışma grubu, Lahey Antlaşmalarını 1978 yılında tek bir metin hâline getirmeyi başarmış ve 10 Mart 1980'de, Avusturya'nın başkenti Viyana'da, 62 ülkenin katılımıyla gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Diplomatik Konferansı'nda, nihai metin tartışılmış ve bu metne son şekli verilerek 11 Nisan 1980'de 42 ülke tarafından *"Uluslararası Mal Satım Sözleşmeleri Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması" (United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods, CISG)* kabul edilmiştir[26]. Sözleşme'nin yürürlüğe girdiği tarih ise 99(1) maddesi gereğince, 1 Ocak 1988'dir[27]. Son olarak katılımcı ülkeler, Sözleşme'nin Arapça, Çince, Fransızca, İngilizce, İspanyolca ve Rusça dillerinde yazılmasına karar vermişlerdir[28].

### 1.1.2. Sözleşme'ye Hâkim Olan İlkeler

Viyana Satım Sözleşmesi'ne hâkim olan ilkeler, Sözleşme'de açıkça isimlendirilmemiştir; ancak bazı düzenlemelerinden yola çıkılarak, doktrinde aşağıda anlatılacak olan bu ilkelerin var oldukları kabul edilmiştir. Sözü edilen düzenlemelerde; bir satım sözleşmesinde taraf iradelerinin güven teorisine dayalı

---

[21] İngilizce metni için bknz. https://www.unidroit.org/instruments/international-sales/international-sales-ulfc-1964-en (erişim: 03.12.2018).

[22] Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 147.

[23] Lahey Antlaşmaları, beklenen amaca ulaşmamış olduğundan günümüzde önemini kaybetmiş olsalar da halâ yürürlüktedir (bknz. Toker, "**Uygulama Alanı**", s. 7).

[24] Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 148.

[25] Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 148.

[26] Toker, "**Uygulama Alanı**", s. 10.

[27] Toker, "**Uygulama Alanı**", s. 12.

[28] Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 148.

yorum şekli düzenlenmiş, taraf iradelerine her şeyden çok üstünlük tanınmış, taraflar arasında düzenlenen satım sözleşmelerinin mümkün olduğu ölçüde ayakta tutulması için bazı düzenlemeler yapılmış, uyuşmazlık halinde yorum yaparken, gerek tarafların kendi aralarında kararlaştırdıkları teamüllere ve alışkanlıklara, gerekse de aynı alanda uygulanan uluslararası ticari teamüllere son derece önem verilmiş, son olarak taraflar arasındaki sözleşmeyle ilgili tüm uyuşmazlıklara uygulanması gereken ve diğer ilkelere temel teşkil eden dürüstlük ilkesine yer verilmiştir.

Kanaatimizce dünya genelinde uygulanan hukuk kurallarının, mahkeme içtihatlarının, sosyal ve kültürel alışkanlıkların çeşitliliği göz önünde bulundurularak, Viyana Satım Sözleşmesi'nin uygulanabilirliği mümkün olduğu ölçüde artırılmak istenmiştir; zira aşağıda anlatılacağı üzere, sözü edilen ilkelerde bu isteğin etkisi açıkça görülmektedir.

#### 1.1.2.1. Dürüstlük İlkesi

Viyana Satım Sözleşmesi'nde açıkça ifade edilen *"dürüstlük ilkesi" (good faith)* Sözleşme'nin *"Genel Hükümler"* kısmında yer aldığından dolayı (md.7), satım sözleşmelerinin kurulması ve gereğine uygun hareket edilmesi de dâhil, taraflar arasındaki satım sözleşmesinin öncesinde, sırasında ve sonrasında yani sözleşme sürecinin tamamında uygulanmaktadır[29].

Kanaatimizce, uluslararası ticaretin vazgeçilmez unsuru olan ve Viyana Sözleşmesi'nin tamamına etki ettiği açıkça görülen ve diğer ilkelerin aslında temelini oluşturan dürüstlük ilkesi, Sözleşme'ye hâkim olan ilkelerin en önemlisidir.

Sözü edilen ilke, Türk Medeni Kanunu (TMK) md.2'de *"dürüst davranma"* başlığıyla düzenlenmekte ve Türk mahkemeleri tarafından tüm özel hukuk ilişkilerini kapsayacak şekilde geniş bir alanda uygulanmaktadır. Yargıtay konuya ilişkin bir kararında; *"Türk Medeni Kanunu 2. maddesine göre herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır. Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz. Yani bir hak sahibi hakkını kullanırken ve borçlu borcunu öderken objektif iyi niyet kurallarına uymak, dürüst*

[29] Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 175.

*davranmak, başkalarını zarara uğratmamak zorundadır. Hak sahibi başkasına zarar vermek amacını taşımasa bile hareketi açıkça iyi niyet kurallarına aykırı ise ve başkasını zarara uğratıyorsa veya hak sahibine sağladığı yarar ile başkasına verdiği zarar arasında aşırı dengesizlik varsa bu durumu hakkın kötüye kullanılması olarak değerlendirebiliriz. Anayasa başta olmak üzere, Hukuk Muhakemeleri Kanunu, Türk Medeni Kanunu ve Türk B.K. hak sahibinin hakkını kullanırken objektif iyi niyet kuralları içinde hareket etmesini emretmiş aksi davranışın hukuk düzeni tarafından korunamayacağını belirtmiştir*[30]*."* ifadesine yer vererek, dürüstlük ilkesinin Türk hukukunda ne kadar önemli olduğunu ortaya koymuştur.

Dayıoğlu'na göre dürüstlük ilkesinin ulusal hukuklarda bulunan kriterlere göre belirlenmesi doğru değildir[31]; zira satım hukuku hükümlerini birleştirmek ve böylece yeknesak bir uygulama oluşturmak için yapılan uluslararası bir sözleşmenin, hükümlerinin yorumunu çeşitli iç hukuklara bırakmak, yapılacak farklı yorumlardan dolayı asıl amacı zedeleyecektir. Bu görüşe katılan Erdem, bu nedenle Viyana Satım Sözleşmesi'nin md.7'de uluslararası ticaret kavramına atıf yaparak[32], yoruma dair esasları ele aldığını belirtmiştir[33]. Türk hukukunda *"dürüstlük kuralı"* emredici bir hüküm olup, tüm özel hukuk ilişkilerini kapsayacak şekilde ve yerleşmiş içtihatlarla uygulandığından *dürüstlük ilkesinin* Türk hukukunun kriterlerine göre belirlenmesinde bir sakınca oluşmayacağı görüşündeyiz.

---

[30] 12. HD 10.09.2012 T. 2012/18690 E. 2012/25539 K. https://www.kazanci.com.tr (erişim: 03.12.2018).

[31] Yavuz Dayıoğlu, "**CISG Uygulamasında Sözleşmenin İhlali Halinde Alıcının Hakları ve Özellikle Alıcının Tazminat Talep Etme Hakkı**", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010), s. 9.

[32] Burada maddenin uluslararası ticaret kavramına atıf yamasından dolayı Lex Mercatoria (ulus ötesi ticaret hukuku) genel kurallarına değinmek gerekmektedir. Yazara göre Lex Mercatoria milli hukuklardan bağımsız ve doğrudan uluslararası ticaretin örf ve adetlerinden doğan normlardır. Lex Mercatoria'nın genel ilkeleri ise şunlardır; iyi niyet ve dürüstlük, taraf iradelerine şekle nazaren öncelik tanınması, sözleşmelerin iyi niyetle ifası, sözleşemeye bağlılıktan doğan bilgi verme, bilgi alma ve işbirliği içinde bulunma, sır saklama, çelişkili davranış yasağı, zararı azaltma borcu, sözleşmeye hakem ya da hakim tarafından müdahale edilebilmesi olanağıdır (bknz. Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 12).

[33] Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 176.

Dürüstlük ilkesi, karşılıklı eşit çıkarlar kapsamında uluslararası ticaretin gelişmesine katkıda bulunacak şekilde yorumlanmalıdır[34].

#### 1.1.2.2. İradelerin Yorumunda Güven Teorisi

Viyana Satım Sözleşmesi'nde, iradelerin yorumu konusunda uygulanan yöntem güven teorisidir[35]. Güven teorisi ise hâkimi, bir beyan veya davranışın önce mümkünse gerçek ve sübjektif anlamını, bu mümkün değilse objektif anlamını bulmaya davet eden bir yorum teorisidir[36]. Buna göre güven teorisi, ancak tarafların somut olayda birbirlerini fiilen doğru anlamadıkları takdirde uygulama alanı bulacaktır[37]. Viyana Satım Sözleşmesi'nde iradelerin yorum kriterlerine detaylı olarak bakacak olursak:

1) Tarafların iradesine göre yorumda bulunmak esastır (md.8(1)); taraflardan birinin beyanları veya davranışları, karşı tarafın bilmesi veya bilmesinin mümkün olması halinde onun gerçek iradesine göre yorumlanacaktır; örneğin taraflar, deri çanta alım-satımı üzerine anlaştıkları halde sözleşmede sentetik çanta alım-satımı yazsalar da sözleşme, deri çanta alım-satımı üzerine kurulacaktır[38].

2) Anlaşmazlık halinde objektif yorumlama yoluna gidilmelidir (md.8(2)); gerçek irade (irade 1) beyan edilen iradeyle (irade 2) uyumlu olmayabilir ve muhatap gerçek iradeyi bilmeyebilir. Bunun gibi bir durumda beyan edilen irade, iradesi yorumlanan tarafın sübjektif koşulları dikkate alınmak suretiyle, makul bir insanın yorumlayacağı biçimde yorumlanır[39]. Bu durumda yorumlama yaparken, muhatabın özelliklerinin, özellikle içinde olduğu sosyal, ekonomik ve kültürel koşulların dikkate alınması gerekir; zira öneri farklı ülkelerde bulunan birçok kişiye yapıldığı zaman, kültürel farklılıklardan dolayı, önerinin bu kişilerce farklı algılanması mümkündür[40]; örneğin Lordlar Kamarası; *"taraflar arasındaki sözleşme öncesi müzakerelere, İngiliz*

---

[34] Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 176.

[35] Zafer Zeytin, **Milletlerarası Mal Satım Sözleşmeleri (CISG) Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 92.

[36] Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler,** Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 155.

[37] Eren, **Genel Hükümler**, s. 157.

[38] Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 154.

[39] Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 154.

[40] Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 154.

*ve Fransız hukukunda farklı hukuki sonuçlar bağlanması nedeniyle, taraflar arasındaki sözleşmenin, sözleşme öncesi müzakerelere dayanılarak değiştirilemeyeceğine*[41]*"* karar vermiştir. Burada belirtmek gerekir ki eğer açıklanan irade, gerçek iradeye uygun değilse ve muhatap tamamen farklı bir şey anlamışsa, birbirine uygun irade açıklamasından söz edilemeyeceğinden, taraflar arasında sözleşme hiç kurulmamış sayılacaktır[42].

3) Son olarak, muhatabın veya makul bir insanın iradesi yorumlanırken, sözleşmenin kurulmasının öncesine veya sonrasına dayanan alışkanlıklar ile uluslararası ticari teamüller dikkate alınarak yorumlama yoluna gidilmelidir (md.8(3)).

Türk hukukunda da sözü edilen düzenlemeyle benzer şekilde, öncelikle tarafların gerçek ve ortak iradelerinin esas alınması (TBK md.19/1), anlaşmazlık halinde ise yorumun güven teorisine göre yapılması (TMK md.2/1) gerektiği kabul edilmektedir[43].

#### 1.1.2.3. Taraf İradelerinin Önceliği

Viyana Satım Sözleşmesi, taraflar arasında yapılan satım sözleşmesinin üstün kabul edilmesine dayalı bir sistem getirmektedir[44].

Viyana Sözleşmesi'ne göre taraflar, md.12 hükmü[45] saklı kalmak koşuluyla, diledikleri gibi sözleşme yapabilirler; yani tarafların, Viyana Sözleşmesi'nin hükümlerinden kısmen veya tamamen kurtulması ya da sonuçlarını değiştirmesi mümkün olabilmektedir (md.6). Çalışmamızın, alıcının yükümlülüklerini incelediğimiz ikinci bölümünde açıkça görüleceği üzere; Viyana Sözleşmesi maddelerinin neredeyse tamamı, *"tarafların açık veya örtülü olarak*

---

41 01.07.2009 T. (aktaran: Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 154).

42 Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 154.

43 Nurcihan Dalcı Özdoğan, "Sözleşmenin Yorumunda Gerçek İradenin Tespiti", **İÜHFD**, C. 8, s. 37.

44 Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 152.

45 md.12; *"Taraflardan birinin işyeri, 96. madde uyarınca beyanda bulunmuş âkit bir devlette bulunduğu takdirde, satım sözleşmesinin kurulmasını, değiştirilmesini veya mutabakatla ortadan kaldırılmasını veya bir icabın, kabulün yahut diğer herhangi bir irade beyanının, yazılı şekilden başka şekilde yapılmasını mümkün kılan bu Antlaşmanın 11. ve 29. maddesinin veya II. Kısmının hükümleri uygulanmaz. Taraflar bu maddeye istisna getiremeyecekleri gibi maddenin etkilerini de değiştiremezler."*

*kararlaştırmadıkları"* durumlara ilişkin olarak düzenlenmiştir. Sözleşme'nin taraf iradelerine kısıtlama getirdiği tek düzenlemesi olan[46] md.12 ile getirilen kısıtlamaya göre taraflardan birinin işyeri sözleşmeye taraf olmakla birlikte md.96 uyarınca çekince koymuş bir âkit devlette[47] ise taraflar artık sözleşmeyi kurarken yazılı şekil şartına uymak zorunda kalacaklardır. Dolayısıyla md.12 emredici nitelikte düzenlendiğinden tarafların aksi yönde, yani şekil serbestisini uygulayarak, sözleşme yapmaları mümkün değildir[48]. Bu istisna hariç olmak üzere taraflar, sözleşmenin konularını serbestçe seçme, istedikleri şekle bağlayabilme ve yaptıkları sözleşmeyi değiştirebilme ya da sona erdirme özgürlüğüne sahiptir[49].

Kanaatimizce taraf iradelerine üstünlük tanınmasının en önemli sebebi, başta da belirttiğimiz gibi Viyana Satım Sözleşmesi'nin uygulanabilirliğinin ve yaygınlığının mümkün olduğu ölçüde artırılmak istenmesidir.

#### 1.1.2.4. Teamüllerin Önemi

Viyana Satım Sözleşmesi'ne göre tarafların üzerinde anlaştıkları tespit edilen teamül ve alışkanlıklar, Viyana Sözleşmesi hükümlerinden üstün tutulmaktadır[50]. Viyana Sözleşmesi iki çeşit teamüle yer vermiştir:

1) Taraflarca kabul edilen teamüller ve aralarında yerleşmiş alışkanlıklar (md.9(1)); bunlar tarafların açıkça sözleşmelerine ekledikleri teamüller[51] veya aralarındaki süregelen alışkanlıklardır; burada belirtmek gerekir ki alışkanlıklar, teamüller kadar genel bir uygulama haline gelmemekle birlikte, taraflar arasında bir

---

46 Toker, "**Uygulama Alanı**", s. 138.

47 Bu devletler; Ermenistan, Şili, Rusya, Macaristan, Litvanya, Belarus, Paraguay ve Ukrayna'dır (bknz. Hatice Özdemir Kocasakal, "Viyana Konvansiyonu'nun Milletlerarası Özel Hukuk Bakımından Uygulama Alanı", **GUHFD**, S. 2013/1, s. 39).

48 Toker, "**Uygulama Alanı**", s. 139.

49 Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 152.

50 Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 157.

51 Burada Incoterms'lere değinmek gerekir; çünkü tarafların aralarındaki sözleşmeye ekledikleri yazılı ticari alışkanlıkların en yaygını Incoterms'lerdir. Incoterms, malların iç ve dış ticarette satışı alanında benimsenmiş ve oldukça geniş uygulama alanları olduğundan teamül olarak kabul edilen kurallardır. ICC (Uluslararası Hukuk Derneği) tarafından hazırlanan ve en son yürürlükte olan Incoterms'ler 1 Ocak 2011'de yürürlüğe giren Incoterms 2010'dur (bknz. Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 55 ve s. 161).

süre tekrarlanmış olan davranışlardır[52]. Uygulamada taraflar arasındaki teamüllere çok önem verilmektedir; örneğin Zürih Ticaret Mahkemesi; *"taraflar arasındaki önceki ticari ilişkilerde düzenli olarak ayıplı malların geri alınarak yerine ayıpsız malların verilmiş olmasının, taraflar arasında bir teamül oluşturduğuna; satıcının bu davranışının bağlayıcı olmadığı savunmasına itibar edilemeyeceğine[53]"* karar vermiştir. İsviçre Basel Kanton Mahkemesi ise; *"taraflar arasındaki sözleşmesel ilişkilerde ödeme yeri satıcının bankası olarak belirlenmiştir. Satıcı bu belirlemenin bir alışkanlık olduğunu bu nedenle ödeme yerinin kendi bankası olması gerektiğini iddia etmiştir. Oysa ki taraflar arasında yalnızca iki adet sözleşme yapılmış olup, bu nedenle bu uygulamanın alışkanlık olarak kabulü mümkün değildir; zira bir uygulamanın alışkanlık olarak kabul edilebilmesi için daha uzun süreli ticari ilişkilerin gerekli olduğuna[54]"* karar vermiştir. Son olarak Belçika Mahkemesi, bir kararında; *"çelik sektöründe beklenmeyen fiyat artışı nedeniyle satıcının diğer müşterilerinin, sözleşmelerindeki fiyatları, sektördeki fiyat artışına göre gözden geçirmiş olmaları bir teamül olarak değerlendirilemez. Geçmişte çelik sektöründe yine %10'a varan fiyat artışları olmuş ve bunlar satıcının uyguladığı fiyatların gözden geçirilmesine neden olmamıştır. Bu nedenle, çelik sektöründe hammadde fiyat artışlarının satış sözleşmelerinde kararlaştırılan fiyatların gözden geçirilmesine neden olacağı şeklinde bir teamül veya taraflarca kabul edilmiş bir alışkanlık olduğu kabul edilemez. Alıcının fiyat artışına ilişkin bildirimden sonra susmuş olması da ilgili artışı kabul ettiği anlamına gelmez; zira taraflardan birinin susması, Viyana Sözleşmesi kapsamında, md.8(1) gereğince, tarafların ortak iradesinin bu yönde olduğu çıkarılamıyorsa, kabul olarak değerlendirilemeyeceğine[55]"* karar vermiştir.

2) Genel olarak uygulanan ve tarafların bir karine olarak kabul ettiği varsayılan teamüller (md.9(2)); Viyana Sözleşmesi'ne göre taraflar, aksini düzenlemedikçe, bildikleri veya bilmeleri gereken ve uluslararası ticarette aynı alanda ticaret yapanlar tarafından yaygın olarak bilinen ve uygulanan bu teamülleri kabul etmiş sayılırlar[56].

---

52 Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 164.

53 24.10.2003 T. (aktaran: Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 161).

54 03.12.1997 T. (aktaran: Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 160).

55 25.01.2005 T. (aktaran: Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 167).

56 Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 164.

Öte yandan tarafların birinci fıkraya göre üzerinde anlaştıkları teamüller ile ikinci fıkraya göre anlaşmış kabul edildikleri teamüllerin aynı olay için söz konusu olması durumunda, tarafların üzerinde anlaştıkları teamüllerin üstün tutulması gerekir[57]. Bizim de katıldığımız görüşe göre bir teamülün varlığını, bu teamüle dayanan tarafın ortaya koyması gerekir[58]; zira var olduğunu iddia ettiği teamüle dayanarak, bir hak veya menfaat elde etmeye çalışan tarafın, ispat yükünü taşıması gerekmektedir.

Kanaatimizce Viyana Sözleşmesi'nde öncelikle tarafların kendi aralarındaki teamüllere, anlaşmazlık halinde ise uluslararası ticari teamüllere önem verilmesinin asıl nedeni, teamüllerin karşı tarafta veya makul bir insanda devam edecekleri yönünde bir beklentiye neden olmalarıdır; yani teamüllere verilen önemin kaynağı da aslında dürüstlük ilkesidir.

#### 1.1.2.5. Sözleşmenin Ayakta Tutulması

Viyana Satım Sözleşmesi'nde satım sözleşmesinin ayakta tutulmasının önceliği vardır[59]. Sözleşmenin ayakta tutulması ilkesini, hem tarafların yükümlülüklerini düzenleyen hükümlerde hem de sözleşmeye uyulmadığı durumlarda tarafların haklarını düzenleyen hükümlerde görmek mümkündür; zira tarafların sözleşmeden dönmelerini, ancak esaslı bir ihlalin varlığına bağlı kılan md.72(1), md.49(1), yine taraflara sözleşmeden dönmeden önce sözleşmeyi ihlal eden durumları karşı tarafa bildirme yükümlülüğü getiren md.72(2), sözleşmenin ortadan kaldırılması beyanının, ancak diğer tarafa bildirimle yapılması halinde hüküm ifade edeceğini düzenleyen md.26 ve tarafları aynen ifaya teşvik eden md.62'de bu ilkenin etkisini görülür.

### 1.2. UYGULAMA ALANI

Viyana Satım Sözleşmesi md.1'de, Sözleşme'nin yer bakımından uygulama alanı düzenlenmiştir. Sözleşme md.2'de, Sözleşme'nin konu bakımından uygulama

---

57 Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 168.

58 Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 166.

59 Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 155.

alanına ilişkin olarak, hangi satım sözleşmelerini kapsadığı; hangi satım sözleşmelerini ise kapsamadığı düzenlenmiştir. Sözleşme md.3'te, yine konu bakımından uygulama alanına ilişkin olarak, satım sözleşmesi ile benzer özellikleri olmasına rağmen, bazı unsurları bakımından satım sözleşmesinden ayrılan sözleşmeler (iş sözleşmesi ve eser sözleşmesi) kapsam dışında bırakılmıştır. Sonuç olarak md.1 ile Sözleşme'nin uluslararası özel hukuk ve usul hukuku bakımından uygulama alanı; md.2 ve md.3 ile Sözleşme'nin maddi uygulama alanı yani satım hukukuna ilişkin uygulama alanı düzenlenmiştir. Sözleşme md.100'de ise zaman bakımından uygulama alanı düzenlenmiştir.

Viyana Sözleşmesi'nin uygulama alanına ilişkin md.1(3)'te tarafların vatandaşlığının, tacir olup olmamalarının, sözleşmenin adi veya ticari nitelikte olmasının önemli olmadığı düzenlenmiştir. Bir yazara göre sözü edilen düzenleme, çifte vatandaşlığa sahip tarafların olması durumunda çıkacak zorlukları engellediği gibi şirket gibi tüzel kişilerin vatandaşlığının tespiti gereğini de ortadan kaldırır[60]. Aynı yazara göre Sözleşme'nin bu aşırı uygulama alanı, kişisel kullanım amaçlı satımların (tüketici sözleşmeleri) uygulama alanı dışında bırakılması suretiyle sınırlandırılmıştır. Böylelikle kişilerin üzerine yüklenecek muhtemel aşırı yüklere karşı itirazlar engellenmiştir[61].

Kanaatimizce, Viyana Satım Sözleşmesi'nin uluslararası ticari ilişkilerin gelişimine katkı sağlamak ve bunun için yeknesak kurallar oluşturmak amacıyla doğmuş olması nedeniyle tarafların vatandaşlığı veya tacir olmaları önemli olmamakla birlikte, aralarında düzenledikleri sözleşmenin ticari nitelikte olması gerekir; bu nedenle sözü edilen düzenleme amaca uygun değildir.

### 1.2.1. Yer Bakımından

Viyana Satım Sözleşmesi, yalnızca, işyerleri ayrı devletlerde olan taraflar arasındaki uluslararası satım sözleşmeleriyle ilgili olarak düzenlenmiştir (md.1(1)).

---

[60] Ingeborg Schwenzer ve Pınar Çağlayan Aksoy (Ed.), **Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (Viyana Satım Sözleşmesi) Şerhi**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2015, s. 184.

[61] Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 184.

Aşağıda detaylı olarak açıklanacağı üzere, Sözleşme'nin uygulama alanına ilişkin bu kurala ek bazı kurallara da yer verilerek, Sözleşme'nin uygulama alanı mümkün olduğu kadar genişletilmek istenmiştir. Bunun yanında âkit devletlere çekince koyma hakkı tanınarak denge sağlama amaçlanmıştır (md.95).

#### 1.2.1.1. Tarafların İşyerlerinin Ayrı Devletlerde Olması Şartı

Viyana Satım Sözleşmesi, ek bir objektif bağlama kuralı gerektirmez ve yabancılık unsuru şartı açısından sadece tarafların işyerlerinin farklı ülkelerde olmasını arar[62]. Yani Sözleşme'nin uluslararası niteliği, tarafların *işyerine* dayanır[63]. Buradan çıkan sonuca göre işyerleri farklı ülkelerde olan iki Türk şirketi (veya vatandaşı) arasında düzenlenen bir satım sözleşmesine Viyana Sözleşmesi hükümleri uygulanabilecekken; karşıt anlamına göre işyerleri Türkiye'de bulunan iki farklı uyruktan şirket (veya vatandaş) arasında düzenlenen bir satım sözleşmesine Viyana Sözleşmesi hükümleri, kural olarak uygulanmayacaktır. Viyana Sözleşmesi'nde işyerinden ne anlaşılması gerektiği hakkında ise bir düzenleme yoktur. Milletlerarası Ticaret Odası (MTO) temsilcileri işyeri kavramını, *"mal veya hizmet satmak amacıyla memurlardan ve bürolardan oluşan sürekli bir ticarî organizasyon"* şeklinde tanımlamıştır[64]. Honnold, işyeri kavramını, *"merkez gibi katı kurallara tâbi olmayan, sürekli ve düzenli iş yapılan yer"*, şeklinde tanımlamaktadır[65]. Atamer, *"sözleşme tarafının meslekî faaliyetini fiilen ve ağırlıklı olarak yürüttüğü yer"* olarak tanımlamıştır[66]. Son olarak Erdem'e göre işyeri; *"sözleşme taraflarından birinin milli veya milletlerarası planda işlemlerde bulunmak amacıyla oluşturduğu devamlı ve düzenli bir organizasyonun bulunduğu yerdir[67]."* İşyeri kavramının Viyana Sözleşmesi'nin uygulama alanında belirleyici olma özelliği karşısında, mümkün olduğu ölçüde geniş yorumlanmasına imkân verecek bir tanım olması ve fiili durumu

---

62 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 181.

63 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 174.

64 Toker, "**Uygulama Alanı**", s. 23.

65 O. John Honnold, **Uniform Law for the International Sales under the 1980 United Nations Convention**, Kluwer Law International, The Hague, 1999, s. 81.

66 M. Yeşim Atamer, **Uluslararası Satım Sözleşmelerine İlişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Satıcının Yükümlülükleri ve Sözleşmeye Aykırılığın Sonuçları (CISG)**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2005, s. 49.

67 Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 182.

esas alması nedeniyle Atamer'in tanımının diğer tanımlara göre daha isabetli olduğu kanaatindeyiz.

Viyana Satım Sözleşmesi'nin işyerine ilişkin düzenlemesi ise tarafların birden çok işyeri olması halinde taraflar arasında düzenlenen sözleşmeyle en sıkı ilişkili işyerini esas almaktadır (md.10). Taraflar arasındaki sözleşmeyle en sıkı ilişkili işyeri belirlenirken ise yazışmalara ilişkin antetlerde bulunan adreslerin ya da sözleşmenin kurulması sırasında ziyaret edilen işyerinin esas alınması mümkün olabilecektir[68]. Eklemek gerekir ki taraflardan biri gerçek kişi ise işyeri yerine, mutad meskeni[69] dikkate alınacaktır[70].

Tarafların işyerlerinin farklı devletlerde bulunup bulunmadığı sözleşmenin kurulduğu ana göre tespit edilir[71]. Yani taraflar, aralarında düzenledikleri sözleşmenin kurulması esnasında aynı devlette olan işyerlerini, sözleşme kurulduktan sonra farklı devletlere taşısalar bile aralarında düzenledikleri sözleşmeye Viyana Sözleşmesi hükümleri uygulanmayacaktır.

#### 1.2.1.2. Tarafların İşyerlerinin Âkit Devlette Olması Kuralı

Viyana Satım Sözleşmesi'ne göre uygulama alanı tespit edilirken, kural olarak[72], tarafların işyerlerinin âkit devletlerde bulunması aranır (md.1(1)(a)). Âkit devlet ise Sözleşme'yi, onaylama ya da katılma yoluyla kabul etmiş ve Sözleşme'yi, yürürlüğe koymuş olan devlettir[73]. Burada dikkat edilmesi gereken konu ise Sözleşme Kısım II (Sözleşmenin Kurulması) ya da Kısım III (Malların Satımı) ile bağlı

---

68 Cansu Kaya, **Uluslararası Menkul Mal Satımına Dair Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Gereğince Alıcının Satım Bedelini Ödeme Borcu**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 124.

69 Mutad mesken, kişinin fiilen hayat ilişkilerini sürdürdüğü yerdir; fiili durumu esas alması nedeniyle hukuki durumu esas alan yerleşim yeri (ikametgâh) kavramından ayrılmaktadır. Başka bir ifadeyle çok fazla geçici olmayan fakat yerleşim yeri gibi sürekli kalma niyetinin de aranmadığı oturumlar olarakta tanımlanabilir (bknz. Vahit Doğan, **Milletlerarası Özel Hukuk**, Savaş Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 211-212).

70 Toker, "**Uygulama Alanı**", s. 28.

71 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 175.

72 Bu bir şart olmadığı için *kural* kelimesini kullanmayı tercih ettik; zira düzenleme *veya* diye devam ederek, (b) bendinde kanunlar ihtilafı kurallarının yetkilendirmesi suretiyle (a) bendindeki bu kurala bir alternatif getirmektedir.

73 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 176.

olmayacağını beyan eden âkit devletler[74], bu kısımlarla ilgili uyuşmazlıklarda âkit devlet olarak sayılmayacaktır[75]. Sözleşme'nin bazı ülkesel birimlerine (eyalet sistemi veya benzeri parçalı yönetim sistemlerine sahip olan devletler[76]) uygulanmayacağını beyan eden âkit devletlerde, bu birimler de âkit devlet olarak sayılmayacaktır[77]. Burada belirtmek gerekir ki taraf işyerleri âkit devletlerde bulunsa dahi forum ülkesi[78], Viyana Sözleşmesi'ne taraf değilse, md.1(1)(a) ile bağlı olmadığı için kendi kanunlar ihtilafı kurallarına başvuracaktır[79].

#### 1.2.1.3. Uluslararası Niteliğin Anlaşılır Olması Şartı

Viyana Satım Sözleşmesi'ne göre taraflar arasındaki sözleşmenin kurulduğu sırada işyerlerinin farklı devletlerde olduğu açıkça anlaşılır olmalıdır[80]; eğer anlaşılabilir değilse, taraflar arasındaki satım sözleşmesi artık ulusal satım hukukunun konusu olur[81].

Tarafların işyerlerinin farklı devletlerde olduğu gerçeğinin anlaşılır olup olmadığı konusunda, objektif yorum yoluna başvurulmalıdır; yani burada sadece, tarafların karşı tarafın işyerinin farklı bir ülkede olduğunu *bilmiyor olması* yeterli olmayıp, koşulların gerektirdiği dikkat ve özen gösterilmesine rağmen bu hususun *anlaşılamayacak olması* gerekmektedir[82]. Buna karşılık bu koruma, objektif olarak

---

74 Bu devletler; Danimarka, Finlandiya ve İsveç'tir. Ancak bu üç devlette Kısım II'ye koydukları çekinceyi sonradan kaldırmışlardır (bknz. Zeytin, **CISG**, s. 50).

75 Zeytin, **CISG**, s. 50.

76 Bu devletler; Avustralya ve Danimarka'dır (bknz. Zeytin, **CISG**, s. 51).

77 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 177.

78 Forum ülkesi, taraflar arasındaki uyuşmazlığı çözmeye yetkili olan mahkemenin bulunduğu devlettir. Belirtmek gerekir ki forum ülkesi, Viyana Sözleşmesi'ne taraf olmayan bir devlet olacağı gibi bir âkit devlette olabilir. Bazı yazarlar forum ülkesi kavramı yerine lex fori kavramını kullanmayı tercih etmektedir (bknz. Toker, "**Uygulama Alanı**", s. 29-30; Kocasakal, "**Uygulama Alanı**", s. 26-27).

79 Toker, "**Uygulama Alanı**", s. 32-33.

80 md.1(2); *"Tarafların işyerlerinin ayrı devletlerde bulunması olgusu sözleşmeden veya sözleşmenin akdi sırasında veya öncesinde gerçekleşmiş olan görüşmelerden veya verilmiş olan bilgilerden anlaşılmadıkça dikkate alınmaz."*

81 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 181.

82 Atamer, **Satıcının Yükümlülükleri**, s. 53.

anlaşılamayacak olsa da tarafların işyerlerinin farklı devletlerde olduğunu bildikleri durumda gerekli değildir[83].

### 1.2.2. Konu Bakımından

Viyana Satım Sözleşmesi'nin konu bakımından uygulama alanı, her şeyden önce taşınırlara ilişkin uluslararası bir satım sözleşmesidir[84]. Bunun yanında aşağıda detaylı olarak inceleneceği üzere, satım sözleşmelerinin tamamı, Viyana Sözleşmesi'nin uygulama alanına dahil değildir.

#### 1.2.2.1. Malların Taşınır Olması Şartı

Viyana Satım Sözleşmesi, satım sözleşmelerinin tamamına değil, yalnızca taşınır mal satımlarına ilişkin olarak düzenlenmiştir[85]; zira Sözleşme'nin bu yönü açıkça belirtilmemiş olsa da malın niteliği ve korunması ve paketlenmesine dair md.35; ayıplı malın ikame edilmesi ve onarımına dair md.46; taşımayla ilgili md.67 ilâ md.69; peş peşe teslim edilmesine dair md.73; muhafaza edilmesine dair md.85 ilâ md.88'de bulunan hükümler taşınmazların satımıyla ilgili düzenleme yapmaya uygun değildir[86].

Öte yandan çağımızda özellikle Sözleşme'nin uygulama alanı kapsamında sayılacak malların somut yani elle tutulur olmasının gerekip gerekmediği tartışması mevcuttur[87]. Bu anlamda, örneğin yazılımların Sözleşme'nin alanında yer alan mal özelliği taşıyıp taşımadığı sorusu üzerinde durulmaktadır. Bir yazara göre yazılımlar, bir disk, bir bellek ya da benzer bir şey üzerinde gerçekleşmiş olmasa bile Sözleşme kapsamında kabul edilmelidir; çünkü yazılımın alım satımı elle tutulur herhangi bir mal gibi yapılmaktadır[88]. Karşıt görüşü savunan Honnold'a göre elle tutulur özelliği bulunmayan hiçbir hakkın, Sözleşme'nin uygulama alanı içinde sayılan mal olarak

---

83 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 182.

84 Toker, "**Uygulama Alanı**", s. 74.

85 Atamer, **Satıcının Yükümlülükleri,** s. 44.

86 Honnold, **Uniform Law for**, s. 52.

87 H. Murat Develioğlu, "CISG'nin Sözleşmelerin Konusu ve Niteliği Bakımından Uygulama Alanı", **GUHFD**, S. 2013/1, s. 55.

88 Dıedrıch (aktaran: Develioğlu, "Uygulama Alanı", s. 55).

nitelendirilmesi doğru değildir[89]. Buna karşılık eğer sözleşme konusu olan yazılım bir belleğe, bir diske ya da herhangi bir başka şeye kaydedilmiş ise artık elle tutulur olduğundan, bu sözleşme de Viyana Sözleşmesi'nin uygulama alanına girecektir[90]. Bundan başka, (elle tutulur olmadığından), patent, fikrî haklar, alacak ya da lisans hakkı gibi kimi hakların, marka üzerinde bulunan hakların, telif hakkının, ortaklık ve ortaklık paylarının satılmasının da Sözleşme'nin uygulama alanına girmediği kabul edilmektedir[91].

Kanaatimizce, Viyana Sözleşmesi'nin yazıldığı tarih ile günümüz arasında uluslararası ticarette kullanılan malların niteliği epeyce değişmiştir; örneğin sanal para olarak adlandırılan *Bitcoin* vb. para birimleri günümüzde yabancı ülkeler arasında yaygın bir şekilde alınıp satılmaktadır. Her ne kadar Sözleşme'nin sanal para gibi elle tutulur olmayan ve mal kavramına dahil olup olmadıkları tartışmalı olan şeylerin alınıp satılmasını düzenlemediği yani uygulama alanı dışında bıraktığı görüşüne katılsak da bu hususta UNCITRAL tarafından bir çalışma heyeti kurması suretiyle, Sözleşme'nin mal kavramına ilişkin düzenlemelerinin günümüz şartlarına uyarlanması gerekir.

#### 1.2.2.2. Konuları İtibariyle Uygulama Alanına Girmeyen Satım Sözleşmeleri

Konuları itibariyle Viyana Satım Sözleşmesi'nin uygulama alanına girmeyen satımların ortak özellikleri, ulusal hukuklar tarafından kamu düzenine ilişkin emredici kurallarla düzenleniyor olmaları ve çoğunlukla bu satımların uluslararası ticaret kapsamında yer almamalarıdır[92].

---

89 Honnold, **Uniform Law for**, s. 48.

90 Honnold, **Uniform Law for**, s. 55.

91 Bettina Heiderhoff, "CISG'ın Uygulama Alanı: Konu Bakımından", **Milletlerarası Satım** Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2008.

92 Toker, "**Uygulama Alanı**", s. 78.

#### *1.2.2.2.1. Tüketici Sözleşmeleri*

Tüketici sözleşmeleri[93] Viyana Satım Sözleşmesi'nin uygulama alanına dâhil edilmemiştir; zira kişisel veya ailevî ihtiyaç veya ev ihtiyacı için mal alınmasını konu edinen satımlara Sözleşme uygulanmaz (md.2(a)). Toker'e göre ülkelerin birçoğunda tüketici sözleşmelerinin emredici ve özel nitelik taşıyan kurallarla düzenlendiği düşünülürse, Sözleşme'nin bu tercihi yerinde olmuştur[94].

Sözü edilen düzenlemede mal satımının ne amaçla yapılmış olduğu esasından hareket edilmiştir, bunun yanında, tarafların tacir olup olmadığına ise bakılmaz[95]. Atamer'e göre buradaki amaç, *"kullanım amacı"* olduğundan dolayı kişisel ailevî ya da ev ihtiyacı dışında bir amaçla yapılan; örneğin bir Avukatın bürosunda kullanmak amacıyla aldığı mutfak eşyasına ilişkin satımlar da Sözleşme'nin uygulama alanı içerisindedir[96].

Öte yandan düzenlemeye göre taraflar arasındaki sözleşme yapılırken ya da daha önce, malların kişisel ailevi ya da ev ihtiyacı amacıyla alındıklarının satıcı tarafından bilinmesi gerekmektedir. Yani satıcı kullanım amacıyla ilgili bu bilgiye sahip değilse ve bilmesi de gerekmiyorsa, bu durumda Sözleşme hükümleri uygulama alanı bulacaktır[97].

Alıcının önceden satın aldığı malın kullanım amacının sonraki dönemde değişmesi hükmün uygulanmasında bir değişikliğe yol açmaz; yani alıcının kişisel kullanım amacıyla aldığı malı, sonraki dönemde ticarî bir amaç için kullanması durumunda da söz konusu satım sözleşmesi Viyana Sözleşmesi'nin uygulama alanına girmeyecektir[98].

---

93 Tüketici sözleşmeleri, ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden kişinin (tüketicinin) ticari veya mesleki amaçla hareket eden kişi ile kurduğu satış sözleşmeleridir (bknz. Fahrettin Aral ve Hasan Ayrancı, **Borçlar Hukuku-Özel Borç İlişkileri**, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 66).

94 Toker, "**Uygulama Alanı**", s. 81.

95 Zeytin, **CISG**, s. 54

96 Atamer, **Satıcının Yükümlülükleri,** s. 41.

97 Atamer, **Satıcının Yükümlülükleri,** s. 41.

98 Toker, "**Uygulama Alanı**", s. 83.

Kanaatimizce, Viyana Satım Sözleşmesi'nde çoğunlukla sözleşmenin kuruluş anının esas alınmasının nedeni, Viyana Sözleşmesi'nin (genellikle bozulma ve değişme ve yok olma riski bulunan) taşınırlara ilişkin düzenlenmiş olması, sonradan gelişen olayların tarafları daha olumsuz bir duruma sürükleme ihtimali ve uluslararası sözleşmelerin değişen şartlara uyarlanmasındaki güçlük, son olarak Viyana Sözleşmesi'nin belirliliğini güçlendirerek tarafların daha yaygın olarak tercih etmesinin sağlanması, yani önceden de ifade edildiği gibi Sözleşme'nin uygulanabilirliğin artırılmasıdır.

#### *1.2.2.2.2. Açık Artırma Yoluyla Yapılan Satımlar*

Açık artırma yöntemiyle yapılan satımlar[99], Viyana Sözleşmesi'nin uygulama alanı dışında bırakılmıştır (md.2(b)). Erdem'e göre Sözleşme'nin hazırlanmış olduğu dönemde açık artırmaların genellikle yerelde yapılması ve sınır ötesi açık artırmanın çok nadir yapılması, bu satımların Sözleşme'nin uygulama alanına istisna olarak tespit edilmesinin nedenidir[100]. Toker'e göre bu istisnanın nedeni açık artırma ile yapılan satımların birçok fiyat teklifi ve kabulü içermesi karşısında bedelin önceden belirlenebilir olmamasıdır[101]. Honnold'a göre bu istisnanın nedeni açık artırmanın son anına kadar alıcının kim olduğu konusundaki belirsizliktir[102]. Sonuç olarak, açık artırma yoluyla yapılan satımlardaki son ana kadar sözleşmenin esaslı unsurlarında mevcut olan belirsizlikler nedeniyle yeknesak bir uygulama oluşturmak çok güçtür; bu nedenle de açık artırma yoluyla yapılan satımların uygulama alanı dışında bırakılmıştır.

---

[99] Açık artırma yoluyla satış; yeri, zamanı ve koşulları önceden belirlenerek, hazır olanlar arasında en yüksek bedeli öneren ile yapılan satıştır (TBK md.274).

[100] Ercüment Erdem, "Viyana Satım Antlaşması'na Genel Bakış ve Maddi Uygulama Alanı" **Yeni Türk Borçlar Kanunu ve CISG'e Göre Satış Sözleşmeleri**, (s. 117-156), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012**.**

[101] Toker, "**Uygulama Alanı**", s. 90.

[102] Honnold, **Uniform Law for**, s. 48.

#### *1.2.2.2.3. Cebri İcrayla ve Diğer Kanun Gereği Yapılan Satımlar*

Cebri icra yöntemiyle yapılmış olan satımlarla[103] diğer kanun gereğine uygun olarak yapılan satımlar, Sözleşme'nin uygulama alanında yer almamaktadır (md.2(c)); çünkü bu satımlar genel olarak, emredici ve özel düzenlemelere göre yapıldığı gibi alıcının sözleşme koşullarını tartışma olasılığı da bulunmamaktadır[104].

#### *1.2.2.2.4. Para, Menkul Kıymet ve Kambiyo Senedi Satımları*

Para menkul kıymet ve kambiyo senetlerinin satımı da Sözleşme'nin uygulama alanı dışında bırakılmıştır (md.2(d)); zira bu satımlar da diğer istisna satımlar gibi birçok ülkede emredici hukuk kurallarıyla düzenlenmiştir[105]. Ayrıca bazı ülkelerde kıymetli evraklar, mal olarak kabul edilmemektedir[106]. Ancak emtia senedi ya da konişmento gibi senetlerin, bir malı temsil etmeleri nedeniyle, mal gibi oldukları değerlendirilerek, Sözleşme'nin uygulama alanı içinde olduklarını kabul etmek gerekir[107].

#### *1.2.2.2.5. Hava Taşıtı, Hava Yastıklı Taşıt, Gemi ve Tekne Satımları*

Viyana Satım Sözleşmesi hükümleri tekne, gemi, hava taşıtı ve hava yastıklı taşıt satımlarına da uygulanamayacaktır (md.2(e)). Sözü edilen taşıtların (bazı ülke hukuklarında taşınmaz olarak kabul edilmeleri nedeniyle) taşınır olup, olmadıklarının, bir sicile kayıt durumlarının ülkelere göre farklı değerlendirilmesi, bu istisnanın temelinde yatan gerekçedir[108].

Doktrinde bizim de katıldığımız görüşe göre söz konusu düzenlemenin hava ve su taşıtlarının tonajına, boyutlarına, rüzgâr gücü veya motorla hareket etmesine, açık denizde ya da iç sularda kullanılmasına bakılmadan genel bir yasak getirilmiş olması

---

[103] Cebri icra yoluyla satış; arttırmayı yöneten memurun en yüksek bedeli öneren kişiye ihale etmesiyle kurulmuş olur (TBK md.275).

[104] Zeytin, **CISG,** s. 55.

[105] Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 141.

[106] İbrahim Aydın, "**Mal Satımlarına İlişkin Birleşmiş Milletler (Viyana) Satım Sözleşmesi ve Türk Hukuku**", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007), s. 29.

[107] Zeytin, **CISG,** s. 53.

[108] Develioğlu, "Uygulama Alanı", s. 58.

isabetli değildir; bu taşıtlardan yalnızca taşıma amacıyla kullanılanlar Sözleşme'nin uygulama alanı dışında bırakılmalı ve kano, kürekli ve pedallı kayıklar, rüzgâr sörfü, sportif, araştırma, eğlence ya da benzer amaçlarla kullanılmakta olan planör gibi taşıtların satımı ise Sözleşme'nin uygulama alanına dahil olmalıdır[109]. Karşıt görüşü savunan Honnold'a göre yeknesak uygulama amacının ağır basması gerekçesi ile Sözleşme'yi hazırlayanların hiçbir istisna öngörmeyen tercihleri daha uygundur[110].

Kanaatimizce, deniz taşıtları gibi uluslararası ticarette satımları yaygın olan taşınırların, bazı ülkelerde bir sicile kayıtlı olmaları ve taşınmaz sayılmaları nedeniyle Sözleşme'nin uygulama alanı dışında bırakılması, Sözleşme'nin yaygınlığını dolayısıyla da yeknesak kural oluşturma amacını zedeleyecektir. Bu nedenle bu gibi sicile kayıtlı taşınırlar için Viyana Sözleşmesi'nin uygulama alanına bir istisna getirilmesi gerekir.

#### *1.2.2.2.6. Elektrik Satımı*

Viyana Satım Sözleşmesi'ne göre elektrik satımıyla ilgili sözleşmeler de uygulama alanı dışında kalmaktadır (md.2(f)). Elektriğin maddî bir mal olup olmaması konusunda, ülkeler arasındaki farklı düzenlemeler elektrik satımına dair istisnanın temel nedenidir[111]. Uluslararası elektrik satımıyla ilgili sözleşmelerin oldukça ayrıntılı hükümler içerecek şekilde hazırlanmasının Sözleşme'nin uygulanmasına ihtiyaç duyulmaması da sözü edilen hükmün gerekçesi olarak gösterilmektedir[112].

Bizim de katıldığımız görüşe göre bu istisnanın genişletilerek yorumlanmaması gerekir, petrol ve gaz gibi enerji maddelerinin satımları Sözleşme'nin uygulama alanı içinde kalmalıdır[113]; zira günümüz koşullarında elektriğin ya da petrol, doğalgaz gibi enerji kaynaklarının da elle tutulur herhangi bir taşınır mal gibi alınıp satılma imkânı mevcuttur ve ülkeler arasında satımları yaygın olarak yapılmaktadır.

---

[109] Atamer, **Satıcının Yükümlülükleri**, s. 45; Toker, "**Uygulama Alanı**", s. 94.

[110] Honnold, **Uniform Law for,** s. 50.

[111] Toker, "**Uygulama Alanı**", s. 102

[112] Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 142

[113] Atamer, **Satıcının Yükümlülükleri**, s. 45

#### 1.2.2.3. Nitelikleri İtibariyle Uygulama Alanına Girmeyen Satım Sözleşmeleri

Viyana Satım Sözleşmesi'ne göre satım sözleşmesi niteliğini kaybettiği kabul edilen bazı sözleşmeler uygulama alanı dışında bırakılmıştır. Sözü edilen düzenlemeye göre satıcının iş gücü, alıcının ise malzeme sağladığı sözleşmeler uygulama alanına dahil olmakla birlikte (yani satım sözleşmesi olarak kabul edilmekle birlikte); alıcının malzemenin esaslı bir bölümünü temin ettiği sözleşmeler (md.3(1)) ile satıcının iş görme ediminin malın temini edimine göre baskın olduğu sözleşmeler (md.3(2)), satım sözleşmesi niteliğini kaybettikleri kabul edildiğinden uygulama alanına dahil değildir[114].

##### *1.2.2.3.1. Sipariş Verenin Malzemenin Esaslı Bölümünü Temin Etmesi*

Viyana Satım Sözleşmesi'ne göre alıcının (sipariş eden) malzemenin esaslı bölümünü temin etmesi halinde sözü edilen sözleşme bir satım sözleşmesi olarak kabul edilmemektedir. Bir yazara göre malzemenin ağırlıklı bir kısmının sipariş verence sağlanması durumunda, siparişi alanın işlevi daha çok malzemelerin montajını yapmaya dönüşmekte, bundan dolayı da böyle bir durumda klasik bir satım sözleşmesinin varlığından bahsetmek mümkün olmamaktadır[115]. Sözleşme'yi hazırlayanlar, böyle hallerde üreticiye düşen yükümlülüğünün daha çok işgücü temin etmek olduğunu ve tipik olarak bir satıcının Sözleşme md.30 ile tanımı yapılan yükümlülüklerinden söz edilemeyeceğini dikkate almışlardır[116].

Sipariş edenin temin ettiği mallar, satıcının yükümlülüklerini yerine getirmesi için gerekli ise bu durum, Sözleşme'nin uygulama alanını etkilemeyecektir; örneğin malların paketlenmesi ve taşınmasına ilişkin araçların alıcı tarafından sağlanması durumunda da Viyana Sözleşmesi hükümleri uygulama alanı bulabilecektir[117].

---

[114] Develioğlu, "Uygulama Alanı"**,** s. 59

[115] Develioğlu, "Uygulama Alanı", s. 61.

[116] Honnold, **Uniform Law for**, s. 57.

[117] Toker, "Uygulama Alanı", s. 105.

Fransa'da bir mahkemenin konuya ilişkin kararında; *"malların alıcı tarafından sağlanan dizayna göre üretilmesi ve yine alıcının sağladığı kalite kontrol standartları dikkate alınarak denetlenmesinin gerekliliği karşısında, Sözleşme'nin uygulamaya konulamayacağı; çünkü üretimde kullanılacak malzemenin esaslı bölümünün alıcı tarafından sağlandığı[118]"* belirtilmiştir. Teoride ise söz konusu karar, teknik tespit etme ve çizimlerin malzemeden sayılmasının imkânsız olması nedeniyle eleştirilmiş, Sözleşme'nin bu tür bir işlemi uygulama alanı dışında gösteren hiçbir hükmü olmadığı belirtilmiştir[119].

Kanaatimizce, Fransız Mahkemesi, somut olayda alıcının görüş ve önerilerinin satıcının malları temin etme edimine göre açık bir şekilde baskın olması karşısında bu karara varmıştır. Sözü edilen yazar ise malzeme kavramının geniş yorumlanmasının yeknesak uygulama amacını zedelediğini düşünerek sözü edilen Mahkeme kararına karşı çıkmıştır. Sözleşme md.7(1) gereğince, yeknesak uygulanmasının teşvikine göre yorum yapmak esas olduğundan, yerel mahkemelerin bu amacı üstün tutacak şekilde Sözleşme hükümlerini yorumlamaları gerekir[120], bu nedenle sözü edilen Mahkeme kararına değil, yazarın görüşüne katılıyoruz.

Belirtmek gerekir ki konu Türkiye açısından önemlidir; zira özellikle tekstil sektöründeki fason üretim sonucu yapılan satımlarda, kumaş ve diğer malzemeler, sipariş verenler tarafından sağlandığı surece, kapsam dışı kalır[121]. Yazarın bu görüşünü, uygulama alanında taraf iradelerinin etkisine değinmemiş olması nedeniyle eleştirmek mümkündür.

#### *1.2.2.3.2. İş Görme veya Diğer Bir Hizmetin Ağırlıklı Olması*

Tarafların, kimi zaman satılan malın teslim edilmesi sırasında, monte edilmesi, eğitim verilmesi ya da reklam yapılması gibi bir işgücüne ihtiyaç duyulmasını ya da

---

[118] 28.05.1993 T. (aktaran: Develioğlu, "Uygulama Alanı", s. 63).

[119] Honnold, **Uniform Law for**, s. 57.

[120] md.7(1); *"Bu Antlaşmanın yorumunda, Antlaşmanın milletlerarası niteliği dikkate alınacağı gibi yeknesak uygulanmasının teşviki ve milletlerarası ticarette dürüstlük kuralının korunması gereği de gözetilir."*

[121] Erdem, **Milletlerarası Ticaret**, s. 144.

bir başka hizmetin verilmesini de öngörmüş olmaları mümkündür[122]. Böyle karma bir sözleşmenin mevcut olduğu durumlarda sağlanan hizmetin ya da iş gücünün, edimin ağırlıklı bölümünü meydana getirmesi durumunda Sözleşme hükümleri uygulanamayacaktır. Bu gibi durumlarda iş görme ediminin ekonomik değerinin satım konusu malın değerinden fazla olması söz konusudur ve bu durumda sözleşme satım sözleşmesi niteliğini kaybetmektedir[123].

Türk hukukunda monte edilmesi gereken mallara ilişkin sözleşmelerin malzeme unsuru öne çıkıyorsa satım, emek unsuru öne çıkıyorsa eser sözleşmesi olduğu kabul edilmektedir[124]. Türk hukukunda olduğu gibi satıcının borcu ağırlıklı olarak montaja ilişkin ise emek unsuru ön plana çıktığından, taraflar arasında bir satım sözleşmesi değil eser sözleşmesi mevcuttur, bu nedenle bu türden bir sözleşme, Viyana Satım Sözleşmesi'nin uygulama alanına dahil değildir[125].

### 1.2.3. Zaman Bakımından

Viyana Satım Sözleşmesi'nin zaman bakımından uygulama alanı, md.100'de düzenlenmiştir. Buna göre; *"(1) Bu Antlaşma bir sözleşmenin kurulmasına ancak, o sözleşmenin akdi konusundaki icabın, 1. maddenin 1. fıkrasının (a) bendinde anılan taraf Devletler veya 1. fıkrasının (b) bendinde anılan taraf Devlet bakımından bu Antlaşmanın, yürürlüğe girdiği tarihte veya bu tarihten sonra yapılması halinde uygulanır. (2) Bu Antlaşma, sadece 1. maddenin 1. fıkrasının (a) bendinde anılan taraf Devletler veya 1. fıkrasının (b) bendinde anılan taraf Devlet bakımından Antlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihte veya bu tarihten sonra akdedilen sözleşmelere uygulanır."* Sözü edilen düzenlemenin en büyük önemi, Sözleşme'nin yürürlüğe girdiği tarihi esas alması nedeniyle, Sözleşme hükümlerinin geriye yürümeyeceğini açıkça belirtmiş olmasıdır[126].

---

[122] Develioğlu, "Uygulama Alanı", s. 63.

[123] Heıderhoff, "Uygulama Alanı", s. 28.

[124] M. Alper Gümüş, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2012, s. 8.

[125] Toker, "**Uygulama Alanı**", s. 115.

[126] Toker, "**Uygulama Alanı**", s. 154.

Zaman bakımından uygulama alanı, sözü edilen düzenlemede Sözleşme'nin II.ve III. kısımları için ayrı ayrı ele alınmıştır. Sözleşme'nin II. Kısmında yer alan sözleşmenin kurulmasına ilişkin hükümlerin zaman bakımından uygulama alanına ilişkin olarak getirilen ölçüt, taraflar arsındaki sözleşmede önerinin yapıldığı tarihtir[127]. Buna göre Sözleşme'nin II. Kısmında yer alan hükümlerin uluslararası bir satım sözleşmesinin *kurulmasına* uygulanabilmesi için *önerinin yapıldığı tarihte* taraflarının işyerlerinin bulunduğu âkit devletler bakımından veya forum ülkesinin kanunlar ihtilafı kuralları uyarınca gösterilen hukukun uygulandığı âkit devlet bakımından Viyana Sözleşmesi yürürlüğe girmiş olmalıdır[128].

Sözleşme'nin III. Kısmında yer alan *malların satımına ilişkin hükümlerin* zaman bakımından uygulama alanına ilişkin olarak getirilen ölçüt ise *sözleşmenin kurulduğu tarihtir;* buna göre Sözleşme'nin III. Kısmının taraflar arasındaki satım sözleşmesine uygulanabilmesi için sözleşmenin Viyana Sözleşmesi'nin yürürlüğe girdiği tarihte veya sonrasında kurulmuş olması yeterlidir[129].

### 1.2.4. Sözleşme'nin Uygulanmasında Kanunlar İhtilafı Kurallarının Etkisi

Taraflardan birinin veya her ikisinin işyerinin âkit devletlerden olmayan bir devlette bulunması halinde Sözleşme hükümleri değil, forum ülkesinin kanunlar ihtilafı kuralları uygulanacaktır; ancak bu durumda dahi Sözleşme'nin uygulanabilmesi için bir imkân getirilmiştir. Eğer forum ülkesinin kanunlar ihtilafı kuralları, bir âkit devleti gösteriyorsa yine uyuşmazlık halinde Viyana Sözleşmesi uygulanacaktır (md.1(1)(b)); örneğin Düsseldorf Mahkemesi, 1993 yılında (Almanya Sözleşme'ye taraf olmasına rağmen Türkiye'nin taraf olmadığı dönem) verdiği bir kararda, Türk satıcı ile Alman alıcı arasındaki sözleşmeye, sözleşmede Alman Hukuku seçildiği için Viyana Sözleşmesi hükümlerini uygulamıştır[130].

---

[127] Aysel Çelikel ve B. Bahadır Erdem, **Milletlerarası Özel Hukuk**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 396.

[128] Çelikel ve Erdem, **Milletlerarası Özel**, s. 397.

[129] Çelikel ve Erdem, **Milletlerarası Özel**, s. 396-397.

[130] Kocasakal, "Uygulama Alanı"**,** s. 33.

Öte yandan Sözleşme md.95 ile taraflara md.1(1)(b)'ye çekince koyma yetkisi tanınmıştır. Bu durumda forum ülkesinin kanunlar ihtilâfı kurallarına göre tespit edilen devlet, Sözleşme'ye çekince koymuş bir âkit devlet[131] ise bu durumda uyuşmazlığa Viyana Sözleşmesi hükümleri değil, sözü edilen âkit devletin maddi hukuk kuralları uygulanacaktır[132]. Buradan çıkan sonuç, md.1(1)(b)'ye çekince koymamış âkit devletlerin, bu bent aracılığıyla uluslararası satım sözleşmelerinden doğan ihtilaflarda, kendi hukukları yetkilendirdiğinde, ulusal satım hukuklarının değil, Sözleşme hükümlerinin uygulanmasını istedikleridir[133].

Forum ülkesinin, Sözleşme md.1(1)(b)'ye çekince koymuş bir âkit devlet olması halinde ve elbette Sözleşme md.1(1)(a)'nın uygulama olanağının bulunmadığı bir uyuşmazlıkta yine bu istisna aynen uygulanacak ve (b) bendine çekince koymuş forum ülkesinin kanunlar ihtilafı kuralları Türkiye gibi (b) bendine çekince koymamış bir âkit devlet hukukunu gösterdiğinde, çekince koymuş forum ülkesinin mahkemesi Türk ulusal satım hukukunu, yani TBK hükümlerini değil, Viyana Sözleşmesi hükümlerini uygulayacaktır[134]. Karşıt görüşü savunan yazara göre forum ülkesi aynı zamanda çekince yetkisini kullanmış bir âkit devlet (x) ise kanunlar ihtilafı kuralları çekince yetkisini kullanmamış bir âkit devlet (y) hukukunu belirlese dahi uyuşmazlığa Viyana Sözleşmesi hükümleri değil, çekince yetkisini kullanmamış âkit devletin (yani y'nin) maddi hukuk kuralları uygulanmalıdır[135]. Burada ikinci yazarın görüşüne katılıyoruz; zira çekince yetkisini kullanmış bir âkit devletin, Viyana Sözleşmesi'nin kanunlar ihtilafı kurallarının yollamasıyla uygulanması sistemini benimsemediğini, yalnızca tarafların iş yerlerinin ayrı ayrı âkit devletlerde olması kuralını benimsediğini kabul etmek gerekir.

Viyana Sözleşmesi'nde yer alan düzenlemelerle açıkça uygulama alanı dışında bırakılan konularda (sözleşmenin geçerliliği ve satılan malların mülkiyeti (md.4) ile satılan malın bir kimsenin ölümüne ya da yaralanmasına yol açması nedeniyle satıcının

---

[131] Sözleşme md.1(1)(b)'ye çekince koyan devletler; ABD, Çin, Singapur, Çekya, Slovakya, Ermenistan, Saint Vincent ve Grenadinler'dir (bknz. Zeytin, **CISG**, s. 51).

[132] Toker, "**Uygulama Alanı**", s. 66.

[133] Çelikel ve Erdem, **Milletlerarası Özel**, s. 394-395.

[134] Çelikel ve Erdem, **Milletlerarası Özel**, s. 395.

[135] Zeytin, **CISG**, s. 52.

sorumluluğu (md.5) ise uygulanacak hukuk, forum ülkesinin kanunlar ihtilafı kurallarına göre tespit edilecek devletin maddi hukuk kuralları olacaktır[136]. Yani bir Türk hâkimi sözü edilen konularla ilgili önüne gelen bir uyuşmazlıkta, Viyana Sözleşmesi hükümlerini değil, MÖHUK md.24/4'e göre belirleyeceği devletin ulusal satım hukukunu uygulayacaktır.

Türkiye, Sözleşme'yi herhangi bir çekince koymaksızın imzaladığından, yetkili kılınan hukuk Türk hukuku olduğunda (taraflar açıkça Viyana Sözleşmesi'nin uygulanmayacağını kararlaştırmış olmadıkça) forum ülkesi hâkimi, Viyana Sözleşmesi hükümlerini uyuşmazlığa uygulamak zorundadır[137].

### 1.2.5. Sözleşme'nin Uygulanmasında Taraf İradelerinin Etkisi

Taraf iradelerinin etkisi, Viyana Satım Sözleşmesi'ne hâkim olan taraf iradelerinin önceliği ilkesinin uygulama alanına yansımasından ibarettir. Buna göre taraflar, Viyana Sözleşmesi'nin uygulama alanına girmeyen bir sözleşmede, Viyana Sözleşmesi'ni uygulamayı kabul edebilecekleri gibi Viyana Sözleşmesi'nin uygulama alanına giren bir sözleşmede ise Viyana Sözleşmesi'ni uygulamayı reddedebileceklerdir; örneğin davacı İtalyan satıcı ile davalı Alman alıcının, tekstil ürünlerinin tedarikine ilişkin düzenledikleri sözleşmede md.6 uyarınca, Viyana Sözleşmesi'ni hariç tutmaları ve Alman hukukunun seçmeleri nedeniyle Alman Mahkemesi normalde uygulaması gereken Viyana Sözleşmesi'ni dikkate almamıştır[138]. Sözleşme'nin uygulama alanına, taraf iradelerinin olumlu ve olumsuz etkisi aşağıda detaylı olarak incelenecektir.

#### 1.2.5.1. Taraf İradelerinin Olumlu Etkisi

Taraf iradelerinin Viyana Sözleşmesi'nin uygulama alanına olumlu etkisi iki türlü olabilir:

---

[136] Z. Derya Tarman, "Türk Satım Hukukunda Yeni Bir Dönem : Viyana Satım Antlaşması'nın Milletlerarası Satım Sözleşmelerine Etkisi", **Millitlererası Akdi Borç İlişkilerine Dair Esaslar ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar Konferansı**, Koç Üniversitesi, İstanbul, 7.10.2011, s. 180 https://www.academia.edu (erişim: 03.12.2018).

[137] Kocasakal, "Uygulama Alanı", s. 38.

[138] 23.07.1997 T. (aktaran: Erdem, **Milletlerarası Ticaret**, s. 205).

1) Tarafların aralarında düzenledikleri sözleşme ile bir âkit devletin hukukunu seçmiş olmaları halinde, Viyana Sözleşmesi, bir ülkenin seçilmiş hukuku olarak uygulanacaktır[139]. Yani bu durumda Türk hâkimi, Viyana Sözleşmesi'ni MÖHUK md.24/1 gereğince uygulayacaktır; zira ilgili madde uyarınca sözleşmeden doğan borç ilişkileri tarafların açık olarak seçtikleri hukuka tabidir.

Tarafların aralarındaki sözleşmeye bir âkit devletin hukukunun uygulanmasını kararlaştırmaları halinde özellikle dikkat edilmesi gereken konu, söz konusu âkit devletin aynı zamanda Sözleşme Kısım II veya Kısım III düzenlemelerine çekince koyup koymadığıdır[140]; zira bu durumda çekince koyulan kısımdaki hükümler uygulama alanı bulamayacaktır.

2) Viyana Satım Sözleşmesi hükümlerinin taraf iradeleriyle uygulanmasını gerektiren durumlardan diğeri ise tarafların aralarındaki sözleşmeye ekleyecekleri bir klozla Viyana Sözleşmesi'nin uygulanacağını kararlaştırılmış olmalarıdır[141]. Bu halde tarafların Sözleşme'nin uygulanması yönündeki bu klozu, bir maddi hukuk atfı olarak kabul edilmekte ve Sözleşme hükümleri bu defa bir ülkenin seçilmiş hukuku olarak değil, taraflarca aralarındaki sözleşmeye ithal edilmiş sözleşme şartı olarak uygulanmaktadır[142]. Tarafların bu seçimi belirli bir devletin hukukuna işaret etmediği için MÖHUK md.24/1 anlamında *"bir devlete ait hukuk"* kavramı dışında kalır; bu nedenle bu türden seçimler kanunlar ihtilafı hukuku anlamında bir hukuk seçimi sayılmazlar[143]. Buna uluslararası özel hukukta, *"Incorporation" (sözleşmeye dahil etme)* işlemi denilmektedir[144]. Bu durumda uyuşmazlığa uygulanacak ülke hukuku yine forum ülkesinin kanunlar ihtilafı kurallarıyla belirlenecektir. Ancak belirlenen ülkenin maddi hukuk kuralları ancak Viyana Sözleşmesi'nde düzenlenmeyen konularda uygulama alanı bulabilecektir[145]. Yine bu durumda Viyana Sözleşmesi hükümlerinin uygulanması, forum ülkesinin kanunlar ihtilafı kurallarınca belirlenen

---

139 Çelikel ve Erdem, **Milletlerarası Özel**, s. 400.

140 Çelikel ve Erdem, **Milletlerarası Özel**, s. 400.

141 Tarman, "Yeni bir Dönem", s. 183.

142 Çelikel ve Erdem, **Milletlerarası Özel**, s. 401.

143 Ergin Nomer ve Cemal Şanlı, **Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları,** Beta Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 57.

144 Tiryakioğlu, **Uygulanacak Hukuk**, s. 115.

145 Çelikel ve Erdem, **Milletlerarası Özel**, s. 401.

ülkenin ulusal satım hukukunun emredici hükümlerine aykırı olmaması halinde yani sözü edilen ülkenin maddi hukuk kurallarının sınırları içerisinde olacaktır[146].

#### 1.2.5.2. Taraf İradelerinin Olumsuz Etkisi

Taraf iradelerinin Viyana Sözleşmesi'nin uygulama alanını daraltan ya da ortadan kaldıran etkisi de *(opt-out)* mevcuttur. Yani taraflar aralarında düzenledikleri sözleşmede açıkça Viyana Satım Sözleşmesi'nin uygulanmayacağını belirtmiş olabilir (örneğin; *"uyuşmazlık halinde bu sözleşmeye Viyana Sözleşmesi hükümleri uygulanmaz"* klozu ile) ya da taraflar arasında böyle bir alışkanlık bulunabilir (örneğin; taraflar süregelen ticari ilişkilerinde hep TBK hükümlerini uyguluyor ise) veya taraflar bilinçli bir şekilde, Viyana Sözleşmesi'ne çekince koymuş bir âkit devletin (örneğin Danimarka) hukukunu seçebilir, son olarak Viyana Sözleşmesi'ne çekince koymamış bir âkit devletin ulusal satım hukukunda yer alan maddi kuralların uygulanacağını açık veya örtülü olarak (örneğin; *"uyuşmazlık halinde bu sözleşmeye" TBK hükümleri uygulanır"* klozu ile) kararlaştırabilirler[147]. Bu durumda dikkat edilmesi gereken konu ise taraf iradelerinin açık veya örtülü olarak, Viyana Sözleşmesi hükümlerini dışlamak olduğu anlaşılırsa, forum ülkesinin kanunlar ihtilafı kuralları Viyana Sözleşmesi'ne çekince koymamış bir âkit devlet hukukunu (örneğin Türk hukuku) gösterse dahi Viyana Sözleşmesi'nin uygulama alanı bulamayacağıdır[148]. Yani bu gibi durumlarda taraf iradeleri yorumlanmalı (md.8) ve tespit edilen iradeye üstünlük tanınmalıdır (md.6).

Öte yandan tarafların bir âkit devletin hukukunu seçtikleri (örneğin; *"uyuşmazlık halinde bu sözleşmeye Türk Hukuku uygulanır"* klozu ile) durumda, iradeleri Viyana Sözleşmesi hükümlerini dışlamaksa, bunu açıkça belirtmeleri gerekir[149]; aksi halde bu seçim gerek Doktrinde[150] gerekse de yargı kararlarında sözleşmenin uygulanmasını istedikleri şeklinde yorumlanmaktadır. Fransa Yargıtay'ı konuya ilişkin bir kararında; *"Fransa'da işyeri olan satıcı ile Kolombiya'da işyeri*

---

146 Çelikel ve Erdem, **Milletlerarası Özel**, s. 401.

147 Tarman, "Yeni bir Dönem", s. 182-183.

148 Kocasakal, "Uygulama Alanı", s. 44.

149 Atamer, **Satıcının Yükümlülükleri**, s. 60.

150 Tiryakioğlu, "Özel Hukuk ile İlişkisi", s. 561; Atamer, **Satıcının Yükümlülükleri,** s. 53.

*olan alıcı arasındaki sözleşmede, taraflar arasındaki ilişkilerin ve sözleşmenin Fransız kanunlarına tâbi olacağına dair bir hüküm bulunmaktadır. İstinaf Mahkemesi bu hükmü ve ilk duruşmada tarafların iddia ve savunmalarını Fransız Medeni Kanununa dayandırmalarını dikkate alarak, Konvansiyon'un bertaraf edildiği, Fransız Medeni Kanunu hükümlerinin uygulanması gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Ancak Viyana Konvansiyonu'nun da Fransız maddi hukukunun bir parçası olduğunu vurgulayarak Fransız hukukuna yapılan referansın tek başına Konvansiyonu bertaraf etmeyeceğine, bu nedenle İstinaf Mahkemesi kararının bozulmasına*[151]*"*karar vermiştir.

### 1.2.6. Bütün İhtimallere Göre Uygulama Alanı

Viyana Satım Sözleşmesi'nin uygulama alanını, bundan önce açıklamış olduğumuz bütün ihtimalleri göz önünde bulundurarak, Türk hâkiminin önüne gelmiş olan, çanta alım-satımına ilişkin uluslararası bir satım sözleşmesinde, alıcının[152] bir Türk şirketi (veya vatandaşı) olduğu bir örnek üzerinden açıklayacak olursak:

1) Her şeyden önce satıcının işyeri (tarafların birden çok işyeri varsa sözleşmeyle en sıkı ilişki içinde olan işyeri esas alınmak üzere) Türkiye dışında başka bir devlette olmalıdır (satıcının Türk veya yabancı uyruklu olması ya da tacir olup olmaması önemli değildir).

2) Taraflar arasındaki sözleşmenin en geç kurulduğu tarihte taraf işyerlerinin ayrı devlette olduğu objektif olarak anlaşılır olmalı ya da objektif olarak anlaşılır olmasa bile taraflar, en geç sözleşme kurulurken bu hususu biliyor olmalıdır.

3) Taraflar arasındaki sözleşme eğer Viyana Sözleşmesi'nin Türkiye'de yürürlüğe girdiği 1 Ağustos 2011 tarihinde ve sonrasında düzenlenmişse, satıcının işyerinin bulunduğu devletin de taraflar arasındaki sözleşme Viyana Sözleşmesi'nin III. kısmına ilişkin bir sözleşme ise *en geç satım sözleşmesinin kurulduğu tarih itibariyle,* Viyana Sözleşmesi'nin II. Kısmına ilişkin bir sözleşme ise *en geç önerinin yapıldığı tarih itibariyle* Sözleşme'ye taraf olması gerekir. Eğer taraflar arasındaki

[151] 13.09.2011 T. (aktaran: Kocasakal, "Uygulama Alanı", s. 43).

[152] Çalışmamızın konusu alıcının yükümlülükleri olduğu için alıcıyı somutlaştırmayı tercih ettik.

sözleşme Viyana Sözleşmesi'nin yürürlüğe girdiği 1 Ocak 1988 tarihi ile Sözleşme'nin Türkiye'de yürürlüğe girdiği 1 Ağustos 2011 tarihleri arasında düzenlenmişse, forum ülkesinin kanunlar ihtilâfı kuralları belirleyici olacağından, (forum ülkesi Türkiye ise) MÖHUK md.24/4 gereğince tespit edilecek ülke hukukunun o tarihte bir âkit devlet hukuku olması gerekir.

4) Tarafların aralarında anlaşarak başka bir devletin hukukunu seçmeleri halinde bu devletin Viyana Sözleşmesi md.1(1)(b)'ye çekince koymamış bir âkit devlet olması ya da taraf olmayan devletin (İngiltere gibi[153]) hukuku seçilmişse, bu devletin kanunlar ihtilafı kurallarının Sözleşme md.1(1)(b)'ye çekince koymamış bir âkit devlet hukukunu uygulaması gerekir (MÖHUK md.24/1 gereği uygulama).

5) Yukarıda yer alan bütün ihtimallerin olumsuz olması durumunda, tarafların Viyana Satım Sözleşmesi hükümlerinin uygulanacağını aralarında düzenledikleri sözleşmeye bir klozla eklemeleri (intercoraption) gerekir. Bu durumda Viyana Sözleşmesi hükümleri, taraflar arasındaki sözleşmenin bir parçası haline geldiğinden, yani seçilmiş bir hukuk olarak kabul edilmeyeceğinden, MÖHUK md.24/4'e göre tespit edilecek ülkenin satım hukukunun emredici hükümlerine aykırı olmadığı ölçüde uygulanabilecektir.

6) Satım sözleşmesinin konusu çanta; açık artırma, cebri icra veya diğer kanun gereği yapılan bir satımdan alınmamalı veya kişisel, ailevi ihtiyaç ya da ev ihtiyacı için alınmış olmamalıdır (Türk vatandaşı örneğin bir Avukatsa ve bu çantaları mesleğinde kullanmak için alıyor ise yine Viyana Sözleşmesi uygulanacaktır). Bu çantalar kişisel, ailevi ya da ev ihtiyacı için alınmışsa; satıcının bu durumu, en geç sözleşmenin kurulduğu anda bilmiyor olması veya gerekli dikkat ve özeni gösterseydi bilecek durumda olmaması gerekir.

7) Türk şirketinin (veya vatandaşının) çanta malzemelerinin esaslı bir bölümünü karşılamaması ya da alacağı çantaların özelliklerini belirleyen talimatlarının, satıcının malı standart olarak temin etmesine engel olacak şekilde baskın olmaması gerekir.

---

[153] İngiltere'nin Sözleşme'ye taraf olmadığına dair bknz. Zeytin, **CISG**, s. 56.

8) Son olarak taraflar, aralarında düzenledikleri sözleşmede, Viyana Satım Sözleşmesi'nin uygulanmasına yönelik olumsuz bir irade ortaya koymamış olmalıdır (örneğin; aralarında düzenledikleri sözleşmeye; *"uyuşmazlık halinde Viyana Satım Sözleşmesi hükümleri değil, Türk Borçlar Kanunu hükümleri uygulanır"* klozu ekleyerek).

# İKİNCİ BÖLÜM

# VİYANA SATIM SÖZLEŞMESİ VE TÜRK BORÇLAR KANUNU IŞIĞINDA SATIM SÖZLEŞMELERİNDE ALICININ YÜKÜMLÜLÜKLERİ

## 2.1. SATIM SÖZLEŞMELERİNE GENEL BAKIŞ

Satım sözleşmesi, çalışmamızın temelini oluşturmaktadır. Bu nedenle ayrı bir başlık olarak incelemek gerekmektedir. Satım sözleşmesinin tanımlanması, Viyana Sözleşmesi bakımından da son derece önemlidir; çünkü Viyana Satım Sözleşmesi, adından da anlaşılacağı üzere yalnızca satım sözleşmelerine ilişkin olarak düzenlenmiş olan uluslararası bir sözleşmedir. Bu durum, Viyana Sözleşmesi md.4(1); *"Bu Antlaşma, sadece satım sözleşmesinin kurulmasını ve alıcı ile satıcının böylesi bir sözleşmeden doğan hak ve borçlarını düzenler"* düzenlemesi ile açıkça ortaya konulmuştur. Bu bakımdan en başta sözleşme kavramından, ardından da satım sözleşmesi kavramından ne anlaşılması gerektiği incelenmelidir.

Viyana Satım Sözleşmesi'nde sözleşme kavramının tanımı yapılmamaktadır. Bu nedenle bu konuda ulusal hukuk düzenlemelerine başvurmak gerekir. TBK'da sözleşme kavramı; *"tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade açıklamaları"* olarak tanımlanmıştır (md.1/1). TBK'nın düzenlemesini sadece sözleşmenin unsurlarına yer verdiği, fakat sözleşmenin hukuki sonucuna yer vermediği için eleştiren Eren'e göre sözleşme; *"belirli bir hukuki sonucu doğurmaya yönelik, karşılıklı ve birbirine uygun irade açıklamalarından oluşan hukuki bir işlemdir[154]."* Sözleşmelerin kurulması için birbiriyle uyumlu olması gereken irade açıklamalarından, zaman olarak önce yapılana

[154] Eren, **Genel Hükümler**, s. 200.

*"öneri"*, sonra yapılana ise *"kabul"* denilmektedir[155]. Aşağıda ise satım sözleşmesinin detayları açıklanacaktır.

Viyana Satım Sözleşmesi'nde, satım sözleşmesinin ise yalnızca *"malların teminine"* ilişkin olduğu ifade edilmekle yetinilmiş[156], tanımı ise yapılmamıştır. Doktrinde bazı yazarlar, Viyana Sözleşmesi'nin her iki tarafın karşılıklı yükümlülüklerini düzenleyen maddelerinden (md.30, md.53) yola çıkarak satım sözleşmesini tanımlamışlardır[157]. Sözü edilen düzenlemelerden hareketle Dayıoğlu; *"Taraflardan birinin (satıcı) malları teslim etmek, onlara ilişkin belgeleri vermek ve malların mülkiyetini geçirmek, diğer tarafın (alıcı) ise kararlaştırılan semeni ödemek ve malları teslim almakla yükümlü olduğu sözleşme bir satım sözleşmesidir[158]."* şeklinde tanım yapmıştır. Aynı düzenlemelerden hareketle Öner; "*Bir tarafın (satıcı) üzerine sözleşme yapılan malı teslim etme ve malın mülkiyetini devretme ve gereği varsa malla ilgili belgeleri verme yükümlülükleri olan, buna karşılık öteki tarafın da (alıcı) malın teslim alınması ve semeni ödeme yükümlülüğü altına girdiği sözleşme, satım sözleşmesidir"* şeklinde tanımlanmıştır[159]. Son olarak Schlehtriem'a göre; *"Satım sözleşmesi, karşılıklı olarak mal ve bedel değişimi ihtiva eden, tam iki tarafa borç yükleyen (synallagmatik) sözleşmedir[160]."*

Kanaatimizce, yukarıda yer verilen tanımlara Viyana Sözleşmesi'nin, bazı sözleşmelerinin nitelikleri bakımından satım sözleşmesi vasfını yitirdiğini kabul ettiği düzenlemesi (md.3) de eklenmelidir. Buna göre satım sözleşmesi; *"Malların ve gerektiğinde onları temsil eden belgelerin, para karşılığında devredildiği; bununla birlikte, sipariş verenin malzemenin esaslı bir bölümünü temin etmediği veya malı*

---

[155] Eren, **Genel Hükümler**, s. 200.

[156] md.3; *"(1)İmal edilecek veya üretilecek malların teminine ilişkin sözleşmeler satım sözleşmesi sayılır; meğerki, bunları sipariş eden taraf imalat veya üretim için gerekli olan malzemenin esaslı bir bölümünün teminini taahhüt etmiş olsun. (2) Bu Antlaşma, mal temin eden tarafın ediminin, ağırlıklı olarak, işgücü veya diğer bir hizmetin sağlanmasından oluştuğu sözleşmelere uygulanmaz."*

[157] Dayıoğlu, "**Alıcının Hakları**", s. 10.

[158] Atamer, **Satıcının Yükümlülükleri,** s. 36.

[159] Özlem Öner, "Viyana Satım Sözleşmesi'nin Uygulanma Alanı, Yorumlanması ve Bağlayıcılığı", **TAAD**, C. 8, s. 815.

[160] Schlehtriem (aktaran: Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 168).

*temin edenin iş görme ediminin, malı temin etme edimine göre baskın olmadığı sözleşmedir."*

Belirtmek gerekir ki Viyana Sözleşmesi, imal edilecek veya üretilecek malların teminine ilişkin sözleşmelerin satım sözleşmesi olduğunu kabul ettiği md.3 nedeniyle Türk Borçlar Kanunu ile ayrışmaktadır; zira bu tür sözleşmeler, TBK md.207-md.209 hükümlerine göre satım sözleşmeleri değil, md.470 vd. hükümlerine göre eser (istisna) sözleşmeleridir[161].

Türk Borçlar Kanunu'nda satış sözleşmesi[162]; *"satıcının, satılanın zilyetlik ve mülkiyetini alıcıya devretme, alıcının ise buna karşılık bir bedel ödeme borcunu üstlendiği sözleşme"* olarak tanımlanmıştır (md.207). Sözü edilen maddeyi, yalnızca maddi mallara ilişkin olarak düzenlenmesi (mülkiyetin ve zilyetliğin devri ancak maddi mallar için mümkündür) nedeniyle yetersiz bulan Eren'e göre satış sözleşmesi; *"Alıcının ödemeyi üstlendiği bir bedel karşılığında satıcının, satılan bir mal üzerindeki hakkı ona devretmeyi borçlandığı sözleşmedir[163]."* Böylece satış sözleşmesinin konusu, satılan şey taşınır veya taşınmaz gibi maddi bir mal ise zilyetlik ve mülkiyetinin; hak gibi maddi olmayan bir mal[164] ise hak sahipliğinin alıcıya ödeyeceği bedel karşılığında devri söz konusu olacaktır[165]. Başka bir yazara göre sözü edilen hüküm lafız itibariyle dar olmasına rağmen, doktrine ve uygulamada bu hükme dayanarak, satıcının malvarlığının aktifinde yer alan ve başkasına para karşılığında devredilebilen her türlü eşyanın, hakların, tabii kuvvetlerin veya diğer hukuki varlıkların satış sözleşmesine konu olabileceği kabul edilmektedir; meğer ki bunlar, başka sözleşme tiplerine dahil edilmelerini zorunlu kılan özellikler taşısın (mesela, hizmet edimi veya iş görme sonucu gibi)[166].

---

[161] Öz, **Kısa Karşılaştırması**, s. 11.

[162] Türk Borçlar Kanunu'nda, Viyana Sözleşmesi'nin aksine satım kavramı değil, satış kavramı kullanılmaktadır. Bu nedenle konu TBK'ya göre incelenirken, *satış sözleşmesi* terimi tercih edilmiştir.

[163] Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 27.

[164] Yazara göre maddi olmayan mallardan kasıt, satış sözleşmesine konu olabilen, yani parayla devredilebilen alacak, patent veya telif hakkı, know-how, üretim, müşteri ve iş sırrı gibi şeylerdir (bknz. Eren, **Özel Hükümler**, s. 27).

[165] Eren, **Özel Hükümler**, s. 27.

[166] Aral ve Ayrancı, **Borçlar Hukuku**, s. 73.

Kanaatimizce, günümüz koşullarında para ile değiştirilmesi mümkün olan ve günümüze has özellikleri bulunan şeylerin alım-satımını da kapsayacak şekilde satış sözleşmesini; *"Kanunlara, genel ahlak kurallarına ve kişilik haklarına aykırı olmamak üzere, para karşılığında değiştirilebilen her türlü şeyin devri"* olarak tanımlamak mümkündür[167].

Satış sözleşmesi, rızai bir sözleşmedir; yani satış sözleşmesinin kurulabilmesi için iki tarafın karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanları yeterlidir, bunun için satış konusunun teslimine gerek yoktur[168]. Ayrıca satış sözleşmesi, her iki tarafa borç yükleyen (synallagmatik) bir sözleşmedir[169]. Yani bir satım sözleşmesinde her iki taraf hem alacaklı hem borçlu sıfatını birlikte taşır[170]. Buna göre alıcı, satış bedelini ödeme ve satılanı devralma yükümlülüğü yönünden borçlu; satıcının satılanı devretme yükümlülüğü yönünden ise alacaklı durumundadır[171]. Aynı durum tersi yönde satıcı için de geçerlidir. Bu durumun en önemli sonucu ise tarafların uygun olduğu ölçüde alacaklının temerrüdü hükümlerine başvurabilecekleri gibi borçlunun temerrüdü hükümlerine de başvurabilmeleridir[172].

Viyana Sözleşmesi'nin yalnızca taşınır satımlarına ilişkin olarak düzenlenmiş olması nedeniyle taşınır satışının tanımına da yer vermek gerekir. TBK'ya göre taşınır satışı; *"Türk Medeni Kanunu uyarınca taşınmaz sayılanlar dışında kalan ve diğer kanunlarda taşınır olarak belirtilen şeylerin satışıdır"* (md.209/1). Düzenleme TMK'ya yollama yaptığı için bu kanuna bakmak gerekirse; *"Nitelikleri itibariyle taşınabilen her türlü maddi eşyanın satışı, taşınır satışıdır"* (md.762). Bu düzenlemelerden hareketle taşınır satışları şunlardır[173]:

---

[167] Günümüzde yaygın olan *Bitcoin* gibi sanal para satışlarına dair görüşümüz için bknz. yukarıda, s. 18.

[168] Aral ve Ayrancı, **Borçlar Hukuku**, s. 70.

[169] M. Reşit Karahasan, **Türk Borçlar Hukuku-Özel Borç İlişkileri**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2002, s. 60.

[170] Karahasan, **Özel Borç İlişkileri**, s. 60.

[171] Eren, **Genel Hükümler**, s. 200.

[172] Eren, **Özel Hükümler**, s. 172.

[173] Nihat Yavuz, **Satış Sözleşmeleri,** Adalet Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 112.

1) Taşınmaz mülkiyetine dahil olmayan ve fakat mülk edinmeye elverişli bulunan elektrik, su, havagazı gibi doğal kuvvetlerin satışı (TMK md.762).

2) Ürünler, bir yapının yıkıntıları ve taş ocağından çıkarılacaklar taşlar gibi taşınmazdan ayrıldıktan sonra mülkiyeti devredilecek bütünleyici parçaların satışı (TBK md.209/2).

3) Sürekli kalma amacı olmaksızın bir arsa üzerinde yapılan kulübe ve baraka gibi hafif binaların satışı (TMK md.728).

4) Bir taşınmaza bağlı olan eklentinin, taşınmazdan ayrı ve bağımsız olarak satışı da taşınır satışıdır[174].

Taşınır satışlarında şekil serbestisi ilkesi hem Viyana Sözleşmesi'nde hem de TBK'da kabul edilmiştir[175]. Buna göre taraflar, aralarındaki sözleşmeyi yazılı ya da sözlü olarak yapmakta serbesttir[176]. Bununla birlikte Türk hukukunda yazılı şekil şartı, geçerlilik şartı olarak kabul edilmese de bazı durumlarda ispat şartı olarak kabul edilmektedir. Konuya ilişkin Yargıtay bir kararında; *"Davacı-satıcı, kendisinin düzenlediği faturalarda bulunan fiyatın daha üstünde bir fiyata mal sattığıyla ilgili iddiasını sadece yazılı kanıtla ispatlayabilir. Davacı-satıcının kendisinin düzenlediği faturalara itibar edilmeyerek, satışa konu olan malların rayiç değeri dikkate alınarak bir hükme varılması yanlıştır[177]."*

---

[174] Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 112.

[175] Öz, **Kısa Karşılaştırması**, s. 5.

[176] Bu konuda Viyana Sözleşmesi md.12 hükmümünün saklı tutulduğunu, bu hükme göre taraflardan birinin işyeri, 96. madde uyarınca çekince hakkını kullanan bir âkit devlette bulunuyorsa, tarafların artık yazılı şekil şartına uymak zorunda olduğunu, bu hükmün Viyana Sözleşmesi'nde taraf iradelerini kısıtlayan tek hüküm olduğunu daha önce belirtmiştik (bknz. yukarıda, s. 10-11). Türk hukukunda da bu kuralın istisnaları mevcuttur; örneğin Trafik Siciline kayıtlı motorlu araçların her türlü satış ve devirleri, noterde düzenleme şeklinde, Fikir ve Sanat eserleri üzerindeki mali haklar ile marka ve patent haklarının satışı da yazılı şekilde yapılmalıdır (bknz. Emre KÖROĞLU, "**6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Taşınır Satış Sözleşmesinin Sona Ermesi**", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2015, s. 36-37).

[177] 19. HD 07.03.2012 T. 2011/11222 E. 2012/3563 K. https://www.kazanci.com.tr (erişim: 03.12.2018).

## 2.2. SATIM SÖZLEŞMELERİNDE ALICININ YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Mutlak hakların tanınması ile birlikte, kişilerin birbirlerinin malvarlığı ve şahıs varlığı haklarına saygı gösterme zorunluluğu doğmuştur[178]. Bu zorunluluk kapsamında kişilere, *"yapma"* veya *"yapmama"* şeklinde bazı davranış kuralları yüklenmiştir[179]; hukukta bu davranış kurallarına yükümlülük denilmektedir[180]. Başka bir yazara göre yükümlülük, hukuk düzenin kişilere yönelttiği ve uyulması zorunlu emirlerdir[181].

Hukuk düzenine göre yükümlülük kavramı edim yükümlülükleri ve yan yükümlülükler olarak ikiye ayrılır; edim yükümlülükleri ise asli edim yükümlülükleri ve yan edim yükümlülükleri olarak ikiye ayrılır[182]. Buna göre asli edim yükümlülükleri, sözleşmenin tür ve tipini, özellik ve niteliklerini belirleyen, borçlunun yerine getirmek zorunda olduğu asıl borçlardır[183]; örneğin satım sözleşmesinde alıcının asli edim yükümlülüğü, satılan malın bedelini (semeni) alıcıya ödemektir[184]. Yan edim yükümlülükleri ise, kanundan, sözleşmeden veya dürüstlük kuralından doğan asli edime bağlı, ikincil nitelikteki edimlerdir; örneğin alıcı A, satıcı S'nin sattığı makinayı aynı zamanda kurmasını (monte etmesini), sonra da kontrol etmesini S ile kararlaştırabilir[185]. Yan yükümlülükler (diğer davranış yükümlülükleri, özen gösterme yükümlülükleri) ise asli veya yan edim yükümlülükleri olmayan, bağımsız bir varlığa sahip bulunmayan, dolayısıyla ihlal edilmeleri halinde yükümlü hakkında sadece tazminat borcu doğuran, ifaları talep ve dava edilemeyen yükümlülüklerdir[186]. Bu yükümlülükler, ifaya yardımcı yan yükümlülükler ve koruma yükümlülükleri olmak üzere ikiye ayrılırlar[187]; örneğin satılan şey bir hayvan ise, satıcı bu hayvanın

---

178 Z. İpek Yücer Aktürk, "**Satım ve Eser Sözleşmelerinde Gözden Geçirme ve Bildirim Külfetleri**", (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2012), s. 33.

179 Aktürk, "**Külfetleri**", s. 33.

180 Aktürk, "**Külfetleri**", s. 33.

181 Eren, **Genel Hükümler**, s. 28.

182 Aktürk, "**Külfetleri**", s. 34.

183 Eren, **Genel Hükümler**, s. 31.

184 Cevdet Yavuz, **Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler),** Beta Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 30.

185 Eren, **Genel Hükümler**, s. 33.

186 Aktürk, "**Külfetleri**", s. 35.

187 Eren, **Genel Hükümler**, s. 37.

mülkiyetini alıcıya geçirene kadar onu beslemeli ve ona iyi bakmalıdır, aksi takdirde alıcı, uğradığı zararın tazminini talep edebilir[188].

Alıcının yükümlülüklerini tespit etmeden önce alıcı ve satıcı kavramlarını da tanımlamak gerekir. Eren'e göre; *"satılanı (şey veya hakkı) devir borcu altına giren kimseye satıcı; bedeli (semeni) ödeme borcu altına giren kimseye de alıcı"* adı verilir[189]. Viyana Sözleşmesi'nde ise alıcı ve satıcı kavramları tanımlanmamıştır. Doktrinde de bu yönde bir tanım bulunmamaktadır. Kanaatimizce, Viyana Sözleşmesi'ne göre satım sözleşmesinin tanımı yapılırken kullanılan yöntem, burada da kullanılmalı ve Sözleşme'de alıcının ve satıcının yükümlülüklerini düzenleyen maddelerden hareketle bir tanım yapmak gerekmektedir. Buna göre; *"Bir satım sözleşmesinde, malları (gerektiğinde onları temsil eden belgeleri) ve bunların mülkiyetini devretmekle yükümlü olan taraf satıcı; buna karşılık malların bedelini (semeni) ödemek ve onları (gerektiğinde onları temsil eden belgeleri) teslim almakla yükümlü olan taraf ise alıcıdır."*

Viyana Satım Sözleşmesi'nde alıcının yükümlülükleri, *"Malların Satımı"* başlıklı üçüncü kısmının, *"Alıcının Yükümlülükleri"* başlıklı üçüncü bölümünde düzenlenmektedir. Bu bölüm üç ayrımdan oluşmaktadır: Birinci ayrımda (md.54-md.59), semenin ödenmesi; ikinci ayrımda (md.60), malların teslim alınması; üçüncü ayrımda ise (md.61-md.65) sözleşmenin alıcı tarafından ihlali halinde satıcının sahip olduğu hukuki imkânlar düzenlenmektedir. Viyana Sözleşmesi'nin çalışmamızla ilgili olan diğer bir bölümü ise *"Satıcının ve Alıcının Yükümlülüklerine İlişkin Ortak Hükümler"* başlıklı beşinci bölümüdür[190]. Bu bölüm ise altı ayrımdan oluşmaktadır: Birinci ayrımda (md.71-md.73), öne alınmış sözleşmeye aykırılıklar ve art arda teslimli sözleşmeler; ikinci ayrımda (md.74-md.77) tazminat; üçüncü ayrımda (md.78) faiz; dördüncü ayrımda (md.79-md.80) sorumluluktan kurtulma; beşinci ayrımda

---

[188] Aktürk, "**Külfetleri**", s. 35.

[189] Eren, **Özel Hükümler**, s. 27.

[190] Bu bölüm çalışmamızla doğrudan değil, dolaylı olarak bağlantılıdır. Bu nedenle bu bölüm için ayrı bir başlıklandırma yoluna gitmedik; ancak bu ayrımların tamamına yeri geldiğinde değinerek çalışmamıza dahil etmiş olduk (malların muhafazası ayrımına ilgili olması nedeniyle, alıcının diğer yükümlülükleri ve külfetleri başlığı altında; malın muhafazasına ilişkin ayrım dışındaki beş ayrımın tamamına ise ilgili olmaları nedeniyle, alıcının yükümlülüklerini ihlal etmesi halinde satıcının sahip olduğu haklar başlığı altında yer verdik).

(md.81-md.84) sözleşmenin ortadan kaldırılmasının sonuçları; altıncı ve son ayrımda ise (md.85-md.88) malın muhafazası düzenlenmektedir.

Viyana Sözleşmesi'ne hâkim olan ilkelerden birinin, taraf iradelerinin önceliği ilkesi olduğunu belirtmiştik; sözü edilen bu ilkenin aynı zamanda TBK tarafından da benimsendiğini[191] ve satım sözleşmesi ile ilgili düzenlemeleri doğrudan etkilediğini belirtmek gerekir. Buna göre Viyana Sözleşmesi'nde ve TBK'da satım sözleşmelerinde alıcının yükümlülükleri ile ilgili düzenlemelerin tamamı yedek hukuk kuralları olarak düzenlenmiştir[192]. Bu nedenle Viyana Satım Sözleşmesi'nin uygulama alanına dahil olan uluslararası bir satım sözleşmesinde alıcının yükümlülükleri, öncelikle tarafların aralarında anlaşarak kararlaştırdıkları kurallar (md.6), bunlar yetersizse taraflar arasında süregelen alışkanlıklar (md.9(1)), bunlar da yetersizse aynı alanda yaygın olarak uygulanan ve tarafların bildiği kabul edilen ticari teamüller (md.9(2)), bunlar da yetersizse Viyana Satım Sözleşmesi'nin yedek kuralları (md.53-md.60) ve son olarak bunlar da yetersizse ulusal satım hukuku kuralları dikkate alınarak belirlenecektir[193]. Belçika Mahkemesi de konuya ilişkin benzer yönde bir kararında; *"Uyuşmazlık teslim tarihinin belirlenmesine ilişkindir. Bu belirleme yapılırken öncelikle tarafların anlaşmaları, sonra Viyana Sözleşmesi hükümleri, bu ikisinde de hüküm bulunmaması halinde en son olarak Belçika hukuku uygulanması gerektiğine*[194]*"* karar vermiştir. Belirtmek gerekir ki aşağıda detaylı olarak inceleneceği üzere, Viyana Sözleşmesi'nin açıkça düzenlemediği her durumda sırasıyla uygulanacak yöntem de budur.

Alıcının gerek temel yükümlülüklerine gerekse de diğer yükümlülüklerine[195] ilişkin düzenlemeler bakımından, Viyana Satım Sözleşmesi ile Türk Borçlar Kanunu

---

[191] Türk Borçlar hukukuna hâkim olan temel ilke, irade özerkliği ilkesidir. İrade Özerkliği, hukuk düzenin bireylere kişisel ilişkilerini özgür iradelerine göre diledikleri gibi düzenleme hususunda tanımış olduğu genel yetkidir. Bununla birlikte Türk hukukunda irade özerkliği sınırsız bir özgürlük getirmez; zira TBK md.27, tarafların sözleşme düzenlerken bunu, kanunun emredici hükümlerine, ahlâka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı ve konusu imkânsız olacak şekilde düzenleyemeyeceklerini belirtir (bknz. Eren, **Genel Hükümler**, s. 16).

[192] Türk hukukunda, tüketici hukuku ve taksitle satış dışında satışa ilişkin hükümler, büyük ölçüde yedek hukuk kurallarından oluşmaktadır (bknz. Aral ve Ayrancı, **Borçlar Hukuku**, s. 65).

[193] Atamer, **Satıcının Yükümlülükleri**, s. 115.

[194] 24.04.2006 T. (aktaran: Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 254).

[195] Çalışmamızda, kısaltma amacıyla, alıcının asli edim yükümlülükleri temel yükümlülükler, yan edim yükümlülükleri ile yan yükümlülükleri ise diğer yükümlülükler olarak ifade edilecektir.

arasında önemli bir farklılık bulunmamaktadır. Buna göre alıcının temel yükümlülükleri, satım sözleşmesinin konusu olan malların bedelini ödemek ve onları teslim almaktır. Alıcının diğer yükümlülükleri ise kanunda düzenlenenlerle birlikte, tarafların aralarında anlaştığı diğer borçlardır; bunlar, bedeli ödeme ve teslim almaya ilişkin hazırlık faaliyetlerinde bulunma, faiz ödeme, iş birliği ve bilgilendirme, senet yapma, malların özelliklerini belirleme, tarafların anlaşması halinde malları taşıma, paketleme, sır saklama, rekabet yasağına uyma gibi borçlardır. Belirtmek gerekir ki satıcının alıcıdan yerine getirmesini bekleyebileceği edimlerin ve davranışların ne zaman asli yükümlülük, ne zaman yan yükümlülük, ne zaman külfet sayılacağı, önsel bir genellemeyle saptanamaz; ancak somut sözleşmeyle izlenen amaca göre belirlenebilir[196]. Aşağıda alıcının temel ve diğer yükümlülükleri ile külfetleri Viyana Satım Sözleşmesi ve Türk Borçlar Kanunu'na göre detaylı olarak incelenecektir.

### 2.2.1. BEDELİ (SEMENİ) ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Bir satım sözleşmesinde, gerek Viyana Sözleşmesi'ne gerekse de Türk Borçlar Kanunu'na göre alıcıya ait temel yükümlülüklerin en önemlisi (asli borcu), satın alınan malın bedelini ödemektir[197]. Bedel (semen[198]) kavramından ise yalnızca parasal bir karşılığın anlaşılması gerektiği konusunda görüş birliği mevcuttur[199].

#### 2.2.1.1. Viyana Sözleşmesi'ne Göre Semeni Ödeme Yükümlülüğü

Alıcı, satıcı ile aralarında düzenledikleri satım sözleşmesinden, aralarında süregelen alışkanlıklardan, uluslararası ticari teamüllerden, ulusal satım hukukunun hükümlerinden ya da dürüstlük ilkesinden hareketle, semenin ödenmesini temin edecek tüm tedbirleri almak ve bununla ilgili formaliteleri yerine getirmek yükümlülüğü altındadır (md.54). Aşağıda bu yükümlülüğün detayları incelenecektir.

---

196 Rona Serozan, **Borçlar Hukuku (Özel Bölüm)**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 247.

197 Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 933.

198 Viyana Satım Sözleşmesi'nin resmî Türkçe çevirisinde, *bedel* kelimesi yerine *semen* kelimesi kullanılmıştır.

199 Aydın, "**Viyana Sözleşmesi ve Türk Hukuku**", s. 21; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 29; Yazara göre bedelin yalnızca para olması nedeniyle satış sözleşmesi, trampa ve bağış sözleşmelerinden ayrılmaktadır (bknz. Eren, **Özel Hükümler**, s. 159).

#### *2.2.1.1.1. Yükümlülüğün Kapsamı*

Viyana Satım Sözleşmesi'ne göre alıcının semeni ödeyebilmek için tüm tedbirleri alması ve formaliteleri yerine getirmesi gerektiğini belirtmiştik. Bu kapsamda alıcı gerekiyorsa; yabancı para temin etmeli, banka aracılığıyla ödeme yapılacaksa bankasına talimat vermeli, kararlaştırılmışsa banka teminatı sağlamalı, akreditif sözleşmesi yapmalı, gerekirse konvertible para temin etmeli ve resmi makamlardan izin almalı, izin talebinin reddedilmesi halinde ise gerekli hukuki yollara başvurmalıdır[200]. Ödemenin yapılabilmesi için gerekli formalitelerle ilgili masraflara da alıcının katlanması gerekir[201]. Alıcının kullandığı bankanın iflas etmesi halinde semenin ödenmemesi riski de alıcıdadır[202].

Viyana Sözleşmesi'nde semen ödenirken kurun nasıl belirleneceği veya kullanılacak para birimi ile ilgili bir düzenleme ise bulunmamaktadır. Kanaatimizce, son zamanlarda Sözleşme'ye taraf olan ülkemizde dolar kurunda yaşanan olağandışı artış, kurun ve para biriminin belirlenmesi konusunda yaşanacak bir uyuşmazlığa uygulanacak çözüm yönteminin önemini artırmıştır. Bu nedenle bu konuyu detaylı olarak incelemek gerekir. Öncelikle taraflarca belirlenmiş olan para biriminin kullanılması gerekir[203]. Bu kapsamda sözleşmede yer bulan hasar ya da faiz ödemesi türünden diğer ödemelerin de kararlaştırılmış para birimiyle yapılması gerekir[204]. Bununla birlikte tarafların bir anlaşmaya varmadıkları durumlarda kur veya para birimi, tarafların benimsedikleri teamüllere ya da aralarındaki alışkanlıklara göre belirlenmelidir[205]. Taraflar arasında bu şekilde bir alışkanlık veya teamülün bulunmaması durumunda ise tespitin nasıl yapılacağı doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre Viyana Sözleşmesi'nde para biriminin veya kurun belirlenmesi bilinçli olarak düzenlenmemiş, bu konuda tespit ulusal hukuk düzenlemelerine bırakılmıştır[206]. Bizim de katıldığımız karşıt görüşe göre hâkim, konuyu yeknesak

---

200 Zeytin, **CISG**, s. 232.

201 Erhan Kanışlı, **CISG Uyarınca Alıcının Yükümlülükleri ve Sözleşmeye Aykırılık Hâlinde Satıcının Hakları**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2013, s. 21.

202 Zeytin, **CISG**, s. 238.

203 Atamer, **Satıcının Yükümlülükleri**, s. 36.

204 Atamer, **Satıcının Yükümlülükleri**, s. 37.

205 Aydın, **Viyana Sözleşmesi ve Türk Hukuku,** s. 99.

206 Ferrari (aktaran: Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 25).

uygulamanın teşvikine uygun olarak, Viyana Sözleşmesi'nin hükümlerine göre (örneğin satıcının işyerinin bulunduğu ülkenin kuru veya para birimi esas alınarak) çözmelidir[207]. Alman Mahkemesi benzer yönde bir kararında; *"Uyuşmazlık, Fransız satıcı ile Alman alıcı arasında kurun belirlenmesine ilişkindir. Taraflar bu konuda bir anlaşmaya varamadıklarından konu Viyana Satım Sözleşmesi hükümlerine göre çözülmelidir. Bu kapsamda alıcının semeni ödeme yeri olan satıcının işyerinin bulunduğu yerdeki kurun esas alınacağına[208]"* karar vermiştir.

Öte yandan satıcı, semenin kısmi olarak ödenmesini reddetme hakkına sahiptir[209]. Satıcı kısmî ödemeyi kabul etse de ödenmeyen kısım için alıcıya karşı sahip olduğu hukuki haklara başvurabilir[210].

Uyuşmazlık halinde, alıcının sorumlu olduğu formalitelerin varlığını ispat yükü satıcı da bu yükümlülüklerini yerine getirdiğinin ispat yükü ise alıcıdadır[211].

#### *2.2.1.1.2. Semenin Tespit Edilmesi*

Viyana Satım Sözleşmesi, semenin tespiti konusunda, ilk olarak tarafların semeni belirlemeleri durumunu, tarafların semeni açık veya örtülü olarak belirlememeleri durumunda ise başvurulacak yedek kuralları ve son olarak da şüphe halinde semeni malların net ağırlığına göre belirlemeyi düzenlenmektedir.

Sözleşme, semeni tespit etme konusunda yalnızca yedek kurallara yer vermiştir; zira taraflara sözleşme serbestisi tanıyan md.6'nın yanı sıra md.55'te de bedelin tespiti yöntemlerine başvurmadan önce tarafların bu konuda bir anlaşmaya varmamış olmamaları şart koşulmaktadır.

Aşağıda ayrıntılı olarak açıklanacağı üzere, Viyana Sözleşmesi'ne göre tarafların açık veya örtülü olarak semeni belirlemedikleri durumda *"geçerli bir satım*

---

[207] Zeytin, **CISG**, s. 230.

[208] 17.09.1993 T. (aktaran: Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 25).

[209] Zeytin, **CISG**, s. 241.

[210] Zeytin, **CISG**, s. 241.

[211] Zeytin, **CISG**, s. 233.

*sözleşmesinin kurulmuş olması"* ve *"sözleşme konusu malların cari bir fiyatının bulunması"* şartlarının birlikte gerçekleşmesi halinde semen tespit edilecektir (md.55).

#### *2.2.1.1.2.1. Geçerli Bir Satım Sözleşmesinin Kurulmuş Olması Şartı*

Semeni tespit eden yedek kurallarda, geçerli bir satım sözleşmesinin kurulmuş olması şart olarak düzenlenmiştir. Viyana Satım Sözleşmesi, satım sözleşmesinin kuruluşunu yalnızca öneri ve kabul beyanlarının değişimine bağlar[212]. Öneri ve kabul beyanlarını ise tanımlamaz; zira bu kavramların unsurları değişebilmekle beraber, tanımı tüm dünya genelinde hemen hemen aynıdır. Sözleşme md.14'te ise önerinin unsurlarına yer verilmiştir. Buna göre; *"Bir veya birden çok belirli kişiye sözleşmenin kurulması için yöneltilen bir teklif, yeterince kesin olması ve teklifte bulunanın, kabul halinde bağlanma iradesini yansıtması durumunda icap sayılır. Malların saptandığı ve açık veya örtülü olarak miktar ve semenin belirlendiği veya belirlenmesi için gerekli düzenlemenin yapıldığı teklifler yeterince kesin sayılır."*. Sözü edilen düzenlemeye göre öneri, satım konusu malları, açık veya örtülü olarak miktarı ve bedeli ya da bunların belirlenmesine ilişkin hükümleri içermelidir[213]; md.55 ise *"sözleşme, açıkça veya örtülü olarak semen belirlenmeksizin veya semenin belirlenmesini sağlayacak bir düzenleme içermeksizin geçerli olarak kurulmuşsa"* ifadesiyle, satım sözleşmesinin geçerli ve uygun şartlarla kurulmasını ve açık veya örtülü bir biçimde bedelin ya da bedeli belirleme yönteminin ifade edilmemiş olmasını şart olarak düzenlemiştir. Görüleceği üzere aralarında çelişki bulunan bu iki madde ele alınmış; bedeli içermeyen bir öneriyle geçerli bir sözleşme kurulması mümkün değilken, kurulmuş kabul edilerek bedelle ilgili boşluğun md.55'teki ifadelerle doldurulup doldurulamayacağı üzerinde tartışılmıştır[214].

Bizim de katıldığımız görüşe göre tarafların, bedeli belirlemeye gitmeden de geçerli bir sözleşme kurabileceklerinden hareketle, md.14 ve md.55 birlikte uygulanabilecektir[215].

---

[212] Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 209.
[213] Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 210.
[214] Honnold, **Uniform Law for**, s. 154.
[215] Honnold, **Uniform Law for**, s. 155.

Kanaatimizce, md.14 ile md.55 çelişmemektedir; zira md.14, sözleşmenin kurulabilmesi için bedelin açık bir şekilde belirli olmamakla birlikte, belirlenebilir olmasını da yeterli görmüştür, md.55 ise zaten malların ancak cari bir fiyatının bulunması halinde yani bedelin belirlenebilir olduğu durumda uygulanmaktadır. Bedelin en azından belirlenebilir olmadığı durumlarda yani bedelle ilgili taraflar arasında bir alışkanlık yoksa ve malların cari bir fiyatı da bulunmuyorsa, bu durumda bağlayıcı bir öneriden söz edilemeyeceği için geçerli bir sözleşmenin kurulmuş olduğundan da söz edilemeyecektir.

Diğer bir görüşe göre md.55, ancak md.14'e göre geçerli olarak kurulmuş bir satım sözleşmesinin bulunması halinde uygulanabilecektir[216]. Bu durumda md.55'in uygulanması imkânsız hale gelmektedir. Başka bir görüşe göre tarafların bedelin tespit edilmesiyle ilgili anlaşmaya varmaları, sözleşmenin kuruluşu esnasında olabildiği gibi sözleşme kurulduktan sonra da olabilir[217]; buradan hareketle, yalnızca md.14 esas alınarak serbest fiyatlı sözleşmelerin geçersizliğinden veya md.55'ten hareketle tüm serbest fiyatlı sözleşmelerin geçerliliğinden söz etmek adil değildir ve sözleşmenin geçerliliği tartışılırken md.8 uyarınca iradeleri irdelenmeli ve buna göre bir sonuca varılmalıdır[218].

Son olarak bazı yazarlara göre md.55 ancak iki halde uygulanabilecektir: Bunların ilki, âkit devletlerin *"sözleşmenin kurulmasına"* ilişkin II. kısma çekince koymaları halinde, ulusal hukuklarına göre bedel belirlenmeksizin de sözleşmenin kurulabilmesidir[219]; ikinci hal ise sözleşme serbestisi ilkesi gereğince tarafların md.14'e açık veya örtülü olarak çekince koymuş olmaları veya tarafların yukarıda belirtilen çekince koymuş bir ülke hukukunu seçmeleridir[220].

#### *2.2.1.1.2.2. Malların Cari Fiyatının Bulunması Şartı*

Viyana Satım Sözleşmesi, malın cari fiyatının esas alınmasını düzenlerken, cari fiyattan ne anlaşılması gerektiğini ise düzenlememiştir. Cari fiyat; ilgili ticari alanda,

---

216 Farnsworth (aktaran: Kaya, **Satım Bedelini Ödeme**, s. 87).

217 Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 303.

218 Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 305.

219 Feltham, Kelso (aktaran: Kaya, **Satım Bedelini Ödeme,** s. 77).

220 Kaya, **Satım Bedelini Ödeme**, s. 78.

benzer koşullar altında, aynı türden mallara uygulanan fiyattır[221]. Cari fiyata göre bedelin tespit edilmesi, objektif bir sistemi tarif eder ve genellikle satıcının yüksek fiyatlandırmasına karşı alıcıyı korur[222]. Eğer *"alışılmış"* ya da *"cari"* fiyatlarda farklılıklar varsa bunların ortalaması alınmalıdır[223].

Taraflar arasındaki sözleşme konusu olan malların piyasada cari fiyatının bulunması bedelin tespitini sağlayan düzenleme için bir koşuldur. Bu nedenle düzenleme yalnızca cins borçlarında uygulanabilir; parça borçlarında ise cari fiyatla ilgili belirleme yapılamayacağı için düzenleme uygulanamaz[224].

Sözleşmenin kurulduğu andaki cari fiyatın esas alınması gerekir; teslim anındaki veya sözleşmenin kurulmasından önceki cari fiyattan yararlanılması ise söz konusu değildir[225]. Buna göre taraflar, sözleşmenin kurulduğu zaman ile ödeme zamanı arasındaki fiyat farkını talep edemeyecektir[226]. Bu hüküm satıcının fiyat yükselişinden, alıcının da fiyat düşüşünden yararlanmasını engellemektedir[227].

#### *2.2.1.1.2.3. Malların Ağırlığına Göre Tespit*

Viyana Satım Sözleşmesi'ne göre semenin malın ağırlığına göre tespit edildiği durumlarda şüphe varsa, malın net ağırlığı dikkate alınacaktır (md.56). Yani alıcı, malın ambalaj ağırlığı düşüldükten sonraki darasız, net ağırlığına göre belirlenecek semeni ödemekle yükümlüdür[228]. Sözü edilen düzenlemenin ilk şartı ise tarafların semeni malların ağırlığına göre belirlemiş olmalarıdır. Buradan hareketle sözleşme konusu mal, semeni ağırlık üzerinden saptanabilecek nitelikte olmalıdır[229].

Doktrinde, malın ağırlığının ne zaman hesaplanması gerektiği ise tartışmalıdır[230]. Bir görüşe göre mal fiilen alıcının tasarrufuna geçtiği zaman ki ağırlık

---

[221] Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 305; Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 972.
[222] Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 972.
[223] Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 305.
[224] Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 305.
[225] Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 973.
[226] Kaya, **Satım Bedelini Ödeme,** s. 95.
[227] Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 973.
[228] Zeytin, **CISG,** s. 235.
[229] Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 306.
[230] Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 306.

esas alınmalıdır[231]. Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre satıcın teslim yükümlülüğü ve hasarın intikali malın ilk taşıyıcıya teslimiyle gerçekleştiğinden, malın ağırlığı ilk taşıyıcıya teslim edildiği zamanki ağırlığıdır[232]. Dolayısıyla malın ağırlığındaki kayıplara alıcı katlanacaktır[233].

#### *2.2.1.1.3. Ödeme Yeri*

Viyana Satım Sözleşmesi'ne göre ödeme yerinin başka türlü (tarafın anlaşmasından, alışkanlıklarından ya da ticari teamüllerden) belirlenememesi durumunda, satıcının işyerinde ödeme kuralı getirilmiş; devamında tarafların anlaşması halinde malların ya da belgelerin teslim edildiği yerde ödeme yapılacağı belirtilerek, bu kuralın istisnasına yer verilmiş ve son olarak satıcının işyerinin değişmesinin alıcının semen ödeme yükümlülüğüne etkisi açıklanmıştır (md.57). Belirtmek gerekir ki alıcı, semenin ödeme yerinde ödenmesi ile ilgili masrafları karşılamalıdır[234]. Bu kapsamda semenin ödeme yerine geç varması veya varıncaya kadar oluşabilecek risklerden (örneğin semenin kaybolması) alıcı sorumludur[235].

##### *2.2.1.1.3.1. Satıcının İşyerinde Ödeme Kuralı*

Viyana Satım Sözleşmesi'ne göre alıcının semeni ödeme yeri, başka bir şekilde belirlenemiyorsa satıcının işyeridir (md.57(1)(a)). Bu konuda âkit devlet mahkemeleri, maddenin lafzının açık olduğuna, bu nedenle aksi kararlaştırılmadıkça alıcının semeni satıcının işyerinde ödemesi gerektiğine karar vermektedir[236]. Satıcıya ait birden çok işyeri söz konusuysa ödemenin yapılacağı yer, sözleşmeyle en sıkı ilişkili olan işyeridir (md.10). Sözleşmeyle en sıkı ilişkili işyeri ise bir görüşe göre sözleşmenin kurulmasıyla ilgili olan işyeridir[237]. Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre sözleşmenin ifasıyla ilgili olan işyeri, en sıkı ilişkili işyeridir[238]; zira ifanın taraflarca

---

[231] Enderline/Maskow/Stronbach (aktaran: Zeytin, **CISG,** s. 235).

[232] Bmberger/Roth/Saenger (aktaran: Zeytin, **CISG,** s. 235).

[233] Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 306.

[234] Zeytin, **CISG,** s. 238.

[235] Zeytin, **CISG,** s. 238.

[236] Almanya Karlsruhe Temyiz Mahkemesi, 10.12.2003 T. İtalyan Yüksek Mahkemesi, 07.08.1998 T. (aktaran: Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 307).

[237] Staudinger/Magnus (aktaran: Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 342).

[238] Ferrari (aktaran: Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 342).

kararlaştırılan şekilde gerçekleştirilmesi bakımından etkili olması, karşı tarafın şikayetlerine cevap verebilecek olması, aynı zamanda sözleşmenin değiştirilmesine karar verebilecek olması veya sözleşmenin ifası bakımından gerekli olan diğer tüm işlemleri gerçekleştirebilecek olması nedeniyle, sözleşmenin ifasının gerçekleştiği işyeri esas alınmalıdır[239].

Sözleşmeye bağlı olarak ortaya çıkan ceza, zarar ve faiz gibi ödemelerin yeri de (md.57'nin kıyasen uygulanması suretiyle), semeni ödeme yeridir[240]. Uygulamada ödeme genellikle satıcıya fatura ibraz edildikten sonra yapılmaktadır[241]. Fatura ise satıcının hangi iş yerini uygun gördüğüne dair bir işarettir; ancak satıcı kendisine kolaylık sağlamak adına ödemenin belirli bir yerde yapılmasını öngörmüş olsa da alıcı bu yönde bir belirleme ile bağlı değildir ve ödemeyi satıcının sözleşmeyle en sıkı ilişkili işyerinde yapmakla sorumluluktan kurtulabilir[242].

#### *2.2.1.1.3.2. Teslim Yerinde Ödeme*

Satıcının işyerinde ödeme kuralının istisnasına göre satım bedelinin ödenmesi ile malların ve belgelerin teslim edilmesi, karşılıklı ve aynı anda yapılacaksa, ödeme teslim yerinde (malın veya belgelerin teslim edileceği yerde) yapılmalıdır[243] (md.57(1)(b)). Bu hallerde malların veya belgelerin teslim yerinin neresi olacağı önemlidir. Taraflar bu konuda anlaşmamışlarsa teslim yeri, somut olayın özellikleri de gözetilerek, Viyana Sözleşmesi'nin yedek kurallarına[244] göre belirlenmelidir[245].

#### *2.2.1.1.3.3. İşyeri Değişikliğinin Etkisi*

Viyana Satım Sözleşmesi'ne göre satım sözleşmesi yapıldıktan sonra, ancak semen ödenmeden önce işyerinin değiştirilmesinden dolayı ortaya çıkan ek masraflara katlanma yükümlülüğü satıcıya aittir (md.57(2)).

---

239 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 342.

240 Zeytin, **CISG,** s. 238.

241 Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 308.

242 Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 308.

243 Kaya, **Satım Bedelini Ödeme,** s. 129.

244 bknz. aşağıda, s. 65-67.

245 Kaya, **Satım Bedelini Ödeme,** s. 129.

Satıcının, ödeme zamanından önce işyeri değişikliğine gitmesi, alıcıya ek masrafları talep etme yetkisi verse de alıcının semeni ödeme borcu, değişiklikten önceki hal ve şartlarda devam edecektir[246]. Yani bu durumda da alıcı semeni satıcının yeni işyerinde ödemek ve tüm tedbirleri alarak, formaliteleri yerine getirmek zorundadır[247].

Satıcının, sözleşmeyle ortaya çıkan alacağını devretmesi durumunda semen, satıcının iş yerinde ödeme kuralı gereğince, alacağı devralan üçüncü kişiye ait işyerinde ödenmelidir[248]. Ancak bu durumda satıcı, durumu hemen alıcıya bildirmekle yükümlüdür[249]; aksi halde alıcı sorumluluktan kurtulacağı için ödemede yaşanacak gecikme nedeniyle satıcı, kendisine tanınan haklardan faydalanamayacaktır (md.80).

#### *2.2.1.1.4. Ödeme Zamanı*

Viyana Satım Sözleşmesi'nin ödeme zamanını düzenleyen maddesi (md.58), karmaşık bir şekilde düzenlenmiş olduğundan[250], fıkraları ayrı başlıklar altında incelenecektir.

Alıcı, semeni, aralarındaki sözleşmede veya Viyana Satım Sözleşmesi'nde belirtilen zamanda hemen ödemelidir; satıcının bunun için talepte bulunmasına ya da başkaca bir formaliteyi yerine getirmesine gerek yoktur (md.59).

Satıcı, semeni zamanından önce kabul etmek zorunda değildir[251]. Ancak ödeme zamanından önce semeni kabul etmiş olan satıcı, bununla ilgili riskleri de kabul etmiş olmaktadır[252]. Bu kapsamda satıcı, ödeme zamanı gelmeden semeni kabul etmişse, (örneğin kur farkından dolayı) uğradığı zararı alıcıdan talep edemeyecektir[253]. Bizim de katıldığımız karşıt görüşe göre burada bilinçli bir boşluk söz konusudur; zira Viyana

---

246 Kaya, **Satım Bedelini Ödeme,** s. 126.

247 Kaya, **Satım Bedelini Ödeme,** s. 127.

248 Kaya, **Satım Bedelini Ödeme,** s. 127.

249 Zeytin, **CISG,** s. 238.

250 Yazara göre maddenin karmaşık şekilde düzenlenmiş olması doktrinde eleştirilmektedir (bknz. Kaya, **Satım Bedelini Ödeme,** s. 109).

251 Zeytin, **CISG,** s. 241.

252 Zeytin, **CISG,** s. 242.

253 Zeytin, **CISG,** s. 242.

Konferansı'nda md.52(1)'e benzer bir maddenin satıcıya erken ifayı reddetmek üzere eklenmesi teklifi reddedilmiştir[254]. Bu nedenle satıcı erken ifayı, ancak esaslı bir ihlal teşkil ediyorsa reddedebilecektir[255]. Sonuç olarak satıcı erken ifayı kabul etmek zorunda olduğundan, erken ifadan dolayı zarar etmesi halinde (para biriminde meydana gelecek bir dalgalanma gibi) alıcıdan tazminat talep edebilir[256].

Kanaatimizce, semen ödeme yükümlülüğü alıcının asli yükümlülüğü olduğundan, meydana gelebilecek bir aksaklıkta korunması gereken satıcıdır. Yani bir zarar meydana geldiğinde buna katlanması gereken alıcı olmalıdır. Bu nedenle satıcının esaslı bir ihlale neden olmadığı sürece erken ifayı kabul etmek zorunda olduğu, bir zarar meydana gelmesi halinde ise alıcıdan tazminat talep edebileceği görüşü hakkaniyete daha uygundur.

#### *2.2.1.1.4.1. Malların veya Belgelerin Alıcının Tasarrufuna Hazır Bulundurulması Anı*

Viyana Sözleşmesi'ne göre ödeme zamanı taraflarca belirlenmemişse, malların veya malları temsil eden belgelerin alıcının tasarrufuna bırakılması anında alıcının semeni ödeme borcu muaccel hale gelmektedir (md.58(1)). İsviçre Mahkemesi konuya ilişkin bir kararında; *"Dava Alman satıcı tarafından İsviçreli alıcıya karşı semenin ödenmesi talebiyle açılmıştır. Alıcı, satıcının gümrük işlemlerini yerine getirmek için gerekli belgeleri teslim etmediğini ve bu nedenle malları geri göndermek zorunda kaldıklarını belirtir. Ancak alıcının, satıcının malları veya zilyetliği sağlayan belgeleri hazır ettiği anda, semeni ödemesi gerekmektedir. Ayrıca genel olarak belgelerin ihracatı yapan tarafça sağlanması gerekir, bu tarafın ise her koşulda satıcı olmadığına[257]"* karar vermiştir.

Sözü edilen düzenlemede yer alan ancak kapsamı belli olmayan, *"malları temsil eden belgeler"* ve *"alıcının tasarrufu"* kavramlarını incelemek gerekir. Malları temsil eden belgeler, depolanmış durumda bulunan veya taşıyıcıya verilmiş olan

---

[254] Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 1001.

[255] Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 1001.

[256] Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 1002.

[257] 12.08.1997 T. (aktaran: Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 277).

malları temsil etmeleri için düzenlenen kıymetli evraktır; makbuz senedi, taşıma senedi veya konişmento malları temsil eden belgelerin başında gelir[258]. Doktrinde sözü edilen belgelerin kapsamı konusunda ayrılık mevcuttur[259]. Bir görüşe göre bu belgelerin kapsamı esnek yorumlanmalı ve sigorta poliçesi gibi belgeler de dâhil edilmelidir[260]. Ancak bizim de katıldığımız karşıt görüşe göre bu belgelerin kapsamı dar yorumlanmalıdır[261]. Bu kapsamda md.30 ve md.34'te satıcının mallara ilişkin vermesi gereken belgeler (menşe şehadetnamesi, kalite belgesi ve gümrük belgeleri gibi) malları temsil eden belgeler kapsamında ele alınmamalıdır[262].

Kanaatimizce, bu belgelerin, satıcının malları teslim etme, alıcının ise semeni ödeme yükümlülüğünün bir unsuru olması; dolayısıyla bu yükümlülüklerin ihlâli halinde tarafların birbirlerine karşı hukuki imkânlara başvurmasına neden olması düşünüldüğünde, kapsamı dar yorumlanmalıdır.

Öte yandan gönderme satımlarında satıcı, malları ya da malları temsil eden belgeleri alıcıya ulaştırılmak üzere ilk taşıcıya verdiği anda teslim borcunu ifa etmiş olmaktadır (md.31(a)). Ancak bu durumda mallar ya da belgeler varma yerine ulaştıktan sonra alıcının tasarrufuna hazır hale gelmektedir. Dolayısıyla satıcı açısından alıcıya teslim edilmek üzere mallar ilk taşıcıya verildiği anda teslim borcu yerine getirilmiş iken, alıcının satım bedelini ödeme borcu ise malların varma yerinde tasarrufuna hazır bulundurulduğu ve sonrasında muayenenin tamamlandığı anda ifa edilmiş olacaktır[263].

Sözü edilen düzenlemede, satıcı bakımından malları veya belgeleri alıcının tasarrufuna hazır bulundurmaktan neyin kast edildiği de belirsizdir. Bir görüşe göre malların veya belgelerin, öncelikle belirlenmesi, ardından alıcıya teslim edileceğine dair açıklayıcı bir ihbar yapılması ve bu ihbarın alıcıya ulaşmasıyla satıcı bu

---

[258] Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 270.

[259] Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 311.

[260] Schlechtriem (aktaran: Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 311).

[261] Honsel, Gabriel (aktaran: Kaya, **Satım Bedelini Ödeme,** s. 112).

[262] Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 311.

[263] Kaya, **Satım Bedelini Ödeme,** s. 115.

yükümlülükten kurtulacaktır[264]. Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre mallar veya bunları temsil eden belgeler üzerinde alıcıya doğrudan ve fiili bir hakimiyet imkânı sağlanması gerekir[265].

Viyana Sözleşmesi, satıcıya koşula bağlı teslim hakkı tanınmaktadır (md.58 (1)); buna göre satıcı, isterse, malların veya belgelerin teslimini, alıcının semeni ödeme koşuluna bağlayabilecektir. Bu durumda tarafların yükümlülüklerini aynı anda ifa etmeleri gerekecektir[266].

#### *2.2.1.1.4.2. Satıcının Hapis Hakkı*

Viyana Sözleşmesi'nde, taşımalı satımlarda da satıcıyı koruyan bir düzenlemeye yer verilmiştir (md.58(2)). Buna göre satıcı, taşımayı da kapsayan satımlarda hapis hakkına sahiptir[267]. Yani bu düzenlemeye göre satıcı, malları taşıyan üçüncü kişiye (taşıyıcıya), alıcıdan ödeme almaksızın malları teslim etmeme emri verme, başka bir ifadeyle ödeme yapılmadığı sürece mallara el koyma yetkisine sahiptir. Burada dikkat edilmesi gereken ise alıcının muayene imkânı bu durumda da devam etmektedir[268]. Dolayısıyla satıcı, hapis hakkını kullansa dahi satıcıya malları muayene etme fırsatı tanımalıdır.

#### *2.2.1.1.4.3. Alıcının Muayene Hakkı*

Viyana Sözleşmesi'nde semeni ödeme konusunda satıcıya tanınan üstün haklar, alıcıya, malları muayene etmeden semeni ödemekten kaçınma imkânı tanınmak suretiyle dengelenmiştir (md.58(3)). Ancak alıcıya muayene imkânı tanıyan bu düzenlemenin uygulamada önemi bulunmamaktadır; zira aşağıda açıklanacağı üzere, taraflar genellikle kendilerini daha güvende hissettiklerinden, akreditif benzeri ödeme şekillerini tercih etmektedir. Bu durumda ödeme, mallardan bağımsız olarak,

---

264 Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 311.
265 Kaya, **Satım Bedelini Ödeme,** s. 111.
266 Kaya, **Satım Bedelini Ödeme,** s. 116.
267 Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 309.
268 Zeytin, **CISG,** s. 242.

banka vasıtasıyla yapıldığından, genellikle alıcının muayene imkânı bulunmamaktadır[269].

Kanaatimizce, Viyana Sözleşmesi'nde semeni ödeme konusunda satıcının haklarına üstünlük tanınmıştır. Bunun yanında, alıcıya da malları muayene etmeden semeni ödemekten kaçınma imkânı tanınmış ve taraf menfaatleri arasında denge sağlanması amaçlanmıştır.

#### *2.2.1.1.5. Ödeme Şekli*

Viyana Satım Sözleşmesi'nde ödeme şekliyle (peşin ya da taksit olarak, nakit ya da kıymetli evrakla) ilgili de herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Ödeme şeklini belirlerken, para birimi ve kurun belirlenmesi konusunda izlenen yöntem uygulanmalıdır. Buna göre tarafların aralarında kararlaştırdığı hükümler, bunlar yoksa aralarındaki alışkanlıklar, uluslararası ticari teamüller, Viyana Sözleşmesi'nin diğer hükümleri, bunlar da yetersiz kalırsa yetkili ülkenin ulusal satım hukuku kuralları dikkate alınacaktır.

Alıcının semen borcu nakit bir miktarın ödenmesi olabileceği gibi, kaydi bir ödeme yolu seçilmiş ve bir akreditif açılması da kararlaştırılmış olabilir[270]. Belirtmek gerekir ki uluslararası ticarette en yaygın ödeme şekli "*akrediftir*[271]*"*; akreditif ise akreditif amiri adı verilen kişinin verdiği talimat çerçevesinde, çoğu zaman bir banka olan muhatabın, akreditif açtıranın ad ve hesabına satıma konu malların bedelini ödeme yetkisini; buna karşılık lehtar olarak tanımlanan satıcı veya onun yetkilendirdiği kişinin de öngörülen belgeleri ibraz etmesi karşılığında ödemeyi talep etme yetkisini kazandığı bir havaledir[272]. Belgelerin ibrazı koşulundan dolayı bir *koşullu havale* niteliğindedir[273]. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na göre akreditif; *"mal satın almış bir kimsenin, bir banka ile yaptığı anlaşma üzerine, o bankanın, belli*

---

269 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 31.

270 Pelin Işıntan, "Uluslararası Satım Sözleşmelerine İlişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması ve Borçlar Kanunu Düzenlemelerinde Aynen İfa Kavramı", **GUHFD**, S. 2013/1, s. 176.

271 Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 492.

272 Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 492.

273 Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 492.

*belgelerin satıcı tarafından ibrazı karşılığında, bu satıcıya satış parasını ödemesini hedef tutan bir akittir*[274]*."*

Belirtmek gerekir ki satıcı, çek ile yapılan ödemeyi kabul etmek zorunda değildir[275]; çünkü çekin bankaya ibrazından sonra ve karşılığı olması halinde ödeme gerçekleşmiş olmaktadır[276]. Bu durum da satıcı için bir risk demektir.

#### 2.2.1.2. Türk Borçlar Kanunu'na Göre Bedeli Ödeme Yükümlülüğü

Türk Borçlar Kanunu'na göre satılanın bedelinin ödenmesi, alıcının birincil yükümlülüğüdür[277]. TBK'da, Viyana Sözleşmesi'nde olduğu gibi alıcının yükümlülükleri ile ilgili düzenlemeler, ancak tarafların aksini kararlaştırmadıkları durumlarda yani yedek hukuk kuralları olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla taraflar, satış bedelini, gabin hükümleri (TBK md.28) ve emredici hukuk kurallarına aykırı olmamak şartıyla, serbestçe belirleyebilirler[278].

Türk Borçlar Kanunu'na göre satılanın bedelin belirlenmesi, ödeme yeri, ödeme zamanı ve ödeme şekline ilişkin yedek kurallar, göz ardı edilebilecek farklılıklar dışında Viyana Sözleşmesi ile aynıdır. Yükümlülüğün detayları ise aşağıda incelenecektir.

##### *2.2.1.2.1. Yükümlülüğün Kapsamı*

Türk Borçlar Kanunu'na göre (Viyana Sözleşmesi'nde olduğu gibi) satış bedeli, yalnızca paradır[279]. Buna göre satış bedeli, satıcının satılan malı teslim etmesinin karşılığını oluşturan ve alıcının satıcıya ödemekle yükümlü olduğu bir miktar paradır[280]. Belirtmek gerekir ki Yargıtay malın bedelinin ödenmesinin ispat yüküne ilişkin bir kararında; *"Dava, satım sözleşmesinden kaynaklanan alacağın tahsiline ilişkindir. Davacı, satılan mal bedelinin kısmen ödenmediğini iddia etmiş,*

---

[274] HGK 04.11.1964 T. 1964/942 E. 1964/637 K. https://www.kazanci.com.tr (erişim: 03.12.2018).
[275] Zeytin, **CISG,** s. 231.
[276] Zeytin, **CISG,** s. 231.
[277] Eren, **Özel Hükümler**, s. 159.
[278] Aral ve Ayrancı, **Borçlar Hukuku**, s. 168.
[279] Köroğlu, **Taşınır Satışı**, s. 31.
[280] Köroğlu, **Taşınır Satışı**, s. 31.

*davalı ise mal bedelinin ödendiğini savunmuştur. Satıma konu makinenin değerinin, satım bedelinin ne miktar olduğunun ispat yükü davacı satıcıdadır. Ne var ki davalı alıcı şirket yetkilisi satım bedelinin 10.500 TL olduğunu kabul etmiştir. Bu durumda satılan malın bedelinin ödenip ödenmediğinin ispat yükü davalı alıcıda*[281]*"* olduğuna karar vermiştir. Satış bedelini ödeme yükümlülüğünün alıcının temel yükümlülüğü olduğu düşünüldüğünde, Yargıtay tarafından satış bedelinin ödenip ödenmediğinin ispat yükünün alıcıya yüklenmiş olması hakkaniyete uygundur.

Satıcı, satış bedeli alacağını garanti altına almak isteyebilir. Bunun için TBK'da özel bir düzenleme bulunmamakla birlikte, taraflar bu konuda anlaşmaya vararak, teminat sözleşmelerden birini tercih edebilirler; bu sözleşmeler, kefalet, rehindir[282]. Bunun yanında satıcı, ödemezlik def'i, akreditif, mülkiyeti saklı tutma anlaşmasına da başvurabilir[283]. Bu takdirde satıcı, sözleşmeyi TMK md.764/1'e göre alıcının yerleşim yeri noterliğindeki özel siciline (mülkiyeti saklı tutma siciline) kaydettirmek zorundadır, bu kayıt geçerlilik şartıdır[284]. Eğer satıcı, bu şekilde mülkiyet hakkını saklı tutmuşsa, sözleşmeden dönme hakkını da saklı tutmuş sayılır[285]; özellikle de alıcının satış bedelini ödemede temerrüde düşmesi halinde, sözleşmeden dönerek malın geri verilmesini isteyebilir (TBK md.235).

#### *2.2.1.2.2. Bedelin Tespit Edilmesi*

Türk Borçlar Kanunu'na göre alıcı, satış bedelini ifade etmeksizin malı alacağını kesin bir dille bildirmişse, satış, ifa zamanı ve yerindeki ortalama piyasa fiyatı üzerinden yapılmış kabul edilir (md.233/1). Geçerli bir önerinin sözleşmenin esaslı unsurlarını (satış sözleşmesinde satış bedeli gibi) içermesi beklenir; ancak taraflarca satış bedelinin sözleşmenin kurulması anında kesin olarak belirlenmediği durumlarda, bedelin belirlenebilir nitelikte olması yeterlidir[286]; zira TBK md.207/3'e göre; "*"Durum ve koşullara göre belirlenmesi mümkün olan bedel, kararlaştırılmış*

---

[281] 19. HD 9.12.2013 T. 2013/3944 E. 2013/19534 K. (aktaran: Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 88).

[282] Eren, **Özel Hükümler**, s. 159.

[283] Serozan, **Borçlar Hukuku**, s. 236.

[284] Eren, **Özel Hükümler**, s. 159.

[285] Serozan, **Borçlar Hukuku**, s. 240.

[286] Serozan, **Borçlar Hukuku**, s. 148.

*bedel hükmündedir."* Benzer şekilde, md.233/1'e göre alıcı kesin sipariş yapmış, fakat bedeli belirlememiş ise satış sözleşmesinin siparişin yapıldığı gün ve yerde cari fiyat üzerinden kurulacağı düzenlenmiştir[287]. Bu durumda satış bedeli belirtilmemiş olsa bile karşı tarafın sadece evet demesiyle md.233 gereğince, belirlenecek bedel üzerinden sözleşme kurulmuş olacaktır[288]. Belirtmek gerekir ki md.233/1'deki kural, ancak ortalama fiyatı bulunan malların satışında uygulanır[289]; tarafların bedel üzerindeki anlaşmayı saklı tutmaları veya bedeli belirlemede anlaşamamaları halinde, sözleşme geçerli olarak kurulmayacağından, bu fıkra hükmü uygulanmaz[290]. Ortalama piyasa fiyatı ise borsa dışında piyasası olan belirli bir çeşit malın bir ticari çevrede düzenli olarak yapılan alışverişlerinde uygulanan ortalama fiyattır[291]. Burada piyasa fiyatı, borsa fiyatını da kapsar; ancak gerek piyasa fiyatı gerekse de borsa fiyatı tek fiyat olmadığından, kanun ortalama fiyatı esas almıştır[292]. Belirtmek gerekir ki satıcı, ifayı geciktirerek piyasa fiyatındaki dalgalanmadan faydalanamaz; satıcının temerrüdü sırasında fiyatların düşmesi halinde satıcı, TBK md.119[293] gereğince sorumludur[294].

Satış bedelinin belirlenmesi konusunda üçüncü bir kişi ya da taraflardan biri de yetkilendirilebilir[295]. Üçüncü kişi veya taraflarından biri, satış bedelini belirlerken, hakkaniyet ve dürüstlük kuralına göre hareket etmelidir[296]. Ancak dikkat edilmesi gereken konu ise bu gibi durumlarda, üçüncü kişinin kişiliği önemliyse ve üçüncü kişi satış bedelinin miktarını belirlemek istemez veya belirlemesi imkânsız olursa (örneğin, üçüncü kişinin ölmesi), artık taşınır satış sözleşmesi geçerli olarak kurulmuş olmadığı için taraflar için bağlayıcı olmaz[297].

---

287 Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 389.

288 Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 389.

289 Aral ve Ayrancı, **Borçlar Hukuku**, s. 168..

290 Aral ve Ayrancı, **Borçlar Hukuku**, s. 168

291 Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 390.

292 Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 390.

293 md.119; *"Temerrüde düşen borçlu, beklenmedik hal sebebiyle doğacak zarardan sorumludur."*

294 Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 390.

295 Serozan, **Borçlar Hukuku**, s. 148.

296 Köroğlu, "**Taşınır Satışı**", s. 33.

297 Köroğlu, "**Taşınır Satışı**", s. 33.

Öte yandan md.233/2 gereğince, satış bedeli, satılanın ağırlığına göre hesap ediliyorsa, darası (ambalajın ağırlığı) indirilir ve ağırlıktan düşülür[298]; bununla birlikte, md.233/3 gereğince, bedelin safî olmayan ağırlıktan yahut bu ağırlıktan belirli bir miktar veya yüzde indirilmek suretiyle hesaplanacağına ilişkin ticari teamüller saklıdır[299].

Sözü edilen düzenleme (md.233), ilerde belirli tarihte ifa edilmesi şartıyla yapılan *"vadeli işlemlere"* işin mahiyetinden dolayı uygulanamaz; zira böyle satış sözleşmelerinde, fiyatın belirlenmemiş olmasına neredeyse hiç rastlanmaz[300]. Görüleceği üzere satış bedelinin taraflarca belirlenmediği durumda, kanuna göre belirlenmesi yönünden TBK ile Viyana Sözleşmesi arasında bir farklılık bulunmamaktadır.

#### *2.2.1.2.3. Ödeme Yeri*

Satış bedelini ödeme borcu, para borcu olup, niteliği itibariyle *"götürülecek bir borç*tur[301]*"*. Yani aksi kararlaştırılmadıkça alıcı, satış bedelini satıcının ödeme zamanındaki yerleşim yerinde ödemek zorundadır (md.89/1). Satıcının işyeri varsa, işyerinde de ödeme yapılabilir[302].

Para borçlarında götürme, bir edim fiili olduğu için taşıma veya havale masrafları alıcıya aittir[303]; taşıma esnasında para, kıymetli evrak veya diğer şeylerin telef ve kaybolma tehlikesi, postada veya taşımadaki gecikmelerin riski de alıcıya aittir[304]. Bilindiği üzere bu durum Viyana Sözleşmesi'nde de bu şekildedir.

Ödeme yeri konusunda, TBK ile Viyana Sözleşmesi arasında benzerlik bulunduğu gibi farklılıkta bulunmaktadır. Buna göre Viyana Sözleşmesi'nde de alıcı, semeni kural olarak satıcının işyerinde ödeyecektir; fakat aynı anda ifanın

---

298 Aral ve Ayrancı, **Borçlar Hukuku**, s. 168; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 112.

299 Aral ve Ayrancı, **Borçlar Hukuku**, s. 168; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 112.

300 Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 390.

301 Serozan, **Borçlar Hukuku**, s. 236.

302 Eren, **Genel Hükümler**, s. 965.

303 Eren, **Genel Hükümler**, s. 966.

304 Eren, **Genel Hükümler**, s. 966.

gerçekleştiği durumlarda, malın veya onu temsil eden belgelerin verme yerinde de ödemenin gerçekleşebileceği düzenlenmiştir (md.57(1)). TBK'da ise ifade edildiği üzere, para borcu götürülecek borçlardan olduğu için tarafların aksini kararlaştırmadığı her durumda, alacaklının (satıcı) yerleşim yerinde ödenmelidir[305]. Diğer bir farklılık ise Viyana Sözleşmesi'ne göre satıcının işyeri değişmişse alıcı, masrafları satıcıya ait olmak üzere ödemeyi yine satıcının işyerinde yapacakken (md.57(2)); TBK'ya göre borcun doğumundan sonra alacaklının (satıcı) yerleşim yeri veya işyeri değişmişse ve bu durum borçlunun (alıcı) durumunu önemli ölçüde zorlaştırmışsa borçlu (alıcı), alacaklının (satıcı) önceki yerleşim yeri veya işyerinde ifada bulunabilecektir[306] (md.89/2).

#### *2.2.1.2.4. Ödeme Zamanı*

Türk Borçlar Kanunu'na göre satış bedeli, aksi taraflarca kararlaştırılmadıkça, TBK md.207/2 ve 234/1'e göre satılanın teslimiyle aynı anda ödenmelidir[307]. Yargıtay'da konuya ilişkin bir kararında; *"satımdan mal teslim edilirken, bedel peşin ödenir. Bu kuralın aksini ispat külfetinin ise davalıda (alıcıda) olduğuna[308]"* karar vermiştir. Peşin ödeme kuralı, pek çok ticari teamülü sınırlamakta ve değerinden düşürmektedir; zira ticari teamüllere göre satış bedeli, daha güvenli bir yöntem olması nedeniyle genellikle kaydi olarak (örneğin akreditifle) ödenmektedir[309]. Bunun yanında veresiye satışlar, taksitli satışlar ve ön ödemeli satışlar da md.234/1'in kapsamı dışında kalmaktadır. Uygulamada ödeme zamanı üç farklı şekilde olabilmektedir, bunlar:

1) Peşin satışlarda ödeme zamanı; burada genel kural geçerli olup, aksi kararlaştırılmamışsa satılan mal alıcının zilyetliğine girdiği anda muaccel olur. Başka bir ifadeyle satıcı, malı alıcıya devrettiği veya devrini fiilen önerdiği anda bedele hak

---

305 Öz, **Kısa Karşılaştırması**, s. 18.

306 Eren, **Genel Hükümler**, s. 965.

307 Eren, **Özel Hükümler**, s. 159.

308 3. HD 13.04.2006 T. 2006/1790 E. 2006/4216 K. (aktaran: Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 98).

309 Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 393.

kazanır[310]. Devir önerisi sözlü değil, malın tevdi edilmesi gibi fiili olmalıdır[311]. Satıcı, alıcıdan bedeli istemeden önce alıcıya ifa amacıyla sunmuş olduğu malı onun devralmaması halinde, tevdi yerine bırakması gerekir[312].

2) Vadeli (veresiye-kredili) satışlarda ödeme zamanı; burada satılanın tesliminden belirli bir süre sonra ödeme gerçekleşmektedir. Bu nedenle ödeme zamanı tarafların belirlediği teslimden sonraki ileri tarihtir[313]. Burada satıcı, satış bedeline kavuşmayı güvenceye almak için TMK md.974 gereğince mülkiyeti saklı tutma anlaşması yapabilir[314].

3) Ön ödemeli satışlarda ödeme zamanı; bu durumda taraflar önce satılanın bedelinin ödenmesine sonra teslim edilmesine karar vermektedir; örneğin abone sözleşmeleri bu şekildedir[315].

Ödeme zamanı konusunda Viyana Sözleşmesi ve TBK arasında bir farklılık bulunmaktadır. Buna göre Viyana Sözleşmesi'nde alıcı, semeni malları muayene ettikten sonra ödeme hakkına sahipken (md.58(3)), TBK'ya göre alıcının satış bedelini malın teslimi anında ödemesi gerekir. Bu zamanı, malın muayene edilmesi sonrasına ertelemesi ise mümkün değildir[316].

#### *2.2.1.2.5. Ödeme Şekli*

Satış bedeli kural olarak Türk parası üzerinden kararlaştırılır (md.99/1); ancak taraflar, satış bedelini yabancı para olarak veya bu paranın ödeme zamanındaki karşılığıyla Türk parası olarak kararlaştırabilirler (md.99/2). Sonuç olarak taraflar, satış bedelini Türk parası olarak belirleyebilecekleri gibi yabancı para olarak da belirleyebilirler[317]. Yargıtay konuya ilişkin bir kararında; *"Dava, kur farkı alacağından kaynaklanan alacağın tahsiline yönelik icra takibine yapılan itirazın*

---

310 Eren, **Özel Hükümler**, s. 159.
311 Eren, **Özel Hükümler**, s. 159.
312 Eren, **Özel Hükümler**, s. 161.
313 Serozan, **Borçlar Hukuku**, s. 236.
314 Serozan, **Borçlar Hukuku**, s. 236.
315 Eren, **Özel Hükümler**, S. 162.
316 Öz, **Kısa Karşılaştırması**, s. 18.
317 Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 29.

*iptali istemine ilişkindir. Taraflar arasındaki sözleşmede kararlaştırılan bedel yabancı para cinsinden olup, davacı alacağının tahsili için davalı tarafından verilen çekleri teslim almış olmakla çekin bir ödeme aracı olması nedeniyle çek üzerindeki bedel dışında herhangi bir kur farkı talep edemez. Davacı tüm alacağının bu bedel üzerinden ödenmesini kabul etmiş bulunmaktadır.*[318]*."* demektedir.

Alıcı, satış bedelini nakit olarak veya kaydi olarak da (satıcının banka hesabına para yatırarak) ödeyebilir[319]; ancak alıcının bedeli kaydi olarak ödeyebilmesi için ya sözleşmede bunu kararlaştırmış olmaları ya da satıcının kendisine bu hususta yetki vermesi gerekir[320]. Ancak Serozan'a göre kaydi parayla ödemeyi ifanın ta kendisi sayan yeni anlayış bu oluru şart koşmaz[321]. Sonuç olarak, satış parası; a) ulusal parayla veya dövizle nakden, b) banka kartı eşliğinde elektronik nakit parayla, c) banka havalesiyle kayden, d) banka çek kartı eşliğinde garantili çekle, e) normal çekle veya bonoyla ve f) kredi kartı eşliğinde harcama belgesiyle ödenebilir[322].

Öte yandan ülkemizde son zamanlarda, Türk Lirası'nın yabancı para birimleri karşısında hızla değer kaybetmesi sonucunda, 85 Sayılı Cumhurbaşkanı Kararı[323] ile yabancı para birimleriyle yapılan işlemlere önemli sınırlamalar getirilmiştir. Buna göre Türkiye'de yerleşik kişilerin kendi aralarında akdedecekleri, konut ve çatılı işyeri dahil gayrimenkul satış/kiralama sözleşmeleri, iş/hizmet sözleşmeleri ve taşıt satış/kiralama sözleşmelerinde yer alan ödeme yükümlülüklerinin döviz üzerinden veya döviz endeksli olarak kararlaştırılması mümkün değildir[324]. Eklemek gerekir ki

---

[318] 19. HD. 14.11.2018 T. 2017/4782 E. 2018/5802 K. https://www.kazanci.com.tr (erişim: 03.12.2018).

[319] Serozan**, Borçlar Hukuku**, s. 235.

[320] Eren, **Özel Hükümler**, s. 160.

[321] Serozan**, Borçlar Hukuku**, s. 236.

[322] Aynı yazara göre son zamanlarda gözlenen bir para ödeme yolu da elektronik bir aygıtla, para tutarı ve gizli şifre tuşlanarak, banka kartı eşliğinde uzaktan ama anında (online, elektronik) ödeme gerçekleştirilmektedir. Yazara göre sonuçta, uygulamada paranın o denli yedeği ortaya çıkmaktadır ki yakın gelecekte bütün bu ödemeler, *"ifa uğruna"* ya da *"ifa yerine"* edim olarak değil, düpedüz *"ifa"* olarak sayılacaktır (bknz. Serozan, **Borçlar Hukuku**, s. 150-151).

[323] RG. 30534 S. 13.09.2018 T.

[324] Serozan**, Borçlar Hukuku**, s. 150.

bu mevzuat değişikliği TBK md.138 anlamında öngörülemez değişiklik kabul edilerek sözleşmeyi uyarlama imkânı verebilir[325].

Ödeme şekli konusunda Viyana Sözleşmesi'nde bir düzenleme bulunmadığını, bu nedenle konunun ödeme yerindeki ulusal hukuka göre belirlenmesi gerektiğini daha önce belirtmiştik[326].

### 2.2.2. MALLARI TESLİM ALMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Malları teslim alma yükümlülüğü de alıcıya ait temel yükümlülüklerdendir. Aşağıda açıklanacağı üzere, Viyana Sözleşmesi ve TBK'da satıcının malların zilyetliğini ve mülkiyetini devretme yükümlülüğünün karşılığı, alıcının malları teslim alma yükümlülüğüdür.

#### 2.2.2.1. Viyana Sözleşmesi'ne Göre Teslim Alma Yükümlülüğü

Viyana Satım Sözleşmesi, alıcıya malı teslim alma yükümlülüğü getirmiştir (md.53). Yükümlülüğün detayları ise aşağıda incelenecektir.

##### *2.2.2.1.1. Yükümlülüğün Kapsamı*

Viyana Satım Sözleşmesi'ne göre alıcı, satıcının teslim borcunu yerine getirebilmesi için kendisinden makul olarak beklenebilecek her türlü eylemde bulunmalı ve malları fiilen de teslim almalıdır (md.60). Düzenlemede sözü edilen *"makul olarak beklenebilecek eylemlerden"* ne anlaşılması gerektiği ise somut olayın özelliklerine göre belirlenmelidir[327]. Bu davranışlara örnek olarak; gemi acentesiyle navlun sözleşmesi imzalamak, satıcıya geminin adını ve yükleme yerini bildirmek, teslim edilecek makinelerin kurulumu için iş yerinde yer açmak, md.65 uyarınca gerekliyse malların özelliklerini belirlemek ve ithalat prosedürleri çerçevesinde gereken idari izinleri ve üzerine düşen işlemleri yapmak gösterilebilir[328]. Aksine

---

[325] Serozan**, Borçlar Hukuku**, s. 150.

[326] bknz. yukarıda, s. 55.

[327] Kaya, **Satım Bedelini Ödeme,** s. 36.

[328] Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 32.

anlaşma yoksa teslim için hazır bulundurulan malın boşaltılması işi ve masrafları da alıcıya aittir[329].

Kanaatimizce, teslim alma yükümlülüğü kapsamında, alıcıdan beklenen davranışlara *makul olma* şartı getirilmesi, alıcıya yüklenen ağır sorumluluğu hafifletmek, yani önceden de belirtildiği gibi taraf menfaatleri arasında dengeyi sağlamaktır.

Malların fiilen devralınması, malla ilgili belgelerin alınması şeklinde olabileceği gibi alıcının kendi aracını veya yabancı bir aracı hazır bulundurması şeklinde de olabilir[330].

Alıcının teslim alma yükümlülüğü, ancak mallar kendisine aralarında düzenledikleri sözleşmeye uygun yer, zaman, kalite ve miktarda teslim edilmişse söz konusudur[331]. Bu nedenle bazı durumlarda alıcı, malları teslim almayı reddetme imkânına sahiptir[332]. Bu durumlar:

1) Satıcının teslim tarihinden erken veya kararlaştırılmış miktardan fazla teslim etmesi durumu; satıcının erken teslimde bulunduğu halde, alıcı teslimi reddedebilecektir (md.52(1)). Alıcı bu yetkisini dürüstlük ilkesini gözeterek, kullanmalıdır; yani alıcının erken ifayı kabul etmemesi, satıcı için ciddi sorunlara neden olacaksa alıcının bu yetkisini kullanması dürüstlük ilkesine aykırıdır[333]. Satıcının kararlaştırılan miktardan fazla malı teslimi halinde ise alıcı, yalnızca fazla miktarı teslim almayı reddedebilecektir[334] (md.52(2)). Ancak bu durumda yani alıcı fazla olan miktarı kabul etmeyecekse, durumu satıcıya makul süre içinde bildirmelidir; aksi halde fazla olan miktarı da kabul ettiği varsayılacaktır[335]. Burada belirtilmesi gereken bir diğer konu ise satıcının malı geç teslim etmesi halinde, bu durumda alıcı

---

329 Zeytin, **CISG**, s. 243.

330 Zeytin, **CISG**, s. 244.

331 Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 312.

332 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 36.

333 Kaya, **Satım Bedelini Ödeme,** s. 37.

334 Kaya, **Satım Bedelini Ödeme,** s. 37.

335 Zeytin, **CISG**, s. 228.

ancak esaslı bir ihlalin varlığı halinde teslim almayı reddedebilecektir; aksi halde geç teslim halinde alıcının teslim almayı reddetme imkânı yoktur[336].

2) Teslim edilen malın aralarında düzenledikleri sözleşmeyi esaslı ihlal edecek derecede farklı olması durumu; bu durumda da alıcının malları reddetme hakkı bulunmaktadır. Ancak bu durumda dahi sözü edilen aykırılık esaslı bir ihlal düzeyinde değilse, alıcının malları reddetme hakkı bulunmamaktadır[337]. Alman Mahkemesi de benzer yönde bir kararında; *"malların uygunluğuna ilişkin bir kusurun esaslı bir aykırılık oluşturmadığı hallerde alıcının malı teslim almaktan kaçınamayacağına*[338]*"* karar vermiştir.

#### *2.2.2.1.2. Teslim Alma Yeri*

Viyana Satım Sözleşmesi'ne göre alıcının teslim alma yeri açıkça düzenlenmemiştir. Alıcının malları teslim alma yükümlülüğünü yerine getirmesi, öncelikle satıcının malları teslim etme yükümlülüğünü yerine getirmesine bağlıdır. Bu nedenle satıcının yükümlülüklerine ilişkin bölümde satıcının malları teslim etme yerini belirleyen madde ile alıcının yükümlülüklerini düzenleyen maddeler birlikte değerlendirilerek teslim alma yeri açıklanacaktır. Viyana Sözleşmesi'nin malların teslim edileceği yeri tespit eden düzenlemesi de ancak tarafların kararlaştırmadığı durumda uygulama alanı bulacak yedek kurallar içerir (md.31). Düzenleme üç farkı teslim yeri tespit etmiştir, bunlar:

1) Taraflar arasındaki sözleşme taşımayı da kapsıyorsa, satıcı malları ilk taşıyıcıya teslim etmekle yükümlülükten kurtulacaktır (md.31(a)). Bu durumda alıcının teslim alma yeri ise malların fiilen de tasarrufuna geçtiği yer olan varma yeridir; zira alıcıyı malları fiilen teslim almakla yükümlü kılan md.60(b) ile alıcıya muayene imkânı tanıyan md.58(3) birlikte değerlendirilerek bu sonuca

---

336 Kaya, **Satım Bedelini Ödeme,** s. 37.

337 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 1016.

338 18.01.1994 T. (aktaran: Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 312).

varılabilecektir. Varma yeri ise FOB[339] (Free on Board-Gemide Masrafsız) ve CIF[340] (Cost, Insurance and Freight-Masraf, Sigorta ve Navlun) satışlarda varma limanı, diğer hallerde ise alıcının işyeridir[341]. Yargıtay da alıcının teslim alma yerinin varma yeri olduğuna, bu nedenle mülkiyetin alıcıya ancak varma yerinde geçeceğine dair karar vermiştir. Buna göre; *"Dava, Kırgızistan'daki satıcının davaya konu fasulye emtiasını önce davacıya, daha sonra nakliyat sırasında davalıya satması nedeniyle, birinci alıcının ikinci alıcıya karşı açtığı istihkak davasına ilişkindir. TMK'nin 763. maddesi uyarınca taşınır mülkiyetinin nakli için kural olarak zilyetliğin devri gerekir. TBK 207 maddesi uyarınca, satıcı satılanın mülkiyetini alıcıya devretme, alıcının ise buna karşılık bir bedel ödeme borcu üstlenmektedir. Gerek 6098 Sayılı TBK'nın 208 ve Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (Viyana Sözleşmesi)'nin 67. ve 4. maddeleri gerekse satış kuralları uyarınca, yükün taşıma aracına yüklenmesiyle birlikte hasar ve yararın alıcıya geçmesi mülkiyetin de taşıyıcıya teslimle alıcıya geçmesi anlamına gelmez. Keza Sözleşmesinin 12. maddesi uyarınca da, gönderen, malı taşıyıcıya teslim ettikten sonra, teslimi yapılacağı yeri değiştirme veya sevk mektubunda gösterilen alıcıdan başkasına teslim etmesini istemek suretiyle yüke tasarruf etme hakkına sahiptir. Somut olayda dava dışı satıcı, malın taşındığı sırada, ilk alıcıya yapılacak teslimden vazgeçerek, taşıyıcıya verdiği talimatla alıcıyı değiştirdiği ve malın davalıya verilmesini istediği, taşımacının elindeki taşıma senedine göre taşıma konusu emtianın davalıya verilmesi gerektiğinden ve bu amaçla emtia antrepoya bırakıldığından bu durumda malın mülkiyetinin davacıya değil, gümrük antreposuna bırakılan mallara vasıtalı olarak zilyet olan ikinci satıcı davalıya geçtiği, davacının malın kendisine satımıyla ilgili olarak hukuki sorun yaşaması halinde muhatabının davalı değil, dava dışı satıcı veya şartları varsa sigorta şirketi olması gerektiği halde, mahkemece hatalı gerekçeyle davanın kabulüne karar verilmesi hükmü davalı yararına bozulması gerekmiştir[342]."*

---

[339] FOB terimine göre satıcı malı, alıcı tarafından belirlenen limanda ve gemiye yüklenince teslim etmiş sayılır (bknz Zeytin, **CISG**, s. 425).

[340] CIF terimine göre satıcı malı, mal gemiye yüklenince veya bu şekilde gemiye yüklenmiş malı alıcıya sağlayınca teslim etmiş sayılır (bknz Zeytin, **CISG**, s. 426).

[341] Zeytin, **CISG,** s. 178.

[342] 11. HD 28.02.2018 T. 2016/6805 E. 2018/1538 K. https://www.kazanci.com.tr (erişim: 03.12.2018).

Kanaatimizce, aksi düşünüldüğünde, yani taşıma içeren sözleşmelerde alıcının malları teslim alma yükümlülüğünün, satıcının yükümlülükten kurtulduğu ilk taşıyıcıya teslim yerinden başlatılması halinde, alıcının uygulamada zaten istisna olan malları muayene imkânı önemini tamamen kaybedecek ve sembolik hale gelecektir. Bu durum da alıcı ile satıcının menfaatleri arasında denge kurmayı amaçlayan[343] Viyana Satım Sözleşmesi'nin özüne uygun değildir.

2) Eğer taraflar arasındaki sözleşme taşımayı kapsamıyorsa parça borçlarına veya belirli bir stoktan karşılanacak çeşit borçlarına veya imal edilecek veya üretilecek mallara ilişkin olması ve tarafların sözleşmenin kurulduğu sırada malların belirli bir yerde bulunduğunu veya orada imal edileceğini yahut üretileceğini bilmeleri durumunda alıcı malları bu yerden teslim almalıdır (md.31(b)). Erdem'e göre her ne kadar öğreti açık olarak ifade etmese de alıcının malları üretildikleri veya temin edildikleri dünyanın herhangi bir köşesinden gelip teslim almaya zorlanması, Viyana Satım Sözleşmesi'nin uluslararası satışları kolaylaştırmak ve sadeleştirmek amacıyla örtüşmediğinden, mümkün değildir[344]. Buradan hareketle yazar, düzenlemenin yer verdiği bu olasılıklarda teslim alma yerinin satıcının işyeri olmasa da etki alanında bulunan yer olduğunu belirtir[345].

3) Yukarıda açıklanan hallerin dışında diğer hallerde, sözleşmenin kurulduğu sırada satıcının işyerinin bulunduğu yer, teslim alma yeri olacaktır (md.31(c)).

Satıcı, malları yanlış bir yerde teslim etmişse, alıcının sözü edilen malları teslim alma yükümlülüğü ortadan kalkmaktadır[346]. Yazarın bu görüşünü eleştirmek mümkündür; zira satıcı, makul bir sürede durumu alıcıya bildirmiş olabilir ve alıcı açık veya zımni olarak duruma rıza göstermiş olabilir. Yani Viyana Satım Sözleşmesi'ne hâkim olan sözleşmenin ayakta tutulması ilkesine uygun yorum yapılmalı ve bahsettiğimiz olasılık göz önünde bulundurularak, satıcının malları yanlış yerde teslim

---

343 Viyana Satım Sözleşmesi'nin tarafların menfaatleri arasında denge kurmayı amaçladığı şeklindeki bizim de katıldığımız görüşe dair bknz. Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 30.

344 Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 312.

345 Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 312.

346 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 34.

etmiş olduğu her durumda alıcının malları teslim alma yükümlülüğünün ortadan kalktığı kabul edilmemelidir.

#### *2.2.2.1.3. Teslim Alma Zamanı*

Viyana Satım Sözleşmesi'ne göre alıcının teslim alma zamanı da açıkça düzenlenmemiştir. Bu nedenle satıcının yükümlülüklerine ilişkin bölümde satıcının malları teslim etme zamanını belirleyen madde ile alıcının yükümlülüklerini düzenleyen maddeler birlikte değerlendirilerek teslim alma zamanı açıklanacaktır. Burada da belirtmek gerekir ki satıcının teslim etme zamanını düzenleyen madde, her zaman olduğu gibi tarafların aralarında açık veya örtülü olarak kararlaştırmadıkları durumda belirleyici olmaktadır (md.33). Satıcının teslim etme zamanını belirleyen düzenleme de üç duruma yer verilmiştir, bunlar:

1) Taraflar aralarında belirli bir tarihi kararlaştırmış olabilirler. Burada dikkat edilmesi gereken ise bu durumda tarihin açıkça belli olmasa dahi belirlenebilir olması gerekir (md.33(a)).

2) Taraflar, belirli bir tarih değil de belirli bir dönem kararlaştırmış olabilir. Uluslararası satım sözleşmeleri genellikle taşımayı da içerdiğinden dolayı en yaygın olan uygulama, taraflar arasında teslim için belirli bir tarihin değil, belirli bir dönemin (zaman aralığının) belirlenmesidir[347]. Düzenlemeye göre sözleşme ile belirlenmiş veya sözleşmeye dayanarak belirlenebilir bir zaman dilimi varsa, koşullardan tarihi belirleme yetkisinin alıcıda olduğu anlaşılmadıkça, bu zaman dilimi içinde herhangi bir anda satıcı malları teslim etmelidir (md.33(b)). Burada alıcının teslim zamanını belirleme yetkisi bulunmadığı durumlarda satıcının teslim zamanını belirleyebileceği açıkça düzenlenmiştir. Yani bu durumda satıcı, aralarında belirlenen zaman aralığında olmak üzere, istediği bir zamanda malları teslim edebilecektir. Önceden de belirttiğimiz gibi bu düzenlemede de taraf menfaatleri arasında bir denge kurmanın amaçlandığı görülmektedir. Belirtmek gerekir ki alıcının teslim tarihini belirleme

[347] Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 259.

yetkisi olduğu durumlarda satıcı, aralarında belirledikleri zaman aralığı içerisinde olmak üzere, alıcının seçtiği tarihte malları teslim etmekle yükümlüdür[348].

3) Satıcı diğer tüm hallerde, sözleşmenin kurulmasından itibaren makul bir süre içerisinde malları teslim etmelidir (md.33(c)). Burada makul süre, somut olayın ve uluslararası ticaretin gereklerine göre dürüstlük ilkesi de gözetilerek, uygun bir zaman olarak anlaşılmalıdır.

İsviçre Mahkemesi konuya ilişkin bir kararında; *"İtalyan satıcı ile İsviçreli alıcı sözlü olarak ikinci el bir buldozerin, bazı parçalarının değiştirildikten sonra satışı konusunda anlaşmışlardır. Alıcının bir ön ödeme yapması, bedelin geri kalanını ise mal teslim edildikten sonra iki taksitle gerçekleştirmesi öngörülmüştür. Satıcı ilgili yedek parça değişikliklerini gerçekleştirdikten ve ön ödemeyi aldıktan sonra malı teslim etmiştir. Ancak alıcı, bedelin geri kalanını ödememiş ve satıcıya karşı geç teslim ve mallardaki ayıp nedeniyle davayı açmıştır. Taraflar sözlü olarak yaptıkları sözleşmede teslim tarihini belirlememişlerdir. Satıcı, ön ödemeyi aldıktan sonra iki hafta içerisinde malı teslim etmiştir. Bu süre geç değildir, bu nedenlerle geç teslimden söz edilemeyeceğine[349]"* karar vermiştir.

Viyana Sözleşmesi'nde, satıcının teslim etme zamanına uyarak yükümlülüğünü yerine getirmesi halinde, alıcının teslim alma yükümlülüğünün ne zaman gündeme geleceği ise açıkça düzenlenmemiştir. Burada ödeme zamanını düzenleyen md.58'ten kıyasla, alıcının, satıcı malları tasarrufuna hazır bulundurduğu anda hemen teslim alması gerektiği sonucuna varılabilir[350]. Ancak Kanışlı'ya göre malları hemen teslim alması konusunda alıcıya, somut olayın ve uluslararası ticaretin gerekliliklerine göre, dürüstlük ilkesi de gözetilerek, makul bir zaman tanınması gerekir[351].

---

348 Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 263.

349 28.10.1997 T. (aktaran: Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 265).

350 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 35.

351 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 35.

#### 2.2.2.2. Türk Borçlar Kanunu'na Göre Devralma Yükümlülüğü

Türk Borçlar Kanunu'na göre alıcı, aksine yerel adet veya anlaşma yoksa satılanı hemen devralmalıdır (md.232/2). Devralma[352] ise alıcının satılanı[353] fiilen devir, yani teslim alması, satıcının hâkimiyet alanından çıkartarak kendi hâkimiyet alanına almasıdır[354]. Yükümlülüğün detayları ise aşağıda incelenecektir.

##### *2.2.2.2.1. Yükümlülüğün Kapsamı*

Alıcının TBK md.232/1'e göre satılan malı devralma yükümlülüğünün doğabilmesi için öncelikle malın sözleşmede belirtilen nitelik ve miktarda, ifa zamanı ve yerinde, sözleşmede kararlaştırılan şekilde devredilmesi veya en azından devrinin önerilmiş olması gerekir[355]. Başka bir ifadeyle satıcı, alıcıya sözleşmede belirlenen parça veya çeşitteki şey yerine başka bir şey devredemez veya devrini öneremez[356]; zira bu durumda *"aluid ifa*[357]*"* veya eksik ifa söz konusu olacağından, alıcının yanlış veya eksik ifayı kabul etmesi ise söz konusu olmaz ve bu nedenle alıcı malı devralmaktan kaçınarak satıcıyı temerrüde düşürebilir[358]. Bunun gibi satıcı, malı sözleşmede kararlaştırılan zamanda ve yerde devretmelidir; vaktinden önce veya farklı bir yerde yapılan devir önerisini alıcı kabul etmek zorunda değildir[359].

Alıcının malı herhangi bir çekince ileri sürmeksizin devralması, satıcının sözleşmeye uygun bir mal devrettiği anlamına gelir, bu bir adi karinedir[360]. Bu nedenle alıcı, satılanı devraldıktan sonra sözleşmeye uygun bir ifanın olmadığını iddia ederse,

---

352 TBK'da *teslim alma* yerine *devralma* kelimesi kullanılmıştır.

353 TBK'da satış sözleşmelerinin konusu olarak *mal* kelimesi yerine *satılan* kelimesi kullanılmıştır.

354 Eren, **Özel Hükümler**, s. 169.

355 Eren, **Özel Hükümler**, s. 170.

356 Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 119.

357 Yazara göre aluid ifa durumunda satıcı, alıcıya, sözleşmede öngörülenden farklı bir şeyi teslim etmektedir; örneğin sözleşme çanta satımı üzerine kurulmuş olmasına rağmen, ayakkabı teslim edilmesi gibi. Sözleşmenin deri çanta satımı üzerine kurulmuş olmasına rağmen, sentetik çanta teslim edilmesi veya 10 adet deri çanta satımı üzerine kurulmuş olmasına rağmen 2 adet deri çanta teslim edilmesi durumunda ise aluid ifa mı, ayıplı ifa mı olduğu konusu halen tartışmalıdır. Bu gibi durumlarda aradaki farkı tespit etmek zor olduğundan, aluid ifaya da kıyas yoluyla ayıplı ifanın sonuçlarını uygulamak yerinde bir yaklaşım olacaktır (bknz. Serozan, **Borçlar Hukuku**, s. 205-207).

358 Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 121.

359 Eren, **Özel Hükümler**, s. 171.

360 Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 114.

bunu ispat etmek zorunda kalacaktır[361]. Alıcının satılanı devralma borcunu yerine getirmemesi halinde, satıcı, alıcının temerrüdüne ilişkin hükümlere başvurabilir; masrafı alıcıya ait olmak üzere satılan şeyi kaldırtabilir veya borçlunun temerrüdüne ait hükümlere başvurabilir[362]. Bu durumda alıcı, satılanın zilyetliğini devralmış gibi satılanın hasar ve yararı da alıcıya geçecektir[363]. Dolayısıyla temerrüde düşen alıcı hem edim hasarını hem de bedel hasarını taşıyacaktır[364]. Yani hem satılanın satıcıda iken onun sorumlu olmadığı bir nedenden ötürü yok olması, ya da kötüleşmesi nedeniyle artık edimden yoksun kalma riskini hem de edimi elde edemediği halde bedelini ödeme riskini taşıyacaktır[365].

Taraflar arasında bir anlaşma yoksa ya da bu konuda bir teamül bulunmuyorsa; TBK md.211 gereğince ölçmek veya tartmak gibi teslim masrafları satıcıya, senet yapmak ve satılanı devralmakla ilgili masraflar alıcıya aittir[366]. Aynı şekilde taşımalı sözleşmelerde, taraflar masrafsız teslimi öngörmedikçe, taşıma masrafları alıcıya aittir[367]. Liman ve gümrük masrafı olmaksızın teslim konusunda anlaşılmışsa, satıcı, ihracat, transit ve ithalat vergilerini üstlenmiş sayılır[368]; ancak alıcının malı aldığı anda tahsil edilen tüketim vergisini üstlendiği kabul edilmez[369].

Türk Borçlar Kanunu'nda malları teslim alma yükümlülüğü, Viyana Sözleşmesi'nden bir yönüyle farklıdır; zira TBK'ya göre malları devralma, alıcı için hem bir hak hem de bir borçtur[370]. Bu kapsamda, Türk hukukunda malları teslim almanın alıcıya ait bir yükümlülük mü yoksa alıcı için bir külfet mi olduğu

---

361 Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 114.

362 Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 368.

363 Bilgehan Çetiner, "Yeni Türk Borçlar Kanunu'nda Yarar ve Hasarın İntikali ile Satıcının Ayıptan Sorumluluğuna İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi", **Yeni Türk Borçlar Kanunu ve CISG'e Göre Satış Sözleşmeleri**, (s. 23-37), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012.

364 Çetiner, "Hasarın İntikali", s. 23

365 Çetiner, "Hasarın İntikali", s. 23

366 Erzan ERZURUMLUOĞLU, **Sözleşmeler Hukuku (Özel Borç İlişkileri)**, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 72.

367 Erzurumluoğlu, **Sözleşmeler Hukuku**, s. 72.

368 Örneğin, FOB ve CIF satışlarda masraflar satıcıya aittir (bknz. Serozan, **Borçlar Hukuku**, s. 172).

369 Erzurumluoğlu, **Sözleşmeler Hukuku**, s. 72.

370 Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 367; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 116.

tartışmalıdır ve doktrindeki hâkim görüşe göre bu bir külfettir[371]; ancak satıcının, malın alıcı tarafından bir an önce devralınmasında haklı bir menfaatinin bulunduğu hallerde devralmanın bir yükümlülük sayılır ve borçlu temerrüdü uygulanır[372]. Örneğin, yıktırılan bir binanın enkazının veya tahliye edilen bir depodaki malların ya da çok miktardaki demir çelik, kömür, kum, çimento gibi eşyanın satılması halinde durum böyledir[373]. Serozan'a göre alıcının kendisine sunulan malı almaması, Kanun'un açık hükmü (md.232/1) karşısında kural olarak, *"yüküme aykırılık"* sayılır; ancak teslim alma eyleminin satıcının menfaatlerini etkilemediği durumlarda, ki olayların önemli bir kısmında böyle olacaktır, bunu bir külfet olarak kabul etmek ve alacaklı temerrüdü hükümlerine tabi kılmak daha isabetlidir[374]. Viyana Sözleşmesi'nde ise malları teslim almanın alıcı için bir hak (külfet) olması söz konusu değildir; zira satıcı, alıcıdan malları teslim almasını talep ve dava edebilmektedir (md.62).

Kanaatimizce, alıcının borçlarını düzenleyen md.232'nin lafzı, uygulamada satılanı devralmanın taraflar için önemi ve taraf olduğumuz Viyana Sözleşmesi hükümleri birlikte düşünüldüğünde, Türk hukukunda da satılanı devralmanın alıcı için bir külfet değil, bir yükümlülük olduğunu kabul etmek gerekir.

#### *2.2.2.2.2. Devralma Yeri*

Alıcının satılanı teslim alma yükümlülüğü her şeyden önce satıcının satılanın teslim etme yükümlülüğüne bağlıdır. Bu nedenle TBK'ya göre (Viyana Sözleşmesi'nde olduğu gibi) satıcının satılanı nerede teslim etmesi gerektiğine bakmak gerekir. Buna göre aksi kararlaştırılmadıkça satıcı, parça borçları için satılan nerede bulunuyorsa, orada teslim etmelidir[375], dolayısıyla parça borçlarında alıcının satılanı teslim alma yeri parçanın bulunduğu yerdir. Çeşit borçlarında ise satıcının

---

[371] Eren, **Özel Hükümler**, s. 169; Aral ve Ayrancı, **Borçlar Hukuku**, s. 180; Serozan, **Borçlar Hukuku**, s. 245.

[372] Eren, **Özel Hükümler**, s. 170; Aral ve Ayrancı, **Borçlar Hukuku**, s. 181; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 116.

[373] Eren, **Özel Hükümler**, s. 170.

[374] Serozan, **Borçlar Hukuku**, s. 246.

[375] Eren, **Özel Hükümler**, s. 61.

satılanı teslim yeri kendi işyeridir, dolayısıyla mal ferden belirlenmiş mallardan değilse, alıcının satılanı teslim alma yeri satıcının işyeri olacaktır[376].

Devralma yeri konusunda Viyana Sözleşmesi'nde ise nispeten farklı bir sistem benimsenmiştir. Sözleşme'ye göre taşıma içeren satımlarda, alıcının teslim alma yeri varma yeriyken; taşıma içermeyen satımlarda ikili bir ayrıma gidilmiştir. Bu ayrıma göre mal, üretilen veya imal edilen bir mal ise üretildiği yerde (TBK'da parça borçlarında parçanın bulunduğu yerde teslim alınması kuralıyla benzemektedir); üretilen veya imal edilen mallardan değilse yani maddenin diğer haller diye ifade ettiği hallerde ise satıcının işyeri teslim alma yeridir (TBK'da çeşit borçlarının teslim yeri kuralıyla aynıdır).

#### *2.2.2.2.3. Devralma Zamanı*

Türk Borçlar Kanunu'na göre alıcı, sözleşmede kararlaştırılmış olduğu biçimde kendisine sunulan malı, aksine bir anlaşma veya yerel adet yoksa, hemen teslim almakla yükümlüdür (md.232/1). TBK'nın aynı anda ifa ilkesini benimsemiş olması nedeniyle satıcının teslim zamanı, alıcının bedeli ödeme zamanıyla aynıdır (md.207/2). Yani alıcının malı teslim alma zamanı malın bedelini ödeme zamanına göre belirlenecektir. Bu nedenle ödeme zamanına ilişkin açıklamalarımız burada da geçerli olduğundan konu kısa geçilmiştir[377]. Belirtmek gerekir ki önceden açıklandığı gibi ön ödemeli satışlarda taraflar, satış bedelinin önceden ödenmesini kararlaştırdıklarından, bu durumda teslim zamanı ödeme zamanıyla aynı zaman olmayıp, bu durumda teslim zamanı, tarafların kararlaştırdıkları bir zamana uzamaktadır.

### 2.2.3. DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ VE KÜLFETLERİ

Alıcının iki temel yükümlülüğü olan malları teslim alma ve bedeli (semeni) ödeme dışında, bunları tamamlayan ya da bunlardan bağımsız olan başka bazı yükümlülükleri ve külfetleri de bulunmaktadır. Burada *"külfet"* kavramını da açıklamak gerekmektedir; zira yükümlülük ve külfet kavramları arasında farklılık

[376] Eren, **Özel Hükümler**, s. 61.

[377] bknz. yukarıda, s. 60.

bulunmaktadır. Buna göre külfet; hukuk düzenin bir kişiye, diğer bir kişi karşısında yüklemiş olduğu davranış olup, yükümlü kişi bu davranışı yerine getirmediğinde, ya elde etmesi mümkün olan bir hakkı kazanamaz ya da böyle bir hakkı kaybeder[378]. Yükümlülüklerini yerine getirmeyen alıcıya karşı bunlar talep ve dava edilebilirken, külfetlerini yerine getirmesi alıcıdan talep edilemediği gibi külfetlerinden dolayı alıcıya dava da açılamaz[379]. Dolayısıyla külfeti yerine getirmekten yarar sağlayan külfeti yerine getirmesi gereken taraf (çalışmamıza göre alıcı) olup, bu durumda diğer tarafın (çalışmamıza göre satıcı) yararına olan bir durum söz konusu değildir[380].

Viyana Sözleşmesi ve Türk Borçlar Kanunu'na göre alıcının diğer yükümlülükleri ve külfetleri aşağıda detaylı olarak incelenecektir.

#### 2.2.3.1. Viyana Sözleşmesi'ne Göre Diğer Yükümlülükleri ve Külfetleri

Viyana Satım Sözleşmesi'nde alıcının diğer yükümlülükleri açıkça düzenlenmemiş; yalnızca, alıcının yükümlülüklerini ihlali halinde satıcının sahip olduğu hakların düzenlendiği bölümde, *"diğer yükümlülük"* kavramına yer verilmiştir[381]. Doktrinde, Viyana Satım Sözleşmesi'nin *diğer yükümlülük* olarak bahsettiği alıcının bu türden yükümlülük ve külfetlerinin; malları muayene etme ve sözleşmeye aykırılık halinde ihbarda bulunma, haklı bir sebebe dayanarak reddettiği, ancak zilyetliğinde bulunan malları muhafaza etme ve gerekirse satma, zararı azaltma ve malların özelliklerini belirleme olduğu kabul edilmektedir[382].

Viyana Satım Sözleşmesi'ne göre alıcının diğer yükümlülükleri, tarafların kararlaştırmalarıyla olabileceği gibi aralarında mevcut olan alışkanlıklarından ya da uluslararası ticari teamüllerden veya Viyana Satım Sözleşmesi'nden ya da forum ülkesinin kanunlar ihtilafı kuralları gereğince belirlenen ulusal satım hukukundan, son

---

[378] Eren, **Genel Hükümler**, s. 45.

[379] Rona Serozan, **İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme,** Filiz Kitabevi, İstanbul, 2006, s. 144.

[380] Serozan, **İfa Engelleri,** s. 144.

[381] md.62; *"Satıcı alıcıdan semeni ödemesini, malları teslim almasını veya diğer yükümlülüklerini ifa etmesini talep edebilir, meğerki bu taleplerle bağdaşmayan bir hukuki imkândan yararlanmış olsun."*

[382] Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 38; Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 313; Atamer, **Satıcının Yükümlülükleri**, s. 242; Zeytin, **CISG**, s. 231.

olarak dürüstlük ilkesinden de kaynaklanabilir[383]. Tarafların aralarında düzenledikleri sözleşme ile alıcıya yükleyebilecekleri diğer yükümlülüklere örnek olarak; ambalaj malzemesi vermek, üretim için teknik bilgileri sağlamak, kullanma talimatlarına uymak, ithal ve ihraç yasaklarına uymak, markayı korumak gösterilebilir[384]. Kaya'ya göre burada dikkat edilmesi gereken konu ise tarafların aralarındaki sözleşme ile alıcıya yükledikleri diğer yükümlülüklerin, alıcının temel yükümlülüklerinin bir parçası olup olmadığıdır; zira sözü edilen diğer yükümlülüklerin alıcının temel yükümlülüklerinin bir parçası olması halinde, bunlar ancak temel yükümlülüklerle birlikte dava edilebilecek, tek başlarına talep ve dava edilemeyecektir[385]. Yukarıda açıklandığı üzere, alıcının külfetlerini yerine getirmemesi halinde ise satıcının dava ve talep hakkı bulunmamaktadır.

#### *2.2.3.1.1. Malları Devralma, Muhafaza ve Satma Külfeti*

Viyana Satım Sözleşmesi'ne göre alıcı, haklı gerekçelerle malları reddederse[386], malları satıcı adına teslim alması ve muhafaza etmesi (md.86), gereken durumlarda ise satması gerekir (md.88).

##### *2.2.3.1.1.1. Devralma Külfeti*

Taşıma içeren satımlarda alıcı, varma yerinde malların tasarrufuna hazır bulundurulması üzerine, henüz teslim almadan reddederse, bu malları satıcı adına devralmalıdır[387]. Ancak bu malları teslim almak, alıcının semeni ödemesini gerektirecek ve makul olmayan masraflara neden olacaksa devralması gerekmez[388]. Bununla birlikte eğer varma yerinde malları devralabilecek biri, satıcı ya da onun adına yetkili bir kimse varsa, yine alacaklının bu sorumluluğu ortadan kalkar[389].

---

383 Kaya, **Satım Bedelini Ödeme**, s. 38.

384 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 38; Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 313.

385 Kaya, **Satım Bedelini Ödeme**, s. 39.

386 Alıcının malları reddetme hakkına dair bknz. yukarıda, s. 64-65.

387 Kaya, **Satım Bedelini Ödeme**, s. 41.

388 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 41.

389 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 41.

#### *2.2.3.1.1.2. Muhafaza Külfeti*

Alıcı mallar kendisine teslim edildikten sonra sözleşmeye aykırılık taşıyan bir durumdan dolayı malları reddetme hakkını kullanacaksa, bu malları satıcıya geri göndermeli veya gerektiğinde satmak üzere muhafaza etmeli ve koşulların gerektirdiği makul olan tüm önlemleri almalıdır (md.86). Alıcı, malları muhafaza etmek için yaptığı masrafları satıcıdan talep edebilir[390]. Bunun yanında, alıcı, malları üçüncü bir kişiye ait depoda muhafaza etme kararı da alabilir[391]. Bu durumda da alıcının makul olan masrafları satıcıdan talep etmesi mümkündür[392]. Muhafaza amacıyla yapılacak masraflar, ortaya çıkabilecek zarardan daha fazla olacaksa artık alıcının bu yükümlülüğünden söz edilemez[393]. Malların muhafazasıyla ilgili yapılacak masrafların makul olup olmadığının belirlenmesinde ise somut olayın özellikleri dikkate alınacaktır[394].

Belirtmek gerekir ki satıcının, alıcı tarafından muhafaza edilmekte olan malların iadesini talep etmesi halinde, kural olarak, alıcının muhafaza masrafları kendisine ödeninceye kadar malları hapis hakkı vardır[395].

#### *2.2.3.1.1.3. Satma Külfeti*

Viyana Satım Sözleşmesi'ne göre alıcının malları muhafaza etmesi kendinden beklenemeyecek duruma geldiyse, artık durumu satıcıya bildirmek şartıyla malları üçüncü bir kişiye satabilir (md.88). Malların satımına sebep olan bozulma riski veya yüksek miktardaki muhafaza masrafları, alıcının, malların satımına dair satıcıya bir bildirimde bulunmasını kendisinden beklenmeyecek ölçüde zorlaştırırsa, alıcının artık böyle bir bildirim yapmasına da gerek yoktur[396].

---

390 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 1348.

391 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 41.

392 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 41.

393 Kaya, **Satım Bedelini Ödeme,** s. 43.

394 Kaya, **Satım Bedelini Ödeme,** s. 42.

395 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 1343.

396 Kaya, **Satım Bedelini Ödeme,** s. 46.

Kaya'ya göre malları satmak alıcının hakkıdır; ancak çabuk bozulacak nitelikteki malların veya muhafazası aşırı masraf gerektiren malların satımı, alıcı için artık bir yükümlülüktür[397]. Sözü edilen düzenlemeyle gereksiz masraflardan kaçınmak amaçlanmaktadır[398]. Satım sonunda elde edilecek bedelin ise satıcıya iadesi gerekir[399]. Ancak alıcının malların muhafazası ve satımı için yapmış olduğu makul olan tüm masrafları, satımdan elde edilen bedelden mahsup etmesi de mümkündür[400].

#### *2.2.3.1.2. Muayene ve İhbar Külfeti*

Viyana Satım Sözleşmesi, alıcıya malları mümkün olan en kısa süre içerisinde muayene etme veya ettirme külfeti yüklemiştir (md.38(1)). Aynı zamanda muayene, Sözleşme'de alıcı için bir imkân olarak da düzenlenmiştir; buna göre alıcı, malları muayene etmeden önce semeni ödemek zorunda değildir[401]. Sözleşme, aynı şekilde alıcıya, satıcının yükümlülüklerini ihlal ettiğini anlamasından makul bir süre içinde ihbarda bulunma külfeti de yüklemiştir (md.39). Aşağıda alıcının bu külfetleri ayrıntılı olarak incelenecektir.

##### *2.2.3.1.2.1. Muayene Külfeti*

Viyana Satım Sözleşmesi, alıcının muayene külfetinim kapsamını (süresini ve yöntemini) belirlememiştir. Bu nedenle külfetin kapsamını belirlemek için her zaman olduğu gibi öncelikle tarafların anlaşmaları, yoksa alışkanlıkları, yoksa uluslararası ticari teamüller, bunlar da yoksa forum ülkesinin kanunlar ihtilafı kurallarının belirlediği ülkenin ulusal satım hukuku kuralları ve son olarak dürüstlük ilkesi dikkate alınarak sonuca gidilecektir. Kanışlı'ya göre alıcının yapması gereken muayene en azından makul olmalıdır[402]. Alıcıdan bu kısa sürede maldaki her türlü ayıbı tespit edecek şekilde bir muayene ise beklenmemelidir[403].

---

397 Kaya, **Satım Bedelini Ödeme,** s. 45.

398 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 1353.

399 Kaya, **Satım Bedelini Ödeme,** s. 45.

400 Kaya, **Satım Bedelini Ödeme,** s. 45.

401 bknz. yukarıda, s. 54.

402 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 38.

403 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 39.

Muayenenin makul şekilde ve mümkün olan en kısa sürede yapılıp yapılmadığı somut olayın özelliklerine göre, dürüstlük ilkesi de göz önünde bulundurularak belirlenmelidir[404]. Bazı durumlarda muayene süresinin çok kısa tutulması gerekir; örneğin et, süt, meyve ve sebze gibi çabuk bozulabilecek tüketim mallarının muayenesi, diğer malların muayenelerine göre çok daha kısa süre içinde yapılmalıdır[405].

Alıcı, muayeneyi kendisi yapabileceği gibi üçüncü bir kişiye de yaptırabilir. Özellikle muayenenin uzmanlık gerektirdiği ve alıcının da bu uzmanlığa sahip olmadığı durumda, alıcı muayeneyi uzman bir kişiye yaptırmalıdır[406]. Burada dikkat edilmesi gereken ise bu durumda alıcı, uzman olan üçüncü kişinin tespit edemediği ayıpların sonucuna katlanmalıdır[407].

Muayene masraflarına da alıcı katlanmalıdır[408]. Alıcı bu masrafları ise daha sonra sözleşmenin ortadan kaldırılmasında veya malların ayıpsız olanı ile değiştirilmesinde tazminat olarak talep edilebilir[409].

Viyana Sözleşmesi, alıcının bu külfeti yerine getirmemesinin sonucunu da düzenlemiştir; buna göre alıcı, muayene ve ihbar külfetini gereği gibi ifa etmez ya da bunu zamanında gerçekleştirmezse, malların ayıplı olması nedeniyle satıcı karşısında sahip olduğu hakları kaybedecektir[410].

#### *2.2.3.1.2.2. İhbar Külfeti*

Viyana Satım Sözleşmesi satıcıya, sözleşmeye aykırı bir noktayı tespit ettiği veya tespit etmesi gereken tarihten başlayarak makul bir sürede, sözleşme hükümlerine aykırı durumun ne olduğunu da içeren bir ihbarda bulunma külfeti getirmiştir. İhbar

---

404 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 39.

405 Hakan Acar, "1980 Tarihli Malların Uluslararası Satışına İlişkin Viyana Konvansiyonu'nda Ayıba Karşı Tekeffül", **SÜHFD**, C. 15, s. 26.

406 Zeytin, **CISG,** s. 177.

407 Zeytin, **CISG,** s. 177.

408 Zeytin, **CISG,** s. 179.

409 Zeytin, **CISG,** s. 179.

410 M. Harry Flechtner, "Malların Sözleşmeye Uygunluğu, Üçüncü Kişilerin Talepleri ve Alıcının İhlâl Bildirimi", **Milletlerarası Satım Hukuku**, (s. 163-192), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012.

külfeti, sözleşmeye her türlü aykırılık halini (miktarda, nitelikte, paketlemede vb.) kapsar[411]. Sözleşmeye aykırılığın neyden kaynaklandığı da alıcının ihbar külfeti için önemli değildir[412]. Yani bu ayıp alıcının kendisinden veya taşınan mallarda taşıyıcıdan kaynaklansa da alıcının ihbar külfeti devam eder. Belirtmek gerekir ki malları muayene, sözleşmeye aykırılığın ihbar edilmesi için bir ön hazırlıktır; ancak ihbarın bir ön şartı değildir[413]. Yani mallar, zamanında ve usulüne uygun olarak muayene edilmemiş olsa da ihbarın zamanında bildirilmesi alıcı için yeterlidir[414].

Viyana Sözleşmesi'nde muayene için öngörülmüş süreyle, ihbar için öngörülmüş süre birbirinden farklıdır; muayene süresiyle ilgili olarak *"şartların izin verdiği ölçüde kısa bir süre içinde"* ifadesi yer alırken, ihbar süresi için *"makul süre"* ifadesi kullanılmıştır. Alıcının muayene külfetinin de ihbar külfetinin de başlayabilmesi için malı fiilen teslim alması gerekir. Yani bu sürelerin her ikisi de mallın fiilen teslim alındığı tarihinden önce başlamazlar[415]. Kural olarak muayene süresinden sonra başlaması gereken ihbar süresi, ayıbın tespitinden veya tespit edilmesi gereken süreden sonra başlamak üzere makul bir süredir. Ancak alıcı muayene külfetini yerine getirmese dahi ihbar için gereken süre işlemeye devam eder. Yani bir anlamda ihbar süresi, muayene süresinden bağımsızıdır[416]. Sözü edilen makul süre bir görüşe göre bir aylık süredir[417]. Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre makul olması gereken bu süre, somut olayın özellikleri ve dürüstlük ilkesi göz önünde bulundurularak belirlenmelidir[418].

Ayıbın tespitinden sonra ihbar için makul olması gereken süre, ancak muayeneyle anlaşılması mümkün ayıplara ilişkin bir süredir[419]. Muayene ile

---

411 Pelin Baysal, "Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Çerçevesinde Satıcının Ayıptan Sorumluluğu", **Yeni Türk Borçlar Kanunu ve CISG'e Göre Satış Sözleşmeleri**, (s. 221-268), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012.

412 Baysal, "Satıcının Sorumluluğu", s. 260.

413 Zeytin, **CISG,** s. 176.

414 Zeytin, **CISG,** s. 176.

415 Z. İpek Aktürk Yücer, "Viyana Satım Sözleşmesi Kapsamında Satıcının Ayıptan Doğan Sorumluluğu", **Ankara BD**, S. 2015/1, s. 222.

416 Baysal, "Satıcının Sorumluluğu", s. 264.

417 Schlechtriem/Schwenzer (aktaran: Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 39).

418 Atamer, **Satıcının Yükümlülükleri**, s. 233.

419 Baysal, "Satıcının Sorumluluğu", s. 264.

anlaşılması mümkün olmayan ve sonraki süreçte fark edilen (gizli) ayıplar için ihbar süresi, alıcının ayıbı öğrendiği tarihten itibaren işlemeye başlayan makul bir süredir[420]. Ancak Viyana Sözleşmesi, ihbarın yapılabileceği en son süreyi de düzenlemiştir. Sözü edilen düzenlemeye göre ister açık isterse de gizli ayıp olsun, malın ayıplı olması nedeniyle satıcıya yapılacak ihbarın en son süresi, malların fiilen teslim alındığı tarihten itibaren iki yıldır ve bu süre hak düşürücü olarak düzenlenmiştir[421]. Erdem'e göre Sözleşme'nin bu süreyi hak düşürücü olarak düzenlemesinin nedeni uluslararası ticaret hayatının sorunların sürüncemede bırakılmasına tahammülü olmamasıdır[422]. Sözleşme'de "*meğerki, bu süre sözleşmesel bir garanti süresiyle bağdaşmıyor olsun"* ifadesiyle hak düşürücü olan bu sürenin istisnasına yer verilmiş, tarafların aralarında düzenleyecekleri bir garanti sözleşmesi ile bu süreyi uzatabilecekleri düzenlenmiştir.

Kanaatimizce, Viyana Sözleşmesi'ni yazanlar, sürenin hak düşürücü olmasını katı bir tutum olarak görerek bu istisnayla tutumlarını yumuşatma yoluna gitmişlerdir.

Viyana Sözleşmesi'nde ihbarın şekli ve içeriğiyle ilgili bir düzenleme de bulunmamaktadır. Bu nedenle ihbar istenilen şekilde; örneğin sözlü olarakta yapılabilir. Ancak ispat kolaylığı bakımından yazılı yapılmasında yarar vardır[423]. İhbar, kural olarak taraflar arasındaki sözleşmenin düzenlendiği dilde yapılmalıdır; ancak satıcının bildiği başka bir dilde de yapılabilir[424]. İhbarın içeriğinde ise tespit edilen aykırılık satıcıya açıkça bildirilmelidir; aksi halde alıcı bildirilmeyen ayıplarla ilgili haklarını kaybeder[425]. İhbar, öylesine açık olmalıdır ki satıcı başka bir araştırmaya gerek kalmaksızın ayıbı anlayabilmelidir[426]; örneğin bir Alman Mahkemesi'nin verdiği karara konu olan olayda, Alman bir alıcı ile İtalyan bir satıcı arasındaki ayakkabı satımında, ayakkabıların tesliminden sonra alıcı, ayakkabıların sözleşmede kararlaştırılan topuk ve yükseklik durumlarını taşımadığını ileri sürerek, kararlaştırılan parayı ödemeyeceğini satıcıya bildirmiştir. Mahkeme, alacaklının

---

420 Baysal, "Satıcının Sorumluluğu", s. 264.

421 Zeytin, **CISG,** s. 182.

422 Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 283.

423 Baysal, "Satıcının Sorumluluğu", s. 261.

424 Baysal, "Satıcının Sorumluluğu", s. 261.

425 Zeytin, **CISG,** s. 181.

426 Baysal, "Satıcının Sorumluluğu", s. 262.

yapmış olduğu ihbarda, yeteri kadar ayıbın özelliklerini belirterek somutlaştırmadığı için alıcıyı haksız bulmuştur[427]. Dikkat edilmesi gereken ise ihbarda alıcının hak kaybına neden olacak aşırı ayrıntılar aranmamalıdır; zira aykırılığa neden olan taraf satıcıdır[428].

İhbar külfeti, satıcının ayıba ve zapta karşı tekeffül borcunun koşullarından olduğu için alıcının ihbar külfetini ifa etmediği hallerde, kendisine tanınmış hakları kullanması kural olarak mümkün değildir[429]. Kural bu olmakla birlikte, satıcı sözleşmeye aykırılığı biliyorsa ya da bilmemesi mümkün değilse alıcının seçimlik hakları yeniden canlanacaktır[430]. Satıcının, maldaki bir nitelik eksikliğini sadece yüzeysel bir gözlem ile tespit edebileceği durumda, bunu görmemesi, sözleşmeye aykırılığı bilmemesinin mümkün olmadığı durumlara bir örnektir[431]. Açıkça maldan farklı bir malın gönderilmesi (aluid ifa) veya miktarda ciddi bir sapma durumları da satıcının bilmemesi mümkün olmayan durumlardandır[432]. Belirtmek gerekir ki alıcı satıcının aluid ifasına rağmen, malları teslim almışsa ve makul süre içerisinde durumu satıcıya bildirmemişse, teslim aldığı malları kabul ettiği varsayılır[433]. Diğer bir istisna da alıcının ihbar külfetini yapmamış olmasında makul bir özrü olmasıdır[434]. Bu durumda ise seçimlik haklarından semende indirim ve sınırlı olarak tazminat talep edebilmesi mümkündür[435]. Maddedeki *"makul özür"* ifadesiyle, *"mücbir sebep"* dışındaki hastalık, hukuki durumdan haberdar olmama gibi sübjektif sebepler kastedilmektedir; zira mücbir sebepler, zaten ihbar süresinin hesaplanmasında dikkate alınmaktadır[436]. Bu hüküm özellikle alıcının kişisel durumuyla alakalı sebeplere dayanarak Sözleşme'deki katı ihbar kuralından haberdar olmayan küçük çaplı ve

---

427 Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 261.

428 Zeytin, **CISG,** s. 179.

429 Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 283.

430 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 40.

431 Baysal, "Satıcının Sorumluluğu", s. 267.

432 Baysal, "Satıcının Sorumluluğu", s. 267.

433 Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 312; Aktürk, "Satıcının Sorumluluğu", s. 224.

434 md.44; *"Alıcının, gerekli bildirimi yapmama konusunda makul bir özrü varsa, 39. maddenin 1. fıkrası ile 43. maddenin 1. fıkrası hükümlerine bakılmaksızın 50. madde uyarınca semende indirim yapması veya yoksun kalınan kâr dışındaki zararının tazminini talep etmesi mümkündür."*

435 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 40.

436 Karaman, "Satıcının Sorumluluğu", s. 238.

tecrübesiz satıcıları korumak amacıyla getirilmiştir[437]. Alman Mahkemesi konuya ilişkin bir kararında; *"Alıcının büyük bir şirket olduğuna, bu nedenle md.44'deki hükme dayanamayacağına, bu hükmün daha küçük çaplı perakende satıcı, zanaatkâr gibi alıcılar açısından getirildiğine[438]"* karar vermiştir. Satıcı ve alıcının menfaatlerini kısıtlı bir çerçeve içerisinde koruyan sözü edilen düzenleme (md.44) ile benzer bir düzenleme, TBK ve Avrupa ülkelerinin kanunlarında ise yer almamaktadır[439].

Alıcı, dayanmak istediği her bir ayıp için ayrı bir bildirimde bulunmalıdır[440]. Dolayısıyla alıcı, malın niteliğine ilişkin bir ihbar yaptı ise malın miktarından kaynaklanan bir ayıp için bu ihbara dayanarak hukuki imkânlara başvuramaz.

Öte yandan alıcı, ihbarı yapmakla sorumluluktan kurtulur; yani ihbarın satıcıya ulaşmasında yaşanması muhtemel risklere satıcı katlanacaktır[441]. Koblenz Yüksek Eyalet Mahkemesi, konuya ilişkin bir kararında; *"ihbarın iletimindeki bir gecikme ya da aksaklığın, alıcının söz konusu ihbara dayanma hakkını engellemeyeceğine[442]"* karar vermiştir.

#### *2.2.3.1.3. Zararı Azaltma Külfeti*

Viyana Satım Sözleşmesi'ne göre alıcı, yoksun kaldığı kâr da içinde olmak üzere, ihlalle ilgili durumdan kaynaklanan zararın azalmasını sağlamak amacıyla, makul kabul edilen tedbirlerin tamamını almak zorundadır (md.77). Alıcının alması gereken makul tedbirlerin neler olduğuyla ilgili genel geçer bir ölçüt vermek ise zordur[443]. Makul tedbirlerin, neler olduğu tespit edilirken, somut olayın özelliklerine göre (taraflar arasındaki alışkanlıklar ve uluslararası ticari teamüller ve dürüstlük ilkesi de dikkate alınarak) sonuca varılmalıdır[444]. Bununla birlikte, alıcının yerinde ve

---

437 Karaman, "Satıcının Sorumluluğu", s. 238.

438 8.02.1995 T. (aktaran: Karaman, "Satıcının Sorumluluğu", s. 239).

439 Nafiye Yücedağ, **Sözleşmeye Aykırı Mal Tesliminde Yenisiyle Değiştirme Hakkı (TBK ve CISG Uyarınca),** On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 157.

440 Baysal, "Satıcının Sorumluluğu", s. 262.

441 Baysal, "Satıcının Sorumluluğu", s. 263.

442 19.10.2006 T. (aktaran: Baysal, "Satıcının Sorumluluğu", s. 263)

443 M. Yeşim Atamer, "Satıcının Sözleşmeye Aykırı Davranışı Ekseninde CISG'ın İfa Engelleri Sistemine Genel Bakış", **Milletlerarası Satım Hukuku** (s. 221-266), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012.

444 Atamer, "İfa Engelleri", s. 239.

alıcıyla aynı şartlarda bulunan makul bir insanın zarara engel olmak ya da zararın artmasını önlemek için alacağı tedbirler de dikkate alınmalıdır[445]. Örneğin alıcı, söz konusu malların zarar görmemesi için gerekiyorsa kendisinin veya üçüncü bir kişinin deposunda malları saklamalıdır ve gerekiyorsa malların düzenli olarak bakımını yaptırmalıdır[446]. Belirtmek gerekir ki sözü edilen düzenleme, her türlü sözleşme ihlalinden doğan zararlar bakımından uygulanır[447].

Zararı azaltma külfeti, zararın artmasını engellemeyi de kapsayan azaltmaktan daha kapsamlı bir kavramdır[448]. Bu kapsamda yalnızca zararın doğmuş olması halinde değil, aynı zamanda zararın doğmasından önce de zararı azaltma külfeti söz konusu olabilecektir; örneğin zararın doğma riski hakkında satıcının dikkati çekilebilir[449].

Öte yandan zararı azaltma külfeti, alıcı tarafından semenin indirilmesi (tenzili) hakkının kullanıldığı durumlarda uygulanmaz[450]. Ayrıca alıcının zararı azaltmak için makul ve mümkün olması şartıyla ikame alış veya satış yapması gerektiği kabul edilmektedir[451]. Konuya ilişkin sekreterya şerhinde verilen bir örnek şöyledir; *"Alıcı ile satıcı arasında 100 adet makine parçasının satıcı tarafından 1 Aralık tarihinde alıcıya teslim edilmesi ve karşılığında alıcı tarafından 50.000 ABD Doları tutarındaki satış bedelinin satıcıya ödenmesi kararlaştırılmıştır. 1 Temmuz tarihinde satıcı o yılın sonuna kadar devam edeceği kesin olan bir fiyat satışının olduğuna ve alıcının 60.000 ABD Doları ödememesi halinde makine parçalarını alıcıya teslim edemeyeceği yönünde bir bildirimde bulunmuştur. Alıcı, bu bildirime karşılık yalnızca satış parasını ödeyeceğini ve satıcının malları teslim etmesi gerektiğini beyan etmiştir. 1 Temmuz tarihinde ve bu tarihten itibaren makul bir süre boyunca alıcının, 1 Aralık'ta malların teslim edilmesine ilişkin başka bir satıcıyla imzalayabilecek olduğu sözleşme bedeli 56.000 ABD Doları olarak belirlenmiştir. Ancak alıcı bu süre içerisinde, herhangi bir ikame mal alımı yapmamış ve fakat vade tarihinde (1 Aralık) malların 1 Mart tarihine*

---

445 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 42.

446 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 42.

447 Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 952.

448 Mustafa Tiftik, **Akit Dışı Sorumlulukta Maddi Tazminatın Kapsamı**, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 1994, s. 120.

449 Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 952.

450 Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 952.

451 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 1231.

*kadar teslim edilmesi koşuluyla 61.000 ABD Doları tutarında ikame bir alım yapmıştır. Alıcı malların satıcı tarafından geç teslim edilmesinden dolayı 3.000 ABD Doları tutarında ilave masraf yapmak zorunda kalmıştır. Burada md.77 uyarınca alıcının zararı azaltma külfetinin bulunmadığı kabul edildiğinde, alıcının ikame mal alımı yapmak için vade tarihi olan 1 Aralık tarihini beklemesi halinde alıcının talep edebileceği zarar: 61.000-50.000+3.000=14.000 ABD Doları'dır. Ancak alıcı vade tarihinde ikame mal alımı yapmak yerine 1 Temmuz'da daha makul bir fiyatta ikame mal alımı yapabilecekti. Buna göre ikame mal alımı için 61.000 ABD Doları yerine 56.000 ABD Doları ödeyecekti. Böylece zararın artmasını engelleyebilecekti. Ayrıca geç teslimden dolayı alıcı herhangi bir ilave masrafa katlanmayacaktı. Yani md.77 uyarınca yapılacak indirim sonucunda alıcının talep edebileceği tazminat miktarı: 14.000 (ihlalden doğan zarar)-6.000 (1 Temmuz'da ikame mal alımı yapsaydı satım bedeli ile ikame mal fiyatı arasında oluşacak fark)-3.000 (1 Temmuz'da ikame mal alımı yapsaydı, katlanmak zorunda kalmayacağı ek masraf) = 5.000 ABD Doları olacaktır*[452]*."*

Zararı azaltma sorumluluğu, bir yükümlülük değil, bir külfet olduğu için yerine getirilmediğinde satıcının dava ve talep hakkı bulunmamaktadır[453]; fakat zararı azaltma külfetini ifa etmeyen alıcı, kaçınılması mümkün olabilecek zararların tazmin edilmesine dair talepte bulunamayacak ve zararın azaltılması olanağı bulunduğu ölçüde hâkim tarafından tazminat miktarından indirime gidilecektir[454]. Alıcının zararı azaltma külfetini yerine getirmemekte kusurunun olup olmaması ise önemli değildir[455]. Bu külfet alıcıyı koruduğu için alıcının uğradığı zararı azaltma külfetine aykırı davranıp davranmadığının ispat yükü ise satıcıdadır[456].

#### *2.2.3.1.4. Malların Özelliklerini Belirleme*

Viyana Satım Sözleşmesi'ne göre tarafların kararlaştırması durumunda, teslim alınacak malların özelliklerini (malların şekli, ölçüsü ya da diğer nitelikleri) belirleme,

---

[452] Dayıoğlu, "**Alıcının Hakları**", s. 109-110.

[453] Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 1226.

[454] Atamer, "İfa Engelleri", s. 439.

[455] Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 952.

[456] Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 953.

alıcı için bir anlamda külfet, bir anlamda ise malları teslim alma yükümlülüğüne bağlı bir yükümlülüktür. Bu durumu şu şekilde açıklamak mümkündür; Sözleşme md.60 anlamında malların özelliklerini belirleme, alıcının malları teslim alma yükümlülüğü kapsamında, kendisinden makul olarak gerçekleştirmesi beklenen tüm eylemlerin bir parçasıdır[457]. Dolayısıyla alıcı bu yükümlülüğünü yerine getirmezse, satıcı, Viyana Sözleşmesi md.45 ve devamındaki haklarını kullanabilecektir[458]. Bunun en önemli sonucu ise alıcı malların özelliklerini belirlemediğinde, satıcı, alıcıya ek süre tayin edebilir ve bu ek süre içerisinde de alıcı yükümlülüğünü yerine getirmezse, bu ihlal esaslı bir ihlal olmasa dahi satıcı sözleşmeden dönebilir[459]. Aynı zamanda malların özelliklerini belirleme alıcı için Sözleşme md.65 anlamında bir külfettir; zira alıcı, bu külfeti yerine getirmediğinde malların özelliklerini belirleme hakkını kaybedecek ve bu hak artık satıcıya geçecektir. Yani bu sorumluluğunu yerine getirmeyen alıcı, aynı zamanda bir hak kaybına uğramaktadır. Bu özellikleri nedeniyle malların özelliklerini belirleme, alıcının diğer yükümlülüklerinden ayrılmaktadır.

Viyana Sözleşmesi md.65 gereğince, taraflar alıcının malın özelliklerini belirleyeceği tarihi açıkça kararlaştırmamışlarsa ve alıcı bu yükümlülüğünü yerine getirmemişse, satıcı, alıcıya makul bir süre tanımalıdır[460]. Alıcı bu makul süre içerisinde de yükümlülüğünü yerine getirmezse, satıcı malların özelliklerini kendisi belirleme hakkı kazanır[461]. Satıcının bu hakkını kullanabilmesi için bazı şartların yerine gelmesi gerekir; bunlar, satıcıdan, alıcının kendisince bilinmesi mümkün gereksinimlerine göre malın özelliklerini tespit etmesi, alıcıyı bu belirlemenin ayrıntıları hakkında bilgilendirmesi ve ona malları farklı olarak belirleyebilmesi için makul bir süre tanımasıdır[462]. Eğer satıcı, bu üç şarta uygun hareket etmezse, yaptığı belirleme alıcı için bağlayıcı olmayacaktır[463]. Yani satıcı belirlemeyi kendisi yaptığı süreçte, alıcının gereksinimiyle ilgili bir bilgisi varsa tercihini bu yönde

---

457 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 43.

458 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 43.

459 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 1067.

460 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 1063.

461 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 1064.

462 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri,** s. 44.

463 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 1065.

kullanmalıdır[464]. Bu gereksinimlerin ne olduğu ise sözleşmedeki şartlar, pazarlık aşaması, bunlardan da sonuç elde edilemiyorsa tarafların alışkanlıkları, ticari teamüller ve dürüstlük ilkesi göz önünde bulundurularak tespit edilir[465]. Dikkat edilmesi gereken konu ise satıcının alıcıya karşı yapması gereken bildirim, alıcıya varmakla hüküm ve sonuçlarını doğurur[466]. Buna rağmen yani bildirim kendisine ulaşmasına rağmen alıcı yine eylemsiz kalırsa, malı satıcının belirlediği özellikleriyle kabul ettiği varsayılacaktır[467]. Bu makul süre içerisinde alıcı, satıcının yaptığı belirlemeye itiraz etmekle beraber, farklı bir belirleme yapmadıysa, satıcının yaptığı belirleme yine bağlayıcıdır[468]. Bu nedenle kendisine bildirim ulaşmasına rağmen, makul sürede malın özelliklerini belirlemeyen alıcıya karşı satıcı, belirlediği özellikleriyle malı teslim ederek semenin ödenmesi talebinde bulunabilir ve mümkün olan diğer haklarını kullanabilir[469]. Alıcıya ulaşan bildirimin ardından beklenmesi gereken makul süre içerisinde ise satıcının kendisine tanınan haklarına başvurma yetkisi yoktur[470].

Alıcı, kendisine yapılan bildirimin ulaşmasının ardından malın özelliklerini belirleme yetkisini kullanırsa, bu belirleme satıcı için bağlayıcıdır[471]. Doktrinde alıcının bu yetkisini kullanmasının ne zaman sonuç doğuracağı tartışmalıdır; bir görüşe göre alıcı bildirimi yapmakla bu satıcı için bağlayıcı hale gelir[472]. Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre alıcının bu bildirimi, satıcıya varmakla bağlayıcı hale gelecektir[473].

Kanaatimizce, alıcının kendisine tanınan makul süre içerisinde mallar üzerinde farklı bir belirleme yapması; malın özelliklerini belirlemeyi geciktirdiği için satıcının bu belirlemeyi yaptığı ve bu belirlemeden farklı bir belirleme yapması için alıcıya makul süre tanıdığı durumda gerçekleşmektedir. Dolayısıyla ne kadar

---

464 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 1064.
465 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 1064.
466 Zeytin, **CISG**, s. 262.
467 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri,** s. 44.
468 Zeytin, **CISG**, s. 262.
469 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 1065.
470 Zeytin, **CISG**, s. 262.
471 Zeytin, **CISG**, s. 262.
472 Schlechtriem/Schwenzer/Hager (aktaran: Zeytin, **CISG**, s. 262).
473 Staudinger/Magnus (aktaran: Zeytin, **CISG**, s. 262).

süreceği dahi belirsiz olan makul süre içerisinde, alıcının belirleme yetkisini kullandığını satıcının öğrenmesi gerekir. Kısacası burada korunması gereken artık satıcıdır. Bu görüşümüz Viyana Satım Sözleşmesi'nin taraf menfaatleri arasında denge kurmayı amaçlamasına da uygundur.

#### 2.2.3.2. Türk Borçlar Kanunu'na Göre Diğer Yükümlülükleri ve Külfetleri

Alıcının TBK'ya göre diğer yükümlülükleri ve külfetleri de Viyana Sözleşmesi düzenlemeleri ile büyük ölçüde benzerdir. Buna göre alıcının külfetleri, malları gözden geçirme ve sözleşmeye aykırılık halinde bu aykırılığı bildirme, gerektiğinde malları koruma ve sattırma, meydana gelen zararı azaltma ve son olarak, ifaya hazırlık hareketlerine katılmadır[474]. Ayrıca TBK'da alıcının diğer yükümlülüklerine de yer verilmiştir, bunlar: 1) Aksine bir adet veya sözleşme yoksa, senet yapma, 2) Satılanı devralmak için yapılan masrafları ödeme, 3) Taşıma giderlerini ödeme, 4) Satılanla ilgili vergilere ve harçlara katılma, 5) Satılanın ambalajını geri verme, 6) Faiz ödeme ve 7) Satılanın tesliminden önce satıcının yapmış olduğu zorunlu ve yararlı giderleri ödeme yükümlülükleridir[475]. Taraflar aralarında anlaşarak, sır saklama, rekabet etmeme gibi alıcıya başka yükümlülükler de yükleyebilirler. Alıcının sözü edilen yükümlülük ve külfetleri aşağıda detaylı olarak incelenecektir.

##### *2.2.3.2.1. Malları Koruma ve Satma Külfeti*

Türk Borçlar Kanunu'na göre başka yerden gönderilen malın ayıplı olduğunu ileri süren alıcı, bulunduğu yerde satıcının temsilcisi yoksa, bu malın korunması için gerekli önlemleri geçici olarak almak zorundadır (md.226/1). Buna göre alıcı, geçici önlemleri almaksızın, malı satıcıya gönderemez. Alıcının, alması gereken bu önlemler, malın geçici olarak korunmasına hizmet eder. Malı dış etkenlerden korumak amacıyla kapalı bir yere koymak, malın niteliğine elverişli bir depoda saklamak, gerektiğinde havalandırmak, malın üstünü örtmek, paslanmasını önlemek için yağlamak, bakımını sağlamak, nemlenmeye müsait malın kuru tutulması, hayvanlara yem verilmesi örnek

[474] Eren, **Genel Hükümler**, s. 45.
[475] Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 34.

olarak gösterilebilir[476]. Bununla birlikte, alıcı kural olarak malın saklandığı süre boyunca malı sigorta ettirmekle yükümlü değildir[477].

Serozan'a göre koruma ve satma külfeti, yerine getirilmediğinde tazminat sorumluluğuna neden olan bir *"yüküm"* boyutuna ulaşmaktadır[478]. Bu konuda TBK ile Viyana Sözleşmesi benzer olmakla birlikte, aralarındaki fark ise TBK'ya göre yalnızca mesafeli satışlarda gönderilen mallar yönünden uygulanan muhafaza ve satma külfetinin, Viyana Sözleşmesi'ne göre alıcının malları reddettiği her durumda gerekli olmasıdır.

Gönderme satışlarında alıcı, aynı zamanda satılanın durumunu gecikmeksizin usulüne göre tespit ettirmekle de yükümlüdür (md.226/2). Alıcı bunu yaptırmazsa, ileri sürdüğü ayıbın, satılanın kendisine ulaştığı zamanda var olduğunu ispat etmek zorunda kalır. Satılanın durumunu mahkeme yoluyla tespit ettirme, alıcı için bir borç değil, ihlâli halinde tazminat sorumluluğu doğurmayan bir külfettir[479].

#### *2.2.3.2.1.1. Koruma Külfeti*

Alıcı, gönderilen malların korunmasını bizzat yapabileceği gibi üçüncü bir kişiyi de görevlendirebilir[480]. Alıcı, koruma önlemleri aldığını satıcıya bildirmelidir[481]. Satıcı bu bildirim üzerine uygun bir zaman zarfında malı muhafaza için kendisi almaz veya malda başka suretle tasarruf etmez ya da alıcının masraflarını ödeyerek, malın geri gönderilmesi konusunda talimat vermezse, alıcının koruma önlemlerini alma külfeti ortadan kalkar[482].

---

476 Özge Yenice, "**Türk Borçlar Kanunu ve Viyana Satım Konvansiyonu hükümleri ışığında gönderme satımı**", (Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2013), s. 214.

477 Yenice, "**Gönderme Satımı**", s. 214.

478 Serozan, **Borçlar Hukuku**, s. 215.

479 Aral ve Ayrancı, **Borçlar Hukuku**, s. 136.

480 Eren, **Özel Hükümler**, s. 122.

481 Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 292.

482 Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 293; Eren, **Özel Hükümler**, s. 122.

Koruma önlemleri satıcının hesabına yapılır[483], bu nedenle alıcı yaptığı masrafları satıcıdan talep edebilir[484]. Bu masraflar ödenene kadar da alıcının hapis hakkı vardır[485]. Alıcı, koruma önlemlerini alırken gerekli özeni göstermezse, bu yüzden doğacak zararı da tazminle sorumludur[486].

#### *2.2.3.2.1.2. Satma Külfeti*

Alıcı, satılanın kısa zamanda bozulma tehlikesi varsa, onu bulunduğu yerdeki mahkeme vasıtasıyla sattırma külfeti altındadır; eğer satıcının yararı gerektiriyorsa, bu artık alıcı için bir yükümlülüktür[487]. Ayrıca alıcı, durumu mümkün olduğu ölçüde kısa zamanda satıcıya bildirmelidir (md.226/3). Alıcı, durumu satıcıya bildirmediği taktirde, satıcının uğradığı zararı (örneğin satıcı, malı kendisi satsaydı, daha yüksek bir fiyata satacaktı ise) tazminle yükümlüdür (md.263/3).

Satış, satıcının hesabına yapılır. Satışı yapan resmi makam, satıcının yasal bir temsilcisidir[488]. Bu nedenle yeni alıcıya karşı, satışı düzenleyen alıcının değil, yalnızca satıcının sorumlu olduğu çıkmaktadır[489]. Eğer alıcı satılanı kendisi satmışsa, onu kabul etmiş sayılır[490].

#### *2.2.3.2.2. Gözden Geçirme ve Bildirme Külfeti*

Alıcıya gözden geçirme ve bildirim külfeti yükleyen TBK md.223 hükmü, hem satıcı tarafından bildirilen niteliklerin satılan taşınır malda bulunmadığı hem de alıcının kullanım amacı bakımından beklediği niteliklerin satılan taşınır malda bulunmadığı durumlarda uygulama alanı bulmaktadır[491]. Önceden de belirtildiği gibi bu alıcı için bir yükümlülük değil, bir külfettir. Bu nedenle satıcı, alıcıyı, satılanı gözden geçirmeye ve bir ayıp varsa bildirmeye zorlayamaz ve alıcıdan bu konuda

---

[483] Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 79.
[484] Aral ve Ayrancı, **Borçlar Hukuku**, s. 136.
[485] Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 293.
[486] Eren, **Özel Hükümler**, s. 122.
[487] Aral ve Ayrancı, **Borçlar Hukuku**, s. 136.
[488] Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 293.
[489] Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 293.
[490] Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 79.
[491] Köroğlu, "**Taşınır Satışı**", s. 149.

tazminat talep edemez[492]. Kanuna göre gözden geçirmeyi ve bildirimde bulunmayı ihmal eden alıcı, satılanı kabul etmiş sayılır (md.223/2); ancak satıcının ağır kusuru varsa, o ayıbın kendisine zamanında bildirilmemiş olduğunu ileri sürerek ayıptan doğan sorumluluktan kurtulamaz (md.225/1). Yine satıcı, satıcılığı meslek edinmiş bir kişi ise, kendisi tarafından bilinmesi gereken ayıplar açısından, bildirimin zamanında yapılmadığını ileri süremez (md.225/2).

Serozan'a göre satıcının aluid ifasına karşı da kıyas yoluyla, ayıplı ifa hükümlerinin uygulanması gerekir[493]. Bu nedenle aluid ifa durumunda da alıcının gözden geçirme ve bildirme külfetlerine uyması gerekir[494].

Ticari satışlarda ise bu konuda farklı bir düzenleme söz konusudur. Türk Ticaret Kanunu (TTK) md.23/1-c'ye göre; *"Malın ayıplı olduğu teslim sırasında açıkça belli ise alıcı iki gün içinde durumu satıcıya ihbar etmelidir. Açıkça belli değilse alıcı malı teslim aldıktan sonra sekiz gün içinde incelemek veya incelettirmekle ve bu inceleme sonucunda malın ayıplı olduğu ortaya çıkarsa, haklarını korumak için durumu bu süre içinde satıcıya ihbarla yükümlüdür. Diğer durumlarda, Türk Borçlar Kanununun 223 üncü maddesinin ikinci fıkrası uygulanır."*

#### *2.2.3.2.2.1. Gözden Geçirme Külfeti*

Alıcı teslim aldığı malın durumunu işlerin olağan akışına göre imkân bulunur bulunmaz gözden geçirme külfeti altındadır (md.223/1). Bununla birlikte alıcının satılan malı gözden geçirme külfeti yalnızca olağan bir gözden geçirmeyle ortaya çıkabilecek (açık) ayıplar bakımından söz konusudur ve alıcının olağan bir gözden geçirme ile anlaşılamayacak olan (gizli) ayıpları araştırma külfeti bulunmamaktadır (md.223/2). Gizli ayıp (olağan bir muayene ile anlaşılamayan ayıp) ise tecrübeli ve dikkatli bir kişiden beklenebilecek muayeneden daha uzun bir muayene ile anlaşılabilecek olan veya anlaşılması özel bir inceleme veya muayeneyi gerektiren ayıptır[495]. Belirtmek gerekir ki ticarî ilişkide ticarî olmayan ilişkiye göre, açık ayıpların

---

[492] Aktürk, "**Külfetleri**", s. 38.

[493] Serozan, **Borçlar Hukuku**, s. 206.

[494] Serozan, **Borçlar Hukuku**, s. 206.

[495] Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 77.

çerçevesi daha geniş, gizli ayıpların çerçevesi ise daha dardır[496]. Bu kapsamda adi satışlarda, gözden geçirme külfetinin yerine getirilmiş olduğunun kabul edilebilmesi için, satılanın bir uzmana incelettirilmesi zorunlu değilken; ticari satışlarda ise kural olarak, *"uzmana başvurma yükümlülüğü"* söz konusudur[497]. Bazı durumlarda gözden geçirme, adi satışlarda da alıcının sahip olmadığı mesleki bilgiyi veya bir tahlili gerektiriyor olabilir; bu durumda alıcı, tek taraflı olarak bir üçüncü kişiye başvurabilir[498]. Sonuç olarak adi satışlarda, alıcının veya onun temsilcisinin normal bir üçüncü kişi alıcıdan beklenen özeni göstererek satılanı incelemiş olması, gözden geçirme külfetinin yerine getirilmiş sayılması için yeterlidir[499].

Gözden geçirmenin şekli ve kapsamı, her somut olayın şartlarına göre satılanın niteliğine ve işlerin olağan akışına göre değişir[500]. Tacir olmayanlar için gözden geçirme külfeti, ortalama olarak dikkatli bir alıcı için incelemede gizli kalmayan ve keşfedilmek zorunda olan ayıplarla sınırlı olmalıdır; örneğin bir alıcıdan 690 sayfalık bir kitaba, başından sonuna kadar göz atması beklenmemelidir[501]. Alıcının malı kullanması, tadına bakması, işlemesi veya paketini açması durumunda, söz konusu fiiller olağan gözden geçirme külfetinin kapsamı içerisinde kabul edilir[502]. Bu kapsamda, alıcının tacir olup olmadığının tespiti önemlidir[503].

Alıcının gözden geçirme külfeti satılanın alıcıya veya temsilcisine teslim edildiği zamandan itibaren başlar[504]. Satılanın taşıyıcıya teslim edilmesi, taşınır malı temsil eden belgelerin alıcıya verilmesi alıcının gözden geçirme külfetinin ortaya çıkması için yeterli değildir[505]; zira alıcı, satılan üzerinde fiilen ve doğrudan doğruya tasarruf edebilecek duruma gelmiş olmalıdır[506]. Gözden geçirme süresi ise satılan

---

496 Aktürk, "**Külfetleri**", s. 66.
497 Aktürk, "**Külfetleri**", s. 66.
498 Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 260.
499 Köroğlu, "**Taşınır Satışı**", s. 149.
500 Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 260.
501 Aktürk, "**Külfetleri**", s. 65-66.
502 Köroğlu, "**Taşınır Satışı**", s. 149.
503 Aktürk, "**Külfetleri**", s. 67.
504 Köroğlu, "**Taşınır Satışı**", s. 149.
505 Köroğlu, "**Taşınır Satışı**", s. 149.
506 Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 260.

şeyin özelliklerine, ilgili ticaret dalına ve ileri sürülen ayıbın cinsine göre değişir; örneğin ilkbaharda alınan bir biçer döver makinesi ancak yazın, bir kar temizleme makinesi ise ancak kışın denenebilir[507].

Belirtmek gerekir ki TBK md.222 gereğince, satıcının ayıptan sorumluluğunun doğması için alıcının, sözleşmenin kurulduğu anda, satılanın ayıplı olduğunu bilmemesi gerekir[508]. Sözleşmenin kurulması anından sonra edinilen bilgi ise alıcının hak kaybına uğramasına sebebiyet vermez[509].

Yargıtay alıcının gözden geçirme ve bildirme külfetine ilişkin önemli bir kararında; *"Öğretide ayıp satılanda, hasarın geçtiği anda, vaad edilen nitelikleri bir diğer ifade ile bulunması gereken bir özelliğin bulunmaması ya da bulunmaması gereken bir kusurun ya da eksikliğin bulunması ya da dürüstlük kuralı gereğince ondan beklenen lüzumlu vasıfları taşımaması hali olarak tanımlanmakta ve maddi, hukuki ya da ekonomik ayıp şeklinde sınıflandırılmaktadır. Ayıba dair diğer sınıflandırma, ayıbın açık ve gizli olup olmamasına göre yapılmaktadır. Açık ayıp hemen ilk bakışta ya da yüzeysel bir muayene ile tespit edilebilen ayıptır. Durumun gerekli kıldığı, muayene ile anlaşılamayan ayıplar, gizli ayıptır. Alıcı gizli ayıpları araştırmakla yükümlü değilse de ayıp meydana çıkar çıkmaz hemen ihbar etmelidir (Domaniç, H.: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C.I, İstanbul 1988, s.155; Yavuz, N.: Ayıplı İfa, 2.b., Ankara 2010, s. 107; Karakaş, C.F.: Ticari Satımda Ayıp İhbarının Süresi ve Şekli, XXII. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Ankar 2006, s.172 ). Alıcı külfetleri yerine getirmediği takdirde ayıba karşı tekeffül hükümlerinden yararlanamaz. Külfet teknik anlamda bir yükümlülük veya borç değildir. Külfet, mülkiyetten farklı olarak herhangi bir borç yaratmayan, yerine getirilmediği takdirde o konuda sağlanmış olan hakların kaybedilmesi sonucunu doğuran bir davranış olarak tanımlanabilir. Burada muayene ve ihbar külfetini yerine getirilmemesi halinde alıcının satılanı kabul etmiş sayılacağına dair yasal bir karine söz konusudur. Dolayısıyla külfetlerin yerine getirilmemesi seçimlik hakların kullanılmasına engel*

---

[507] Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 260-261.

[508] Mustafa Ünlütepe, "Taşınır Satış Sözleşmesinde Satıcının Ayıptan Sorumluluğu Bakımından Gözden Geçirme ve Bildirim Külfetinin Yerine Getirilmesinin Tabi Olduğu Süreler", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 24, s. 304.

[509] Ünlütepe, "Tabi Olduğu Süreler", s. 304.

*olur, alıcı malı o haliyle kabul etmiş sayılır. Ancak ayıp ihbarının bu süre içinde satıcıya ulaşması şart değildir. Bu süre içinde satıcıya ulaşmasa bile alıcı haklarını korumuş olur. Alıcı ihbar külfetini yerine getirmiş ise zamanaşımı süresi içinde Borçlar Kanununun 202 ve 203. maddelerinde kendisine tanınan hakları dava yoluyla talep edebileceği gibi zamanaşımı süresi dolsa bile kendisine karşı açılan davada ayıptan doğan defi hakkını ve seçimlik haklarını ileri sürebilir. Bu halde artık alıcının ayıpları bildiği ya da bilmesi gerektiği konusunda ispat yükü satıcıya aittir. Zira bu suretle satıcının yasal olarak kendisine düşen bir sorumluluğu reddettiğine*[510]*"* karar vermiştir.

Gözden geçirme (muayene) külfetine ilişkin, TBK md.223 (*işlerin olağan akışına göre imkân bulunur bulunmaz*) ile Viyana Sözleşmesi md.38 (*koşulların izin verdiği ölçüde kısa bir süre içerisinde*) benzerdir. Buna karşılık TBK'da, külfetin kapsamına dair alıcının tacir olup olmamasına göre farklı düzenlemeler yer alırken, Viyana Sözleşmesi'nde bu anlamda bir ayrım bulunmamaktadır.

#### *2.2.3.2.2.2. Bildirme Külfeti*

Alıcı, satılanda satıcının sorumluluğunu gerektiren bir ayıp görürse, bunu uygun bir süre içerisinde ona bildirmek zorundadır (md.223/1). Ayıp bildirimi, ayıp olarak değerlendirilen olguların ortaya konulması amacıyla yerine getirilen bir kabul etmeme açıklamasıdır[511]. Olağan bir gözden geçirme ile anlaşılabilecek ayıplarda, *"uygun süre içerisinde"* ve olağan gözden geçirme ile anlaşılamayan (gizli) ayıpların ise *"anlaşıldığında hemen"* bildirilmesi gerekir[512]. Her ne kadar gizli ayıplar için öğrenildiğinde hemen bildirilme kuralı mevcutsa da bu zaman sınırsız değildir; zira TBK md.231, 244 ve 478'de talep hakları, teslimden itibaren (taşınır mallar için) 2 yıl içinde ileri sürülmemesi halinde zamanaşımına uğrar[513]. Ancak alıcının satılanın

---

[510] HGK 24.05.2017 T. 2017/19-1633 E. 2017/1013 K. https://www.kazanci.com.tr (erişim: 03.12.2018).

[511] Aktürk, "**Külfetleri**", s. 150.

[512] Aktürk, "**Külfetleri**", s. 150.

[513] Aktürk, "**Külfetleri**", s. 151.

kendisine devrinden başlayarak iki yıl içinde bildirdiği ayıptan doğan def'i hakkı, bu sürenin geçmesiyle ortadan kalkmış olmaz (md.231/1).

Ayıp bildirimi, alıcı veya yetkili temsilcisi tarafından, satıcı veya yetkili temsilcisine yapılmalıdır[514]. Malın müşteriye (alıcının alıcısı) teslimi kararlaştırılmışsa, müşteri maldaki ayıpları ihbar edebilir[515]. Alıcı, ayıp bildiriminde bulunurken ayıbın türünü somut bir şekilde belirtmeli ve satılan taşınır malı kabul etmediğini açıklamalıdır[516]. Alıcının satılanda bulunan ayıpları somut bir şekilde belirtmeden (*"malın tatmin edici olmadığı"*, *"ayıplı olduğu"* veya *"müşterinin şikâyet ettiği"* gibi soyut ifadelerle) genel bir ayıp iddiasında bulunması, satıcının ayıptan doğan sorumluluğuna yol açmaz[517].

Alıcının bildirimi herhangi bir şekil şartına tabi tutulmamıştır[518]. Yani tarafların bildirimin belirli bir şekilde yapılmasını kararlaştırmış olmadıkları veya buna ilişkin bir ticarî teamülün bulunmadığı hallerde alıcı, satılandaki ayıpları yazılı veya sözlü olarak, sms, telefon-telgraf, e-posta, faks, teleks gibi yollarla satıcıya bildirebilir; ancak bu konuda bir anlaşmazlık çıktığında alacaklı bildirimde bulunduğunu yazılı olarak ispat etmelidir[519]. Yine alıcının ayıp bildirimini dava açmak veya davayı ihbar etmek suretiyle yapması da mümkündür[520]. Bildirimin şekle bağlı olmama esası, sadece adi satışlarda değil, ticari satışlarda da uygulama alanı bulmaktadır[521].

Yargıtay, alıcının bildirme külfetine ilişkin satılandaki ayıbın gizli ayıp mı açık bir ayıp mı olduğunun anlaşılması için ortalama (vasat) bir tüketicinin (alıcı) dikkate alınması gerektiğine dair bir kararında; *"Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun'da gizli ayıpların ne kadar sürede satıcıya ihbar edileceğine dair bir hüküm bulunmamaktadır. Öyle olunca, 4077 Sayılı TKHK'nun 30. maddesi gereğince, bu*

---

514 Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 78.
515 Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 264.
516 Köroğlu, "**Taşınır Satışı**", s. 153.
517 Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 262.
518 Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 263.
519 Aktürk, "**Külfetleri**", s. 164.
520 Köroğlu, "**Taşınır Satışı**", s. 153.
521 Aktürk, "**Külfetleri**", s. 164.

*kanunda hüküm bulunmayan hallerde, genel hükümlere göre uyuşmazlığın çözümü gerekli olduğundan, dava tarihinde yürürlükte bulunan 6098 Sayılı TBK'nun bu konudaki 223. maddeye göre, (818 Sayılı BK'nun 198.maddesi) alıcı, teslim aldığı malı işlerin olağan akışına göre, imkân bulunur bulunmaz gözden geçirmek ve satıcının sorumluluğunu gerektiren bir ayıp gördüğü zaman bunu satıcıya uygun süre içinde ihbar etmekle yükümlüdür. Bunu ihmal ettiği takdirde, satılanı kabul etmiş sayılır. Ancak, satılanda olağan bir gözden geçirme ile meydana çıkarılamayacak bir ayıp bulunması halinde, bu ayıp sonradan meydana çıkarsa, bu durumu da hemen satıcıya bildirmediği takdirde yine satılanı bu ayıp ile birlikte kabul etmiş sayılır. O halde, gizli ayıpların, dava zamanaşımı süresi içinde ve ayıp ortaya çıktıktan sonra hemen (dürüstlük kuralına uygun olan en kısa sürede), ihbar edilmesi; ayıbın açık mı, yoksa gizli mi olduğunun tayininde ise, ortalama (vasat) bir tüketicinin bilgisinin dikkate alınması, gerektiğine*[522]*"* karar vermiştir.

Belirtmek gerekir ki TBK md.225 gereğince, satıcının ağır kusurlu olması halinde ve satıcılığı meslek edinmiş kişilerin bilmesi gereken ayıplar bakımından, alıcının bildirim külfetini zamanında yerine getirmediğini ileri sürerek, sorumluluktan kurtulması mümkün değildir[523].

Bildirme (ihbar) külfeti konusunda TBK düzenlemeleri ile Viyana Sözleşmesi düzenlemeleri benzer olmakla birlikte, bazı farklar da bulunmaktadır. Buna göre Sözleşme md.39(2)'de alıcının ihbarla ilgili yükümlülüğünü ifa edebileceği sürenin üst sınırı iki yıl olarak belirlenmiştir. Malların alıcıya teslim edildiği andan itibaren, açık ayıp veya gizli ayıp olması fark etmeksizin maldaki sözleşmeye aykırı durumunu en çok iki yıllık hak düşürücü sürede satıcıya bildirilmesi gerekmektedir[524]. İki yıl içinde ihbarda bulunulmaması durumunda alıcının malı ayıplı olarak kabul ettiği varsayılacaktır. TBK'da ise bu yönde bir kanun düzenlemesi bulunmamaktadır; fakat TBK md.231'de düzenlenmiş olan iki yıllık dava zamanaşımı süresinin Sözleşme'de

---

[522] 13. HD 04.02.2019 T. 2016/24192 E. 2019/1115 K. https://www.kazanci.com.tr (erişim: 03.12.2018) .

[523] Ünlütepe, "Tabi Olduğu Süreler", s. 323.

[524] Zeytin, **CISG**, s. 145.

yer alan azami iki yıllık süreyle benzer işlevi yerine getirdiği düşünülebilir[525]. Viyana Satım Sözleşmesi md.40'tan ikinci fark olarak bahsetmek mümkündür. Buna göre sözleşmeye aykırı durum, satıcının bildiği ya da bilme olanağının bulunmadığı ve alıcıya açıklayarak ortaya koymadığı olgulara dayanmışsa; satıcı, ihbar ve muayene külfetlerinin alıcı tarafından ifa edilmediğini iddia edemeyecektir (md.231/2). TBK md.225'te buna benzer bir düzenleme bulunmaktadır. Buna göre ağır kusurlu satıcı, ayıp ihbarının süresi içinde yapılmamasına dayanamaz. Maddede ifade edilen *"ağır kusur"* kavramından, satıcının bireysel kusuru anlaşılmamalıdır; ağır kusur, satıcının ayıbı biliyor olması ya da bilmesinin gerekli olmasına karşın alıcıyı bu konuda bilgilendirmemekten kaynaklanan ihmalidir[526].

#### *2.2.3.2.3. Zararı Azaltma Külfeti*

Zararı azaltma külfeti, kaynağını TMK md.2/1'den yani dürüstlük kuralından alır ve zarar görene, zararını düşük seviyede tutmak için somut olayın şartları çerçevesinde, makul tedbirleri alma ödevini yükler[527]. Makul tedbirden kasıt ise zarar görenden, dürüstlük kuralı çerçevesinde, zararı azaltmak üzere alması beklenebilen tedbirlerdir[528]. Bu tedbirler, her somut olayın özelliklerine göre belirlenir[529]. TBK'ya göre zarara uğrayan taraf (çalışmamızda alıcı), zararı azaltmak veya artmasına engel olmak külfeti altındadır (md.52). Sözü edilen düzenlemeye göre zarara uğrayan tarafın (alıcının) zararı azaltma külfetini yerine getirmemesi halinde hâkim, tazminatta indirim yapma ya da alıcıyı tamamen tazminattan yoksun bırakma yetkisine sahiptir. Yani uğradığı zararı azaltma veya artmasına engel olma amacıyla kendisinden makul olarak beklenen tedbirleri yerine getirmeyen alıcı, hak edeceği tazminatın bir kısmından veya tamamından mahrum kalacaktır.

Yargıtay konuya ilişkin bir kararında; *"Davacı vekili, davacının kiracı olarak işlettiği otelde bulunan bir kısım elektronik cihaz ve makinenin, ani voltaj*

---

525 Turgut Öz, **Yeni Borçlar Kanunu'nun Getirdiği Başlıca Değişiklikler ve Yenilikler**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2012, s. 37.

526 Karaman, "Satıcının Sorumluluğu", s. 205.

527 L. Müjde Kurt, "Zarar Görenin Zararı Azaltma Külfeti", **AÜHFD**, C.64, s. 780.

528 Kurt, "Zararı Azaltma", s. 780.

529 Kurt, "Zararı Azaltma", s. 781.

*dalgalanması nedeniyle hasar gördüğünü, davacının kiracısı olduğu yerin maliki ile davalı arasındaki poliçede yer alan teminat gereği davalının makinelerdeki hasardan sorumlu olduğunu, yapılan başvuruya cevap verilmediğini belirterek fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla 66.958,68 TL. tazminatın zarar tarihinden işleyecek ticari faiziyle birlikte davalıdan tahsilini talep etmiştir. Davalı vekili, poliçede dain-i mürtehin kaydı bulunan... ile poliçedeki sigortalının muvafakati alınmadan dava açıldığından aktif dava ehliyeti yokluğu nedeniyle davanın reddi gerektiğini, davaya konu edilen hasarın süresinde ihbar edilmediğini, ihbar yükümlülüğünün yerine getirilmemiş olması, bilgi verme ve araştırma yapılmasına izin verme yükümlülüğü ile zararı önleme ya da azaltma yükümlülüğü yerine getirilmediği için davalının tazmin sorumluluğu bulunmadığını, davacının hasar ile miktarını ispat etmesi gerektiğini belirterek davanın reddini savunmuştur. Davaya konu hasarların meydana geldiği işletme için düzenlenen İşyeri Paket...Poliçesi'nin vadesi içinde gerçekleşen hasarların, geç ihbar edilmesi nedeniyle zararın arttığının davalı yanca iddia ve ispat edilmemiş olması nedeniyle tüm temyiz itirazlarının reddi ile hükmün onanmasına*[530]*"* karar vermiştir. Görüleceği üzere Yargıtay zararın arttığı iddiasına karşı ispat yükünü iddia edene (tazminat borçlusuna) yüklemiştir.

Zararı azaltma külfeti bakımından, sorumluluk sebebinin kusura dayanıp dayanmaması da önemli değildir[531]; örneğin meydana gelen zararın doğmasına veya artmasına, ayırt etme gücü olmayan bir kimsenin davranışı neden olsa da hâkim, yine tazminatta indirime gidebilir[532]. Ayrıca zararı azaltmakla ilgili külfet, yalnızca maddi zararlarla ilgili değil, manevi zararlarla ilgili olarak da geçerlidir[533]. Bu kapsamda manevi tazminat talep edenin de zararı azaltmaya yönelik eylemde bulunduğunu ispat etmesi gerekir.

---

[530] 17. HD 26.11.2018 T. 2015/17441 E. 2018/11220 K. https://www.kazanci.com.tr (erişim: 03.12.2018).

[531] Kurt, "Zararı Azaltma", s. 777.

[532] Eren, **Genel Hükümler**, s. 789.

[533] Kemal Oğuzman ve Turgut Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2011, s. 111.

Zararı azaltma külfeti konusunda TBK md.52 ile Viyana Sözleşmesi md.77 arasında bir farklılık bulunmamaktadır.

### 2.3. ALICININ YÜKÜMLÜLÜKLERİNİ İHLAL ETMESİ HALİNDE SATICININ HAKLARI

Tarafların yükümlülüklerini ihlali, bu ihlalin sonuçları ve ihlale maruz kalan tarafın hakları konusu, Viyana Satım Sözleşmesi ile Türk Borçlar Kanunu'nun en çok ayrıştığı alandır[534]. Buna göre Viyana Sözleşmesi, bütün yükümlülük ihlallerini "*sözleşmeye aykırılık"* başlığı altında toplayarak, TBK'da benimsenen sistemden farklı bir yol izler[535]. Sözleşme, tıpkı *Common Law*[536] sisteminde olduğu gibi tek tip bir sözleşmeye aykırılık sistemi kabul eder ve hukuki olgular aşamasında bir ayrım yapmaz[537]. Buna karşılık Türk Borçlar Kanunu'nda sözleşmeye aykırılığın çeşitli türleri vardır[538]; bunlar, kusurlu ifa imkânsızlığı veya borcun hiç ifa edilmemesi, gereği gibi ifa etmeme, temerrüt ve bağımsız yapmama yükümlülüklerinin ihlalidir ve TBK, bunların her birini farklı sonuçlara bağlar[539]. Viyana Sözleşmesi'nin sözleşmenin ihlali ile ilgili düzenlemesi, *common law* ve *civil law* sistemlerinin bir karmasıdır[540]; zira sözleşmenin ihlali ile ilgili bir ayrım yapılmamasına rağmen, bazı hakların kullanılabilmesi bakımından esaslı ihlal şartına yer verilmesi, sorumluluk için kusur şartı aramazken, sorumluluktan kurtulmaya imkân tanınması, tam tazmin ilkesini kabul etmesine rağmen, cezalandırıcı tazminat ilkesini kabul etmemesi Sözleşme'yi karma bir sistem haline getirmektedir. Serozan'a göre Türk ve İsviçre hukuklarında sözleşmenin ihlalinin türleri ve sonuçları arasındaki ayrım yapay

---

534 Erdem, **Milletlerarası Ticaret**, s. 265.

535 Erdem, "Karşılaştırma", s. 264.

536 Common Law, dünya genelinde en yaygın olan iki hukuk sisteminden biridir; diğeri ise Türkiye'nin de dahil olduğu Kıta Avrupası Hukuk Sistemidir (Civil Law). Çalışmamızda Anglo Amerikan hukuk sitemi olarakta anılmaktadır. Müşterek hukuk anlamına gelen ve örf, adet hukukuna dayanan Common Law; İngiltere'de doğmuş ve birkaç istisna dışında İngilizce konuşulan tüm ülkeleri etkilemiştir. Kıta Avrupası hukukundan en çok ayrılan yönü ise kapsamlı kodifikasyonların bulunmaması ve içtihat hukukuna (case law) dayanmasıdır (bknz. Selin Özden Merhacı, "Common Law Haksız Fiiller Hukukuna Genel Bir Bakış ve İhmale Dayanan Haksız Fiiller", **Ankara BD**, S. 2012/4, s. 180).

537 Erdem, "Karşılaştırma", s. 264.

538 Eren, **Genel Hükümler**, s. 1058.

539 Eren, **Genel Hükümler**, s. 1058.

540 Selin Sert, **Viyana Satım Sözleşmesinde (CISG) İfa Engelleri ve Sonuçları**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013, s. 27.

olduğundan, tek tip şekilde ele alınan çağdaş sözleşmenin ihlali modeli hukuk güvenliğini sağlamaya daha elverişlidir[541]. Aşağıda alıcının yükümlülüklerini ihlal etmesi halinde satıcının sahip olduğu haklar, Viyana Sözleşmesi ve TBK hükümlerine göre detaylı olarak incelenecektir.

### 2.3.1. Viyana Sözleşmesi'ne Göre Satıcının Hakları

Viyana Sözleşmesi'nde sözleşmenin ihlali ile ilgili yalnızca *"sözleşmeye aykırılık"* ifadesi üst başlık olarak kabul edilmiştir[542]. Viyana Sözleşmesi'nde, sözleşmeye aykırılık kavramı ise açıklanmamıştır. Genel olarak, taraflardan birinin satım sözleşmesi ile yüklendiği edimi sözleşmede öngörülen şekilde ifa etmemesi durumunda sözleşmeye aykırılıktan söz edilir[543]. Viyana Sözleşmesi'nde sözleşmeye aykırılığa ilişkin tek bir ayrım mevcuttur; o da aykırılığın esaslı bir ihlal olup olmamasıdır[544]. Bu nedenle, Viyana Sözleşmesi'nde tarafların kullanabileceği hakkın türü, sözleşmeye aykırılığın esaslı bir ihlal olup olmamasına göre değişiklik göstermektedir. Viyana Sözleşmesi'nde *esaslı ihlal* dışında sözleşmeye aykırılık konusunda başka bir ayrıma yer verilmez; örneğin ihlâl edilen yükümlülüğün, tarafların kendi aralarındaki sözleşme hükümlerinden veya Viyana Sözleşmesi kapsamında yer alan düzenleyici hükümlerden kaynaklanması arasında bir ayrım yapılmamakta, her iki halde de sözleşmeye aykırılık hükümleri uygulanmaktadır[545].

Viyana Satım Sözleşmesi'ne göre satıcının, kendisine tanınmış olan hukuki hakları kullanması bakımından alıcının ihlal ettiği yükümlülüklerin niteliği önemli değildir[546]. Alıcı tarafından temel yükümlülüğün ihlali yanında tarafların anlaşmasından, ticari teamüllerden, Viyana Sözleşmesi'nden veya ulusal satım hukukundan ya da dürüstlük ilkesinden kaynaklanan diğer bir yükümlülüğün ihlali durumunda da satıcının, kendisine tanınmış hukuki hakları kullanması mümkündür. Yani satıcının hukuki haklarına başvurabilmesi için alıcının semeni ödeme

---

[541] Serozan, **İfa Engelleri**, s. 11.

[542] Atamer, "İfa Engelleri", s. 223.

[543] Erdem, **Milletlerarası Ticaret**, s. 287.

[544] Atamer, **Satıcının Yükümlülükleri**, s. 290.

[545] Aktürk, "**Satıcının Sorumluluğu**", s. 212.

[546] Zeytin, **CISG**, s. 247; Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri,** s. 47; Erdem, "Karşılaştırma", s. 275.

yükümlülüğü ne ölçüde önemli ise sözleşmede öngörülen bir başka yükümlülüğü de o ölçüde önemlidir[547]. Ancak önceden ifade edildiği gibi satıcının, külfetlerinden birini yerine getirmeyen alıcıya karşı kendisine tanınan hukuki hakları kullanması mümkün değildir[548]. Dolayısıyla alıcının temel ya da diğer yükümlülükleri fark etmeksizin herhangi bir yükümlülüğünü ihlal etmesi halinde satıcı, alıcıya karşı aşağıda detaylarına yer verilecek olan şu haklara sahiptir[549]:

1) Alıcıya aynen ifayı yerine getirmesi için ek süre tayin edebilir (md.63); ancak bu ek sürenin bir hâkim ya da hakem tarafından tayin edilmesi mümkün değildir (md.62).

2) Alıcının yükümlülüklerini yerine getirmeyeceğinin, sözleşmenin kurulmasından sonra, ancak ifa zamanından önce objektif veya sübjektif olarak anlaşılması durumunda kendine düşen yükümlülükleri askıya alabilir (md.71).

3) Alıcıdan ihlal ettiği yükümlülüğü aynı şekilde (ihlal etmeseydi yerine getirmesi gereken şekliyle) ifa etmesini isteyebilir (md.62).

4) Alıcının sözleşmeye aykırı davranışının esaslı bir ihlal olması durumunda ya da verilen ek süre içinde alıcının temel yükümlülükleri olan semeni ödemede veya malları teslim almada başarısız olması durumunda ihlalin esaslı olup olmadığına bakmaksızın sözleşmeden dönebilir (md.64).

5) Alıcının sözleşmeyi ihlali bulunan her durumda, diğer hakların her biriyle birlikte alıcıdan tazminat isteyebilir (md.63(2)).

6) Son olarak satıcı, semeni ödemede başarısız olan alıcıdan semenin muaccel olmasından itibaren faiz isteyebilir (md.78).

---

547 Erdem, "Karşılaştırma", s. 275.

548 Zeytin, **CISG**, s. 247.

549 Viyana Sözleşmesi'nde, satıcının haklarını belirleyen düzenlemelerden biri de satıcının malların özelliklerini belirleme hakkıdır (md.65); ancak satıcının bu hakkı, aynı zamanda alıcı için bir yükümlülük olduğundan dolayı bu konuyu *alıcının diğer yükümlülükleri ve külfetleri* konusunda anlatmıştık. Tekrarının lüzumsuz olması nedeniyle konuya burada ayrıca yer vermedik.

Viyana Sözleşmesi'nin tarafları mümkün olduğu ölçüde edimlerini ifa etmeye teşvik ettiği ve sözleşmenin ortadan kaldırılmasını esaslı ihlalin varlığına bağlayarak, *"son çare" (ultima ratio)* ilkesini benimsediği anlaşılmaktadır[550]. Yani Sözleşme'yi yazanlar tarafından yükümlülüklerin ihlali durumunda arzu edilen sonuç, yükümlülüğünü ihlal eden tarafın bu davranışından vazgeçmesi ve sözleşmenin ayakta kalmasıdır ki bu hem alıcı hem de satıcı bakımından arzu edilen bir durumdur.

Viyana Sözleşmesi'ne göre alıcının sorumluluğu objektif sorumluluk olup, alıcının kusurlu olmasına gerek yoktur[551]. Buna karşılık, satıcının haklarının gündeme gelebilmesi için alıcının, herhangi bir yükümlülüğe aykırı bir davranışı bulunmalı ve bu aykırılık haksız olmalıdır[552]. Başka bir ifadeyle satıcı, haklarını kullanmadan önce kendisine düşen yükümlülükleri usulüne uygun olarak yerine getirmiş olmalıdır[553]. Eğer meydana gelen ihlal, satıcının eyleminden veya ihmalinden kaynaklanıyorsa, alıcı sorumluluktan kurtulabilir (md.80); bu durumda satıcının alıcıya karşı haklarını kullanabilmesi mümkün değildir[554].

#### 2.3.1.1. Ek Süre Tayin Etme

Viyana Satım Sözleşmesi'nde, alıcının yerine getirmediği yükümlülükleri yerine getirmesi için satıcıya *"makul uzunlukta"* ek bir süre tayin etme hakkı bulunmaktadır (md.63(1)). Sürenin makul uzunlukta olup olmadığı ise her somut olayın özellikleri, taraflar arasındaki alışkanlıklar, uluslararası ticari teamüller ve dürüstlük ilkesi gözetilerek belirlenmelidir[555]. Bu süre belirli veya en azından belirlenebilir bir dönemi içermelidir[556]. Örneğin; *"hemen"* veya *"mümkün olan en kısa süre içinde"* gibi göreceli ifadelerin kullanılması alıcı için hiçbir sorumluluk meydana getirmez ve satıcı ek süre tayin etmenin sonuçlarından yararlanamaz[557]. Buna karşılık, *"Ağustos ayının son gününe kadar"* ya da *"ihbarın ulaşmasından itibaren 15 gün*

---

550 Atamer, "İfa Engelleri", s. 231.

551 Zeytin, **CISG**, s. 247.

552 Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 287.

553 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri,** s. 49.

554 Zeytin, **CISG**, s. 247.

555 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 1038.

556 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 51.

557 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 1038.

*içinde"* gibi ifadeler aksi anlaşılamayacak olduğundan, alıcının sorumluluğunun başlamasını sağlar[558]. Ayrıca satıcı ek süre tanıdığını alıcıya bildirmelidir[559]. Bu bildirim herhangi bir şekil şartına tabi değildir[560]; ancak ispat kolaylığı nedeniyle yazılı yapılmasında yarar vardır. Burada tartışmalı olan konu ise bu bildirimin alıcıya ulaşıp ulaşmamasının alıcının sorumluluğunun başlaması üzerindeki etkisidir[561]. Bir görüşe göre alıcının sorumluluğunun başlaması için bu bildirimin alıcıya ulaşması gerekir[562]. Tersini savunan, bizim de katıldığımız görüşe göre satıcının bu bildirimi yapmasıyla alıcının sorumluluğu başlar, bildirimin ulaşma riskini alıcı taşımalıdır[563]. Bu görüşü savunanlar ortada alıcının bir ihlali olduğu için bu riske alıcının katlanması gerektiğini ileri sürerler. Gerçekten de satıcı zorunda olmadığı halde alıcıya ek süre tayin ederek, yükümlülüğünü yerine getirmesi için bir fırsat daha vermektedir. Bu nedenle alıcının bu riski taşıması gerektiği görüşü hakkaniyete daha uygundur.

Ek süre tayin etme, satıcıya tanınan iradi bir hak olup, satıcının ek süre tayin yükümlülüğü yoktur[564]. Bu süre, alıcının temel yükümlülükleriyle beraber aralarındaki sözleşmeden veya Viyana Sözleşmesi'nden kaynaklanan diğer yükümlülükleri de dahil tüm yükümlülüklerini yerine getirmesi için verilebilir[565]. Ek süre verilebilmesi için yükümlülüğün ifa zamanın, ifasız geçmesi şarttır[566]. Belirtmek gerekir ki satıcının alıcıya vereceği bu ek süre, borcun muaccel olmasından önce verilemez[567].

Satıcı, ek süre devam ederken, tazminat talebi dışında başka bir hakkını kullanamaz (md.63(2)). Bu sınırlamaya göre satıcı, ek süre içerisinde alıcının ihlali esaslı dahi olsa sözleşmeden dönemez[568]. Bununla birlikte satıcının tazminat talep etme hakkı devam ettiğinden, verilen ek süre ile karşılanmayan her türlü zararını ve

---

558 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 51.

559 Zeytin, **CISG**, s. 252.

560 Zeytin, **CISG**, s. 252.

561 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 51.

562 Bianca/Bonell/Knapp (Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 51).

563 Schlechtriem/Schwenzer/Mohs, Huber/Mullis (aktaran: Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 51).

564 Erdem, **Milletlerarası Ticaret,** s. 290.

565 Zeytin, **CISG**, s. 252.

566 Zeytin, **CISG**, s. 252.

567 Atamer, **Satıcının Yükümlülükleri**, s. 337.

568 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 1040.

faizi alıcıdan talep etme hakkı vardır[569]. Ek süre devam ederken, alıcının yükümlülüğünü yerine getirmeyeceğine dair beyanı satıcıya ulaşırsa veya ek süre ifasız olarak biterse, satıcının diğer haklarını kullanma yetkisi yeniden canlanır; ancak dikkat edilmesi gereken ise satıcının bu hakları kendiliğinden sonuç doğurmaz[570]. Yani satıcı ek süre tayinin başarısız olması halinde hangi hakkını kullanacağını ya ek süre bildirimiyle beraber ya da en geç ek sürenin bitmesinin ardından alıcıya bildirmelidir[571].

Öte yandan Viyana Sözleşmesi'ne göre alıcıya ek süre verilmesi satıcının inisiyatifindedir; alıcıya bir mahkeme veya hakem tarafından ek süre verilmesi ise mümkün değildir (md.61(3)). Satıcının ek süre tayin etmesinin en önemli sonucu, alıcının temel yükümlülükleri olan semeni ödeme ve malları teslim almada ortaya çıkar. Buna göre alıcının bu yükümlülüklerini ihlal etmesi, esaslı olmasa dahi verilen ek süre sonunda da yerine getirilmediğinde, satıcıya sözleşmeden dönme yetkisi sağlar (md.64(1)(b)). Örneğin semeni ödeme zamanı kesin bir vade değilse, alıcının semeni ödememesi kural olarak esaslı bir ihlal sayılmaz[572]. Bu durumda satıcı alıcıya ek süre tanımış ve alıcı, ek süre içerisinde semeni ödemeyeceğini beyan etmiş ve bu beyan satıcıya ulaşmışsa ya da ek süre alıcının semeni ödememesiyle sonuçlanmışsa satıcı, artık ihlalin esaslı olup olmadığına takılmadan sözleşmeden dönebilir. Ek süre tayin etmenin alıcıya kazandırdığı diğer bir avantaj ise sözleşmeden dönmek isteyen alıcının makul süre içerisinde durumu satıcıya bildirmesi gerekliliği karşısında bu sürenin uzamasını sağlamasıdır (md.64(2)(b)(ii)).

#### 2.3.1.2. İfayı Askıya Alma

Viyana Satım Sözleşmesi'ne göre taraflardan birinin[573] sözleşmenin kurulmasından sonra, ancak ifa zamanından önce satış sözleşmesinden doğan yükümlülüklerini ifa etmeyeceği objektif veya sübjektif olarak anlaşılırsa, diğer taraf

---

569 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 1041.

570 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 51.

571 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 54.

572 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 50.

573 Bu konu alıcı ve satıcının yükümlülüklerine ilişkin ortak hükümlerde yer aldığından, *taraflardan biri* kavramı kullanılmıştır.

kendi yükümlülüklerini askıya alabilir[574] (md.71); hatta ifaya hazırlık hareketlerini dahi durdurabilir[575]. Satıcının bu hakkını kullanması, alıcının kusurlu olup olmamasına bağlı değildir[576]; hatta alıcının md.79'a dayanarak kurtuluş kanıtı getirmesi de mümkün değildir[577]. Yani satıcının bu hakkını kullanabilmesi için alıcının yükümlülüğünü yerine getirmeyeceğinin objektif veya sübjektif olarak anlaşılması yeterlidir. Alıcının temel veya diğer tüm yükümlülükleri fark etmeksizin, satıcı bu hakkını kullanabilir[578]. Satıcının bu hakkını kullanabilmesi için gerçekleşmesi gereken objektif veya sübjektif şartlar ise şunlardır:

1) İfa veya ödeme yeteneğinde önemli aksaklık (objektif şart); bu durumda satıcı ve aynı şartlardaki üçüncü bir kişi bakımından, alıcının yükümlülüğünün tamamını veya önemli bir kısmını ifa etmeyeceği tehlikesi objektif olarak anlaşılır olmalıdır[579]. Buradaki tehlikenin alıcının şahsından veya dışardan kaynaklanması önemli değildir[580]. Yani bu tehlike, alıcının ödemelerini tatil etmesinden, iflasından veya hakkında başlatılan takibin semeresiz kalmasından kaynaklanabileceği gibi grev, iç karışıklık, doğal afetler gibi alıcı dışında gerçekleşen olay ve olgulardan da kaynaklanabilir[581]. Alıcının kredi değerliliği/kredi itibarında meydana gelen önemli bir aksaklık ise bu kapsamdadır[582]. Temel piyasa durumu ya da piyasa gelişmelerine ilişkin bilinen (bilinebilir) bilgiler bu kapsamda bir tehlike sayılmaz[583]. Belirtmek gerekir ki alacaklının geç ödemede bulunması bu kapsamda değilse de alıcının aynı iş ilişkisi içerisinde düzenli olarak geç ödemede bulunması bu kapsamdadır[584].

---

574 Burada anlatılan ifayı askıya alma hakkı ifadan önceye ilişkindir. Satıcının ifadan sonra ifayı askıya alma hakkı ise çalışmamızda alıcının semen ödeme borcunun incelendiği bölümde anlatıldığı üzere, satıcı, semeni elde etmeden önce malları teslim etmeden kaçınabilecektir (bknz. yukarıda, s. 54).

575 Erdem, **Milletlerarası Ticaret**, s. 316.

576 Zeytin, **CISG**, s. 276.

577 Zeytin, **CISG**, s. 276.

578 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 101.

579 Zeytin, **CISG**, s. 277.

580 Erdem, **Milletlerarası Ticaret**, s. 316.

581 Erdem, **Milletlerarası Ticaret**, s. 316.

582 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s.1132.

583 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s.1131.

584 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s.1132.

2) Satış sözleşmesinin ifa edilmesinde veya hazırlık hareketlerinde meydana gelen aksaklıklar (sübjektif şart); bu durumda alıcının yükümlülüğünü ifa veya ifaya hazırlık şekli, kötü, eksik veya hiç ifa etmeme konusunda satıcıda kuvvetli şüphe uyandırmalıdır[585]. Alıcının ödeme için gerekli tedbirleri almaması; örneğin alıcının kararlaştırılmış olmasına rağmen akreditif kaydı açmaması bu kapsamdadır[586]. Alıcının örneğin ödemeyi yapmaması veya hazırlık hareketlerinde bulunmaması; ifayı geçte olsa yapacağından çok, yapmayacağını akla getirmelidir. Alıcının ödemeyi yapmayacağı söylentisi ya da başka kişilerle olan sözleşmelerinde ödeme yapmamış olması, satıcının ifasını askıya alması için tek başına yeterli değildir[587].

Viyana Sözleşmesi'nde, taşımalı sözleşmelerde satıcının malları alıcıya teslim etmeme hakkı (stopaj hakkı) ise özel olarak düzenlenmiştir (md.71(2)). Buna göre; *"Satıcı, I. fıkradaki nedenlerin ortaya çıkmasından önce, malları göndermiş olduğu takdirde, malların alıcıya verilmesini, alıcının elinde kendisine bu malları edinme hakkı veren bir belge bulunsa dahi engelleyebilir. Bu fıkra hükümleri, sadece alıcı ve satıcı arasında mallar üzerindeki haklara ilişkindir."* Bu maddenin uygulanabilmesi için malların gönderilmiş, fakat alıcıya henüz fiziki olarak teslim edilmemiş olması gerekir[588]. Burada dikkat edilmesi gereken ise satıcıya tanınan bu hak nispi bir hak olduğundan, yalnızca alıcıya karşı ileri sürülebilir; üçüncü kişilere (taşıyıcı, antrepocu, alıcının alıcısı gibi) ileri sürülemez[589]. Bu nedenle satıcı mahkemeden (veya tahkimden) ihtiyati tedbir kararı alarak, belgeleri elinde bulunduran alıcıya malların teslimini engellemelidir[590].

Satıcı, ifayı askıya aldığını alıcıya hemen bildirmelidir[591]. İhlali gerçekleştiren tarafın alıcı olmasından hareketle, bu bildirimin yapılmış olması yeterlidir, alıcıya ulaşmasına gerek yoktur[592]. Ayrıca bildirimin ne şekilde yapıldığı da önemli

---

585 Erdem, **Milletlerarası Ticaret**, s. 316.
586 Erdem, **Milletlerarası Ticaret**, s. 316.
587 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s.1132-1133.
588 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s.1138.
589 Zeytin, **CISG**, s. 283.
590 Zeytin, **CISG**, s. 284.
591 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 102.
592 Zeytin, **CISG**, s. 281.

değildir[593]. Alıcı bu bildirimi aldıktan sonra satıcıya teminat vererek, satıcının ifayı askıya alma hakkını engelleyebilir[594]. Yani alıcı yeterli bir teminat gösterdiği takdirde satıcı, yükümlülüklerinin ifasına devam etmek zorundadır (md.71(3)). Bu teminat, objektif olarak yeterli olmalıdır[595]. Edimi karşılayan ipotek, garanti ya da kefalet veya depozito yatırılması ifayı askıya alma sebebine bağlı olarak yeterli görülebilir[596]. İfayı askıya alma sebeplerini ispat yükü satıcıdayken, eğer teminat vermişse bunun yeterli olduğunu ispat yükü ise alıcıdadır[597].

Hollanda Tahkim Enstitüsü konuya ilişkin bir kararında; *"Alıcının kalitenin önemli ölçüde düşmesi ihtimalinin tekrar edebileceğini yeterli ölçüde ispat etmesi halinde, md.71/1 gereğince yükümlülüklerinin ifasını askıya alabileceğine[598]"* karar vermiştir.

#### 2.3.1.3. Aynen İfayı Talep Etme

Viyana Satım Sözleşmesi'ne göre satıcı, alıcıdan temel ya da diğer yükümlülüklerini yerine getirmesini talep edebilir (md.62). "*Pacta sund servanda" (ahde vefa)* ilkesi sözleşmeler hukukunun temel ilkelerindendir ve Viyana Sözleşmesi hükümlerinde de bu ilkenin etkisi görülmektedir[599]. Ahde vefa ilkesi sadece borçlunun borcunu gereği gibi ifa etmesini amaçlamaz; bunun yanında, özellikle ifa etmeme durumunda sözleşmenin mümkün olduğu kadar ayakta tutulmasını da temin eder[600]. Bu nedenle, ifa etmeme hallerinde sözleşme ilişkisinin sona ermesinden ziyade onu ayakta tutmaya yarayacak imkânlara öncelik verilir[601]. Bu imkânların başında da aynen ifayı talep etme hakkı gelmektedir[602]. Daha önce Viyana Sözleşmesi'nin sözleşmeye aykırılığı tek tip olarak değerlendirdiğini ve sözleşmeye aykırılık türleri

---

593 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s.1136.

594 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 102.

595 Zeytin, **CISG**, s. 281.

596 Zeytin, **CISG**, s. 281.

597 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s.1144.

598 15.10.2002 T. (aktaran: Erdem, **Milletlerarası Ticaret**, s. 317).

599 Peter Huber, "CISG-Sözleşmeye Aykırılık Açısından Alıcının Hakları", **Milletlerarası Satım** Hukuku, (s. 267-286), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2008.

600 Işıntan, "Aynen İfa", s. 161.

601 Işıntan, "Aynen İfa", s. 161.

602 Atamer, **Satıcının Yükümlülükleri**, s. 363.

arasında ayrım yapmadığını belirtmiştik. Bu nedenle Sözleşme'ye göre aynen ifa talebi hem hiç ifa etmeme durumunda hem de gereği gibi ifa etmeme durumunda gündeme gelecektir[603]; örneğin ödemenin akreditif yoluyla yapılmasına karar verilmesine rağmen, başka yolla yapılması durumunda da güçlükle karşılaşan satıcı aynen ifayı talep edebilecektir.

Viyana Sözleşmesi'ne göre satıcı, önemsiz ihlal durumlarında dahi aynen ifa talebinde bulunabilir[604]. Ancak aynen ifayı talep etme, satıcı bakımından daha çok semenin ödenmesi konusunda önemli hale gelmektedir; zira malı teslim almak istemeyen alıcı karşısında satıcı, özellikle de henüz satış bedelini elde etmemişse, büyük çoğunlukla sözleşmeden dönme ve tazminat talep etme yoluna gitmektedir[605]. Yani alıcı semeni ödemesine rağmen malı teslim almamışsa, bu durumda aynen ifa talebinde (malın teslim edilmesi) bulunması gerekenin alıcı olduğu düşünülmektedir.

Viyana Sözleşmesi'nde satıcının aynen ifayı talep etme süresi ile ilgili bir düzenleme de bulunmamaktadır. Bu nedenle sürenin belirlenmesinde forum ülkesinin kanunlar ihtilafı kurallarınca belirlenen ülkenin ulusal satım hukukuna başvurmak gerekir[606].

Viyana Sözleşmesi, aynen ifayı talep hakkını sınırlayan önemli bir düzenlemeye yer vermiştir (md.28); buna göre Sözleşme'nin uygulama alanına girmeyen benzer bir satım sözleşmesi için mahkeme, ulusal satım hukukuna göre aynen ifaya karar vermesi gerekmiyorsa, satıcının aynen ifa talebini reddecektir[607]. Bu hüküm, aynen ifa talebinin *common law* sistemine yabancı olmasından dolayı uzlaşma amacıyla getirilmiştir[608]. Buradaki mahkeme ise forum ülkesi mahkemesidir[609]. Belirtmek gerekir ki *"Anlaşmanın uygulama alanına girmeyen benzer sözleşmeler"* ifadesinden öncelikle iç hukuktaki satım sözleşmeleri anlaşılmalıdır[610].

---

603 Işıntan, "Aynen İfa", s. 174.
604 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 1029.
605 Işıntan, "Aynen İfa", s. 175.
606 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 57.
607 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 1031.
608 Huber, "Alıcının Hakları", s. 272.
609 Işıntan, "Aynen İfa", s. 177.
610 Işıntan, "Aynen İfa", s. 178.

Aynen ifa talebiyle bağdaşmayan bir hukuki hakkını kullanan satıcı, artık alıcıdan aynen ifayı talep edemeyecektir; örneğin sözleşmeden dönme hakkını kullanan satıcı, artık aynen ifa talebinde bulunamayacaktır[611]. Buna karşılık, satıcı aynen ifa talebiyle bağdaşan haklarını kullanabilir; örneğin alıcıdan, tazminat ya da faiz talep edebilir[612]. Satıcının terditli dava açarak, öncelikle aynen ifa; bu mümkün olmadığında ise aynen ifayla bağdaşmayan diğer haklarından birini (genellikle sözleşmeden dönme hakkını) ileri sürmesi de mümkündür[613].

#### 2.3.1.4. Sözleşmeden Dönme

Viyana Satım Sözleşmesi'ne göre satıcının sözleşmeden dönme hakkı, *"bir son çare" (ultima ratio)* hakkıdır; zira bu hakkın kullanılması genellikle bir *"esaslı ihlali" (fundamental breach)* gerektirir[614]. Atamer'e göre Viyana Sözleşmesi, uluslararası ticarette herhangi bir yükümlülük ihlalinde tarafların sözleşme ilişkisinden kolayca sıyrılarak, diğer tarafı sert yaptırımlarla (malların iadesi gibi) ciddi anlamda masraf (malları muhafaza masrafları gibi) ve zaman kaybına sokmasını engellemek adına esaslı ihlal şartını getirmiştir[615]. Sözleşmeden dönme kurumunun, uluslararası ticaretteki önemi ve bu önemin Viyana Sözleşmesi'ne yansımış olmasından dolayı konu aşağıda detaylı olarak incelenecektir.

##### *2.3.1.4.1. Esaslı İhlal Şartı*

Viyana Sözleşmesi'nde diğer birçok kavramın aksine, esaslı ihlal kavramının tanımına yer verilmiştir (md.25); buna göre, "*Taraflardan birinin sözleşme ihlâli, diğer tarafı, sözleşme uyarınca beklemekte haklı olduğu şeyden önemli ölçüde yoksun bırakacak bir olumsuzluğa sebep oluyorsa, esaslıdır; meğerki, böyle bir sonucu sözleşmeyi ihlâl eden taraf öngörmemiş ve aynı konum ve koşullar içindeki makul bir kişi de öngöremeyecek olsun."*

---

611 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 1030.

612 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 65.

613 Zeytin, **CISG**, s. 251.

614 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s.1044.

615 Atamer, **Satıcının Yükümlülükleri**, s. 292.

Kanaatimizce, Viyana Sözleşmesi'ni yazanlar, Sözleşme'de yer verilen kavramların tanımını yapmaktan özellikle kaçınırken, esaslı ihlal kavramının tanımını yapmış olmaları, bu kavrama verdikleri önemi göstermektedir. Bu önemin nedeni ise uygulama alanına dahil olan uluslararası satım sözleşmelerinin mümkün olduğu ölçüde ayakta tutulması arzusudur.

Schwenzer'e göre esaslı ihlal, tarafların ihlal edilen borca verdikleri önemdir[616]. Başka bir ifadeyle ihlale maruz kalan taraf ihlal edilen yükümlülüğe öyle önem vermektedir ki bu ihlal, artık onun sözleşmeyi devam ettirmesinde bir menfaati kalmadığını düşündürmektedir. Tarafların verdikleri bu önemi anlamak için her somut olayın özelliklerine göre karar vermek gerekir[617].

Alıcının herhangi bir yükümlülüğüne aykırı davranışı, esaslı ihlal sayılabilir. Yani alıcı, temel yükümlülükleri dışında, diğer bir yükümlülüğünü de ifa etmezse; örneğin sözleşmedeki yeniden ithal yasağına geniş ölçüde uymazsa ve bu borcun ifası satıcı için önemliyse, alıcının bu ihlali de bir esaslı ihlal sayılır[618]. Sözü edilen düzenleme sözleşmeyi ihlal eden tarafa (çalışmamızda alıcı), kurtuluş kanıtı getirme imkânı da vermektedir. Yani alıcı, ihlal ettiği yükümlülüğün satıcı için taşıdığı önemi sözleşme kurulduğu anda öngörmemişse ve aynı konum ve koşullar içindeki (aynı durumda, ekonomik veya ticari sektörün aynı dalında hareket eden) makul bir kişi de öngöremeyecek ise ihlalin esaslı sayılması mümkün değildir[619]. Öngörülebilirliğe ilişkin yorum, her somut olayın özelliklerine göre sözleşme öncesi müzakerelere ve sözleşme metni gibi olgulara bakılarak md.8'e göre yapılır[620]. İhlalin esaslı olduğunu iddia eden taraf ise ispat yükü altındadır[621].

Esaslı ihlal kavramına ilişkin bir Alman Oldenburg/Holstein Mahkemesi kararında; *"İtalyan satıcı ile Alman alıcı arasındaki bir uyuşmazlıkta, İtalyan satıcı, sonbahar sezonu kıyafetlerini "Temmuz, Ağustos, Eylül ve +" olarak 4 taksit halinde*

---

616 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 1045.

617 Zeytin, **CISG**, s. 218.

618 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 1050.

619 Zeytin, **CISG**, s. 132.

620 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 563.

621 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 566.

*teslim etme borcu altındadır. İlk parti Eylül sonunda teslim edilmiş; bunun üzerine Alman alıcı teslimi kabul etmemiş ve zararın tazmini için dava açmıştır. İlk teslimin Eylül ayında gerçekleşmesi md.25 anlamında bir esaslı aykırılık gibi görünse de md.49 gereğince teslimin belirlenen zaman dilimi içerisinde gerçekleşmiş olması nedeniyle esaslı bir aykırılığın bulunmadığına*[622]*"* karar vermiştir.

Fransız Grenoble Temyiz Mahkemesi Ticaret Dairesi de bir kararında; *"Esaslı ihlalin, ancak alıcı tarafından yerine getirilmeyen yükümlülüğün satıcı tarafından esaslı olarak görülmesi ve bu aykırılığın, alıcı tarafından da aynı önemde görülmesi halinde mevcut olduğuna*[623]*"* karar vermiştir. İsviçre Federal Mahkemesi ise bir kararında; *"Esaslı ihlal, dar yorumlanmalı ve şüphe halinde, esaslı aykırılığın şartlarının gerçekleşmediğine karar verilmelidir; zira sözleşmeden dönmenin bir son çare ilkesi olduğuna*[624]*"* karar vermiştir. Teoride de İsviçre Federal Mahkemesi'nin belirttiği gibi esaslı ihlal kavramının dar yorumlanması gerektiği kabul edilmektedir[625].

#### *2.3.1.4.2. İfadan Önce Sözleşmeden Dönme*

Viyana Satım Sözleşmesi'nde, taraflardan her birine, diğer tarafın yükümlülüklerini esaslı olarak ihlal edeceği aşikârsa, ifa zamanını beklemeden ihbarda bulunarak sözleşmeden dönme hakkı tanınmıştır (md.72(1)). Karşı tarafın sözleşmeyi esaslı olarak ihlal edeceği objektif bazı olgu ve olayların varlığını gerektirir, şüphe ve endişe yeterli değildir[626]. Bu olgu ve olayların ne olduğu belirlenirken, ifayı askıya alma başlığında anlatılan objektif ve sübjektif şartların varlığı kıyas yoluyla aranmalıdır[627]. Alıcının yükümlülüğünü esaslı olarak ihlal edeceği ihtimali, ifayı askıya alma hakkında aranan tehlike ihtimalinden daha yüksek ve kuvvetli bir ihtimaldir[628]. Sözleşmeden dönmenin son çare olması nedeniyle alıcının ilerde

---

622 24.04.1990 T. (aktaran: Erdem, **Milletlerarası Ticaret**, s. 318).

623 04.02.1999 T. (aktaran: Erdem, **Milletlerarası Ticaret**, s. 319).

624 15.09.2000 T. (aktaran: Erdem, **Milletlerarası Ticaret**, s. 299).

625 Atamer, **Satıcının Yükümlülükleri**, s. 397.

626 Erdem, **Milletlerarası Ticaret**, s. 318.

627 Erdem, **Milletlerarası Ticaret**, s. 318.

628 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 1150.

gerçekleşmesi muhtemel esaslı ihlali *"aşikâr"* olmalıdır[629]. Sözleşmeden dönmek isteyen satıcı, zamanın elvermesi halinde, alıcının ifayı gerçekleştirme veya teminat gösterme ihtimalinden dolayı ihbarda bulunmalıdır[630]. Bu ihbar da göndermekle hüküm doğurur[631] ve sözleşmeden dönme niyetini ve bunun sebebini açıkça ortaya koymalıdır[632]. Alıcı teminat göstererek, sözleşmenin ortadan kaldırılma sürecini durdurabilir; ancak bu teminat (ipotek, garanti, kefalet veya depozito gibi) yeterli olmalıdır[633].

Viyana Sözleşmesi, taraflar arasındaki satım sözleşmesinin kendiliğinden hükümden düşmesi yönünde bir düzenleme getirmediğinden, dönme mutlaka bir bildirimle gerçekleştirilebilir[634] (md.26). İspanya Pontevedra Temyiz Mahkemesi, konuya ilişkin bir kararında; "*dönme ihbarının satıcıya ulaşmasıyla, dönme işleminin otomatik şekilde gerçekleşeceğine[635]"* karar vermiştir.

#### *2.3.1.4.3. İfadan Sonra Sözleşmeden Dönme*

Viyana Satım Sözleşmesi, alıcının yükümlülüklerini esaslı olarak ihlal etmesi halinde, sözleşme ilişkinin devam etmesinde bir menfaati kalmayan satıcıya sözleşmeden dönme hakkı tanımaktadır (md.64).

Viyana Sözleşmesi, sözleşmeden dönme kurumunu istisnai olarak kabul ettiği için satıcıya sınırlama getirmiştir. Buna göre alıcı, semeni ödemiş ise artık satıcının sözleşmeden dönme hakkı ortadan kalkmaktadır (md.64(2)). Sözü edilen düzenlemede bu sınırlamanın istisnalarına da yer verilmiştir. Gecikmiş ifa halinde, alıcı semeni ödemiş dahi olsa, satıcı bu durumu sözleşmeden dönme ihbarı yaptıktan sonra öğrenmiş ise artık sözleşmeden dönme iradesine üstünlük tanınmaktadır (md.64(2)(a)). Diğer bir istisna ise alıcının semeni ödemesine rağmen, diğer bir yükümlülüğünü ihlal etmesidir (md.64(2)(b). Bu istisnanın uygulanabilmesi için ise

---

629 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 1150.
630 Erdem, **Milletlerarası Ticaret**, s. 318.
631 Erdem, **Milletlerarası Ticaret**, s. 318.
632 Zeytin, **CISG**, s. 289.
633 Zeytin, **CISG**, s. 289.
634 Erdem, **Karşılaştırma**, s. 271.
635 Erdem, **Karşılaştırma**, s. 271.

satıcının makul sürede ihbarda bulunması gerekir (md.64(2)(b)(i)). Makul süre ise somut olayın özelliklerine göre objektif olarak (makul üçüncü kişinin söz konusu yükümlülüğün yerine getirilmesi için ihtiyaç duyduğu zamana göre) belirlenir[636].

Öte yandan şartların oluşması, sözleşmeden dönme hakkının kendiliğinden gerçekleştiği anlamına gelmez[637]; zira satıcının bu yöndeki iradesini mutlaka alıcıya ihbar etmesi gerekir[638]. Satıcı bildirimde yeterince açık bir şekilde sözleşmeyi sona erdirdiğini beyan etmelidir[639]. Viyana Sözleşmesi, bu ihbar için de herhangi bir şekil şartı öngörmemiştir[640]. Bu bildirimin de alıcıya varması gerekmez, alıcıya usulüne uygun olarak gönderilmiş olması yeterlidir[641].

Ek süre tayin hakkında anlattığımız için burada tekrara düşmeden belirtmek isteriz ki alıcı, satıcının vermiş olduğu ek sürede semeni ödemede ya da malları teslim almada başarısız olursa, satıcı, esaslı ihlal şartına takılmaksızın sözleşmeden dönebilir (md.64(1)(b)). Bu kapsamda alıcının diğer yükümlülükleri, temel yükümlülüklerine hizmet eden yükümlülüklerse bunların ihlali durumunda da satıcı, ihlalin esaslı olması şartına takılmadan sözleşmeden dönebilir[642]. Dolayısıyla alıcının diğer yükümlülükleri temel yükümlülüklerinin bir parçası değilse, ihlalleri esaslı ihlal düzeyinde değilse ve alıcıya verilen ek süre içerisinde de yerine getirilmemişlerse, satıcıya sözleşmeden dönme hakkı vermezler. Burada belirtmek gerekir ki alıcı, satıcıyı pazarlık masasında tutabilmek için makul olmayan ölçüde oyalayıcı taktikler uygularsa veya makul kabul edilemeyecek bir süre, önemli miktarda bir parayı ödemede gecikirse, satıcı ek süre vermeden de sözleşmeden dönebilir[643].

---

636 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 80.
637 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri**, s. 66.
638 Honnold, **Uniform Law for**, s. 354.
639 Zeytin, **CISG**, s. 258.
640 Erdem, **Milletlerarası Ticaret**, s. 297.
641 Honnold, **Uniform Law for**, s. 354.
642 Honnold, **Uniform Law for**, s. 351.
643 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s.1046.

#### *2.3.1.4.4. Art Arda Teslimli Sözleşmeden Dönme*

Viyana Satım Sözleşmesi'nde art arda teslimli sözleşmeler[644] için üç farklı sözleşmeden dönme hakkı tanınmıştır (md.73). Birinci ihtimalde; yalnızca yapılan teslimatın birinde meydana gelen esaslı ihlal durumunda, (bu ihlal, diğer mal teslimlerini etkilemiyorsa) ilgili teslimat için sözleşmeyi ortadan kaldırmak mümkündür (md.73(1)). İkinci ihtimalde; teslimatı yapılan malla ilgili meydana gelen esaslı ihlal, sonraki teslimat için de geçerli olacak ise sonraki teslimatın tamamını kapsayacak şekilde ileriye dönük olarak sözleşme feshedilebilir (md.73(2)). Bu durumda objektif bir değerlendirme ile münferit bir mal tesliminde gerçekleşen ihlal, ilerde teslim edileceği mallarda da gerçekleşeceği kanaati uyandırmalıdır[645]. Son olarak mallardan birinde meydana gelen ihlal, taraflar arasındaki sözleşmeyi devam ettirmeyi anlamsız kılacak ölçüde esaslı ise tüm sözleşme ilişkisinden geçmişe etkili olarak dönülebilir (md.73(3)); örneğin bir üretim tesisi ile ilgili teslimatta, tesisle ilgili esaslı bir parçanın ayıplı olarak teslim edilmesi durumunda ve bu ayıp giderilemeyecek bir ayıp ise sözleşmeden geçmişe etkili olarak dönmek mümkündür[646].

#### *2.3.1.4.5. Sözleşmeden Dönmenin Hüküm ve Sonuçları*

Viyana Satım Sözleşmesi'ne göre sözleşmeden dönülmesi halinde, bunun iki sonucu olacaktır; bunlar, tazminat yükümlülüğü saklı kalmak şartıyla her iki tarafın da sözleşme ile üstlendikleri yükümlülüklerinden kurtulması ve sözleşmeyi tamamen veya kısmen ifa eden tarafın, ifa ettiklerinin veya ödediklerinin iadesini karşı taraftan talep edebilmesidir. (md.83). Sözleşmenin geçmişe etkili mi yoksa ileri etkili mi sona erdiği tartışmalı olmakla[647] birlikte, (bizim de katıldığımız) baskın görüşe göre taraflar arasındaki sözleşme geçmişe etkili olarak değil, geleceğe etkili olarak sona erer ve sözleşme bir tasfiye ilişkisine dönüşür[648]; zira bir yazara göre sözleşme geçmişe etkili

---

644 Art arda teslimli sözleşme, birbirini takip eden zaman aralığında gerçekleşen ve en az iki malın tesliminin yapıldığı sözleşmedir (bknz. Zeytin, **CISG**, s. 289).

645 Zeytin, **CISG**, s. 291.

646 Zeytin, **CISG**, s. 293.

647 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 1290.

648 Erdem, **Milletlerarası Ticaret**, s. 334; Atamer, **Satıcının Yükümlülükleri**, s. 416; Zeytin, **CISG**, s. 337.

olarak sona erecek olursa bu durum, taraflar arasında istihkak veya sebepsiz zenginleşme davalarına konu olabilecek ve bu da ulusal hukukların farklı uygulama sonuçlarına neden olacağından Viyana Sözleşmesi'nin yeknesak uygulama amacına ters düşecektir[649].

Kanaatimizce, uluslararası bir satım sözleşmesinin geçmişe etkili olarak sona erdiğinin kabul edilmesi, ülke içinde gerçekleşen bir satım sözleşmesinin geçmişe etkili olarak sona erdiğinin kabul edilmesinden çok daha güçtür; zira uluslararası bir satım sözleşmesinde tarafların işyerleri birbirlerine çok uzak ülkelerde (örneğin biri Türkiye'de, diğeri Çin'de), bambaşka hukuk sistemleri içerisinde olabilir, bu da tarafların başından itibaren geçersiz olan bir sözleşmeye katlanmalarını son derece güç hale getirir.

#### 2.3.1.5. Tazminat Talep Etme

Viyana Satım Sözleşmesi'nde md.61(1)(b)[650], satıcının tazminat hakkının hukuki dayanağını oluşturur; md.74'ten md.77'ye kadar olan kısımda ise tazminat hakkının kapsamı düzenlenir[651]. Viyana Sözleşmesi'ne göre tazminat daima parayla karşılanır[652]; aynen tazmin gibi başka tazminat çeşitleri ise kabul edilmez[653]. Viyana Sözleşmesi'ne göre tazminat; taraflardan birinin sözleşmeyi ihlâli halinde ödemesi gereken ve mahrum kalınan kâr dahil olmak üzere, ihlâlden dolayı diğer tarafın uğradığı zararın toplamıdır (md.74). Buna göre alıcı yükümlülüğünü ihlal etmemiş olsaydı, satıcının içinde bulunacağı ekonomik durumun yeniden sağlanması amaçlanır[654]. Sözü edilen düzenleme ile tazminata hak kazanan tarafın bu tazminat nedeniyle zenginleşmesi de engellenmek istenmiştir[655].

---

649 Atamer, **Satıcının Yükümlülükleri**, s. 417.

650 md.61(1); *"Alıcı sözleşmeden veya bu Antlaşmadan doğan yükümlülüklerinden herhangi birini yerine getirmezse, satıcı: (a) Madde 62 ilâ 65'te öngörülen hakları kullanabilir. (b) Madde 74 ilâ 77'de öngörülen tazminatı talep edebilir."*

651 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 1021.

652 Atamer, **Satıcının Yükümlülükleri**, s. 426.

653 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri,** s. 98.

654 Honnold, **Uniform Law for**, s. 403.

655 Serozan, **İfa Engelleri**, s. 201.

Viyana Sözleşmesi'ne göre alıcının tazminat sorumluluğu için hangi yükümlülüğünü ihlal ettiği önem taşımamaktadır[656]. Yani alıcının herhangi bir yükümlülüğünü ihlal etmiş olması sorumluluğun doğması için yeterlidir; ihlal edilen yükümlülüğün esaslı olup olmaması da önemli değildir[657]. Alıcının külfetlerine aykırı davranması ise tazminat sorumluluğuna neden olmaz[658]. Belirtmek gerekir ki tazminat hakkının kullanılabilmesi için muaccel olan bir borcun ifa edilmemesi veya gerektiği şekilde yerine getirilmemesi yeterlidir; ne vaatte bulunan kişinin kusurlu olması ne de örneğin bildirim ile veya ek bir süre tanınarak temerrüde düşürülmesi gerekir[659]. Dolayısıyla alıcı, satıcının ödemeyi talep etmediğini iddia ederek sorumluluktan kurtulamaz. Ayrıca satıcı, diğer hukuki haklarından yararlanmakla tazminat talep etme hakkını kaybetmez[660].

Satıcının tazminata hak kazanabilmesi için bir zarara uğraması gerekir[661] . Bu zarar ise maddi zarar olup, manevi zararın Sözleşme kapsamında tazmin edilmesi öngörülmemiştir[662]; ancak *"ticari değer kaybı" (goodwill)* gibi ekonomik değeri olan manevi zararların tazmini mümkündür[663]. Satıcının uğradığı zarar ile alıcının yükümlülüğünü ihlali arasında bir illiyet bağı olmalıdır[664]. Bu illiyetin şart teorisine göre var olması yeterli olup, uygun illiyet bağı teorisi aranmamaktadır[665]. Viyana Sözleşmesi bu illiyet bağını *"öngörülebilirlik"* ile sınırlamıştır[666]. Buna göre tazminat, ihlâl eden tarafın sözleşmenin kurulması sırasında sözleşme ihlâlinin muhtemel sonucu olarak öngördüğü veya o tarihte bildiği veya bilmesi gerektiği veriler ışığında öngörmesi gereken zararı aşamaz (md.74). Yani alıcı, sözleşmenin kurulduğu anda

656 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 1182.
657 Zeytin, **CISG**, s. 296.
658 Zeytin, **CISG**, s. 296.
659 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 1182.
660 Schwenzer ve Aksoy, **Şerh**, s. 1182.
661 Erdem, **Milletlerarası Ticaret**, s. 321.
662 Erdem, **Milletlerarası Ticaret**, s. 321.
663 Sert, **İfa Engelleri**, s. 211.
664 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri,** s. 98.
665 Zeytin, **CISG**, s. 299.
666 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri,** s. 98.

öngöremediği zararlardan (bu zararlar aynı şartlar altındaki makul bir kişi tarafından da öngörülemez ise) sorumlu değildir[667].

Viyana Sözleşmesi'ne göre alıcının tazminat ödemekten kurtulması mümkündür (md.79). Buna göre kendi kontrolü dışındaki bir engelden dolayı sözleşmeyi ihlal etmiş olan alıcının tazminat sorumluluğu ortadan kalkmaktadır[668]. Burada sözü edilen engel, objektif olarak ifayı imkânsız kılan, bu nedenle alıcının sorumlu tutulamayacağı bir durumdur[669]; örneğin deprem, yangın, sel gibi doğal afetler, savaş, isyan, toplu grev gibi sosyal ve politik olaylar, ithalat-ihracat sınırlamaları ve yasakları, yabancı sermaye akışının yasaklanması, ambargo gibi devlet tasarrufları gibi alıcı dışında gerçekleşen olay ve olgulardır[670]. Alıcının kendi sorumluluk ve risk alanında bulunan durumlar ise md.79 anlamında bir engel değildir; örneğin alıcının iflası veya alıcının çalıştığı bankanın iflası, alıcıyı sorumluluktan kurtarmayacaktır[671].

#### 2.3.1.6. Faiz Talep Etme

Viyana Satım Sözleşmesi'ne göre satıcının semeni ya da muaccel olan diğer bir meblağı ödemeyen alıcıdan, tazminat hakkından bağımsız olmak üzere, ödenmeyen meblağ üzerinden faiz isteme hakkı da bulunmaktadır (md.78). Faiz, alıcının semen ödeme borcunun muaccel olduğu anda ödenmezse, kendiliğinden işlemeye başlar; satıcının, herhangi bir bildirimde veya başka bir eylemde bulunmasına gerek yoktur[672]. Faize faiz işletme yasağı, Viyana Sözleşmesi'nde de benimsenmiştir[673].

Öte yandan semenin ödenmeme nedeni satıcı bakımından önemsizdir; hatta satıcı tazminat talebinde zararın varlığını ispat yükü altındayken, faiz talebi için böyle

---

667 Zeytin, **CISG**, s. 299.
668 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri,** s. 93.
669 Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 955.
670 Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 955.
671 Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 955.
672 Kaya, **Satım Bedelini Ödeme,** s. 57.
673 Zeytin, **CISG**, s. 320.

bir yükü bulunmamaktadır[674]. Yani alıcının md.79 anlamında zararın meydana gelmesinde geçerli bir nedeni olsa dahi satıcıya faiz ödemek zorundadır[675]. Sözleşme'de faiz oranıyla ilgili bir düzenleme ise bulunmamaktadır. Doktrine göre faiz oranı, forum ülkesinin tespit ettiği ülkenin ulusal hukukuna[676] göre belirlenmelidir[677]. Sözü edilen ulusal hukukta faiz yasağı var ise o ülkedeki benzer kredi masrafları dikkate alınarak faiz oranı belirlenmelidir; bunun da mümkün olmadığı durumda faiz istenemeyeceği belirtilmektedir[678].

### 2.3.2. Türk Borçlar Kanunu'na Göre Satıcının Hakları

Türk Borçlar Kanunu'nda borca aykırılık sistemi son derece dağınık şekilde düzenlenmiştir. Ancak borç ilişkilerinin ihlal türü olarak başlıca iki durum ele alınmıştır; bunlar, *"borcun ifa edilmemesi"* ile *"borcun vaktinde ifa edilmemesi"*, yani *"borçlunun temerrüdü"*dür[679]. Borcun ifa edilmemesi de kendi içinde *"hiç ifa etmeme"* (kusurlu imkânsızlık) ve *"gereği gibi ifa etmeme"* şeklinde ayrılabilir[680]. Gereği gibi ifa etmeme ise bir üst kavram olup, *"kötü ifa"* ile *"yan yükümlülüklerin ihlali"* hallerini kapsar[681]. Böylece borç ilişkilerinin ihlalini veya ifa etmemeyi üçe ayırmak mümkündür; bunlar, kusurlu imkânsızlık, gereği gibi ifa etmeme ve temerrüttür[682]. Çalışmamızda alıcı, kendi edimleri yönünden borçlu olduğu için borçlunun temerrüdü üzerinde duracağız. Öncelikle temerrüt kavramına değinmek gerekir ki temerrüt, halen ifası mümkün olan ve muaccel bir borcun ifasında yaşanan gecikmedir[683]. Bir satım sözleşmesinde alıcının temerrüdü ise satıcı tarafından gereği gibi sunulan malın bedelini ödemekten, onu kabulden veya malların teslimi için kendisine düşen hazırlık fiillerini yapmaktan haklı bir sebep olmaksızın

---

674 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri,** s. 58.

675 Kanışlı, **Alıcının Yükümlülükleri,** s. 58.

676 Viyana Sözleşmesi, konuyu ulusal hukuklara bıraktığından, Türk hukukuna göre faizin şartları ve oranı çalışmamızda incelenmiştir (bknz. aşağıda, s. 133-137).

677 Bianca/Bonell, Schlechtriem/Schwenzer (aktaran: Kaya, **Satım Bedelini Ödeme,** s. 57).

678 Zeytin, **CISG**, s. 322.

679 Eren, **Genel Hükümler**, s. 1049.

680 Eren, **Genel Hükümler**, s. 1049.

681 Eren, **Genel Hükümler**, s. 1049.

682 Eren, **Genel Hükümler**, s. 1049.

683 Gülmelahat Doğan, "Sürekli Borç İlişkilerinde Borçlunun Temerrüdü", **Ankara BD**, S. 4, s. 395.

kaçınmasıdır[684]. Temerrüt için borcun muaccel hale gelmesi yeterli değildir; alacaklının borçluya ihtarda bulunması veya ihtarı lüzumsuz kılan bir durumun varlığı da gerekir[685] (md.117).

Türk Borçlar Kanunu'nda borçlu temerrüdünün genel olarak sonuçları gecikme tazminatı (md.118) ve beklenmedik hâlden sorumluluk (md.119) olarak düzenlenmiştir. Borçlunun para borçlarında temerrüdü durumunda ortaya çıkacak olan sonuçlar ise TBK md.120-122 arasında düzenlenmiştir. TBK md.123-126 arasında ise tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde borçlunun temerrüdünün sonuçları düzenlenmiştir. Daha önce belirtildiği gibi satım sözleşmesi her iki tarafa borç yükleyen (synallagmatik) sözleşmelerden olduğu için her iki tarafta kendi edimleri yönünden borçlu, karşı tarafın edimleri yönünden ise alacaklıdır. Çalışmamızda alıcının yükümlülükleri incelendiğinden, borçlu taraf alıcı, alacaklı taraf ise satıcıdır. Bu nedenle alıcının yükümlülüklerini ihlal etmesi durumunda satıcı, genel hükümlerde düzenlenen borçlunun temerrüdüne ilişkin hükümlerden yararlanacaktır. Sözleşmeye aykırılık konusunda TBK ile Viyana Sözleşmesi arasında önemli farklılıklar olduğunu daha önce belirtmiştik. Özetlemek gerekirse, TBK'ya göre satıcının, alıcıyı temerrüde düşürebilmesi için ihtar çekmesi ve alıcıdan tazminat talep edebilmesi için alıcının temerrüde düşmede kusurlu olması gerekirken; Viyana Sözleşmesi'ne göre satıcının haklarına başvurabilmesi için alıcının yükümlülüklerini ihlal etmesi yeterli olup, kusur, ihtar gibi başkaca bir şarta gerek yoktur. Ayrıca Viyana Sözleşmesi'nden farklı olarak, TBK'da satıcı, alıcının yükümlülüklerini ifa etmemesi durumunda masrafı alıcıya ait olmak üzere, yükümlülüğün kendisi tarafından ifasına izin verilmesini isteyebilir[686] (md.113). Çalışmamızda, Viyana Sözleşmesi ile TBK hükümlerinin daha rahat karşılaştırılabilmesi için satıcının haklarına ilişkin başlıklar, TBK düzenlemelerine uygun olacak şekilde, mümkün olduğu kadar benzer şekilde ifade edilmiştir.

---

[684] Eren, **Genel Hükümler**, s. 1035.

[685] M. Göktürk Yıldız, "**Türk Borçlar Kanunu'nun Genel Hükümlerine Göre Borçlu Temerrüdünün Şartları ve Sonuçları**", (Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2017), s. 13.

[686] Erdem, "Karşılaştırma", s. 276.

Tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde (çalışmamızda satım sözleşmesi), borçlunun temerrüdünün sonucu olarak satıcının, üç tane seçimlik hakkı mevcuttur. Bunlar; aynen ifa ve gecikme tazminatı, aynen ifadan vazgeçerek borcun ifa edilmemesinden doğan zarar (müspet zarar) tazminatı, sözleşmeden dönerek sözleşmenin hükümsüzlüğü sebebiyle oluşan zarar (menfi zarar) tazminatı talepleridir[687]. Satıcı, karşılıklı borç yükleyen sözleşmelere özgü bu seçimlik haklarını kullanmak istiyorsa, mütemerrit borçluya ifa için uygun bir süre vermeli ya da süre verilmesini lüzumsuz kılan bir durumun varlığını ispat etmelidir[688]. İfanın telafisinin imkânsız hale gelmesinde ise bu üç seçenekten aynen ifa ve gecikme tazminatı talebi doğal olarak düşer; geriye müspet zarar tazmin talebi ile sözleşmeden dönerek, menfi zarar tazminatı talebi kalır[689]. Yan edim yükümlerine (örneğin, taşıma, paketleme) aykırılık biçiminde beliren sözleşmenin müspet ihlaline de yerine göre, sözleşmeye aykırılık tazminatı, sözleşmeden dönme, hatta aynen ifa yaptırımları bağlanabilir[690].

Alıcının sözleşmeye aykırılığının hangi sorumluluğuna dayandığı da satıcının başvurabileceği hakları belirleyen önemli bir unsurdur; zira Türk hukukunda, satılanı devralmanın, alıcı için bir yükümlülük mü yoksa bir külfet mi olduğunun tartışmalı olduğuna daha önce değinmiştik[691]. Buna göre satılanı devralmanın alıcı için bir külfet olarak kabul edildiğini; ancak satıcının menfaati olan durumlarda, bir yükümlülük olarak kabul edildiğini belirtmiştik. Sonuç olarak, teslim almanın alıcı için bir yükümlülük olarak kabul edildiği durumlarda, ihlali halinde borçlu temerrüdüne (md.123 vd.); bir külfet olarak kabul edildiği durumlarda, alacaklı temerrüdüne[692]

---

687 Yıldız, "**Borçlu Temerrüdü**", s. 153.

688 Yıldız, "**Borçlu Temerrüdü**", s. 153.

689 Serozan, **Borçlar Hukuku**, s. 174.

690 Serozan, **Borçlar Hukuku**, s. 174.

691 bknz. yukarıda s. 70-71.

692 Alacaklının temerrüdü hükümlerine başvuran satıcı; hasar ve masrafları alacıya ait olmak üzere malı tevdi edebilir, malın niteliği itibariyle tevdie elverişli olmaması halinde, önce alacıya bir bildirimde bulunur, daha sonra ise hâkimin izniyle malı açık artırma ile sattırıp, satış bedelini hâkimin belirleyeceği yere tevdi edebilir. Alacaklı temerrüdünün en önemli sonucu ise temerrüdün gerçekleşmesi anından itibaren hasarın alıcıya geçmesidir. Bu durumda, malın satıcı tarafından tevdi mahalline bırakılmasından itibaren, malın çalınması, yanması gibi durumlarda doğan zararlara alıcı katlanacaktır Ayrıca alıcı, bu durumda ödemezlik def'inde bulunma hakkını da kaybetmiş olur. (bknz. Tuğçe Tekben, "Alacaklı Temerrütünün Hukuki Sonuçları", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Cevdet Yavuz'a Armağan)**, C. 22, S. 3, s. 2597-2621).

(md.106 vd.) başvurmak gerekir[693]. Eğer alıcı, satış bedelini ödemiş, ancak malı teslim almamışsa kural olarak satıcının sözleşmeden dönme hakkı olmadığı kabul edilir[694]. Buna karşılık, alıcı hem satış bedelini ödememiş hem de malı teslim almamışsa, artık satıcı sözleşmeden dönebilecektir[695]. Alacaklı temerrüdüne başvuran satıcı, borçlu temerrüdünün sonuçlarına bağlanan aynen ifa ve tazminat taleplerinde de bulunamaz[696]. Alıcının, satılanın bedelini ödeme yükümlülüğünü ihlali halinde ise satıcının, borçlunun temerrüdü hükümlerine başvurması gerekir[697]. Bu durumda satıcı, md.120-122 arasında düzenlenen temerrüt faizi ve aşkın (munzam) zararını da talep edebilecektir. Daha önce belirttiğimiz gibi taraf olduğumuz Viyana Sözleşmesi hükümleri de göz önünde bulundurulduğunda, malı teslim almanın alıcı için bir yükümlülük olduğu kabul edilmelidir. Bu nedenle de alıcının malı teslim almada temerrüde düşmesi halinde, alacaklının temerrüdü değil, borçlunun temerrüdü hükümleri uygulanmalı ve sözleşmeden dönme de dahil satıcı, md.125'teki seçimlik haklarını kullanabilmelidir.

Türk Borçlar Kanunu özel hükümlerde ise alıcının temerrüdüne ilişkin md.235'te satıcının dönme hakkı, md.236'da ise satıcının zararı ve giderimine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Sözü edilen düzenlemeler, aşağıda, satıcının tazminat ve sözleşmeden dönme hakları anlatılırken, detaylı olarak incelenecektir.

Alıcının temerrüdünün gerçekleşmesi için alıcının kusurlu olması, kural olarak şart değildir[698]; ancak Viyana Sözleşmesi'nden farklı olarak, temerrüdün bazı sonuçlarının ortaya çıkması için borçlunun temerrüde düşmede kusurlu olması gerekir[699]. Gecikme tazminatının ya da karşılıklı borç doğuran sözleşmelerde borçlunun temerrüdü halinde alacaklının aynen ifadan vazgeçerek talep edebileceği tazminatın (müspet zarar) veya karşılıklı borç doğuran sözleşmelerde borçlunun

---

693 Eren, **Özel Hükümler**, s. 169; Eren, **Özel Hükümler**, s. 116.

694 Köroğlu, "**Taşınır Satışı**", s. 196.

695 Serozan, **Borçlar Hukuku**, s. 246.

696 Serozan, **Borçlar Hukuku**, s. 245.

697 Öykü Doğan, "**Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Para Borçlarında Borçlunun Temerrüdünün Sonuçları**", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2018), s. 15.

698 Eren, **Genel Hükümler**, s. 1035.

699 Doğan, "**Temerrütün Sonuçları"**, s. 15.

temerrüdü nedeniyle sözleşmeden dönme halinde söz konusu olabilecek tazminatın (menfi zarar) veya temerrüt faizini aşan zararın (aşkın zarar) istenebilmesi için borçlunun temerrüde düşmede kusurunun bulunması gerekir[700]. Aşağıda satıcının hakları ayrı başlıklar altında incelenecektir.

#### 2.3.2.1. Ek Süre Tayin Etme

Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde, genel koşullara ilaveten aranan özel koşullardan biri temerrüde düşen alıcıya süre verilmesidir[701]. Satıcı, TBK md.123-md.125 ile düzenlenen seçimlik haklardan yararlanmak istiyor ise temerrüde düşen alıcıya ek süre vermeli veya böyle bir sürenin verilmesini hâkimden istemelidir[702]. Bu süre, satıcı tarafından alıcıya verilen herhangi bir süre değil, en son süredir[703]. Kanun koyucunun süre verilmesini düzenlemesinin nedeni, karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde temerrüdün sonuçlarının daha ağır olması ve borçlunun bu ağır sonuçlardan kurtulması için son bir fırsat verilmesidir[704]. Verilen süre, alıcının edimi ifa etmesine imkân verecek nitelikte, alıcı ve satıcının durum ve menfaatleri, edimin nitelik ve şartları ile dürüstlük kuralları göz önünde bulundurularak belirlenen uygun bir süre olmalıdır[705].

Süre verilmesi, borçluya varması gerekli, hukuki işlem benzeri bir irade açıklamasıdır[706] ve özel bir şekle tabi değildir, sözlü ya da yazılı şekilde verilebilir[707]; ancak ispat kolaylığı bakımından, yazılı şekilde, iadeli taahhütlü mektupla veya noter aracılığıyla yapılması tavsiye edilir[708]. Verilen süre, yeterince belirli olmalıdır; *"hemen", "vakit geçirmeksizin"* veya *"uygun bir süre içerisinde"* gibi belirli olmayan beyanlar geçerli değildir[709]. Satıcının uygun olandan kısa bir süre tayin etmesi halinde

---

700 Eren, **Genel Hükümler**, s. 1035.
701 Doğan, "Borçlunun Temerrüdü", s. 400.
702 Eren, **Genel Hükümler**, s. 1134.
703 Doğan, "Borçlunun Temerrüdü", s. 400.
704 Doğan, "Borçlunun Temerrüdü", s. 400.
705 Eren, **Genel Hükümler**, s. 1135.
706 Eren, **Genel Hükümler**, s. 1136.
707 Yıldız, "**Borçlu Temerrüdü**", s. 167.
708 Eren, **Genel Hükümler**, s. 1135.
709 Eren, **Genel Hükümler**, s. 1135.

ise beyan hükümsüz olmaz; fakat uygun bir süre geçtikten sonra sonuçlarını doğurur[710]. Yani alıcı, uygun olan süre sonuna kadar ifada bulunarak borçtan kurtulma hakkına sahiptir[711].

Satıcının, TBK md.124'te sayılan hallerde, alıcıya ek süre tayin etme zorunluluğu bulunmamaktadır. Buna göre; *"Aşağıdaki durumlarda süre verilmesine gerek yoktur: 1. Borçlunun içinde bulunduğu durumdan veya tutumundan süre verilmesinin etkisiz olacağı anlaşılıyorsa. 2. Borçlunun temerrüdü sonucunda borcun ifası alacaklı için yararsız kalmışsa. 3. Borcun ifasının, belirli bir zamanda veya belirli bir süre içinde gerçekleşmemesi üzerine, ifanın artık kabul edilmeyeceği sözleşmeden anlaşılıyorsa."*

Görüleceği üzere, satıcının ek süre tayin etme hakkına ilişkin TBK ile Viyana Sözleşmesi arasında önemli bir fark vardır; zira TBK'ya göre satıcı, seçimlik haklarını kullanmak istiyorsa, alıcıya ek süre vermek zorundayken (yukarıda sayılan durumlar hariç olmak üzere), Viyana Sözleşmesi'ne göre satıcının ek süre tayin etme zorunluluğu bulunmamaktadır[712].

#### 2.3.2.2. Def'i Hakkı

Türk Borçlar Kanunu'nun çeşitli düzenlemelerinde def'i hakkına rastlamak mümkündür (md.97, md.161, md.231/1, md.296 ve md.585). Bizim için önemli olan ise satış sözleşmesi gibi karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde, bir tarafın edimini yerine getirmediği durumda, diğer tarafa da edimini yerine getirmekten kaçınma hakkı veren ödemezlik def'idir (md.97). Ödemezlik def'ini ileri süren borçlu (çalışmamızda satıcı), borcu ifa etmemesine rağmen mütemerrit olmaz[713]; çünkü bu durumda satıcının borcunu ifa etmemesi borca aykırılık teşkil etmez. Bu durumda alıcı, artık satıcıya karşı TBK md.125'e göre aynen ifa ve gecikme tazminatı talep edemeyeceği gibi aynen ifadan vazgeçip müspet zararının tazminini de isteyemez[714]. Aynı şekilde,

---

710 Yıldız, "**Borçlu Temerrüdü**", s. 164.
711 Yıldız, "**Borçlu Temerrüdü**", s. 164.
712 Öz, **Kısa Karşılaştırması**, s. 16-17.
713 Eren, **Genel Hükümler**, s. 1016.
714 Eren, **Genel Hükümler**, s. 1016.

satıcının borcu muaccel durumda olsa bile, ödemezlik def'ini ileri sürdüğü anda muacceliyet ve temerrüt hali ortadan kalkar; ancak böyle bir sonucun doğması için davalının (satıcı), borçlu olduğu edimi ifaya hazır olması ve ödeme gücüne de sahip olması gerekir[715]. Buna karşılık satıcı, mütemerrit durumda bulunduğu sırada gerçekleşen temerrüdün sonuçlarından (örneğin gecikme zararı ve faizi vs.) sorumludur[716]. Serozan'a göre (doktrinde hâkim görüşte bu yöndedir), alıcının satış bedelini ödeme borcuna ilişkin md.234 *(satılan mal, alıcının zilyetliğine girdiği anda satış bedeli muaccel olur)* kuralı, ifa sırasında önceliği satıcıya yükleyip, alıcıyı kayırmış (önce mal sonra para ilkesini koymuş) gibi gözükse de md.207 ve md.97 krallarının kurduğu adaletli ifa sırası (ver ki vereyim düzeni) bu kural eliyle değiştirilmiş sayılamaz[717]. Yani satıcının ödemezlik def'i md.234 hükmünde de varlığını korumaktadır.

Yargıtay, davalının ödemezlik def'ine ilişkin savunmasına itibar ettiği bir kararında; *"Davalı vekili; davacının edimini yerine getirmediğini, hisse devrinin gerçekleşmediğini belirterek davanın reddini savunmuştur. Mahkemece tüm dosya kapsamı ve bozma ilamı doğrultusunda yapılan yargılamaya göre; taraflar arasında Irak'ta bulunan bir hastane ile ilgili hisse devri sözleşmesi imzalandığı, ancak devrin gerçekleştirilmediği, davalının ödemezlik definin yerinde olduğu, kendi edimini ifa etmeyen davacının karşı taraftan edimini ifa etmesini beklemesinin objektif iyi niyet kuralları ile de bağdaşmayacağı, bu nedenle yapılan takip haksız ise de davalının kötü niyet tazminatı talebinin şartlarının oluşmadığı gerekçesiyle davanın ve davalı yanın kötü niyet tazminatı talebinin reddine[718]"* karar vermiştir.

Def'i hakkı, Viyana Sözleşmesi'nde, satıcıya ifadan (teslimden) kaçınma hakkı veren ifayı askıya alma hakkının (md.58(1) ve md.71) TBK'da ki karşılığıdır. Viyana Sözleşmesi, bu hakkın kullanımını, *"karşı tarafın ifa hazırlığında veya ifa sırasındaki davranışlardan yükümlülüğünün esaslı bir kısmının yerine getirilmeyeceğinin*

---

715 Eren, **Genel Hükümler**, s. 1017.

716 Eren, **Genel Hükümler**, s. 1017.

717 Serozan, **Borçlar Hukuku**, s. 236; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 113; Eren, **Özel Hükümler**, s. 161; Aral ve Ayrancı, **Borçlar Hukuku**, s. 169.

718 11. HD. 08.04.2019 T. 2018/1006 E. 2019/2724 K. https://www.kazanci.com.tr (erişim: 03.12.2018).

*anlaşılması"* şartına bağlamıştır[719]. Benzer bir düzenleme de TBK md.98/1'de yer alır. Buna göre; *"Karşılıklı borç yükleyen bir sözleşmede, taraflardan birinin borcunu ifada güçsüzlüğe düşmesi ve özellikle iflas etmesi ya da hakkındaki haciz işleminin sonuçsuz kalması sebebiyle diğer tarafın hakkı tehlikeye düşerse bu taraf, karşı edimin ifası güvence altına alınıncaya kadar kendi ediminin ifasından kaçınabilir."*

#### 2.3.2.3. Aynen İfa ve Gecikme Tazminatı Talebi

Aynen ifa, yükümlülüklerini hiç veya gereği gibi ifa etmeyen alıcıya karşı satıcının, sözleşmeye aykırılığa son verilmesi talebidir[720]. TBK'da aynen ifa talebi, genel hükümler kısmında yer alan borçlunun temerrüdüne karşı öngörülmüştür (md.125). Türk hukukunda alacaklı, herhangi bir seçimde bulunmamış ise aynen ifayı talep ettiği karine olarak kabul edilmektedir[721]. Bu bakımdan aynen ifa talebinin Türk hukukunda temerrüt hali için birincil yaptırım olduğu söylenebilir[722]. Buna göre satıcı, aynen ifa ile birlikte gecikme tazminatını istemek niyetinde değilse, vazgeçme iradesini *"vazgeçme beyanı"* ile derhal alıcıya bildirmelidir[723]. Bu beyanla satıcı, ifayı talep hakkını kaybederken, alıcı da ifanın konusunu oluşturan asli edim yükümlülüğünü yerine getirme yönünden borçtan kurtulur[724]. Alıcının tazminat ödeme kabiliyetinin şüpheli olması veya kusursuzluğunu ispatlamasının kuvvetle muhtemel olması gibi sebepler, satıcıyı olumlu zarar tazminatı yerine aynen ifa veya sözleşmeden dönme hakkını kullanmaya teşvik edebilir[725].

Satıcı, gecikmeden kaynaklanan zararını da alıcıdan talep edebilir (md.118). Gecikme tazminatı, şu şartların gerçekleşmesi halinde talep edilebilir; bunlar, geç ifa (borçlunun temerrüdü), gecikmeden doğan zarar, geç ifa ile gecikme zararı arasında uygun illiyet bağı ve borçlunun kusurlu olmasıdır[726]. Bu tazminat, aynen ifayla birlikte

---

719 Öz, **Kısa Karşılaştırması**, s. 8-9.

720 Ece Baş, "Satım Hukukunda Aynen İfa Talebinin Birincil Yaptırım Olması Sorunu", **Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi**, C.8, s. 628.

721 Baş, "Aynen İfa", s. 631.

722 Baş, "Aynen İfa", s. 631.

723 Eren, **Genel Hükümler**, s. 1139.

724 Eren, **Genel Hükümler**, s. 1139.

725 Yıldız, "**Borçlu Temerrüdü**", s. 154.

726 Eren, **Genel Hükümler**, s. 1126.

veya ondan ayrı olarak talep ve dava edilebilir[727]. Gecikme tazminatı, bir tür olumlu zarar tazminatıdır ve alacaklının malvarlığının borç temerrüde düşülmeden ifa edilseydi bulunacağı durumla gecikmiş ifa yüzünden bulunduğu durum arasındaki farkı ifade eder[728]. Gecikme tazminatı, temerrüt tarihinden aynen ifaya kadar geçen süre içindeki zararları kapsar[729]. Gecikmeden kaynaklı zararın varlığının ve miktarının ispatı ise alacaklıdadır[730].

Türk Borçlar Kanunu'nun özel hükümler kısmında ise, satım hukukuna ilişkin olarak, md.212, ticari satımlara özgü bir düzenleme getirmektedir. TBK md.212, alıcının md.125'te sayılan seçimlik haklarına engel olmamakla birlikte, bir karine öngörmektedir; buna göre tacir alıcının, seçimlik haklarını kullanmakta sessiz kalması durumunda, tazminat yaptırımını seçtiği kabul edilmektedir[731]. Yerinde bir yaklaşımla, adi satımdaki birincil yaptırım aynen ifa iken, ticari satımda birincil yaptırım tazminat olarak düzenlenmektedir[732]. Ancak hatırlatmak gerekir ki, Türk hukukunda ticari satım söz konusu olsa bile, alacaklının aynen ifayı talep etme hakkı engellenmemektedir; yalnızca alacaklının bunu ayrıca ve açıkça belirtmesi beklenmektedir[733].

Belirtmek gerekir ki hukuk düzeni, ifaya zorlamayı devlet gücünü temsil eden resmî organlara bırakmıştır[734]. Bu nedenle satıcının, alıcı aleyhine cebri icra yoluyla takip başlatması veya ifaya zorlama davası açması gerekmektedir[735].

Aynen ifa talebinin mümkün olması, Viyana Sözleşmesi'nde ulusal hukuklara bırakıldığından (md.28), bu konuda TBK ile Viyana Sözleşmesi hükümleri arasında bir farklılık oluşmayacaktır[736].

---

727 Yıldız, "**Borçlu Temerrüdü**", s. 86.
728 Yıldız, "**Borçlu Temerrüdü**", s. 86.
729 Doğan, "**Temerrütün Sonuçları**", s. 18.
730 Doğan, "**Temerrütün Sonuçları**", s. 18.
731 Baş, "Aynen İfa", s. 631.
732 Baş, "Aynen İfa", s. 631.
733 Baş, "Aynen İfa", s. 631.
734 Eren, **Genel Hükümler**, s. 1050.
735 Eren, **Genel Hükümler**, s. 1050.
736 Öz, **Kısa Karşılaştırması**, s. 6.

#### 2.3.2.4. Sözleşmeden Dönme ve Menfi Zarar Talebi

Türk Borçlar Kanunu'na göre sözleşmeden dönme halinde taraflar, karşılıklı olarak ifa yükümlülüğünden kurtulurlar ve daha önce ifa ettikleri edimleri geri isteyebilirler (md.125/3). Borçlu, temerrüde düşmekte kusurlu olmasa bile, alacaklı sözleşmeden dönebilir[737]. Sözleşmeden dönme, edimin ifası alacaklı için faydasız bir durum almışsa veya borçlunun tazminatı ödeyip ödeyemeyeceği şüpheli ise alacaklı için makul olan seçenektir[738]. Doktrinde sözleşmeden dönmenin sonuçları bakımından dört farklı teori ileri sürülmüştür; bunlar, klâsik dönme teorisi, ayni etkili dönme teorisi, yasal borç ilişkisi teorisi ve yeni dönme teorisidir[739]. Türk/İsviçre hukukunda son zamanlarda savunulan ve giderek ağırlık kazanan görüş, yeni dönme teorisidir[740]. Buna göre dönme, sözleşmeyi ortadan kaldırmamakta, taraflar arasındaki sözleşme bir tasfiye ilişkisine dönüşmektedir[741]. Tarafların henüz ifa etmedikleri edimler ortadan kalkarken, daha önce ifa edilen edimler yönünden taraflar arasında bir geri verme borcu doğmaktadır[742]. Bu durumda geri verme borcu sözleşmeden doğduğu için, TBK md.146 gereğince 10 yıllık zamanaşımına tabidir[743].

Temerrüde düşmekte kusursuz olduğunu ispat edemeyen alıcı, satıcının bu temerrüt nedeniyle uğradığı menfi zararları da tazmin etmek zorundadır (TBK md.125/3-2). Menfi zarar, genelde bir sözleşmenin kurulduğuna veya geçerli olduğuna ya da borçlu tarafından yerine getirileceğine duyulan güvenin boşa çıkmasından doğan zararı ifade eder ve fiili zarar ile yoksun kalınan kârı kapsar[744]. Başka bir ifadeyle, alacaklının malvarlığının iki durumu arasındaki farktır; bu fark, alacaklının sözleşmeden döndükten sonra malvarlığının gösterdiği durum ile böyle bir sözleşme kurulmasaydı göstereceği durum arasındaki farktır[745]. Satıcı fiili zarar olarak, sözleşmenin kurulması için harcanan paraları, haberleşme, seyahat, hazırlık belgeleri

---

737 Eren, **Genel Hükümler**, s. 1147.
738 Eren, **Genel Hükümler**, s. 1143.
739 Yıldız, "**Borçlu Temerrüdü**", s. 224.
740 Eren, **Genel Hükümler**, s. 1144.
741 Yıldız, "**Borçlu Temerrüdü**", s. 228.
742 Eren, **Genel Hükümler**, s. 1144.
743 Eren, **Genel Hükümler**, s. 1144.
744 Eren, **Genel Hükümler**, s. 1148.
745 Eren, **Genel Hükümler**, s. 1148.

çıkartmak için yapılan giderleri isteyebileceği gibi, ifa beklentisi içerisinde yapmış olduğu harcamaları da isteyebilir[746]. Satıcı, yoksun kalınan kâr olarak ise mütemerrit alıcı ile yaptığı sözleşme sebebiyle üçüncü kişilerle yapma fırsatını kaçırdığı sözleşmelerden elde edeceği kazancı isteyebilir[747].

Satıcının sözleşmeden dönme hakkı konusunda TBK hükümleri ile Viyana Sözleşmesi hükümleri arasında farklılıklar göze çarpmaktadır. En başta Viyana Sözleşmesi, TBK'da olduğu gibi karmaşık bir sözleşmeden dönme sistemini benimsememiştir. Viyana Sözleşmesi, sözleşmeden dönme hakkının kullanılmasını yalnızca esaslı ihlâl şartına bağlamıştır. Burada belirtmek gerekir ki Viyana Sözleşmesi'ndeki esaslı ihlal şartına benzer bir düzenleme TBK md.227/2'de yer alır[748]. Buna göre; *"Alıcının, sözleşmeden dönme hakkını kullanması hâlinde, durum bunu haklı göstermiyorsa hâkim, satılanın onarılmasına veya satış bedelinin indirilmesine karar verebilir."* Ancak bu düzenleme Viyana Sözleşmesi ile getirilen esaslı ihlal şartını karşılamamakta, durumu hâkimin takdirine bırakmaktadır. Yine Viyana Sözleşmesi'nde sözleşmenin henüz ifa zamanı gelmeden sözleşmeden dönme imkânı getirilmişken, TBK'da bu yönde bir düzenlemenin bulunmamaktadır[749]. Diğer bir farklılığa göre alıcıya, gecikmiş teslimden sonra bunu öğrendiği andan itibaren makul bir süre içerisinde sözleşmeden dönme hakkı tanınmışken, TBK'da ise satıcı ne kadar uzun süre temerrütte kalmış ve bundan dolayı alıcı ne kadar ağır bir zarara uğramış olursa olsun, satıcı malı eşlim etmişse, alıcının artık sözleşmeden dönme hakkı yoktur[750]. Benzer olan durum ise Viyana Sözleşmesi md.49 ve TBK md.235'e göre sözleşmeden dönmek isteyen satıcının, durumu alıcıya bildirme zorunluluğudur.

Alıcının satış bedelini ödemede temerrüde düşmesinin sonuçları özel hükümlerde (md.235) ayrıca düzenlenmiştir. Sözü edilen düzenleme, alıcının satış bedelini ödemede temerrüdünün sonuçlarını peşin ve ön ödemeli satışlar ile veresiye satışlar için ayrı ayrı düzenlemiştir. Düzenleme, aşağıda ayrıntılı olarak incelenecektir.

---

746 Köroğlu, "**Taşınır Satışı**", s. 197.

747 Köroğlu, "**Taşınır Satışı**", s. 197.

748 Serozan, **Dönme Hakkının Sınırları**, s. 211.

749 Öz, **Kısa Karşılaştırması**, s. 18.

750 Öz, **Kısa Karşılaştırması**, s. 18.

#### *2.3.2.4.1. Peşin ve Ön Ödemeli Satışlarda*

Satılanın devrinden önce veya devredildiği anda satış bedelinin ödenmesi gereken satışlara peşin satış denir[751]. Buna göre satış bedelinin, satılanın devrinden önce ödenmesi kararlaştırılan (ön ödemeli) satışlar da peşin satıştır[752]. TBK md.235/1'e göre peşin satışta alıcı, satış bedelini ödemede temerrüde düştüğü takdirde satıcı hiçbir işleme, özellikle md.123'te öngörülen ek süre vermesine gerek olmaksızın sözleşmeden dönebilir[753]. Satıcı, md.235'ten yararlanmak istiyorsa, durumu alıcıya *"gecikmeksizin"* bildirmelidir (md.235/2); zira satıcı durumdan alıcıyı gecikmeksizin haberdar etmediği takdirde, artık ifayı ve gecikme tazminatını istediği kabul edilir[754]. Ancak bundan sonra satıcı isterse, md.123'e göre alıcıya uygun bir süre vermek suretiyle, söz konusu maddede öngörülen hakları kullanabilir[755]. Gecikmeksizin kavramı ile amaçlanan, temerrüdün başlaması anı ile bildirimin yapılması anı arasındaki fiyat değişikliklerine dayanarak spekülasyon yapmaya olanak vermeyecek kadar kısa bir süredir[756].

Belirtmek gerekir ki TBK md.235, satıcının, md.125/2'deki ifa yerine müspet zararının tazminini isteme hakkından yoksun olduğu anlamına gelmez[757]. TBK md.235/1'in amacı, satıcıyı md.125'e oranla daha iyi duruma getirmek olup, onun seçim hakkının kapsamını daraltmak değildir[758]. Satıcının müspet zararını istemesi halinde, bedel alacağı tazminat alacağına dönüşmektedir[759].

---

751 Eren, **Özel Hükümler**, s. 164.

752 Eren, **Özel Hükümler**, s. 164.

753 Yazara göre burada kanunkoyucu, paranın tedarik edilmesi için alıcıya ek süre verilmesini anlamsız ve gereksiz bulmuştur (bknz. Serozan, **Borçlar Hukuku**, s. 237).

754 Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 401.

755 Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 117.

756 Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 401.

757 Aral ve Ayrancı, **Borçlar Hukuku**, s. 170.

758 Aral ve Ayrancı, **Borçlar Hukuku**, s. 170.

759 Eren, **Özel Hükümler**, s. 165.

#### *2.3.2.4.2. Vadeli (Veresiye-Kredili) Satışlarda*

Satılan malın zilyetliğinin, satış bedelinin ödenmesinden önce alıcıya devredildiği satışlara vadeli-kredili-veresiye satış denir[760]. Bu türden satışlarda alıcı satış bedelini ödemede temerrüde düştüğü takdirde satıcının, alıcının temerrüdü nedeniyle dönme hakkını kullanarak satılanı geri alması için bu hakkı, sözleşmede açık olarak saklı tutması gerekir[761]. Satıcı, sözleşmede bu hakkı saklı tuttuğu takdirde, sözleşmeden derhal dönerek, satılanın geri verilmesini isteyebilir (md.235/3). Bu hak açıkça saklı tutulmamışsa satıcı, gecikmiş de olsa ya satış bedelinin ödenmesi ile temerrüt faizini ya da ödemeden de vazgeçerek müspet zararın giderilmesini isteyebilir[762]. Bu takdirde satıcı, md.125'te yer alan düzenlenmiş olan seçimlik haktan yoksun kalır ve özellikle sözleşmeden dönerek, devretmiş olduğu malın geri verilmesini isteyemez[763]. Serozan'a göre bu kuralın amacı, alıcının (müşteri-tüketici) malı kısmen veya tamamen tüketmiş olması ihtimaline karşın, aynen iade etme zorluğunu ortadan kaldırmaktır[764].

Taraflar arasındaki sözleşmede mülkiyeti saklı tutma kaydının yer alması, sicile kaydedilmemiş olsa bile, satıcının dönme hakkının md.235/3 anlamında saklı tutulduğunu gösterir[765]. Sözleşmeden dönme hakkını saklı tutan satıcının dönebilmesi için alıcıya ek bir süre vermesi, bu süre içinde ödemede bulunmadığı takdirde sözleşmeden döneceğini derhal bildirmesi gerekir[766].

Tarafların peşin veya ön ödemeli satışı kararlaştırmalarına rağmen, satıcının bedel kendisine ödenmeden malı devretmesi hainde md.235/1'in mi yoksa md.235/3'ün mü uygulanması gerektiği tartışmalıdır[767]. Baskın görüşe göre bu

---

760 Eren, **Özel Hükümler**, s. 165.

761 Eren, **Özel Hükümler**, s. 165; Aral ve Ayrancı, **Borçlar Hukuku**, s. 170; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 117.

762 Eren, **Özel Hükümler**, s. 166; Aral ve Ayrancı, **Borçlar Hukuku**, s. 171; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 117; Serozan, **Borçlar Hukuku**, s. 238.

763 Eren, **Özel Hükümler**, s. 166; Aral ve Ayrancı, **Borçlar Hukuku**, s. 171

764 Serozan, **Borçlar Hukuku**, s. 238.

765 Eren, **Özel Hükümler**, s. 166; Aral ve Ayrancı, **Borçlar Hukuku**, s. 171 ; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 117; Serozan, **Borçlar Hukuku**, s. 240.

766 Eren, **Özel Hükümler**, s. 166; Aral ve Ayrancı, **Borçlar Hukuku**, s. 171.

767 Aral ve Ayrancı, **Borçlar Hukuku**, s. 171.

durumda da md.235/3 uygulanmalıdır; çünkü fıkra fiili durumu esas almaktadır[768]. Bizim de katıldığımız görüşe göre bu durumda yine md.235/1 uygulanmalıdır; çünkü aksi durumda alıcı, bedeli sonradan ödeyerek md.235/3'ün avantajından yararlanma yoluna gidebilecektir[769].

Alıcının iflas etmesi halinde satıcı, fesih veya geri alma hakkını açıkça saklı tutmuş olsa bile sözleşmeden dönme hakkını kaybetmektedir[770]. Serozan'a göre satıcı, mülkiyeti saklı tutma hakkını kullanmış ve bunu özel siciline tescil ettirmiş ise alıcı iflas etmiş olsa bile satılanı geri alabilecektir[771].

#### 2.3.2.5. Tazminat (Aynen İfadan Vazgeçip Müspet Zarar) Talebi

Türk Borçlar Kanunu'na göre satıcının tazminat talebine ilişkin de genel hükümlerde alacaklının seçimlik haklarında düzenlendiği gibi (md.125), alıcının para borcunu ödemede temerrüdünün sonuçlarına ilişkin özel bir düzenleme yer almaktadır (md.236). Bu nedenle yukarıda olduğu gibi daha çok md.236 düzenlemesi üzerinde durulacaktır. Müspet zarar ise sözleşme vaktinde ifa edilmiş olsaydı, alacaklının malvarlığının göstereceği durum ile halihazırda gösterdiği durum arasındaki farktan oluşur[772]. TBK md.125/2 anlamında müspet zarar, iki unsurdan meydana gelir; bunlar, alacaklının ifadan vazgeçtiği anda borçlanılan edimin değeri ile gecikmeden doğan zarardır[773].

Satıcının malı teslim etmeyerek, bu malın değerini müspet zarardan düşmesi anlamına gelen TBK md.236, satıcının sözleşmeden dönmesi halinde uygulanmaz[774]. Maddede yer alan bu *"fark tazminatı"*nı hesaplama yöntemi, her tür satım sözleşmesine, hatta başkaca sözleşmelere de uygulanır[775]. Buna göre md.236, ticari satış, adi satış ayrımını yapmadan tüm satışlarda, alıcının satış bedelini ödemede

---

768 Serozan, **Borçlar Hukuku**, s. 238; Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 403.

769 Aral ve Ayrancı, **Borçlar Hukuku**, s. 172.

770 Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 117; Eren, **Özel Hükümler**, s. 166.

771 Serozan, **Borçlar Hukuku**, s. 243.

772 Eren, **Genel Hükümler**, s. 1141.

773 Eren, **Genel Hükümler**, s. 1141.

774 Aral ve Ayrancı, **Borçlar Hukuku**, s. 179.

775 Serozan, **Borçlar Hukuku**, s. 238.

temerrüde düşüp, satıcının aynen ifadan vazgeçerek, müspet zararının giderilmesini istemesi halinde, tazminat alacağının hesaplanma yöntemini düzenlemiştir[776]. Bu yöntemler seçimlik olup, somut yöntem ve soyut yöntemden ibarettir[777]. Eklemek gerekir ki satıcı, bu yöntemleri tercih etmeyerek, TBK md.125 gereğince müspet zararının karşılanmasını isteyebilir[778].

Tazminat talebi konusunda, Viyana Sözleşmesi ile TBK hükümleri arasında benzerlik ve farklılıklar bulunmaktadır. Buna göre Viyana Sözleşmesi'ndeki yoksun kalınan kârın da talep edilebildiği ve ihlâle maruz kalan tarafın, söz konusu ihlâl gerçekleşmeseydi içinde bulunacağı maddi durumu yeniden tesis etmeyi amaçlayan *"tam tazmin ilkesi"*, TBK'daki müspet zarar talebiyle büyük ölçüde benzerdir; ancak Viyana Sözleşmesi'nde müspet zarar, menfi zarar ayrımı söz konusu değildir[779]. Zararın giderimi konusunda da Viyana Sözleşmesi md.75 (soyut yöntem) ve md.76 (somut yöntem) ile TBK md.236 benzerdir. Yine TBK'da olduğu gibi Viyana Sözleşmesi de tazminatın hesabında tarafları, somut veya soyut yönteme başvurmaya zorlamamaktadır[780]. Aralarındaki önemli bir fark ise Viyana Sözleşmesi'nin tazminat sorumluluğunda *"kusur"* şartı aramazken, TBK'nın *"kusur"* şartı aramasıdır[781]. Diğer bir farklılığa göre Viyana Sözleşmesi'nde tazminat talebinin, zararın borçlu (alıcı) tarafından öngörülebilir olmasıyla sınırlandırılmış olmasıdır (md.74). Sözü edilen sınırlandırma, TBK sistemindeki tazmine konu zararın çerçevesinin belirlenmesinde kullanılan *"uygun nedensellik (illiyet) bağı"* unsurunun yerine geçmektedir[782]. Sözleşme'deki bu sınırlandırma, uygun illiyet bağı teorilerinden *"önceden sübjektif öngörülebilirlik"* teorisinin karşılığıdır; ancak Türk hukukunda kabul edilen teori ise *"sonradan objektif öngörülebilirlik"* teorisi olduğundan bu konuda TBK ile Viyana Sözleşmesi hükümleri ayrışmaktadır[783]. Son olarak TBK'da hâkimin hükmedilecek tazminatta hakkaniyet indirimi yapması mümkünken (md.114/2'nin yollamasıyla

---

776 Eren, **Özel Hükümler**, s. 166.

777 Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 117.

778 Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 412; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 118.

779 Öz, **Kısa Karşılaştırması**, s. 17.

780 Öz, **Kısa Karşılaştırması**, s. 9; Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 118.

781 Dayıoğlu, "**Alıcının Hakları**", s. 67.

782 Öz, **Kısa Karşılaştırması**, s. 19.

783 Öz, **Kısa Karşılaştırması**, s. 19.

md.52/2), Viyana Sözleşmesi'nde bu konuda bir boşluk olsa da hâkimin böyle bir yetkisi olmadığı kabul edilmektedir[784].

#### *2.3.2.5.1. Somut Yöntem*

Somut yönteme göre satıcı, satış bedelini ödemede temerrüde düşmüş olan alıcıdan, sözleşmede kararlaştırılan satış bedeli ile satılanı üçüncü bir kişiye dürüstlük kurallarına uygun olarak satışından elde ettiği bedel arasındaki farkı, tazminat olarak isteyebilir (md.236/2). Bu yöntem, satıcının satılanı alıcıya teslim etmediği durumlarda geçerlidir[785] ve ikame satımdaki satış bedelinin sözleşmede kararlaştırılan bedelden daha düşük olduğu, bundan dolayı da satıcının bir zarara uğradığı hususunda bir karineye dayanır[786]; ancak alıcı, satıcının ikame satımdan sözleşmede kararlaştırılan bedelden daha yüksek bedele aldığını, dolayısıyla zarara uğramadığını ispat ederse, bir tazminat ödemek zorunda kalmaz[787]. Satıcı, eşyanın satımı için hâkimden izin almak zorunda değildir; ancak böyle bir izin almasına engel olacak bir hüküm de bulunmamaktadır[788].

İkame satışında satıcının iyi niyetle hareket etmesi, hale göre kendisinden beklenen özenle hareket etmesi ve satış konusu malı mümkün olduğu kadar iyi bir fiyata satmaya çalışmasıdır[789]. Buna göre satıcı, gayretli bir kişinin göstereceği özeni gösterdiği takdirde, daha iyi bir satış bedeli ya da başkaca daha iyi koşullar elde etmek olanağına sahip idiyse, satış, dürüstlük kurallarına uygun yapılmamış demektir[790]. Bu durumda alıcı, satışın dürüstlük kuralına göre yapılmadığı definde bulunabilir[791].

#### *2.3.2.5.2. Soyut Yöntem*

Satılan şey borsada kayıtlı ise ya da cari fiyatı varsa, satıcı, satılanı bir başkasına satmak zorunda kalmaksızın; satılanın ifa zamanındaki borsa ya da cari

---

784 Öz, **Kısa Karşılaştırması**, s. 23.
785 Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 118.
786 Eren, **Özel Hükümler**, s. 167.
787 Eren, **Özel Hükümler**, s. 167.
788 Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 411.
789 Aral ve Ayrancı, **Borçlar Hukuku**, s. 179.
790 Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 411.
791 Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 411.

fiyatı ile temerrüde düşmüş alıcının ödemek zorunda olduğu satım parası arasındaki farkı tazminat olarak isteyebilir[792]. Belirli bir yer ve zamanda düzenli olarak yapılan işlemler sonunda bir malın arz ve talebe göre oluşan fiyatına, piyasa fiyatı; borsaya kayıtlı bir mal veya kıymetli evrakın (hisse senedinin) arz ve talebe göre borsada oluşan fiyatına da borsa fiyatı denir[793]. Burada giderimin hesaplanacağı yer olarak, ödeme yeri esas alınmalıdır[794]. Zarar hesaplanırken, malın sözleşmedeki satış bedeli ile ödeme günündeki piyasa veya borsa fiyatı arasındaki fark dikkate alınır[795]. Ödeme günü ise satıcının TBK md.125 veya md.235'e göre aynen ifadan vazgeçtiği tarihtir[796].

İkame satışı daha iyi şartlarla yapmak mümkün olsa bile, borsada kayıtlı ve piyasa fiyatı olan mallar için soyut metoda başvurulabilir[797]. Eklemek gerekir ki satıcı, satılanın başkasına satılabildiği kısmı için somut, satamadığı kısmı için soyut yönteme gidebilir[798].

#### 2.3.2.6. Faiz ve Aşkın Zarar Talebi

Türk Borçlar Kanunu, para borçlarına ilişkin temerrüdün sonuçlarını ayrı olarak düzenlemiştir. Bu kapsamda, satım sözleşmesinde alıcının satış bedelini ödemede temerrüde düşmesi halinde satıcı, TBK md.120-121'e göre temerrüt faizi, md.122'e göre temerrüt faiziyle karşılanamayan (aşkın) zararlarını talep edebilir. Faiz, alacaklının alacak olarak istemeye yetkili olduğu bir miktar parayı kullanmaktan belirli bir süre mahrum kalması sebebiyle kendisine ödenen bir karşılıktır[799]. Faiz borcu, asıl alacaktan ayrı, fakat ona bağlı bir yan edimdir[800]. Çalışmamızda ise alıcının temerrüde düşmesi hali incelendiği için temerrüt faizi ve aşkın zarar üzerinde durulacaktır.

---

792 Yavuz, **Satış Sözleşmeleri**, s. 414.

793 Eren, **Özel Hükümler**, s. 168.

794 Yavuz, **Özel Hükümler**, s. 118.

795 Eren, **Özel Hükümler**, s. 168.

796 Eren, **Özel Hükümler**, s. 168.

797 Aral ve Ayrancı, **Borçlar Hukuku**, s. 180.

798 Aral ve Ayrancı, **Borçlar Hukuku**, s. 180.

799 Eren, **Genel Hükümler**, s. 1001.

800 Şamil Demir, "Türk Borçlar Kanunu'nun Para Borçlarında Faize İlişkin Getirdiği Yenilik ve Sınırlamalar", **Ankara BD**, S. 4, s. 214.

Alıcının ifada temerrüde düşmesi halinde satıcı, temerrüt faizi ve aşkın zarar talebi yerine TBK md.125'teki seçimlik haklarını da kullanabilir[801]. Bununla birlikte satıcı, söz konusu seçimlik haklarından birine başvurmuşsa, artık para borçlarına ilişkin genel hükümlerin uygulanmasını ve bu arada temerrüt faizinin ödenmesini isteyemez[802]; zira yukarıda belirtildiği gibi temerrüt faizi, asıl alacağa bağlı bir haktır. Başka bir ifadeyle (yalnızca satış bedeli borcuna özgü olmak üzere), alıcıdan temerrüt faizi ve varsa aşkın zararlarını talep eden satıcı, artık alıcıdan gecikme tazminatı, müspet zarar veya menfi zararını talep edemeyecektir; zira asıl alacaktan vazgeçilmişse, temerrüt faizinden de vazgeçilmiş demektir (md.131/1).

Faiz, anaparayla birlikte veya ayrı olarak talep ve dava edilebilir (md.147/1); ancak aynı davada anaparayla birlikte faiz isteyen satıcı, bunu dilekçesinde ayrıca ve açıkça belirtmelidir[803]. Başka bir ifadeyle hâkimin faiz hakkında karar verebilmesi için alacaklının dava dilekçesinde faizi talep etmiş olması gerekir[804]. Sona ermiş bir alacağın faizini talep edebilmek için bu hakkı saklı tutmak gerekir[805]. Saklı tutulmayan ve durumun gereklerinden ödeneceği anlaşılmayan faiz istenemez (md.131/2). Asıl alacağın zamanaşımına uğramış olması, faiz borçlarını da zamanaşımına uğratır (md.152). Bununla birlikte asıl alacak ile faiz farklı zamanaşımı sürelerine tabidir[806]. Faiz alacakları beş yıllık zamanaşımı süresine tabi olduğundan asıl alacaktan önce zamanaşımına uğraması mümkündür (md.147/1). Asıl alacak yönünden zamanaşımının kesilmiş olması ise faiz alacağı için de kesildiği anlamına gelmez[807]. TBK'ya göre alıcının, para borcuna ilişkin temerrüdünün sonuçları aşağıda incelenecektir.

Satıcının faiz talebine ilişkin TBK md.234/2'de ise satım sözleşmelerine özgü bir düzenleme yer alır; *"Faiz istenebileceği konusunda bir teamül varsa veya alıcı maldan ürün ya da diğer verimler elde etme imkânına sahip ise ya da belirli günün*

---

801 Yıldız, "**Borçlu Temerrüdü**", s. 154.
802 Yıldız, "**Borçlu Temerrüdü**", s. 154.
803 Yıldız, "**Borçlu Temerrüdü**", s. 111.
804 Doğan, "**Temerrütün Sonuçları**", s. 75.
805 Demir, "Faize İlişkin Yenilik", s. 214.
806 Demir, "Faize İlişkin Yenilik", s. 214.
807 Demir, "Faize İlişkin Yenilik", s. 214.

*geçmesiyle temerrüdün gerçekleşmesi durumunda, ayrıca bir ihtara gerek olmaksızın satış bedeline faiz istenebilir."* Düzenlemeye göre satış parasının faizi kural olarak temerrütten işlemeye başlarken, eğer bu yönde bir teamül varsa ve alıcı maldan yarar sağlayabiliyorsa, faiz (üstelik ihtara gerek kalmaksızın) daha malın teslimi gününden başlar[808].

Faiz talebine ilişkin TBK ile Viyana Sözleşmesi hükümleri benzerdir; aradaki farklılıklar ise TBK'ya göre vade kesin değilse, satıcının alıcıya ihtar çekmesi gerekirken, Sözleşme'ye göre satıcının faiz talep edebilmesi için alıcının vadesinde semeni ödememiş olması yeterlidir, başkaca bir şarta gerek yoktur[809]. Yine Viyana Sözleşmesi'ne göre satıcı, faizi tazminatla birlikte isteyebilmesine rağmen, TBK'da (yukarıda anlatıldığı üzere) satıcı ya tazminat talep edecek ya da temerrüt faizi ile birlikte varsa aşkın zararını talep edecektir.

#### *2.3.2.6.1. Temerrüt Faizi*

Satıcının temerrüt faizi talep edebilmesi için öncelikle borcun muaccel olması ve ihtar çekerek alıcıyı temerrüde düşürmesi gerekir[810]. Temerrüt faizinin talep edilebilmesi için alıcının kusurlu olması ise aranmaz; zira kusur, temerrüdün bir şartı değildir[811]. Temerrüt faizi ödeme yükümlülüğü doğrudan kanundan doğduğu için tarafların bu konuda anlaşmış olmalarına gerek yoktur[812]. Diğer tazminat taleplerinden farklı olarak, temerrüt faizinin talep edilebilmesi için alacaklının temerrüt sebebiyle zarara uğradığını ispatlaması da gerekmez[813]. Yani temerrüt faizi, zarar ve kusur koşullarından bağımsız bir götürü tazminat niteliğindedir[814].

Temerrüt faiz oranı, adi işler açısından taraflar sözleşmede temerrüt faizinin oranını belirlememişlerse, TBK md.120/1'in yollamasıyla 3095 Sayılı Kanun'un 2.

---

808 Serozan, **Borçlar Hukuku**, s. 236.
809 Zeytin, **CISG**, s. 321.
810 Yıldız, "**Borçlu Temerrüdü**", s. 106.
811 Yıldız, "**Borçlu Temerrüdü**", s. 106.
812 Doğan, "**Temerrütün Sonuçları**", s. 41.
813 Yıldız, "**Borçlu Temerrüdü**", s. 106.
814 Doğan, "**Temerrütün Sonuçları**", s. 43.

maddesinin 1. fıkrası uygulama alanı bulacaktır[815]. Günümüz itibariyle yıllık temerrüt faiz oranı, tarafların belirlememesi halinde, %9'dur[816]. TBK md.120/2'ye göre; *"Sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık temerrüt faizi oranı, birinci fıkra uyarınca belirlenen yıllık faiz oranının yüzde yüz fazlasını aşamaz."* Buna göre tarafların kararlaştırabileceği temerrüt faiz oranının azami sınırı %18'dir. Taraflar sözleşmede üst sınırı aşan bir faiz oranı öngörmüşlerse, faize ilişkin hükmün tamamı değil yalnızca üst sınırı aşan kısmı geçersiz olur[817]. Belirtmek gerekir ki ticari işlerde ise temerrüt faiz oranı, günümüz itibariyle %22,5'tur[818].

#### *2.3.2.6.2. Aşkın Zarar*

Alacaklının malvarlığında iradesi dışında meydana gelen ve temerrüt faizi ile karşılanamayan zarara aşkın (munzam) zarar denilmektedir[819]. Örneğin, alacağını vaktinde borçludan alamayan alacaklı, işlerini yürütmek veya başka bir kişiye borcunu ödemek için ihtiyaç duyduğu krediyi (parayı) piyasadan %25 faiz ile sağlayıp, böylece borçlunun temerrüt faizi olarak kendisine ödediği %9 veya 15 faizden daha yüksek faiz ödemek suretiyle ek bir zarara uğrayabilir[820].

Yargıtay alacaklının (çalışmamızda satıcı) aşkın zarar talebine ilişkin verdiği önemli bir kararında; aşkın zarar talebinin asıl borçtan ve temerrüt faizinden farklı olduğuna, 10 yıllık zamanaşımı süresi içerisinde ayrı bir davayla talep edilebileceğine, alacaklının aşkın bir zarara uğradığını ispat etmesi gerektiğine, borçlunun (alıcı), temerrüde düşmede kusurlu olması ve sorumluluktan kurtulabilmesi için kusurlu olmadığını ispat etmesi gerektiğine[821] karar vermiştir. Sözü edilen karara göre; *"Yargıtay HGK'nın 10.11.1999 gün ve 1999/13-353/929 Sayılı kararında vurgulandığı üzere; munzam zarar sorumluluğu kusura dayanan borçlu temerrüdünün hukuki bir sonucudur ve alacaklının zararının faizi aşan bölümüdür…O nedenle*

---

[815] Yıldız, "**Borçlu Temerrüdü**", s. 106.

[816] Eren, **Genel Hükümler**, s. 1006.

[817] Yıldız, "**Borçlu Temerrüdü**", s. 115.

[818] RG. 30643 S. 02.01.2019 T.

[819] Eren, **Genel Hükümler**, s. 1130.

[820] Eren, **Genel Hükümler**, s. 1130.

[821] Yazar da bu konuda Yargıtay ile aynı görüştedir (bknz. Eren, **Genel Hükümler**, s. 1132).

*alacaklıya, uğradığı zararı ispat yükümü verilmeksizin, en önemlisi borçlunun kusuru olup olmadığı araştırılmaksızın yasa gereği kabul edilen zararı giderme hakkı tanınmıştır. Bunun dışında, alacaklının uğradığı zararın temerrüt faizinin üstünde gerçekleşmiş olması durumlarında ise, davada uygulanması gereken BK'nın 105. maddesi gündeme gelir. Munzam zarar, borçlu temerrüde düşmeden borcunu ödemiş olsaydı, alacaklının mal varlığının kazanacağı durum ile temerrüt sonucunda ortaya çıkan ve oluşan durum arasındaki farktır…O nedenle, borçlunun munzam zararı tazmin yükümlülüğü ( BK 105 ), asıl borç ve temerrüt faizi yükümlülüğünden tamamen farklı, temerrüt ile oluşmaya başlayan asıl borcun ifasına kadar zaman içinde artarak devam eden, asıl borçtan tamamen bağımsız yeni bir borçtur…Hâl böyle olunca, asıl alacağın faizi ile birlikte tahsiline yönelik icra takibinde veya davada munzam zarar hakkının saklı tutulduğunu gösteren bir ihtirazî kayıt dermeyanına da gerek bulunmamaktadır. Ayrı bir dava ile on yıllık zaman aşımı süresi içerisinde her zaman istenmesi mümkündür. Munzam zarar sorumluluğu, kusur sorumluluğuna dayanır. BK'nın 105. maddesi kusur karinesini benimsemiştir. Munzam zarardan kaynaklanan tazminat borcunun doğması için aranan kusur, borçlunun temerrüde düşmekteki kusurudur. Farklı bir anlatımla, burada zararın doğmasına yol açan bir kusur ilişkisi aranmaz ve tartışılmaz. Sorumluluk için borçlunun temerrüde düşmedeki kusurunun varlığı asıldır. Kural olarak munzam zarar alacaklısı, öncelikle temerrüde uğrayan asıl alacağının varlığını, bu alacağın geç veya hiç ifa edilmemesinden dolayı temerrüt faizi ile karşılanmayan zararını, zarar ile borçlu temerrüdü arasındaki uygun illiyet bağını ispat etmekle yükümlüdür. Alacaklı, borçlunun temerrüde düşmekte kusurlu olduğunu ispatla yükümlü değildir. Borçlu ancak, temerrüdündeki kusursuzluğunu kanıtlama koşuluyla sorumluluktan kurtulabilir*[822]*."*

Alacaklının borçludan aşkın zararının tazminini talep edebilmesi için aşkın zarar ile borçlunun temerrüdü arasında uygun illiyet bağının bulunması gerekir[823]. Yani alacaklının aşkın zararı borçlu temerrüde düştüğü için meydana gelmiş olmalıdır, bunu ispat yükü ise alacaklı (çalışmamızda satıcı)dadır[824].

---

[822] 15. HD 06.12.2018 T. 2018/3765 E. 2018/4907 K. https://www.kazanci.com.tr (erişim: 03.12.2018).

[823] Doğan, "**Temerrütün Sonuçları**", s. 85.

[824] Doğan, "**Temerrütün Sonuçları**", s. 85.

Öte yandan hangi tür zararların aşkın zarar teşkil edeceğini önceden kesin olarak söylemek mümkün değildir[825]. Bununla birlikte bazı zarar kalemleri vardır ki, bunlara uygulamada oldukça sık rastlanır[826]. Bunlar; ödenmeyen paranın başka yollardan sağlanması sebebiyle ortaya çıkan zararlar, başka bir sözleşmenin yerine getirilememesi sebebiyle uğranılan zararlar, alacağın elde edilmesine yönelik girişimlerden kaynaklanan masraflar, yabancı para borçlarında kur değişikliği sebebiyle doğan zararlar, paranın alım gücünün azalmasından (enflasyondan) kaynaklanan zararlardır[827]. Bunlardan enflasyonun aşkın zarar olup olmadığı ise tartışmalıdır[828]. Yargıtay ise bu konuda içtihat değişikliğine gitmiştir; zira 15. Hukuk Dairesi, yukarıda künyesine yer verilen kararında; *"Dairemizce uzun yıllar munzam zararın varlığını davacı alacaklının somut delillerle kanıtlamak zorunda olduğu kabul edilip uygulanmış olmakla birlikte, Anayasa Mahkemesi'nin bireysel başvuru sonucunda vermiş olduğu, 21.12.2017 gün ve 2014/2267 Sayılı başvuru numaralı kararına konu uyuşmazlıkta, başvurucunun mülkiyet hakkı kapsamındaki alacağının enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılarak ödendiği anlaşıldığından başvurucuya şahsi ve olağan dışı bir külfet yüklendiği, bu tesbite rağmen derece mahkemelerinin başvurucunun zarara uğradığını ayrıca ispatlaması gerektiği yönündeki katı yorumu nedeniyle somut olay bakımından kamu yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunması arasında kurulması gereken adil dengenin başvurucu aleyhine değerlendirilip mülkiyet hakkının ihlâl edildiğine ve yeniden yargılama yapılmasına karar verilmiş olması karşısında, hak ihlâline neden olmamak düşüncesiyle munzam zararın somut delillerle kanıtlanması gerektiği uygulamasından vazgeçilmiş, gelişen ekonomik koşullar, mülkiyet hakkı ile kamu yararı arasındaki adil dengenin korunması Anayasa Mahkemesi'nin ihlâl kararlarının bağlayıcılığı göz önünde tutularak enflasyon ve buna bağlı olarak döviz kurları, mevduat faizleri, devlet tahvilleri ve diğer yatırım araçlarının faiz oranları ile birlikte getirilerinin temerrüt*

[825] Yıldız, "**Borçlu Temerrüdü**", s. 139.

[826] Yıldız, "**Borçlu Temerrüdü**", s. 139.

[827] Bunlarla birlikte alacaklının yoksun kalınan kârını da talep edebilecekit (bknz. Yıldız, "**Borçlu Temerrüdü**", s. 139-147).

[828] Eren, **Genel Hükümler**, s. 1130.

*faizden fazla olması halinde munzam zararın varlığının karine olarak kabul edilmesi gerektiği benimsenmiştir."* diyerek, bu içtihat değişikliğine dikkat çekilmiştir.

Aşkın zarar talebi, Viyana Sözleşmesi'nde bulunmamaktadır; zira önceden de ifade edildiği gibi Viyana Sözleşmesi *"tam tazmin ilkesi"*ni benimsediğinden, müspet zarar, menfi zarar, aşkın zarar gibi ayrımlara gitmeden her durumda satıcıya, yoksun kaldığı kârı da dahil sözleşmeye aykırılık nedeniyle uğradığı tüm zararlarını alıcıdan talep etme hakkı verilmiştir.

# SONUÇ

Uluslararası Ticaret Hakkında Birleşmiş Milletler Komisyonu (UNCITRAL), Lahey Antlaşmalarının ilgi görmemesi nedenlerinden yola çıkarak hazırladığı bir metni, tüm dünyada uygulanabilecek, uluslararası bir Sözleşme haline getirmeyi başarmıştır. Bu metin, Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (Viyana Satım Sözleşmesi)'dir. Viyana Satım Sözleşmesi'ne hâkim olan bazı ilkeler vardır. Bu ilkeler; taraf iradelerinin önceliği, teamüllerin önemi, dürüstlük kuralı, iradelerin yorumunda güven teorisi ve sözleşmenin mümkün olduğu ölçüde ayakta tutulması arzusudur. Bu ilkeler o kadar önemlidir ki alıcının yükümlülüklerini düzenleyen hükümler de dahil, tüm Sözleşme hükümlerini etkilemiştir. Çalışmamızda da yeri geldiğinde bu ilkelerin etkilerine değinilmiştir.

Viyana Satım Sözleşmesi'nin uygulama alanı, her şeyden önce taşınırlara ilişkin uluslararası bir satım sözleşmesidir. Ancak uygulama alanını belirlemek için bu yeterli değildir; zira Sözleşme, tarafların işyerlerinin ayrı devletlerde olmasını şart koşmaktadır. Tarafların uyrukları, tacir olup olmamaları ise önemli değildir. Bunun yanında taraflar arasındaki sözleşmenin en geç kurulduğu tarihte, taraf işyerlerinin ayrı devletlerde olduğu objektif olarak anlaşılır olmalıdır. Satım sözleşmesinin konusu olan mallar; kişisel, ailevi ihtiyaç ya da ev ihtiyacı için alınmış olmamalı, açık artırma, cebri icra veya diğer kanun gereği yapılan bir satımdan alınmış olmamalıdır. Bunların yanında üretilecek veya imal edilecek mallar için alıcı malzemenin esaslı bir kısmını temin etmiş olmamalı ve satıcının iş görme edimi, malı temin etme edimine göre açıkça baskın olmamalıdır. Taraflar arasındaki sözleşme, eğer Viyana Satım Sözleşmesi'nin yürürlüğe girdiği 1 Ocak 1988 tarihinde (Viyana Sözleşmesi, yürürlüğe girdiği tarihte uygulanmaya başlanmıştır) ve sonrasında düzenlenmişse ve bu sözleşme, Viyana Sözleşmesi'nin III. kısmına (Malların Satımı) ilişkin bir sözleşme ise *en geç satım sözleşmesinin kurulduğu tarih itibariyle,* Viyana Sözleşmesi'nin II.

Kısmına (Sözleşmenin Kurulması) ilişkin bir sözleşme ise *en geç önerinin yapıldığı tarih itibariyle* tarafların işyerleri ayrı âkit devletlerde olmalı ya da forum ülkesinin kanunlar ihtilafı kuralları, çekince hakkını kullanmamış bir âkit devlet hukukunu uygulamalıdır.

Viyana Satım Sözleşmesi'nin uygulama alanına girmeyen bir sözleşmeye; tarafların bir âkit devlet hukukunu seçmeleri veya âkit devlet olmayan bir devletin hukukunu seçmeleri halinde ise O devletin kanunlar ihtilafı kurallarının bir âkit devlet hukukunu uygulaması durumunda yine Viyana Satım Sözleşmesi hükümleri uygulanabilecektir. Yani tarafların bir âkit devlet hukukunu seçmeleri halinde bir Türk hâkimi, MÖHUK md.24/1 gereğince tarafların seçimiyle bağlı olduğundan, uyuşmazlığa Viyana Sözleşmesi hükümlerini uygular. Burada dikkat edilmesi gereken ise tarafların aralarındaki sözleşmeye, *"uyuşmazlık halinde Viyana Sözleşmesi hükümlerinin uygulanacağı"* şeklinde bir kloz eklemeleri (intercoraption) durumunda, bu MÖHUK md.24/1'e göre bir hukuk seçimi sayılmaz ve hâkim, uyuşmazlığa uygulanacak ülke hukukunu MÖHUK md.24/4'e göre belirler. Bu son durumda Viyana Sözleşmesi hükümlerini, yetkili ülkenin maddi hukuk kurallarının emredici hükümlerine aykırı olmadığı ölçüde uygular.

Viyana Satım Sözleşmesi, alıcıya, temelde, *semeni ödeme* ve *malları (gerektiğinde onları temsil eden belgeleri) teslim alma* yükümlülüğü yüklemiştir. TBK'da da alıcıya benzer şekilde *satılanın bedelini ödeme* ve *satılanı devralma* yükümlülüğü yüklenmiştir. Sözü edilen yükümlülükler alıcının asli edim yükümlülükleri olduğu için Viyana Sözleşmesi ve TBK, alıcıyı, kendisinden makul olarak beklenebilecek tüm tedbirleri almaya ve tüm formaliteleri beklemeksizin (hemen) yerine getirmeye ve gereken masraflara katlanmaya mecbur kılmıştır.

Alıcının temel yükümlülüklerinin yanında, tarafların kendi aralarında kararlaştırmalarından veya alışkanlıklarından veya uluslararası ticari teamüllerden veya Viyana Sözleşmesi'nden ya da ulusal satım hukukundan (örneğin TBK), son olarak dürüstlük ilkesinden kaynaklanan diğer yükümlülük ve külfetleri de bulunmaktadır. Burada belirtmek gerekir ki, yükümlülük ve külfet kavramları birbirinden farklıdır. Külfet kavramı, yerine getirildiğine bir kişinin bir hakkı

kazanmasını sağlayan, yerine getirilmediğine ise o hakkı kaybetmesine yol açan sorumluluğu ifade eder. Alıcının yükümlülüklerini ihlali halinde satıcı aşağıda belirtilen haklarını kullanabilecekken, alıcının külfetlerini yerine getirmemesine dayanarak satıcının, bir hak elde etmesi ise söz konusu değildir; zira külfetler, satıcıyı değil, alıcıyı korumaktadır (alıcının külfetleri, satıcının sözleşmeye aykırı davranışları sonucunda ortaya çıkan sorumluluklarıdır, bu bakımdan satıcıyı değil, alıcıyı koruması beklenir). Viyana Sözleşmesi'nde veya TBK'da alıcının külfetleri ise malın teslimi hâlinde koşulların izin verdiği ölçüde en kısa zaman içinde bu malı muayene etme veya ettirme (muayene külfeti); muayene sonucu sözleşmeye aykırı bir durum tespit ederse, bunu makul süre içinde satıcıya bildirme (ihbar külfeti); kendisine teslim edilen malları haklı bir sebeple reddederse, bu malları muhafaza etme ve gerekirse, örneğin malların çabuk bozulacak türden olması halinde, onları satma (muhafaza ve satma külfeti), son olarak sözleşmeden kaynaklanan zarar varsa bunu azaltma ya da artmasına veya henüz meydana gelmemişse meydana gelmesine engel olmadır (zararı azaltma külfeti). Bunların yanında Viyana Sözleşmesi'nde (benzer bir hüküm TBK'da bulunmamaktadır), alıcı için hem bir külfet hem de bir yükümlülük niteliğinde olan, sözleşme konusu malın özelliklerini belirleme sorumluluğu vardır. Alıcının sözü edilen külfetleri bakımından, Viyana Sözleşmesi ile TBK hükümleri büyük ölçüde benzerdir.

Viyana Satım Sözleşmesi ve Türk Borçlar Kanunu'nda alıcının yükümlülüklerinin benzer şekilde düzenlendikleri göze çarpmaktadır. Buna karşılık sözü edilen yükümlülüklerin ihlali ve sonuçları bakımından aynı tespitte bulunmak, yani sözleşmeye aykırılıkla ilgili hükümlerin benzer olduğunu söylemek mümkün değildir. TBK'nın hazırlanış sürecinde, Viyana Sözleşmesi'ne henüz taraf olmadığımızdan, Sözleşme hükümleri TBK'yı yazanlar tarafından dikkate alınmamıştır. Viyana Sözleşmesi ile TBK'nın en çok ayrıştığı alan *"sözleşmeye aykırılık"*tır. Buna göre Viyana Sözleşmesi, sözleşmeye aykırılık hallerini tek tip bir düzenleme ile ele alırken; TBK, sözleşmeye aykırılık türlerini ayrı ayrı düzenlemiş (kusurlu ifa imkânsızlığı, borcun hiç ifa edilmemesi, gereği gibi ifa etmeme, temerrüt ve bağımsız yapmama yükümlülüklerinin ihlali) ve ayrı ayrı sonuçlara bağlamıştır. Öte yandan Viyana Sözleşmesi tarafların sorumluluklarını *"kusur"* şartına bağlamaksızın, objektif bir sorumluluk türü benimsemişken; TBK ise *kusurlu*

*sorumluluk* ilkesini benimsemiş, kusursuz sorumluluk hallerini istisna olarak kabul etmiştir. Tazminat sorumluluğu konusunda da Viyana Sözleşmesi, TBK'nın aksine müspet zarar, menfi zarar, aşkın zarar gibi ayrımlara gitmeksizin, yoksun kalınan kârın da talep edilebildiği *"tam bir tazmin"* ilkesini benimsemiştir. Yine TBK'ya göre satıcının haklarına başvurabilmesi için kural olarak alıcıyı temerrüde düşürmesi gerekirken, Viyana Sözleşmesi'nde ise alıcının yükümlülüklerini yerine getirmemesi yeterli görülmüş, satıcının haklarına başvurabilmesi için başkaca bir şart aranmamıştır. Bu farklılıklara bakıldığında, satıcı bakımından Viyana Sözleşmesi'nin borca aykırılık hükümlerinin, TBK hükümlerine göre daha pratik olduğunu ve satıcının daha lehine olduğunu söylemek mümkündür.

Sözleşmeye aykırılık konusunda sözü edilen farklılıkların nedeni ise Türk hukukunun Kıta Avrupası hukuk sistemine dahil olması, Viyana Sözleşmesi'nin ise bu sistemle birlikte, dünyada en yaygın diğer sistem olan Anglo Amerikan hukuk sistemini birleştiren karma bir sisteme sahip olmasıdır. Karma yapısına rağmen, Viyana Sözleşmesi hükümleri, sözleşmeye aykırılık ve sonuçları konusunda daha çok Anglo Amerikan hukuk sistemini yansıttığı için bu konuda TBK düzenlemeleri ile ciddi olarak ayrışmıştır.

Viyana Satım Sözleşmesi'ne göre alıcının temel veya diğer yükümlülüklerinden (külfetleri hariç) herhangi birini ihlal etmesi durumunda satıcının, semen ödenene kadar malları alıcıya teslim etmeme yetkisi veren ifadan kaçınma hakkı; ulusal satım hukukunun aynen ifayı öngörmesi şartıyla, alıcının yükümlülüklerini yerine getirmesi için aynen ifayı talep etme hakkı; alıcının aynen ifayı yerine getirmesi için isterse, alıcıya ek süre tayin hakkı; bu ek süre sonunda da sözleşmeye aykırı davranışı devam eden alıcının ihlal ettiği yükümlülüğün esaslı olması halinde veya alıcının, (temel yükümlülükleri olan ) semeni ödemede ve malları teslim almada başarısız olması durumunda ihlalin esaslı olup olmamasına bakmaksızın sözleşmeden dönme hakkı; alıcının temel ya da diğer yükümlülük ayrımı yapılmaksızın tüm yükümlülüklerini ihlal ettiği her durumda ise diğer haklarıyla birlikte alıcıdan tazminat ve faiz talep etme hakkı bulunmaktadır. Burada belirtmek gerekir ki satıcı, alıcıya yükümlülükleri yerine getirmesi için ek süre tayin etmişse, bu süre sona ermeden, diğer haklarını (tazminat ve faiz talep etme hakkı

hariç olmak üzere) kullanamayacaktır. Yani alıcı bu durumda verilen makul süre içerisinde yükümlülüklerini yerine getirse dahi satıcı, geç ifadan dolayı alıcıdan yine tazminat ve faiz talep edebilecektir.

Satıcının TBK'ya göre hakları ise kanunda dağınık olarak düzenlenmesine rağmen, Viyana Sözleşmesi ile benzerdir. TBK'ya göre satıcı, üç seçimlik hakka sahiptir; bunlar, aynen ifa ile birlikte gecikme tazminatı talebi, aynen ifadan vazgeçip müspet zarar talebi ya da sözleşmeden dönerek, menfi zarar talebidir. Alıcıya ek süre verilmesi ise TBK'ya göre satıcının isteğine bağlı olmayıp, seçimlik haklarını kullanabilmesinin bir şartıdır. Viyana Sözleşmesi'nde satıcının ifayı askıya alma hakkının TBK'daki karşılığı def'i hakkıdır. TBK'ya göre iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde, iki tarafında edimini aynı anda yerine getirmesi gerekiyorsa, bir taraf edimini yerine getirmediği müddetçe, diğer tarafta edimini yerine getirmeme hakkına sahiptir. Bunun yanında alıcının satış bedelini ödeme yükümlülüğünü ihlal etmesi halinde satıcının, temerrüt faizi ve aşkın (munzam) zarar talep hakkı da vardır. Viyana Sözleşmesi ile TBK arasındaki önemli bir farklılıkta, alıcının satılanı devralma yükümlülüğü konusundadır. Buna göre satılanı devralma, Türk hukukunda alıcı için (ağırlıklı görüşe göre) bir yükümlülük değil, bir külfettir. Bu nedenle alıcının satılanı devralmaması halinde satıcı, borçlu temerrüdüne bağlanan seçimlik hakları kullanamamaktadır. Satıcı, bu durumda (alacaklının temerrüdü hükümlerine göre) mahkemeye başvurup, hâkimin belirleyeceği yere satılanı tevdi ederek veya satılanı satıp, bedelini tevdi ederek sorumluluktan kurtulmaktadır. Satıcının tazminat talep etme hakkı ise devam etmektedir. Belirtmek gerekir ki alıcı hem satış bedelini ödememiş hem de satılanı devralmamışsa, satıcının md.125'te yer alan seçimlik haklarını kullanmasına bir engel yoktur.

Viyana Satım Sözleşmesi ile ilgili dikkat çeken diğer bir konu ise Sözleşme'nin birçok düzenlemesinde taraf (alıcı-ithalatçı ve satıcı-ihracatçı) menfaatleri arasında denge kurma çabasıdır. Çalışmamızda yer alan düzenlemelere ilişkin değerlendirmelerde, yeri geldiğinde bu çabaya dikkat çekilmiştir.

Viyana Satım Sözleşmesi'nin, taraf iradelerine bir istisna dışında (md.12) sınırsız bir özgürlük tanımış olması, malların mülkiyeti ile ilgili önemli bir konuyu

düzenlememiş olması, yoruma açık sübjektif birçok kavrama (makul olma, anlaşılır olma, mümkün olan en kısa süre vb.) tanımlama yapmaksızın yer vermesi, son olarak âkit devletlere geniş bir şekilde çekince koyma yetkisi tanıması gibi özellikleri ve sözleşme taraflarının genellikle, uyuşmazlık halinde uygulanacak maddi kuralların hangi ülke hukukuna ait olacağını açıkça düzenlemeleri düşünüldüğünde, uluslararası satım hukukunda yeknesak bir uygulama getirmeyi başardığı tam olarak söylenemez. Buna karşılık, aralarında Rusya, ABD, Çin, Almanya ve Fransa gibi uluslararası ticarette (ithalat ve ihracatta) büyük etkiye sahip olan devletlerin de bulunduğu, günümüz itibariyle 89 âkit devletin olması ve bu âkit devletlerin maddi hukuk kralarını büyük ölçüde etkilemiş olması[829], dünya genelinde uygulanan iki farklı hukuk sistemi olan *"civil law"* ve *"common law"* sistemlerinin taşınır satımlarına ilişkin düzenlemelerini birleştirmeyi başarmış olması, son olarak yalnızca alıcı ve satıcının yükümlülüklerini düzenlemekle yetinmeyerek, bu yükümlülüklerin ihlali halinde ihlale maruz kalan tarafın sahip olduğu hakları da düzenleyerek, taraflar için bir koruma alanı oluşturmuş olması birlikte düşünüldüğünde, uluslararası ticarete dair hukuk kurallarının yeknesaklaştırılması çalışmalarının en önemli parçası olduğunu da belirtmek gerekir.

[829] Alman Medeni Kanunundaki satım sözleşmelerine ilişkin yapılan yeni düzenlemede önemli ölçüde Viyana Sözleşmesi hükümlerinden yararlanıldığına dair bknz. Zeytin, **CISG**, s. 30.

# KAYNAKÇA


ACAR, Hakan, "1980 Tarihli Malların Uluslararası Satışına İlişkin Viyana Konvansiyonu'nda Ayıba Karşı Tekeffül", **SÜHFD**, C. 15, s. 26-47.

AKTÜRK YÜCER, Z. İpek, "Viyana Satım Sözleşmesi Kapsamında Satıcının Ayıptan Doğan Sorumluluğu", **Ankara BD**, S. 2015/1, s. 209-240.

AKTÜRK YÜCER, Z. İpek, "**Satım ve Eser Sözleşmelerinde Gözden Geçirme ve Bildirim Külfetleri**", (Yayayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Ankara, 2012.

ARAL Fahrettin, Hasan AYRANCI, **Borçlar Hukuku-Özel Borç İlişkileri**, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2018.

ATAMER, M. Yeşim, "Satıcının Sözleşmeye Aykırı Davranışı Ekseninde CISG'ın İfa Engelleri Sistemine Genel Bakış" **Milletlerarası Satım Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 221-266.

ATAMER, M. Yeşim, "Birleşmiş Milletler Satım Hukukunun Uluslararası Uygulama Alanı", **İBD**, C. 69, s. 551-568.

ATAMER, M. Yeşim, **Uluslararası Satım Sözleşmelerine İlişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Satıcının Yükümlülükleri ve Sözleşmeye Aykırılığın Sonuçları (CISG)**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2005.

AYDIN, İbrahim, "**Mal Satımlarına İlişkin Birleşmiş Milletler (Viyana) Satım Sözleşmesi ve Türk hukuku**", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Ankara, 2007.

BAYSAL, Pelin, "Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Çerçevesinde Satıcının Ayıptan Sorumluluğu", **Yeni Türk Borçlar Kanunu ve CISG'e Göre Satış Sözleşmeleri**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 221-268.

BAŞ, Ece, "Satım Hukukunda Aynen İfa Talebinin Birincil Yaptırım Olması Sorunu", **Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi**, C.8, s. 623-655.

ÇELİKEL, Aysel, B. Bahadır ERDEM, **Milletlerarası Özel Hukuk**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2017.

ÇETİNER, Bilgehan, "Yeni Türk Borçlar Kanunu'nda Yarar ve Hasarın İntikali ile Satıcının Ayıptan Sorumluluğuna İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi", **Yeni Türk Borçlar Kanunu ve CISG'e Göre Satış Sözleşmeleri**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 23-37.

DAYIOĞLU, Yavuz, "**CISG Uygulamasında Sözleşmenin İhlali Halinde Alıcının Hakları ve Özellikle Alıcının Tazminat Talep Etme Hakkı**", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), İstanbul, 2010.

DEMİR, Şamil, "Türk Borçlar Kanunu'nun Para Borçlarında Faize İlişkin Getirdiği Yenilik ve Sınırlamalar", **Ankara BD**, S. 2012/4, s. 209-234.

DEVELİOĞLU, H. Murat, "CISG'nin Sözleşmelerin Konusu ve Niteliği Bakımından Uygulama Alanı", **GUHFD**, S. 2013/1, s. 53-72.

DOĞAN, Gülmelahat, "Sürekli Borç İlişkilerinde Borçlunun Temerrüdü", **Ankara BD**, S. 2014/4, s. 387-413.

DOĞAN, Vahit, **Milletlerarası Özel Hukuk**, Savaş Yayıncılık, Ankara, 2019.

DOĞAN, Öykü, "**Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Para Borçlarında Borçlunun Temerrüdünün Sonuçları**", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), İstanbul, 2018.

ENER, M. Alper, **Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması'na (CISG'e) Göre Sözleşmenin Kurulması**, Lykeion Yayıncılık, Ankara, 2018.

ERDEM, Ercüment, "Viyana Satım Antlaşması'na Genel Bakış ve Maddi Uygulama Alanı" **Yeni Türk Borçlar Kanunu ve CISG'e Göre Satış Sözleşmeleri**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 117-156.

ERDEM, Ercüment, **Milletlerarası Ticaret Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017.

ERDEM, Ercüment, "Satıcının Malları ve Belgeleri Teslim Borcu", **Milletlerarası Satım Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2008, s. 105-162.

ERDEM, Ercüment, "Viyana Satım Antlaşması'na Göre Alıcı ve Satıcının Borçlarının İhlâlinin Sonuçları ve Türk hukuku ile Karşılaştırılması", **GUHFD**, S. 2013/1, s. 259-287.

EREN, Fikret, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2017.

EREN, Fikret, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2017.

ERZURUMLUOĞLU, Erzan, **Sözleşmeler Hukuku (Özel Borç İlişkileri)**, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2018.

FLECHTNER, M. Harry, "Malların Sözleşmeye Uygunluğu, Üçüncü Kişilerin Talepleri ve Alıcının İhlâl Bildirimi", **Milletlerarası Satım Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2008, s. 163-192.

GÜMÜŞ, M. Alper, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2012.

HEIDERHOFF, Bettina, "CISG'ın Uygulama Alanı: Konu Bakımından", **Milletlerarası Satım Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2008, s. 25-36.

HONNOLD, O. John, **Uniform Law for the International Sales under the 1980 United Nations Convention**, Fourth Edition, The Hague, 2009.

HUBER, Peter, "CISG-Sözleşmeye Aykırılık Açısından Alıcının Hakları", **Milletlerarası Satım Hukuku**, On İki Levha Yayayıncılık, İstanbul, 2008, s. 267-286.

IŞINTAN, Pelin, "Uluslararası Satım Sözleşmelerine İlişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması ve Borçlar Kanunu Düzenlemelerinde Aynen İfa Kavramı", **GUHFD**, S. 2013/1, s. 161-182.

KANIŞLI, Erhan, **CISG Uyarınca Alıcının Yükümlülükleri ve Sözleşmeye Aykırılık Hâlinde Satıcının Hakları,** On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2013.

KARAHASAN, M. Reşit, **Türk Borçlar Hukuku-Özel Borç İlişkileri**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2002.

KARAMAN AKÇURA, Tuba, "Borçlar Kanunu ve Viyana Satım Antlaşması (VSA) Çerçevesinde Satıcının Ayıptan Sorumluluğu ve Alıcının Hakları", **GUHFD**, S. 2013/1, s. 225-258.

KAYA, Cansu, **Uluslararası Menkul Mal Satımına Dair Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Gereğince Alıcının Satım Bedelini Ödeme Borcu**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012.

KOCASAKAL ÖZDEMİR, Hatice, "Viyana Konvansiyonu'nun Milletlerarası Özel Hukuk Bakımından Uygulama Alanı", **GUHFD**, S. 2013/1, s. 19-52.

KÖROĞLU, Emre, **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Taşınır Satış Sözleşmesinin Sona Ermesi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Kayseri, 2015.

KURT, Müjde, "Zarar Görenin Zararı Azaltma Külfeti", **AÜHFD**, C. 64, s. 774-817.

MERHACI ÖZDEN, Selin, "Common Law Haksız Fiiller Hukukuna Genel Bir Bakış ve İhmale Dayanan Haksız Fiiller", **Ankara BD**, S. 2012/4, s. 179-206.

NOMER, Ergin ve Cemal ŞANLI, **Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları,** Beta Yayıncılık, İstanbul, 2016.

OĞUZMAN, M. Kemal ve M. Turgut ÖZ, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2011.

ÖNER, Özlem, "Viyana Satım Sözleşmesi'nin Uygulanma Alanı, Yorumlanması ve Bağlayıcılığı", **TAAD**, C. 8, s. 800-821.

ÖZ, Turgut, **Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) ile Türk Borçlar Kanunu'nun İlgili Hükümlerinin Kısa Karşılaştırılması**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2016.

ÖZ, Turgut, **Yeni Borçlar Kanunu'nun Getirdiği Başlıca Değişiklikler ve Yenilikler**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2012.

ÖZDOĞAN DALCI, Nurcihan, "Sözleşmenin Yorumunda Gerçek İradenin Tespiti", **İÜHFD**, C. 8, s. 33-52.

SEROZAN, Rona, "CISG ve TBK'na Göre Alıcının Dönme Hakkının Sınırları", **İÜHFM**, S. 2, s. 207-220 http://yalovabahce.dergipark.gov.tr/download/article-file/97738 (erişim: 03.12.2018).

SEROZAN, Rona**, İfa, İfa Engelleri, Haksız Zenginleşme**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2006.

SEROZAN, Rona, **Borçlar Hukuku (Özel Bölüm)**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019.

SERT, Selin, **Viyana Satım Sözleşmesinde (CISG) İfa Engelleri ve Sonuçları**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013.

SCHWENZER, Ingeborg ve Pınar Çağlayan AKSOY (Ed.), **Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (Viyana Satım Sözleşmesi) Şerhi**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2015.

ŞANLI, Cemal, Emre ESEN ve İnci ATAMAN FİGANMEŞE, **Milletlerarası Özel Hukuk,** Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2016.

TARMAN, Z. Derya, "Türk Satım Hukukunda Yeni Bir Dönem : Viyana Satım Antlaşması'nın Milletlerarası Satım Sözleşmelerine Etkisi", **Millitlererası Akdi Borç İlişkilerine Dair Esaslar ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar Konferansı**, Koç Üniversitesi, İstanbul, 7/10/2011, s. 169-186, https://www.academia.edu (erişim: 03.12.2018).

TEKBEN, Tuğçe, "Alacaklı Temerrütünün Hukuki Sonuçları", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Cevdet Yavuz'a Armağan)**, C. 22, s. 2597-2621.

TİFTİK, Mustafa, **Akit Dışı Sorumlulukta Maddi Tazminatın Kapsamı**, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 1994.

TİRYAKİOĞLU, Bilgin, "11 Nisan 1980 tarihli Milletlerarası Mal Satımlarına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin Milletlerarası Özel Hukuk Kuralları ile İlişkisi", **AÜHFD**, C. 3, s. 192-205.

TİRYAKİOĞLU, Bilgin, **Taşınır Mallara İlişkin Milletlerarası Unsurlu Satım Akitlerine Uygulanacak Hukuk**, Ankara Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1996.

TOKER, A. Gümrah, **11 Nisan 1980 tarihli Uluslararası Taşınır Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin (Viyana Sözleşmesi) Uygulama Alanı**, (Yayayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), İzmir, 2004.

ÜNLÜTEPE, Mustafa, "Taşınır Satış Sözleşmesinde Satıcının Ayıptan Sorumluluğu Bakımından Gözden Geçirme ve Bildirim Külfetinin Yerine Getirilmesinin Tabi Olduğu Süreler", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 24, s. 296-335.

YAVUZ, Cevdet, **Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler)**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2016.

YAVUZ, Nihat, **Satış Sözleşmeleri,** Adalet Yayıncılık, Ankara, 2016.

YENİCE, Özge, **Türk Borçlar Kanunu ve Viyana Satım Konvansiyonu (CISG) Hükümleri Işığında Gönderme Satımı**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), İstanbul, 2013.

YILDIZ, M. Göktürk, **Türk Borçlar Kanunu'nun Genel Hükümlerine Göre Borçlu Temerrüdünün Şartları ve Sonuçları**, (Yayayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), İstanbul, 2017.

YÜCEDAĞ, Nafiye, **Sözleşmeye Aykırı Mal Tesliminde Yenisiyle Değiştirme Hakkı (TBK ve CISG Uyarınca),** On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018.

ZEYTİN, Zafer, **Milletlerarası Mal Satım Sözleşmeleri (CISG) Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.

**İNTERNET KAYNAKLARI**

Viyana Satım Sözleşmesi (CISG);

https://www.uncitral.org/pdf/english/clout/CISG-digest-2012-e.pdf (erişim: 03.12.2018)

Taraf Devletlerin Listesi;

http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/sale_goods/1980CISG.html (erişim: 10.06.2019)

Viyana Satım Sözleşmesi Resmî Türkçe Çevirisi;

http://CISG7.institut-e-business.de/pdf/Textsammlung/textsammlung-tuerkisch.pdf. (erişim: 03.12.2018)

Uluslararası Satım Sözleşmesinin Kurulması Hakkında La Haye Antlaşması (ULFC);

https://www.unidroit.org/instruments/international-sales/international-sales-ulfc-1964-en (erişim: 03.12.2018)

Uluslararası Maddi Taşınırların Satımı Hakkında La Haye Antlaşması (ULIS);

https://www.unidroit.org/instruments/international-sales/international-sales-ulis-1964 (erişim: 03.12.2018)

Resmî Gazete Yayınları;

http://www.resmigazete.gov.tr/ (erişim: 03.12.2018)

Yargıtay Kararları;

https://www.kazanci.com.tr (erişim: 03.12.2018)